

ARNOLDI MONTANI
FORBESII
CONTRACTUS,

SIVE

COMPENDIUM

Instructionum Historico-Theo-
logicarum

*De Doctrinâ Christianâ & variâ rerum statu ortisque er-
roribus & controversiis, jam inde à temporibus Apostolicis,
ad tempora sæculi decimi septimi priora.*

STUDIO

JOANNIS FORBESII à CORSE
Presbyteri & S. S. Theologiæ Doctoris, ejusdemque
Professoris in Academiâ Aberdonienti.

AMSTELODAMI,

Apud ÆGIDIUM JANSSONIUM
VALCKENIER, Anno 1663.

1

BAYERISCHE
STAATS-
BIBLIOTHEK
MÜNCHEN

Amplissimo Viro

D. SIMONI BLAN-
KENDÆLIO,

Collegii Archithalassici Rotte-
rodami Membro dignissimo.

HÆRESIUM infeliciū
felix semper seges. Jam à
Christo nato, ad suffocan-
dam Christianismi messem,
pullulavit undequaque errorum her-
ba. Ac primū quidem in Asiā, ubi
percrebuit Apostolica veritas, veri-
tati vim intulit non unus seductor.
Nimirum, dum lucem haud ferunt
tenebriones, caliginem offundunt.
Ista Diaboli astuta malignitas est, ut
Deum impetat heterodoxiā, quem ju-
dicem metuit apostasiā. Antiquitas
suppeditat plaustra monstrorum, qui-
bus unicè scopus, evertere salutis fun-
damenta. Impetus is formidolosior,
quoties ex Sacris literis detorquen-

DEDICATIO.

tur argumentorum tela, ad labefactandam Evangelii arcem. Sub Christiano nomine latenter nocuit atque etiamnum vehementius nocuit Christi antagonista. Neque nuperum est, quod è sinu Ecclesiæ prodeant turbatores ejusdem. Serpunt lætè & latè, instar zizaniorum, hæreses. Putidis lacunis inhæret istiusmodi sedimentum, quod vix exhauritur. Imo tantum semper fordium residui est, ut novas inde feces eructet, si non reperiat novus hæresiarcha. Inventis facile est addere: & qui nomen ex sectâ captat, unde quaque errores coâcervare solet, & quasi mutuò sumere, ne patrocinium ab exemplis desit. Nolim vetustatis pulverem excutere. Quorsum enim aut Cerynthis, aut Ebionis, aut Arii, aut Manetis, aut Nestorii, aut Pelagii aliorumque manes ciëam, dum (proh dolor) & nostrum ævum tanquam ex orcô redivivos videt & dolet, qui putidam cramben extremis mundi

DEDICATIO.

mundi temporibus impiè recoxerunt ? Nova quidem Mennonitarum, Arminianorum, Socinianorum & Papicolarum nomina sunt; at veteres errores: prout hujus aut illius scismatici cerebro sapuit placuitque, ex centonibus priscarum hæresium confuti: perinde quasi heterodoxia partes identidem easdem sustineret in Ecclesiâ, mutato tantùm nomine. Veritatem hanc, ut alios præteream, asserit Papismus: Papismus, inquam, compilâsse meritò visus omnium ætatum superstitiosos ritus ac nefanda dogmata. Quibus enim authoribus didicit necessitatem Scripturæ rejicere, atque ejusdem loco traditiones humanas obtendere, nisi à damnatis Samaritanis ? Cum Nazaræis dubium facit Dei verbum: cum Carpocratianis imperfectum; cum Basilidianis & Gnosimachis ignorantiam urget: cum Simone Mago Simoniam exercet. Et jam in castra Montani transit, dum sa-

D E D I C A T I O.

tisfactionibus in purgatorio plenariæ Christi satisfactioni impiè derogat. Marcioni adstipulatur, quando Limbum Patrum somniat. Audianis commiscetur, quando Deum humanâ specie effingit, imo (horrendum) Trinitatem hominis tricipitis. Staurolatras approbat, ad crucem provolutus. Angelicos sequitur angelorum cultu; Collyridianos Mariæ; Hemero-baptistas adspersione aquæ lustralis. Ad exemplum Marcosiorum in Baptismi administratione linguam non intellectam blaterat; ad Manichæorum calicem cœnæ dominicæ eripit communicantibus. Et quid est nisi eruâtatum Helsefaltarum virus resorbere, ubi Christo in coelis palpabile ac visibile corpus, in terrâ autem invisibile & pluribus præsens locis affingit? Cum Acephalis panem orbicularem hierothecâ asservat, feriis Paschalibus distribuendum. Atque unde corpus Servatori sine formâ, circumscriptione & dimensione? Unde,

D E D I C A T I O.

de, quàm è scholâ Eutychetis? Unde jejunia statâ, nisi à Pharisæorum instituto? Messalianos imitantur tot mendicantes Monachi; Eucratitas, matrimonium & carniû esum damnantes. Et cui lis intenditur in Papatu, qui se deliciis ac vino probè saginat, modo Quadragesimæ tempore carnem non voret? At tam ridiculò olim jejunabant Manichæi. Montano acceptas ferat Papicola leges de delectu ciborum. Marcion sanctitatis pretium pisci imposuit. Hoc & aquatilibus asserit Pontificius ridendò argumentò; quandoquidem nempe terrestria animalia nutriuntur terrâ, cujus de fructu cùm manducâisset Adam, maledicta fuit, non aqua. At quid fiet de fructibus ac leguminibus, nullo tempore vetitis? Et quis redivivos haud conspicit veteres Apostolicos? Vel in solo arroganti Jesuitarum nomine cernuntur, & angelico vitæ genere, quod Monachi impudenter jactant? Quàm bellè

D E D I C A T I O.

Nudipedalium vestigia premunt Re-
collecti & Capucini ? A quibus porro
exquisitissima tormenta , loco ratio-
num ad evincendam veritatem ex Sa-
cris Literis depromptarum , edocta est
meretrix Babylonica , tot martyrum
sanguine temulenta ? A quibus , nisi
Circumcellionibus ? Ad exemplum
Offenorum linguâ incognitâ preces
murmurant Papistæ ; ad Marcosiorum,
ab institutione baptismi resiliences, ba-
ptisatos inungunt ; ad Heracleonita-
rum, agonizantes. In Catharorum hæ-
resin relabuntur , dum meritis & ope-
ribus supererogationis superbiunt. Et
quàm protervè fræna impietati laxant
cum Eumonianis , ubi quævis scelera
ab Ecclesiâ non secludunt , dummo-
do permaneat in externâ Pontificis
communione ? Nec est quod ægrè fe-
rant , si & sub censum redigantur Eth-
nophronum ; quandoquidem ex gen-
tilium lacunis hauserint Bacchanalia ,
Pontifices , Flamines , Vestales , Am-
barva-

D E D I C A T I O.

barvalia, Parentalia, Purgatorium, atque istius farinae plures superstitiosos ritus. Quantum porro Pelagio debent, ut minus divinæ gratiæ debeant, vel ex solâ heterodoxiâ de viribus irrogeniti ad spirituale bonum abunde liquet. Utque hujus quidem explosam hæresin communi calculo Christianismi, & tot Patrum validis rationibus retusam, amplexus est nuper cum Papicolis & Socinianis Arminius. Infelicior schismatici secta, dum palam satis in Socini castra transiit: & ex quinque famosis articulis formavit tandem tot opinionum monstra, ad quorum conspectum Christiana fides contremiscit, nihil Christianum in iisdem reperiens. Ubi Spiritus Sancti deitas dubia redditur, annon istiusmodi virus eructavit Paulus Samosatenus? Ubi æterna Servatoris Majestas & meritum vellitur, annon redivivi Photini & Arii blasphemias evomunt? Ubi impiorum resurrectio negatur, annon Saddu-

D E D I C A T I O.

ducæorum errores invehuntur? At quis Camarinam hanc moveat? Prostant Curcellæi, Episcopii, aliorumque istius gregis scripta, quibus operosè id agunt, ut non unam hæresin Ecclesiis obtrudant. Cui sordidam papyrum excutere haud integrum est, nuper in compendium collegit portentosa Remonstrantium dogmata eruditissimus Ryssenius, cujus utili operâ frui licet. Equidem ille fasciculus complectitur feces plurimarum hæresium, quibus antiquitas longâ temporum serie diversimodè vexata est. Hos ecclesiæ labores magno ausu descripserunt fusè viri aliquot meâ commendatione majores: inter quos, juxta eruditorum calculum, eminet Scotiae suæ splendor Joannes Forbesius. Ipsius Instructiones Historico-Theologicæ tam avidis manibus tritæ sunt, ut exemplaria desidererentur. Quam primùm mihi percurrere licuit doctissimum volumen, annotavi quæpiam in peculiarem usum obiter

D E D I C A T I O.

obiter & perfunctoriè. Nec ita satisfactum, quin repeterem perlectum auctorem. Inter manus excerpta accrescebant, in justì libelli formam: cui ad petitionem amicorum lucem haud gravatè concessi: quandoquidem Forbesii succinctam medullam (sic iudicabant) delitescere nollent. Et jam schedæ prælo subiectæ: cum impetus calami sufflaminatus non unâ identidem remorâ. Sustuli invitus manum de hâc tabulâ. Et quamvis quæsierim occasionem, non obtulit se toto bienio; ut chartas, instar fragminum naufragii, per Musæum dispersas colligerem, urgente editionem aliquoties typographo. At negotium faceffit non unum malum. Eluctatus tandem, recepi animum & sepultam papyrum: è quâ Forbesianæ Instructiones publico committuntur. Dicam, amicissime BLANKENDAELI, quid ego præstiterim. Asiaticum auctoris stylum laconismo donavi, & quæ

DEDICATIO.

quæ fufius tractat, contraxi: ut, fi ex compendio difpendium fentit Forbefius, compendium repetat ex difpendio: dum majori volumine diftractus, minore pluribus denuo impertitur. Inſcripfit grande opus Carolo Britannia Regi Profeſſor hic Aberdonienſis Academia; at ego tibi, qui te Monarchâ minorem fateris, contractâ formâ minus. Pro veteri neceſſitudine animum dedicantis æſtimabis. Neque dubito, quin eidem chartæ inſcripta nomina noſtra ad memoriam poſterioris non ſine affectu ſis lecturus; cum communes lares in Harmelâ vicino Ultrajecti pago, & exactum ibidem amicitia infucatâ tempus recolis. Vale vir venerande, Patriæ, mihi, bonis omnibus.

Schoonhoviae III. Calend.

Decemb. 1662.

Tibi addiſtiſſimus

ARNOLDUS MONTANUS.

I N-

INSTRUCTIONUM HISTORICO- THEOLOGICARUM

LIBER PRIMUS DE DEO.

CAPUT PRIMUM.

Symbolum Apostolorum ejusque institutio.

Articulos Symboli Apostolici distinguimus juxta Ambrosium, qui tamen paulo aliter inveniuntur apud Augustinum. Quod enim descensus ad inferos in uno eodemque articulo cum resurrectione ponatur, id fortasse alium quam Ambrosium authorem habet, utpote qui hujus descensus mentionem nullam faciat. Imo, Ruffino teste, nec Romanæ, nec Orientales Ecclesiæ articulum illum agnovêre: quia coïncidere videretur cum eo de sepulturâ. Verùm diversi quid à sepulturâ intelligi per descensum ad inferos in propatulo est.

2. Symbolum hoc ab Apostolis institutum esse, discessuris ad diversas nationes, Evangelii prædicandi ergo, ut omnes ubique fideles brevem summam illius doctrinæ, à cunctis unanimiter propositam haberent, & tanquam militari tesserâ ab aliis

sectis discernerentur; se accepisse à majoribus testantur Augustinus, Isidorus, Etherius, Beatus & Rabanus Maurus.

3. Quamquam autem ab Apostolis non scripto, sed memoriæ discentium sit mandatum: doctrinam tamen haud aliam complectitur, quàm quæ in sacris literis invenitur. Augustinus addit etiam rationem: cur verba hæc per Scripturas sparsa in compendium id redacta sint: nempe ne tardorum hominum memoria laboraret, ut omnis possit dicere, possit tenere quod credit. Eadem habet Rabanus Maurus: ut, quoniam plures credentium, ait, literas nesciunt, vel qui sciunt præ occupatione sæculi Scripturas legere non possunt, hæc corde retinentes, habeant sufficientem sibi scientiam salutarem. Isidorus symbolum continere Trinitatis confessionem, & unitatem Ecclesiæ & omne Christiani dogmatis sacramentum refert.

CAPUT SECUNDUM.

Brevis Historia præcipuarum hæresium, quæ contra sanam de Deo doctrinam exortæ, & à Catholicis Patribus damnatæ.

Missis portentosis Æonum syzygiis, id est, propaginibus à Gnosticis, præsertim à Basilide, Valentino, Secundo, Heraclione aliisque Simonis Magi sectatoribus, non minus impiè quam amenter excogitatis: ut referunt Tertullianus, Philastrius, Epiphanius, Augustinus, Theodoretus, Damascenus. Misso itidem Montani paracleto, Cerdonis ac Manichæi duobus principiis. Contra Montanum ejusque discipulos Cataphrygas, Phry-

Phrygastas, Tascodrugitas scripsere Apollonius, Miltiades, Apollinarius, Epiphanius. Contra Manichæos idem Epiphanius, Augustinus & Cyrillus.

2. Venio ad hæreses in speciem magis favorabiles. Eæ quadruplici acie à Diabolo ductore contra veritatem dispositæ.

3. In primâ occurrunt Ebionitæ & Cerinthiani Judæos sequuti, nondum finito primo sæculo Christiano: contra quos Joannes, testibus Epiphanio & Hieronymo, Euangelium suum conscripsit. Eosdem refutavit idem Epiphanius. Ebionitarum hæresin renovavit Theodotus Coriarius, à Victore I. Romano Episcopo excommunicatus. Illum sequutus Artemon tempore Zepherini Papæ.

4. Et inter lapsis plus minus annis sexaginta Paulus Samosatenus damnatam hanc hæresin est amplexus. Ab Antiocheno Concilio dejectus episcopatu suo Antiochiæ anno 272. Sectatores vel Samosatensiani, vel Pauliani Augustino, vel Paulianisantes Nicænæ Synodo dicti. Et hæc Nicææ in Bythiniâ habita anno 325. Deitatem Christi asseruit. Paulo post œcumenicum illud Concilium primum Photinus, à quo Photiniani, regnante Constantio idem hæreticum dogma urfit. Exauertorationem & damnationem ejus à Synodo Syrmii, ubi episcopum agebat, Hilarius & Socrates habent.

5. Secunda acies Trinitatem oppugnans, per Patrem, Filium & Sp. Sanctum non tres personas, sed unam trinominem intelligit: adeo ut qui pro nobis passus, non minus Pater sit quàm Filius. Hinc & Patri-passiani appellati, & à Praxeâ primo au-

thore, Praxeani. Praxeam sequutus est Victorinus. Illum autem circa annum 210. peculiari libro refutavit Tertullianus. Hujus coætaneus Hermogenes, unde Hermogeniani, & postea Noëtus, unde Noëtiani, & Sabellius Noëti discipulus, ut quidam volunt, unde Sabelliani & Pentapolitani, quia Sabellius de Pentapoli oriundus, eandem hæresin propagârunt. Sabellium Dionysius Alexandriae Episcopus, & postmodo Athanasius, ut & Epiphanius, refutaverunt: & hic etiam Noëtianos. Nec minus decreta Conciliorum Antiocheni, Nicæni, Constantinopolitani primi & Romani sub Damaso in hæreticos hos directa.

6. Tertia acies, quasi ex insidiis Trinitatem oppugnans, Trinitatem quidem concedit: sed Filio minorem Deitatem, & aliam essentiam à Patre, ac Spiritui Sancto nomen creaturæ Filii Dei affingit. Arius Ecclesiæ Alexandrinæ Presbiter hæresios hujus author. De Sabellio & Ario exstant elegantes Sedulii versus:

*Iste fidem trinam ast hic non amplectitur unam:
Ambo errore pares, quamquam diversa sequantur.*

Arii hæresin primò quidem Alexander Episcopus Alexandriae in istâ urbe centum Episcoporum suffragio damnavit: quod postmodo celebri Concilio illo æcumenico primo Nicææ, cui præerat Hosius Cordubensis, à trecentis decem & octo Patribus, præter Presbyteros & Diaconos, (ex horum numero Athanasius, qui ibidem magnam rerum gestarum partem sustinuit) majori auctoritate confirmatum est.

7. Post id Concilium Ariani in diversum abiê-

re:

re: alii quippe cum Ario Filium ex non entibus factum, & per omnia Patri dissimilem assererebant, juxta decretum Acacii, à quo Acaciani, in conventiculo Antiochiæ habito anno 365. imperante Constantio. Acacio assenserunt Ursacius ac Eudoxius, unde Ursaciani & Eudoxiani, nec non asseclæ Aëtii cognomento Athëi. Inter hujus discipulos est Eunomius, à quo Eunomiani; in quem Basilius, ejusdemque frater Gregorius Nyssenus, stylum direxerunt. Error omnibus Exucontianorum & Anomæorum nomen adscripsit. Non multò autem ante conventum Antiochenum in Synedrio Constantinopoli habito, ab iisdem Acacio & Eudoxio, ut & in Seleuciensi Synodo, anathema iis erat denunciatum, qui Filium Patri dissimilem assererent: quamvis Constantinopolitani Arianæ non modo vocem ejusdem essentiae exclusissent, sed nec omnino essentiae vel substantiae mentionem faciendam statuissent. At in Concilio Ariminensi anno 363. à ducentis Episcopis fides Nicæna est stabilita, rejectâ formulâ, quam Valens & Ursacius obtulerant. Hi tamen postmodò, obtentâ ecclesiæ pace & unitate, absque fidei mutatione, sublati modo vocibus essentiae, ejusdem essentiae & substantiae, in Sacrà Scripturâ non obviis, & infirmis (ita agebant) offendiculo, plurimos deceperunt: ita quidem ut dolosæ Arianorum formulæ, latenter virus occultanti, facilius sub scripserint, utpote territi Constantii Cæsaris minis. Ex voto jam succedebat: nam, decipientes similitudine nominis, Nicææ oppido Thraciæ conventus agunt Arianæ, fidemque eandem jactant, quæ Nicææ in Bithynia confirmata, & nuperrimè ab occidentali Ecclesiâ Arimini.

Fraude tamen patefactâ tandem ludibrio habiti sunt. Allerebatur verò in illis Ariminensibus & Nicæensibus placitis, Filium Patri similem & ex ejusdem substantiâ genitum: abrogato quippe *consubstantialis* vocabulo substituerunt *similis*: anathemizantes, qui Filium ex nihilo esse, aut dissimilem Patri, aut creaturam, ut cæteræ creaturæ, & non æternum cum Patre (id ipse Arius ejusque sectatores Exucontiani & Anomæi statuebant) affirmarent. Omnes illi errores Arimini anathemate explosi sunt ab ipsis etiam Arianis. Post narrationem in Ariminensi Concilio gestorum, hæc subjungit Hieronymus: *Concilium solvitur. Læti omnes ad provincias revertuntur. Idem enim Regi Constantio & bonis omnibus curæ fuerat, ut Oriens atque Occidens communionis sibi vinculo necterentur. Sed diu scelera non latent: & cicatrix male obducta, incocto pure disrumpitur. Cæperunt postea Valens & Ursacius, cæterique nequitia eorum socii, palmas suas jactitare, dicentes: se Filium non creaturam negasse, sed similem cæteris creaturis. Tunc usiæ sive essentiæ nomen abolitum est, Nicææ Thraciæ: Tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata est. Ingemuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est.* Compertâ autem fraude sententiam revocarunt, qui formulæ ab Ursacio & Valente Arimini prælectæ subscripserant. Nec minus Arianorum impetus sufflammatum est solemnibus confirmationibus fidei Nicænæ in aliis Conciliis œcumenicis.

8. Dissensio verò inter ipsos Orthodoxos orta est de loquutione hâc, *tres hypostases*: quam, Latinis refugientibus, Græci usurpabant: illi enim usiam & hypostasim eodem Latino vocabulo substantan-

stantiæ interpretabantur: quemadmodum palam professi sunt in Synodo Alexandrinâ: *cum*, ut Nazianzenus ait, *hypostasim ab essentia distinguere haud possent, maluerunt dicere tres personas*. Latini, odio Arianorum, nominare timebant tres hypostasies; at Græci, metu Sabellianorum, unam Patris, Filii & Sp. Sancti hypostasim. Ob logomachiam hanc Synodus Alexandriae congregata est anno 362. imperante Juliano Apostatâ præsentibus cum Athanasio Episcopis ex Italiâ, Arabiâ, Ægypto & Lybiâ. Post perceptam utrorumque sanam mentem, constitutum, ut deinceps se invicem pro Orthodoxis agnoscerent. Ex illo tempore Latini tres hypostasies, Græci tres personas eodem sensu vocarunt. Hinc Hilarius: *Tres substantias esse dixerunt, subsistentium personas per substantias edocentes, non substantiam Patris & Filii & Sp. Sancti diversitate dissimilis essentiae separantes*. Respicit huc Hieronymus, dum queritur post Alexandrinum decretum, Orientales quosdam ab illo, homine Romano, exigere nomen trium hypostaseon, non contentos apertâ ejus professione orthodoxi sensus: quâ confitebatur tres subsistentes personas & unam usian, unam substantiam, unam deitatem. Et Augustinus: *Quia nostra loquendi consuetudo jam obtinuit, ut hoc intelligatur, cum dicimus essentiam, quod intelligitur, cum dicimus substantiam, non audemus dicere unam essentiam, tres substantias, sed unam essentiam vel substantiâ, tres autem personas*. Non ut illud diceretur, sed ne taceretur. Et alibi idem. Itaque loquendi causâ de ineffabilibus, ut fari aliquo modo possemus, quod effari nullo modo possumus, dictum est à nostris Græcis, una essentia, tres substantiæ: à Latinis

tinis autem, una essentia vel substantia, tres Personæ. Recentiores Latini ad vitandam ambiguitatem dixerunt tres subsistentias: quod vocabulum jam ab Ambrosio usurpatum est illo sensu.

9. Quarta acies partem quidem hæreseos Arianae, nempe de Deitate Filii rejicit, alteram autem de Sp. Sancto mordicus tuetur: unde & merito illi Semi-Arianorum nomen in secundâ æcumenicâ Synodo. Etsi Epiphanius & Augustinus isto titulo insigniant, qui Patri similem Filium asserunt. At quartæ aciei hæreticos, munera impietatis partitos esse cum Arianis dicit Athanasius: hi enim Filium, illi Sp. Sanctum impugnabant, præcipuo auctore Macedonio Episcopo Constantinopolitano: qui licet & ipse Filium non statueret Patri consubstantialem, sed in omnibus similem, relictis nihilominus Arianorum ac Eudoxianorum partibus, propriam Macedonianorum sectam circa annum 360. instituit: apertè asserens Sp. Sanctum creatum. Ejus sectatores inter se quidem dissidebant; (alii quippe de Filio orthodoxè sentiebant, alii Arianum errorem fovebant) quamquam omnes Sp. Sancti Deitatem blasphemè impugnant, teste Epiphanio.

10. Macedonii hæresin, & cum eâ Arianam, Sabellianam, Apollinaristarum & Samosatensianam refutarunt validè Episcopi centum quinquaginta in Concilio illo celebri Constantinopoli, imperante Theodosio seniore, juxta Baronium & Calvisium anno 381. Ibi fides Nicæna & consubstantialitas Trinitatis stabilita.

11. In eandem sententiam confessionem fidei in Concilio Romano Episcopi ediderunt, quam Damasus Papa Paulino Thessalonicam misit. Hæc

ana-

anathemizantur omnes Pneumatomachi, commendaturque Patris, Filii & Sp. Sancti una Deitas, potestas, voluntas, substantia.

12. Et jam inde à Concilio Constantinopolitano & Romano prævaluit veritas: quæ per Dei gratiam & nostro tempore passim obtinet, non obstante paucorum furore, satagentium explosas hæreses revocare ex damnatis tenebris.

13. In Pneumatomachos autem hos inveci sunt peculiaribus libris Athanasius, Basilus, Nazianzenus, Ambrosius, Epiphanius, Augustinus, Dydimus Alexandrinus, quem Hieronymus latinitate donavit, & Paschasius diaconus Romanus.

CAPUT TERTIUM.

Specimen doctrinæ antiquissimorum Patrum, ex Ignatio, Iustino, Athenagorâ & Irenæo.

IGnatus ait: Sunt Christi institores, — partum Virginis calumniantur, passionem negant, nec resurrectionem credunt. Deum ignotum introducunt. Christum ingenitum esse censent. Sp. Sanctum verò nec esse confitentur. Quidam eorum filium hominem. Et eundem Patrem & Filium & Sp. Sanctum. Et omnia creata à Deo, non per Christum; sed per alienam quandam potestatem. Et alibi. Verè natus est Deus Verbum ex Virgine, vestitus corpore, iisdem nobiscum passionibus obnoxio. Verè conceptus est in matrice, qui omnes homines in matrice fingit, & corpus sibi fecit ex sanguine Virginis. — In utero gestatus est sicut & nos, temporum periodis: & verè natus est, sicut

Et nos, Et verè lacte pastus est, Et cibo potuque communi usus est, sicut Et nos. — Et ubi triennium prædicavit Evangelium, signaque Et prodigia patravit, à falsis Iudæis Et præside Pilato Iudex judicatus est. — Condemnatus est Et crucifixus verè non opinione, non phantasia, non imposturâ. Verè mortuus est Et sepultus Et resurrexit à mortuis. — Fugite itaque Diaboli propagationem, Simonem, primogenitum illius filium Et Menandrum Et Basilidem, Et totam illam ipsius malitiæ colluviem. Fugite impuros Nicolaitas, falsum nomen sibi sumentes, voluptatum amatores, syncophas. Fugite Theodotum Et Cleobulum, qui gignunt fructum mortiferum.

2: Idem alio loco : Unus Deus est Omnipotens, qui se ipsum manifestavit per Iesum Christum Filium suum, qui est ipsius Verbum, non pronunciatum sed substantiale: non enim est articulati sermonis vox, sed efficaciæ divinæ genita substantia. &c.

3. Obvium etiam est apud alios Orthodoxos Patres Filium substantiam genitam dici: quâ locutione non diversam aut aliam essentiam Filio, quem confitentur Patri consubstantialem, adscribunt: verum Filium substantiale Dei Verbum, haud insitum aut prolativum volunt. Vox ergo usia hic non usurpatur absolutè, prout essentiam à modo subsistentiæ distinguimus, sed cum connotatione relationis, designat personam substantialem seu divinæ naturæ individuan substantiam, definiente hypostasim Boëthio. Essentia in Filio considerata Ignatio personam substantialiter genitam in unitate paternæ essentiae significat. Ita & inter alios Patres accipiendus Hilarius Pictaviensis: Non potest, ait, ambigi in his natus esse, quæ

quæ Dei sunt ; quia neque de non exstantibus , neque aliâ quam de innascibili Patris & æternâ substantiâ unigenita Filii generatur essentia. Augustini sunt : Filium ipsum genuit utique Patris natura , non fecit. Loquutiones has tamen non imitandas monuerunt Scholastici.

4. Porro idem Ignatius : *Unus est ingenitus, Deus & Pater , & unus unigenitus , Filius Deus, Verbum & homo. Et unus paracletus , Spiritus veritatis. — Prophetas etiam diligo , utpote qui Christum annuntiârint , & ejusdem Spiritus participes fuerint, cujus Apostoli, &c.*

5. Idem alibi: *Quid enim prodest , si quis me laudet , & Dominum meum blasphemet , non confitens ipsum Deum esse carne vestitum ?*

6. Justinus Martyr : *Universarum rerum Pater, ingenitus , Deus & Creator & Dominus & herus dicitur, sumptis appellationibus à beneficiis & operibus ejus. Filius autem illius , qui solus propriè dicitur Filius , Verbum simul cum eo ante creaturam & existens & nascens. Ac alibi : Athei non sumus, qui conditorem hujus universi religiosè colimus : — Iesum Christum , quod eum ipsius veri Dei Filium esse didicerimus, ac secundo loco habeamus, ac Spiritum Propheticum tertio ordine nos cum ratione honorare demonstrabimus. Cave Justinum gradus dignitatis intelligere existimes , utpote qui distinctionem divinarum personarum secundum ordinem originis, salvâ trium æqualitate, indicet.*

7. Idem Christum Mosis ex ardente rubo loquutum asserit Exod. 3. argumento contra Judæos ex textu petito : is enim qui Jehovah Deus Abrahami , Isaaci & Jacobi , ipse & Angelus Domini dictus : quæ indigetatio non Patri, sed bene Filio com-

competit. Ac alibi: *Hic, qui Patriarchis conspectus est & Deus dicitur, etiam Angelus & Dominus dicitur.*

8. Idem & alio in loco disertè docet: *unum eundemque solum esse Deum.* Et se cum aliis Christianis *colere & adorare Patrem, Filium & Sp. Sanctum.* Ex his liquet Patrem, Filium & Sp. Sanctum esse verè tres, quoad modos subsistendi, & hos tres, quoad essentiam unum verum Deum.

9. Athenagoræ sunt: *Cum Pater & Filius unum sint: Filius autem sit in Patre & Pater in Filio, unitate & potentia Spiritus. Mens & Verbum Patris Filius Dei est. Primigenia hic est Patris progenies, non ut facta; à principio enim Deus, qui est mens æterna, habuit ipse in se ipso Verbum seu rationem, cum rationalis ipse æternum sit; sed, ut rerum cunctarum idea et perfectio foret, progressa est.* Et paulo post. *Prædicamus Deum Patrem, Deum Filium & Sp. Sanctum: ita ut & in unione potentiam, & in ordine distinctionem eorum monstremus.* Ac iterum. *Illum Ducem pertranseuntes sequimur, quem æqualiter Deum cum Verbo quod ab ipso est cognoscere, quænam Filii ad Patrem sit unio; quid Pater Filio communicet; quid sit Spiritus; quæ sit tantorum unio & unitorum distinctio: videlicet Spiritus, Filii & Patris.*

10. *Aliter se habet, ait Athanasius, hominum generatio, aliter Filii ex Patre. Hominum enim progenies partes sunt quodammodo gignentium, cum iis corporum natura non simplex, sed fluxa sit, & ex particulis coalescat; Effluuntque homines cum gignunt, & rursus in eos influunt alimenta. Deus verò, cum partes non habeat, sine ulla partium divisione & impatibiliter, Filii sui Pater existit.*

Non

Non enim effluxio est à re incorporeâ, aut in eam ulla influxio, ut hominibus contingit: sed quia secundum naturam simplex est, unius duntaxat Filii Pater est.

11. *Irenæi sunt: Ecclesia accepit illam fidem, quæ est in unum Deum, Patrem omnipotentem, & in unum Christum, Filium Dei, incarnatum pro nostrâ salute, & in Sp. Sanctum, qui per Prophetas prædicavit dispositiones Dei & adventum & eam, quæ est ex Virgine, generationem, passionem, resurrectionem à mortuis, in carne in cælos adscensionem dilecti Domini nostri, & de cælis in gloria Patris adventum, ad recapitulanda universa & resuscitandam omnem carnem. Et alibi. Hanc fidem Ecclesia, & quidem in universum orbem disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans: & similiter credit his, videlicet quasi unam animam habens & unum cor & consonanter hæc prædicat, quasi unum possidens os.*

12. *Joannis Apostoli insignes fuere discipuli Papias Hierapolitanus, Polycarpus Smyrnæus & Ignatius Antiochenus. De hoc testatur Chrysostomus; ab Apostolis Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum ordinatum. Romæ autem martyrio affectus est anno undecimo Trajani; qui juxta Baronium in centesimum decimum Christi, juxta Calvisium incidit in centesimum septimum.*

13. *Iustinus Prisci Batti Filius Flaviæ (nova hæc Civitas Syriæ Palestinæ) ortus, suam conversionem ita describit. Ego ipse Platonis disciplinæ sectator, cum calumniosè deferri Christianos audirem, intrepidè autem ad mortem & alia, quæ terribilia esse censentur, omnia adire conspicerem: statui ipse mecum, fieri haud quaquam posse, ut illi in*
vitio-

vitiorum pravitate & voluptatum amore viverent. Quis etenim voluptatis consecrator: aut intemperans, & humanarum carnum dapes pro bono ducens, mortem libenter complecti queat, ut bonis suis se ipsum privet; ac non potius modis omnibus, ut hanc sibi continenter vitam agere & celando Principes & Magistratus fallere liceat, operam navet, nedum per denunciationem & indicium se ipsum cædi offerat? Crimina autem Christianis obiecta, teste Athenagorâ, atheismus, epulæ Thyestææ & concubitus incesti. Hieronymus auctor est, Iustinum Romæ pro Christo sanguinem fuisse, insidiis Crescentis Cynici circumventum, imperantibus Antonino Philosopho & Lucio Vero; cùm alteram illis apologiam pro Christianis obtulisset, anno Christi 162.

14. Coætaneus Iustino Athenagoras suam pro Christianis legationem iisdem Cæsaribus inscripsit: L. Verum autem L. Aurelium Commodum nuncupat.

15. Irenæi sunt de Polycarpo: eum nempe ab Apostolis edoctum & conversatum cum multis, qui Dominum viderunt, etiam apostolicâ auctoritate Smyrnenfi Ecclesiæ Episcopum designatum: quem & ipse primâ ætate viderat. Sub Antonino Philosopho martyrio coronatus est. Irenæus autem prius presbyter, post Pothino Lugdunensi Episcopo & Martyri suffectus, à Theodoro Occidentalium Gallorum lumen dictus; maximè Commодо imperante, ut habet Hieronymus, floruit.

CAPUT QVARTVM.

Quatuor Symbola, Antiochenum, Nicænum, Constantinopolitanum & Athanasii. Primum incarnationem Verbi Dei adversus Paulum Samosatenum anno 272. Alterum Trinitatem contra Arium suffragiis 318. Patrum anno 325. Tertium Deitatem Sp. Sancti contra Pneumatomachum Macedonium anno 381. Quartum Athanasii fidem Catholicam anno 340. asserunt.

COnfitemur Iesum ex Patre secundum Spiritum ante secula genitum, novissimis diebus ex Virgine secundum carnem natum; unam Personam compositam ex cælesti divinitate & humanâ carne; secundum quod homo est unum: & totum Deum & totum hominem: totum Deum etiam cum corpore; sed, non secundum corpus, Deum: totum etiam hominem cum divinitate; sed, non secundum divinitatem. Sic totum adorabilem, etiam cum corpore, sed non secundum corpus adorabilem. Totum increatum etiam cum corpore; sed non secundum corpus increatum. Totum formatum etiam cum divinitate; sed non secundum divinitatem formatum. Totum Deo consubstantialem etiam cum corpore; sed non secundum corpus: quemadmodum neque secundum divinitatem hominibus est coessentialis: quamvis nobis secundum carnem coessentialis, etiam cum divinitate existens. Etenim cum illum secundum Spiritum Deo consubstantialem dicimus, non dicimus hominibus secundum Spiritum coessentialem. Contra autem, cum illum
secun-

secundum carnem hominibus coëssentialem prædicamus, non prædicamus illum secundum carnem Deo consubstantiali. Sicut enim secundum Spiritum nobis coëssentialis non est; quia secundum hunc Deo est consubstantialis: ita neque Deo secundum carnem consubstantialis est; quia secundum hanc nobis est coëssentialis. Queniadmodum autem hæc declarata sunt, non ad inducendam unius indivisæ personæ divisionem; sed ad denotandam proprietatum Verbi & carnis minimè confusam distinctionem: ita & illa, quæ ad indivisam unionem compositionemve pertinent, prædicamus.

2. Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium effectorem. Et in unum Dominum I. C. Filium Dei, genitum à Patre unigenitum, hoc est, ex Patris substantiâ, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt, quæ in cælo & quæ in terrâ: qui propter nostram salutem de cælo descendit, incarnatus est. Et in Sp. Sanctum. Illis autem qui dicunt, tempus fuisse cum Dei Filius non erat, nec ante nativitatem fuisse, aut ex nihilo ortum, aut ex aliâ subsistentiâ vel substantiâ quàm Patris, vel creatum esse, vel posse mutari; Catholica & Apostolica Ecclesia indicit anathema.

3. Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem. Et in unum Dominum I. C. (hic usque ad articulum de Sp. Sancto verbo tenus cum Symbolo præcedente Concilii Nicæni primi convenit hoc Constantinopolitanum) Et in Sp. Sanctum, Dominum, vivificatorem, ex Patre procedentem, qui

qui cum Patre & Filio simul adoratur & glorificatur, qui locutus est per Prophetas. In unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum. Exspectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen.

Patres hujus æcumenici Concilii secundi, constitutis pro rectâ Ecclesiæ administratione canonibus, & Nectario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Flaviano Antiochenæ Episcopis, reversi sunt singuli in suam Patriam. Sequenti verò æstate cum plurimi Constantinopolim, negotiorum Ecclesiæ ergo, essent reversi, per literas Romam evocati sunt ad frequens Concilium. Verum, à tam longinquo itinere deterriti, epistolâ indicarunt excitatas contra Ecclesiam tempestates, non sine culpatione negligentiae Occidentalium & Apostolicæ doctrinæ summam propositæ declaratione.

Exstat apud Theodoretum epistola horum Patrum. Argumentum istiusmodi est: Sustinuimus nos violentas persecutiones ab Imperatoribus, Magistratu, hæreticis excitatas, pro fide Evangelicâ Nicææ stabilitâ. Ista fides cum à vobis tum à nobis approbanda; utpote nos docens in Sacrosanctam Trinitatem credere, hoc est, in divinitatem, potentiam & substantiam Patris, Filii & Sp. Sancti, æqualem dignitatem, & coæternum regnum in tribus perfectis Personis: adeo ut explodatur Sabellius Personas confundens, & blasphemia Eunomianorum, Arianorum & Macedonianorum Pneumatomachorum. Agnoscimus nos Verbum Dei ante sæcula omnino perfectum esse, & perfectum hominem in novissimis diebus pro nostrâ salute factum. Plenior cognitionem de fi-

de liberè hic & summam exhibita, poteritis percipere è libellis editis ab Antiocheno & superiori anno Constantinopolitano Concilio.

4. Sequitur Symbolum Athanasii, quod cum vulgo in Ecclesiâ receptum, & ubique obvium, brevitati consulentes, omitemus; suppositâ aliâ ejusdem confessione: cujus illud argumentum. Credimus in unum ingenitum Deum Patrem omnipotentem, omnium Creatorem, visibilium pariter & invisibilium, qui ex se habet quod est. Et in unum unigenitum Verbum, sapientiam, Filium ex Patre initialiter & perpetuò genitum. Verbum porro non elocatione pronunciatum, aut cogitatione in animo conceptum; non derivatum à perfectò, neque item segmentum vel partem impatibilis illius naturæ, neque quod inde productum sit, aut emanaverit: sed Filium perfectum, viventem, vi agendi præditum, veram imaginem Patris, honore parem & gloriâ æqualem, Deum verum ex Deo vero, Omnipotentem ex Omnipotente. Genitus autem est ineffabiliter & incomprehensibiliter. Qui in consummatione sæculorum descendens è sinu Patris, ex impollutâ Mariâ virgine nostrum assumpsit hominem Jesum Christum, quem pro nobis passioni tradidit, sponte ac suâ ipsius voluntate. In quò homine cruci affixus & mortuus pro nobis, resurrexit à mortuis, assumptusque est in cælum. In quò homine judicaturus est vivos & mortuos. Credimus itidem in Sp. Sanctum, omnia scrutantem, etiam profunda Dei.

CAPUT QUINTUM.

Unus Deus Trinitas.

Pater ingenuitus, Filius unigenitus, Sp. S. ex Patre Filioque procedens. Hæc sancta, individua & consubstantialis Trinitas est unus & solus verus Deus. Deut. 6. 4. Esa. 45. 5. Matt. 3. 16. 17.

2. Eleganter Scriptor Expositionis fidei, Justino Martyri ascriptæ: *Essentiæ significatio nomine Dei designatur. Ita ut sit differentia Patri ad Filium & Spiritum juxta existentie modum: unitas autem sive identitas, juxta essentiæ rationem.* Et Epiphanius: *Trinitas in unitate & unus Deus, Pater, Filius & Sp. Sanctus.* Idem docet Filium non dicendum Patri consubstantialem, quasi extra Patrem esset genitus, sed cōessentialē. Cautè hic monet Athanasius in Filii consubstantialitate non delabi nos debere ad humanos sensus & Deitatis divisiones: sed, tanquam de incorporalibus agitantē, unitatem naturæ ac identitatem lucis haud dividere.

3. Notatu dignum est illud Nazianzeni, quo mysterium imperscrutabile Trinitatis audaculè scrutari vetat. *Audis generationem, ait; de modo ne sis curiosus: audis Spiritum ex Patre procedere; quomodo id fiat, ne curiosè indages.* Et Ambrosius: *Absque ullo principio & fine credenda est Sanctæ Trinitatis divinitas, licet humanæ sit menti ipsa comprehensione difficilis.* Unde non incongrue dicitur, quod hoc solum ex ea comprehendimus; quia comprehendendi non potest. Ac Zeno Veronensis: *Nec intelligunt miseri, quoniam curiositas reum ef-*

ficit, non peritum. Author Expositionis Fidei: Manifestum est incredulitatis argumentum, dicere de Deo, quomodo? Hilarius: Humanæ infirmitatis religiosa confessio est, ex Deo hoc solum nosse, quod Deus est. Cæterum secreta illa & profunda imper-spicabilis iudicii decreta, mens terrena non pene-trat. Investigare quidem ea perscrutarique pium est; sed inscrutabilia esse & investigabilia confiten-da sunt: quorum est alterum religiosæ voluntatis; alterum imper-spicabilis naturæ. Nec minus insi-gnis Nazianzeni locus est; ubi ait: Pater est Pa-ter, & sine principio: non enim ex aliquo. Filius est Filius, & non sine principio: ex Patre enim. Si verò quod à tempore est sumis principium; & sine principio est Filius: factor enim temporum non sub-jacet tempori. Spiritus Sanctus verè est Spiritus il-le, procedens quidem ex Patre, non autem filiali-ter, neque enim per generationem, sed processiona-liter.

4. Idem Nazianzenus, postquam oratione, co-ram centum & quinquaginta Episcopis, habitâ in Concilio Constantinopolitano œcumenico se-cundo, anno Domini 381. unitatem essentiae di-vinæ, ac Trinitatem subsistentiarum seu Persona-rum asseruisset: infert non esse digladiandum de verbis subsistentiæ & Personæ, (inter orientales & occidentales Ecclesias de nominibus his mota lis erat: ut ut in rei fundamento planè plenèque utræque convenirent) quandoquidem unanimiter omnes tria distincta, non naturis, sed proprietati-bus agnoscerent: discrepantes quidem syllabis, sed revera idem urgentes. Imo subjungit, *Ingeni-tus, Genitus & Procedens dicantur & intelligen-tur, si cui placet fabricare vocabula.* Idem alibi:
Pater

Pater Genitor & Productor; citra tamen ullam passionem, atque intemporaliter & incorporaliter: horum autem alter soboles, alter spiratione productus. Ac rursus Nazianzenus; Quicquid Pater habet, idem excepta causa seu principio, Filii est: quicquid item Filius habet, idem quoque Sp. Sancti est; si filietatem, eaque omnia exceperis, quæ corporeâ ratione de eo prædicantur, propter me hominem meamque salutem.

5. Nec prætereundum Ambrosii testimonium. *Deus Pater, inquit, coæternum sibi & cōmni-potens genuit Verbum, cum quo Sp. Sanctum produxit. Augustinus: In Trinitate quæ Deus est, & Pater Deus est & Filius Deus est & Sp. Sanctus. Nec hujus Trinitatis tertia pars est unus, nec major pars duo quàm unus est ibi, nec majus aliquid sunt omnes quàm singuli. — — Pater & Filius & Sp. Sanctum & propter individuum Deitatem unus Deus est, & propter uniuscujusque proprietatem tres personæ sunt, & propter singulorum perfectionem partes unius Dei non sunt. Idem Arianorum objectioni ita respondet: Absit ut ideo sit potentior Pater Filio; quia Creatorem genuit Pater, Filius autem non genuit Creatorem: neque enim non potuit, sed non oportuit. Immoderata enim esset divina generatio, si genitus Filius nepotem gigneret Patri: quia & ipse nepos, nisi avo suo pronepotem gigneret, impotens diceretur. Nec impleretur generationis series, si semper alter ex altero nasceretur: nec eam perficeret ullus, si non sufficeret unus Omnipotens. Itaque Omnipotentem genuit Filium; quoniam quæcunque Pater facit, hæc & Filius facit similiter. Et alibi. Cum Trinitas hominum non possit dici unus homo, in illâ unus Deus & dicitur & est:*

est: nec in uno Deo est illa Trinitas; sed unus Deus.

CAPUT SEXTUM.

De Sp. Sancti processione à Patre & Filio.

Theophylactus qui floruit circa annum 1071. negat Sp. Sanctum procedere à Filio, tanquam origine hypostaseos Sp. Sancti. Ejus erroneam sententiam amplexi Græci ab hoc tempore secesserunt à Latinis cum antiquis Patribus in veritate persistentibus, præeunte Scripturâ. Joan. 15. 26. & 16. 13. 14. 15. Illis locis dicitur mitti, audire, accipere à Filio. Audit autem & accipit Sp. Sanctus, Deus de Deo, non nisi procedendo processione quoad originem. Mittitur Persona divina secundum modum originis; Filius à Patre, Sp. Sanctus ab utroque.

2. Athanasius: *Sp. Sanctus à Patre & Filio non factus, nec creatus, nec genitus est; sed procedens.* Epiphanius: *Spiritus non alienus à Patre & Filio, verum ex eadem substantia, ex eadem deitate.* Ac idem rursus: *Spiritus est verè ex Patre & Filio, ejusdem divinitatis, à Patre procedens & à Filio accipiens semper.* Ambrosius: *Pater coæternum sibi & coomnipotens genuit Verbum; cum quo Sp. Sanctum produxit.* Et alibi: *Sp. Sanctus procedens quidem à Patre & Filio, sed non est ipse Filius; quia non generatur: neque Pater; quia procedit ab utroque: non genitus, non ingenitus, non factus.* Idem iterum: *Spiritus ipse non capit; quia processio ejus continua est, & ab eo est qui non capit. -- Deus est neque initium nec ullum finem habens; ut-*

utpote qui Patri & Filio consubstantialis & coæternus est. Augustinus flatum Christi in Discipulorum faciem, per congruam significationem demonstrasse ait, etiam à Filio Sp. Sancti processionem: præcipuè quandoquidem, cum dixisset Christus quem mittit Pater, subjungat in nomine meo. Et alio in loco: *Si Sp. Sanctus diceretur inginitus sicut Pater, duo Patres in Sancta Trinitate intelligerentur: aut si genitus diceretur sicut Filius, duo itidem Filii in eadem Trinitate æstimarentur. Sed tantummodo procedere de Patre & Filio salva fide dicendum est.* — *Procedit autem simul de utroque: quia Pater talem genuit Filium, ut, quemadmodum de se, ita & de illo quoque procedat Sp. Sanctus.* Ac alibi: *De Patre est Filius, de Patre est Spiritus: sed ille genitus, iste procedens: iste autem Spiritus utriusque; quoniam de utroque procedit.* Porro se nescire distinguere inter generationem processionemque fatetur Augustinus, quia utraque ineffabilis. Idem etiam asserit, quamvis Pater & Filius communi appellatione Spiritus fit, oportuisse tamen propriè illum vocari Spiritum; qui non est unus eorum; sed in quò communitas apparet amborum.

3. A Græcis autem, ut ut in reliquis de Sp. Sancto fanè sentiant, quia tamen processionem originis Sp. Sancti à Filio negant, jure nos segregamus: ita tamen, ut, quantum possit, veritate & charitate salvâ, pax colatur.

CAPUT SEPTIMUM.

Contra Anonymi Sociniani dissertationem de pace Ecclesiæ.

Ad caput primum.

R*es divinæ, inquis, in præsentia sunt involutæ densâ caligine.* Falsum hoc: five ipsum consideres Euangelium, five præsentem ejus explicandi modum. Si obtectum Euangelium, iis est qui pereunt. Offundis tu veritati caliginem, ne inveniatur. Qui & cum alios temeritatis & audacis præsumptionis audacter insimulas, deprehenderis temerarius & petulanter arrogans. Ac orthodoxas calumniaris Ecclesias, quasi fide mortuâ aut ejusdem externo habitu officium Christianum circumscriberent.

Ad caput secundum & sequentia.

Hæreses Apostolicis temporibus anathemizatas nunc tolerandas asseris. Nempe Christi Dei negatores cum ejusdem confessoribus promiscuè habendi? Habentne salutari fide Dei Filium, qui negant Filii Deitatem, abrogantes ei munus Redemptoris cum merito passionis? Etiam Apostolo 1. Tim. 6. 3. 4. in os contradicis, quum eximis superborum numero, qui veritate destituti sanos Christi sermones respuunt: impudenterque urges convellentes ipsum fundamentum Immanuelem, nihilominus Apostolico fundamento inædificare. Mitto scurriles oblatrationes contra Orthodoxas Ecclesias: quibus non convenire ais, ut conscientias hominum in dogmatibus fidei mancipient.

Sed

Sed num nostræ demonstrationes Euangelicæ ecclesiæ defnienti innituntur, an verò Verbo Dei? Hæc ecclesiæ est censura, ut quoscunque per Sacras Literas inveniat, in pernicioso errore contumaces rejiciat: & tales Samosatreniani, Photiniani, Sociniani. Nunquam Ecclesia, secundum divinitus datam regulam pronuncians, de facto errat. Pervicaces autem hæretici vinci facilius possunt, quàm persuaderi. Quæ Calvino affingis de fatali delinquendi necessitate & Deo peccati auctore, illa detestanda dogmata ipse Calvinus refutavit, & post illum nuper Synodus Dordracena. Porro distinctiones has ex Scripturâ promanantes, adstipulante etiam communi ratione, tibi ventilandas offero. Aliud nempe esse nescire dogma aliquod, aliud nolle id scire: aliud prorsus ignorare, aliud exactè scire. Contumacia in errore deterior est simplici errore. Diversa quæstio est quid Evangelii Præcones docere oporteat & quid audientes exactè scire. Quorundam dogmatum non semper necessaria affirmatio diserta, quia nondum ita planè revelata: quorum tamen semper nefaria negatio. His expensis invenies Socinianos ultronei exitii reos, utpote pestilenti hæresi languentes. Frustra ad Scripturam provocatis: ibi enim centies convicti: nec tamen obloqui desinitis. Quid restat, nisi ut rejiciamini?

CAPUT OCTAVUM.

De sanctissimæ Trinitatis inseparabilitate & indivisa operatione ad extra.

Fulgentius: *In Patre & Filio & Sp. Sancto unitatem substantiæ accipimus; Personas confundere non audemus. Gregorius Neocæsariensis ad verba Joannis Baptistæ, mihi opus ut à te baptizer, & tu venis ad me. Alios, inquit, dum baptizo in tuo nomine baptizo, ut credant in te venientem cum gloriâ: Te verò baptizans, cujus mentionem faciam? In cujus te nomine baptizabo? An in nomine Patris? At totum habes Patrem in te ipso, & totus in Patre es. An in nomine Filii? At non est præter te alius naturâ Filius Dei. An in nomine Sp. Sancti? At semper unâ tecum est, ut consubstantialis tibi, & ejusdem voluntatis atque sententiæ & æqualis potestatis ac paris honoris.*

2. Propter simplicissimam indivisæ essentiæ identitatem tres personæ dicuntur esse inconfusæ, & sunt, in se mutuo: non autem Filius in Patre est ut vas in vase, quemadmodum delirabant impii Metangismonitæ.

3. Basilus: *Quorum eadem operationes, eorum est substantia una: operatio verò Patris & Filii una est: ut illud, faciamus hominem. Et rursum: quæcunque Pater facit, hæc & Filius similiter facit. Ac alibi: Quomodo diversitas substantiæ est in Trinitate, in qua operationis identitas invenitur? Et postea: In iisdem divinis operibus sanctam Trinitatem glorificari, unius Deitatis testimonium est: quo-*

quoniam neque sine Filio facit Pater, neque Filius sine Spiritu.

4. Ambrosius: Non naturam secamus, sed unitatem naturæ & voluntatis & operationis confitemur. Idem alio loco: Sancta & inseparabilis Trinitas nunquam aliquid extra se singillatim operari novit. Rursus: Cur scriptum est, eadem facit Filius, & non talia: nisi ut in Filio unitatem, non imitationem paterni operis æstimares? Augustinus: Solus Spiritus sufficit ad nostram beatitudinem, quia separari à Patre & Filio non potest: sicut Pater solus sufficit, quia separari à Filio & Sp. Sancto non potest. Eodem modo etiam habet cum Filio. — Una voluntas Patris & Filii & inseparabilis operatio. — Trinitas inseparabiliter operatur. — Quomodo aliquid faceret Pater nisi per unigenitum Filium? Nec sine Spiritu Sancto, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis. Ac per hoc quod potestatem Filio dedit, quoniam Filius hominis est; per eundem ipsum ipsi dedit, quoniam Filius Dei est. Sed honorificè & competenter tribuit Patri, quod etiam ipse facit ut Deus: quia de Patre est Deus. Ipse namque Deus est de Deo. Pater autem Deus; sed non de Deo. Fulgentius: Inseparabiliter operatur unus Deus, videlicet Pater, Filius & Sp. Sanctus. Eadem namque sua opera esse quæ Patris, protestatur Dei unigenitus. Joa. 5. 19.

CAPUT NONUM.

De operationibus Theandricis seu Dei virilibus.

DUplex est operatio Christi divina & humana, cohærenter unita: sicut definiêrunt Patres in
Con-

Concilio Lateranensi, præside Martino I. Romano Episcopo contra Monothelitas celebrato, anno 649. Idem liquet in literis Synodicis Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani ad Sergium Constantinopolitanum.

2. Athanasius: *Quando necessitas requirebat, ut socrum Petri febrientem excitaret, humano quidem more manum extendit; divinitus autem morbum compescebat. Et in cæco à nativitate, humanum è carne emittebat sputum: divinitus autem oculos aperiebat per lutum.*

3. In operationibus theandricis divina Christi operatio est operatio Trinitatis. Quæcunque Pater facit, Filius similiter. Joa. 5. 19. Joa. 14. 10. Joa. 5. 17. alibi eadem opera Sp. Sancto adscribit. Matt. 12. 28.

CAPUT DECIMUM.

Inseparabilitati non officit ordo, neque appropriatio, neque vocum aut symbolorum separatio.

Filius à Patre & cum Patre per Spiritū, Spiritus à Patre Filioque & cum iis operari dicitur. Nullam id statuit operationis separabilitatem: quia inseparabilitas, atque adeo indivisibilis unitas operationis Trinitatis fundatur in unitate atq; indivisibilitate essentiæ divinæ: Dei enim una voluntas & potentia, est simplicissima ejus essentia. Huc spectat illud Athanasii: *Pater per verbum in Sp. Sancto omnia facit: & sic Sanctæ Trinitatis unitas servatur, & sic unus Deus in Ecclesiâ prædicatur.* Et Gregorius Nyssenus: *In multitudinem operantium nomen efficaciæ & operationis non scinditur; quoniam non separatum cujusque ac pe-*
culare

culiare circa aliquam rem studium est: sed quicquid fit, quod vel ad nostri providentiam, vel ad summæ rerum administrationem & constitutionem pertinet, per tres quidem fit; sed non tamen tria sunt, quæ fiunt.

2. Nupera distinctio, quâ Pater dicitur operari ad extra mediâtè per Filium & Sp. Sanctum, Filium mediâtè per Spiritum, Spiritum Sanctum autem immediâtè per se, rejicienda est. Distinctio certè in unâ simplicissimâ & prorsus indivisâ operatione non habet locum: sed tantum ubi sunt plures operationes, ut causæ principalis, remotæ, propinquæ & instrumentalis. Omnis operatio ad extra est indivisa & summè simplex, sicut essentia, & unaquæque persona est causa principalis, nulla instrumentalis. Manet quidem internus ordo personarum operantium: non tamen est diversitas modi operandi ad extra: unâ enim simplicissimâ operatione operatur Trinitas. Filius facit Joa. 5. 19. similiter ac Pater: non autem alter mediâtè, alter immediâtè.

3. Scitè Augustinus: *Eadem sunt opera Patris & Filii; non quod Filius sit idem ipse qui Pater est: sed quia nullum opus est Filii, quod non per eum Pater facit: nec ullum Patris, quod non per Filium simul facientem facit.* — Nec operantium est diversa potentia, nec utique sine Sp. Sancto. Neq; enim à faciendis amborum operibus ullo modo amborum separabitur Spiritus. Miro itaque, eòdemque utique divino, modo ab omnibus fiunt opera omnium, ab omnibus etiam singulorum. — Non quod invalidus sit unusquisq; eorû, sine aliis quod operatur implere: sed non potest operatio esse divisa, ubi non solum æqualis est, verum etiam indiscreta natura.

4. Nec

4. Nec officit huic inseparabili operationi quorundam externorum operum appropriatio quibusdam personis, propter rationes à similitudine operum ad internas proprietates & ordine dispensationis salutis sumtas: ut creationis Patri, redemptionis Filio, sanctificationis appropriatio Sp. Sancto. Una aliqua Persona hic non seorsim operatur: nam quæ uni Personæ alicubi appropriantur, eadem alibi vel aliis personis vel Deo absolutè tribuuntur: ad ostendendam inseparabilitatem operationis ad extra: quæ hâc appropriatione non impeditur. Nam, teste Augustino, *ad creaturam Pater & Filius & Sp. Sanctus unum principium; sicut unus Creator & unus Dominus.* Neque eidem inseparabilitati repugnat vocum aut visibilium symbolorum, quæ demonstrandæ huic Trinitati adhibentur, necessaria separatio, propter creaturæ imperfectionem.

5. Urget id Ambrosius: *Sancta, ait, & inseparabilis Trinitas nunquam aliquid extra se sigillatim operari noverit.* — *Cum sigillatim Pater, Filius & Sp. Sanctus operari dicuntur, omnia pariter tres Personæ operantur.* Augustinus: *Trinitas simul operata est, & vocem Patris, & carnem Filii & columbam Sp. Sancti, cum ad singulas personas hæc singula referantur. Quâ similitudine utcunque cognoscitur, inseparabilem in se ipsa Trinitatem per visibilis creaturæ speciem separabiliter demonstrari: & inseparabilem Trinitatis operationem, etiam in singulis esse rebus, quæ vel ad Patrem, vel ad Filium vel ad Sp. Sanctum demonstrandum propriè pertinere dicuntur.*

CAPUT UNDECIMUM.

De relationibus non exeuntibus. Item, de loquutionibus de Personâ aliquâ divinâ ad se ipsam.

Relationes Personarum divinarum inter se non exeunt ad creaturas. Nam Persona Paterna paternitate suâ Pater est solius Filii consubstantialis & unigeniti. Et Filius suâ filiatione solius Patris unigenitus Filius, filiatione nobis incommunicabili. Pater & Filius spiratione internâ Sp. Sancti Spirator. Spiritus Sanctus internâ processione originis est Patris Filiique duntaxat Spiritus.

2. Quicquid ad se ipsam sive substantialiter dicitur aliqua Persona in Trinitate, non dicitur sine aliis Personis; sed id omnes simul dicuntur, seu esse intelliguntur: nec pluraliter sed singulariter: Non enim tres Dii, verum unus Deus. Thomas ait; *Persona in Divinis significat relationem per modum substantiæ, non quæ est essentia; sed quæ est suppositum habens essentiam.* Huc spectat Athanasius: *Pater æternus, Filius æternus, Sp. Sanctus æternus: & tamen non tres æterni, sed unus æternus.* Oecumenius: *Præterquam esse Patrem, ea omnia est Filius.* Dionysius verba, *Nemo bonus nisi solus Deus*, de totâ Trinitate intelligenda docet, additque: Omnia divina nomina quæ Deo digna sunt, semper, non sigillatim per partes, sed in totâ & perfectâ & integrâ plenâque deitate à divinis oraculis laudari.

3. Ad quæstionem autem cur tres Personas nuncupamus & tamen non tres Deos, respondet Da-

Damascenus: *Quæ particularia sunt, minimè communicantur: quæ autem communia, etiamsi unicuique particularium impertiantur, at conjunctim tamen & communiter. Atque unaquæque persona privatim consideratur, non autem ipsis communis est una Persona.*

CAPUT DUODECIMUM.

De nominibus, quæ de Deo dicuntur respectu creaturæ.

OMne nomen dictum de Deo respectu creaturæ indicat essentiam; adeoque prædicatur de tribus Personis simul, exceptis quæ pertinent ad unionem seu dispensationem, id est, ad incarnationem. Hanc regulam, non sine manifestâ veritate, ex Augustino elicit Bonaventura. Ita & Basiliius Trinitatem asserit esse Patrem luminum: & alibi, Sp. Sanctum adoptare eos qui ab alienati fuerant. Macarius filios Adæ cælestis, filios Sp. Sancti, fratres Christi, similes Patri suo Adæ spiritali, Christianos nuncupat.

2. Nyssenius: *Sanctificat, & vivificat, & illuminat, & consolatur, & omnia talia similiter seu pariter Pater & Filius & Sp. Sanctus: Nec quisquam Sp. Sancti efficaciæ peculiariter tribuat sanctificatricem potestatem, cum audiverit Servatorem in Evangelio de discipulis ad Patrem dicentem: Pater sanctifica eos in nomine tuo. Fulgentius: Reconciliati sumus per solum Filium secundum carnem, sed non soli Filio secundum divinitatem. Trinitas enim nos sibi reconciliavit, per hoc quod solum Verbum carnem ipsa Trinitas fecit.*

3. Rectè

3. Rectè Dionysius: *Omnem Dei appellationem, quæ ejus beneficentiam importat, cuicunque Personarum divinarum tribuatur, accipiendam esse promiscuè de totâ divinâ totalitate.* Eadem veritas liquet apud Andream & Aretham Cæsariæ Cappadociæ Episcopos: *Omnia, ajunt, quæ divino modo dicuntur de supersubstantiali Trinitate, unicuique trium Personarum appropriantur & conveniunt: præter illa quæ productionem seu personalem harum cognitionem inducunt.* Hoc axioma opponunt hæreticis asserentibus, singulas trium Personarum seorsim operari operationem divinam sibi appropriatam.

CAPUT DECIMUM-TERTIUM.

De Creatione hominis ad imaginem Trinitatis: & de illo Dei ad Deum alloquio, faciamus hominem.

Creatio hominis commune trium Personarum Copus, ut tres cultu indiviso adoret homo. Huc respicit Nyssen: *Duas, ait, advertis Personas: unam quæ loquitur, alteram ad quam dirigitur oratio. Cur autem non dixit facito, sed faciamus? Ut dominatum intelligeres, ne Patre cognito Filium ignorares: ut scires Patrem fecisse per Filium, & Filium Paternâ creasse voluntate, laudaresque Patrem in Filio, & Filium in Sp. Sancto. Commune eorum opus exstitisti, ut ipsos pariter adores & colas: non adorationem divides, sed unam esse agnoscas Deitatem.*

2. Nemo autem ita infaniet, ut articulatum aliquem discursivum sermonem existimet. Nam, ut

rectè argumentatur Nyssen, cùm in principio ante omnem creaturam Filius Deus Verbum fuerit, & per ipsum omnia facta sint; Verbum illud intermedium non potuit esse quid creatum: tunc enim per Filium fuerit, per quem omnia facta sunt, & qui quaecunque facit Pater, eadem facit similiter. — Non eget Patris voluntatem per sermonem discere: ipse cùm sit Patris Sermo, sublimiore sermonis significatione. Quis igitur ille Sermo, qui sit ad eum qui verè est Sermo? Quomodo rursus alio sermone ad doctrinam indiget? Necessariò igitur nihil inter Patrem & Filium medium esse, cogitare sermo veritatis cogit. Ubi vero distantia non intelligitur, hoc adunatum prorsus conceditur. Quod autem per omnia adunatum est, medià voce & sermone non utitur. Adunatum verò dicitur, quod in omnibus inseparabile. — Dicimus imaginem Dei invisibilis, Dominum, ad omnem voluntatis motionem immediatè & absque intervallo cum Patre simul affici. — Voluit aliquid Pater, & qui in Patre est Filius novit voluntatem Patris: imo verò ipse Patris voluntas est. Qui enim omnia, quæ sunt Patris in se ipso habet, nihil quæ sunt Patris, quod non habeat. — Ergo & cum Patre totam voluntatem paternam in se habet.

3. Ambrosius: Quod per unitatem voluntatis novit Filius, Patrem velle videtur audisse. Unde non officium corporale, sed arbitrium indissociabile cöoperationis declaratur. Neque enim verborum hic aliquem significat auditum; sed unitatem voluntatis atque virtutis quæ & in Patre est & in Filio. — Sicut videtur Pater in Filio, non utique specie corporali, sed unitate Divinitatis: ita etiam Pater loquitur in Filio, non temporali voce
nec

nec corporali sono; sed operis unitate. Augustinus ad verba hoc mandatum accepi à Patre: Verbum non à Verbo accepit mandatum; sed in Verbo unigenito Patris est omne mandatum: cum autem dicitur Filius à Patre accipere quod substantialiter habet, quomodo dictum est; sicut habet Pater vitam in se ipso, sic dedit Filio vitam habere in se ipso: cum Filius ipse sit vita, non potestas minuitur, sed generatio ejus ostenditur; quoniam Pater non quasi ei Filio qui imperfectus est natus, aliquid addidit, sed ei quem perfectum genuit, omnia gignendo dedit: ita illi dedit suam æqualitatem, quem non genuit inæqualem. — Verax genuit veritatem: quid ergo jam diceret veritati? Non enim imperfecta erat Veritas, cui verum aliquid adderetur. Dixit ergo Veritati, quia genuit Veritatem.

4. Creationem hominis indivisam à tribus Deitatis Personis ita Patres exhibent. Basilii: *Audis, Deum ipsum in creandis rebus socium alloqui; per quem & sæcula fecit, qui portat omnia Verbo potentiae suae. Ac idem refutans Judæos, verba faciamus hominem ad Angelos transferentes; Neque enim, ait, conservis ea consultationis dignitas competit: neque Angeli creaverunt hominem: neque potest creatura adæquari unquam suo Creatori; homines autem perfecti æquales erunt Angelis: neque una est imago Dei & Angelorum. Epiphanius: Adam nullis propagatus nuptiis, Patris & Filii & Sp. Sancti manu est effectus. Idem: Quia Pater ait faciamus hominem, & non faciam, ac ad imaginem nostram, haud meam: infert justâ sequelâ Filium apud Patrem semper exstitisse, Filiumque Patri non dissimilem: utpote qui id indicat ver-*

bis ad imaginem nostram. *Patris*, inquit, *Filii* & *Sp. Sancti* unam monstravit essentiam & Deitatem. *Basilii Seleuciensis* in *Gen. 1. 26.* ita commentatur: Una quidem est, quæ sit imago, sed non unius personæ monumentum, verum trium subsistentiarum. Commune namque quod fabricatum est opus Deitatis Trinitatem quidem ostendit effectricem, unam autem esse Trinitatis imaginem. Quod si una Trinitatis imago, una utique trium subsistentiarum est natura. Siquidem essentiæ identitatem unitas imaginis loquitur. *Hilarius Pictaviensis*: Homo ad communem fit, secundum veritatem sermonis, imaginem. Ad *Patris* & *Filii* imaginem homo conditur. Nomen non discrepat: natura non differt. Imago communis est; Deus ad imaginem Dei hominem fecit. — Si igitur ad imaginem Dei *Patris* per *Filium Deum* homo conditur, conditur quoque ad imaginem *Filii*: quia nemo *Filio dictum* denegat, ad imaginem & similitudinem nostram. *Augustinus*: Quia homo fiebat ad imaginem Trinitatis, propterea dictum est ad imaginem nostram. Rursus autem, ne in Trinitate credendos arbitraremur tres Deos, cum sit eadem Trinitas, unus Deus fecit hominem ad imaginem Dei. — Cur faciamus ad imaginem nostram, nisi quia Trinitatis imago fiebat in homine: ut hoc modo esset homo imago unius veri Dei, quia ipsa Trinitas verus Deus est. *Fulgentius*: Cum *Gen. 1. 26.* in singulari numero dicit imaginem, ostendit unam naturam esse, ad cuius imaginem homo fieret. Cum verò dicit pluraliter nostram, ostendit; eundem Deum, ad cuius imaginem homo fiebat, non unam esse Personam. Si enim in illa natura una *Patris* & *Filii* & *Sp. Sancti* una esset Persona, non diceretur ad imaginem

ginem nostram, sed meam; nec faciamus, sed faciam. Si verò in illis tribus Personis tres essent intelligendæ vel credendæ substantiæ; non diceretur ad imaginem nostram, sed nostras. Una enim imago trium naturarum inæqualium esse non posset; sed dum ad unam imaginem unius Dei homo factus dicitur, una S. Trinitatis essentialiter divinitas intimatur.

CAPUT DECIMUM-QUARTUM.

De tribus hospitio exceptis ab Abrahamo.

Quamvis tres illos ab Abrahamo exceptos Gen. 18. Deum cum duobus angelis interpretentur Justinus, Chrysostomus & Hilarius Pictaviensis. Augustinus (ut ut adstipulari videtur Scriptura, ubi angelos à non opinantibus hospitio exceptos testatur) argumentis tamen haud contemnendis manifestationem Trinitatis fuisse adstruit. In istâ etiam sententiâ Ambrosius: Sed nec Abraham ignorabat Sp. Sanctum. Denique tres vidit & unum adoravit: quia unus Deus, unus Dominus & unus Spiritus, Et ideo unitas honoris, quia unitas potestatis. Augustinus: Cum tres viri visi sunt, nec quisquam in iis vel formâ vel ætate vel potestate major cæteris dictus est; cur non hic accipiamus visibiliter insinuatam per creaturam visibilem Trinitatis æqualitatem, atque in tribus Personis unam eandemque substantiam? Nam ne quisquam putaret sic intimatum unum in tribus fuisse majorem & Dominum Dei Filium intelligendum, duos autem alios Angelos ejus, quia cum tres visi sint,

sint, uni Domino illic loquitur Abraham: Sancta Scriptura futuris talibus cogitationibus atque opinionibus contradicendo non prætermisit occurrere, quando paulo postea duos Angelos dicit venisse ad Loth, in quibus & ille vir justus ad unum Dominum loquitur. Paschasius Diaconus: Cum Abrahæ in ostio tabernaculi apparuisset Deus, & ex uno tres ejus se oculis mirabiliter obtulissent, in tribus unum conscius Majestatis adoravit.

CAPUT DECIMUM-QUINTUM.

Explicatio quorundam Scripturæ dictorum de Deo.

SANCTISSIMA Trinitas intelligitur his locis: Deut. 6. v. 4. Esa. 45. v. 5. & sequentibus. Rom. 14. v. 11. Matt. 19. v. 17. Joa. 17. v. 3. 1. Tim. 6. v. 15, 16. Matt. 4. v. 10.

2. Athanasius loca Deut. 4. v. 6. Esa. 45. v. 5. Joa. 17. v. 3. De unitate solius veri Dei prolata contendit: Non ad exauetorationem ejus qui dicit, ego sum Veritas; sed ad demolitionem eorum, quibus naturalis non est Deitas vera, sicut est Patri ejusque Verbo. Augustinus: Deus unus est: non utique excepto Filio aut excepto Sp. Sancto oportet intelligi, quem unum Dominum Deum nostrum recte dicimus, etiam Patrem nostrum per gratiam suam nos regenerantem. Nazianzenus loca Mat. 19. Joa. 17. 1. Tim. 1. & 6. Arianis ad solum Patrem trahentibus resistit validis argumentis, docetque illa omnia Filio cum Patre pariter convenire. Idem urget Nyssenus.

3. Ambrosius: *Ea quæ habet Pater, id est, æternitatem, maiestatem divinitatemque nascendo possidet Filius. Nec vereor ne, quia scriptum est de Deo, Beatus & solus potens, ab eo Dei Filius separetur.* Idem alibi docet, Christum à solius veri Dei jure non posse separari, sed hoc esse ei cum Patre commune, quod secundum Divinitatis unitatem fit solus verus Deus, qui solus nobis adorandus. Cyrillus: *Cum Christum Divinitatis sedibus deturbent, Dei tamen Filium & Deum nominant, & adorari oportere existimant: cum tamen lex aperte clamet, Dominum Deum adorabis & illi soli servies.* Fulgentius: *Nullis fraudibus aut propriis aut alienis decipitur, qui Deum unum sic colit, ut in Trinitate noverit nec Personas confundere nec substantiam separare: & illam unam Naturam unum Deum intelligit, in qua æternitatem veræ Divinitatis agnoscit.* — Præter Deum Patrem Deus Filius non est, quia de Patre est & in Patre est: Præter Patrem & Filium Sp. Sanctus non est, quia Patris & Filii Spiritus est, & in Patre & in Filio est.

CAPUT DECIMUM-SEXTUM.

De Hymno Trisagio.

Hymno illo Seraphico, ex Esa. 6. & Apoc. 4. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus*, qui apud Patres & in Liturgiis veterum invenitur, Sanctæ Trinitatis una Deitas inseparabiliter celebratur. Athanasius: *In eo ipso quod præclara illa animantia tertio proferunt glorificationem, dum ajunt,*

Sanctus, Sanctus, Sanctus, tres hypostases seu Personas perfectas ostendunt: quemadmodum sub una voce Dominus, unam substantiam declarant. Epiphanius: Ter tribuunt sanctitatem, unimodè tamen & uniter pronunciant sermonem; ne multos Deos nominare videantur. Unus enim est Deus Pater in Filio, Filius in Patre cum Sp. Sancto. Propterea Sanctus unus est in Sanctis conquiescens. Pater verus & subsistens, ut & Filius & Sp. Sanctus, tres sunt; sed una Deitas, una essentia, una glorificatio, unus Deus. Deum cum nominaſti, simul mente complexus es Trinitatem: Sp. Sanctum consequutus es: unà & Patris & Filii Dei virtutem obtinuisti. Idem alibi: Tres voces proferunt Seraphim & Cherubim; sed in unitate: non autem multiplici appellatione, non enim dicunt Sanctus quarto, ne addant ad appellationem Trinitatis. Neque bis tantum dicunt Sanctus, ne deficiens eſſet gloria perfectionis. Sed ter: ut Patrem, Filium & Sp. Sanctum, eòdem honore ſanctificarent. Neque dicunt, Sanctus & ſemiſanctus; verum æqualiter dicunt, Sanctus, unà voce & uno ſermone atq; una perfectione ſimul Trinitatem celebrantes in unitate & unitatem in Trinitate. Cæſarius Nazianzeni frater; Vocem audiamus Cheruborum clamantium, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Non enim bis aut quater hoc efferunt ſpiritualia illa Deoque plena animalia; neque rursus ſemel, vel Sancti, Sancti dicunt; ne quod unum eſt, multas habere appellationes declarant: ſed tribus ſanctitatem perpetuò tribuunt, & ſingulari nihilominus utuntur numero, ne Deorum multitudinem animis imperitorum inferant. Ambroſius: Trina repetitio cur? Niſi quia Pater & Filius & Spiritus Sanctus ſanctitate unum ſunt.

sunt. Non dixit semel, ne Filium sequestraret: non bis, ne Spiritum præteriret: non quater; ne creaturas conjungeret. Et ut ostenderet Trinitatis unam esse Deitatem, cum tertio dixisset, Sanctus, Sanctus, Sanctus, addidit singulariter, Dominus Deus Sebaoth. Fulgentius: Hanc Trinitatem Personarum atque unitatem naturæ Esaias revelatam sibi non tacuit, cum se dicit Seraphin vidisse clamantia, Sanctus, &c.

2. Introducta est consuetudo recitandi hymni trisagii cum precatatione in Constantinopolitanam & alias orientis Ecclesias, hoc modo: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, misere-re nostri. Consuetudinis originem Damascenus ita refert. Nempe cum ob minas divinitus intentatas, tempore Procli Archiepiscopi, plebs supplex precaretur, puerum è plebe in sublimè raptum, & ab Angelis hymnum hunc edoctum. Perhibetur autem in universali quarto Concilio Chalcedone cantatum. Eadem narratio occurrit in epistolis Felicis tertii Papæ, Contiani Herculanorum Episcopi, Acacii Patriarchæ Constantinopolitani, ut & in historiâ Ecclesiasticâ Nicephori.

3. Petrus Gnapheus Presbyter Chalcedonensis Antiochenum Episcopatum per fraudem adeptus, omnes quotquot distinguerent naturam divinam impassibilem ab humanâ, passibili, & Christum secundum Deitatem passum negarent, anathemizavit, suosque asseclas hymno trisagio addere coëgit, qui crucifixus est propter nos: ut passibiliter prædicarent in Christo Deitatem, & hymnum ter-sanctum soli Christo dicerent: unde

sequebatur vel divinitatis Christi à Paternâ divul-
sio, vel Patris etiam passio. Sectatores Theopasci-
tæ & Fulloniani (Gnapheus enim Græcis Fullo)
dicti. Gnapheum autem perspicuè refutavit Felix
tertius, Constantinus Harmenopulus & Joannes
Damascenus.

4. Modus recitandi hymnum trisagium hic est
apud Æthiopas: ut ter ad appellationem unius-
cujusque personæ vocem Sanctus repetant, sub-
jungentes *Domine miserere*: ut & hæc verba;
Adoramus te Christe, cum Patre tuo optimo &
misericorde & Sp. Sancto vitali, tu venisti & libe-
rasti nos. Idem, teste Zaga Zabo Æthiopum epis-
copo, historico errore de Concilio Chalcedonen-
si, ob errores Eutychis coacto, tradunt, post va-
rias disceptationes absque ullo fructu solutum fu-
isse: cùm contrarium constat.

5. De hymnô hôc ita Damascenus: *Nos illud
Sanctus Deus de Patre accipimus: non quod illi soli
divinitatis nomen assignemus; nam & Filium Deum
& Sp. Sanctum agnoscimus. Itidem illud Sanctus
fortis, Filio tribuimus: non quod Patrem ac Sp.
Sanctum robore spoliemus: ac denique illud Sanctus
immortalis Spiritui Sancto adscribimus; non quod
hâc ratione Patrem & Filium ab immortalitate
excludamus, sed quod in unaquâque Personâ omnia
divinitatis vocabula simpliciter & absolute suma-
mus.* In missâ Musarabum hymnus ita pronuncia-
tur: *Sancte, Sancte, Sancte, Domine Deus Rex
æterne, tibi laudes & gratias.* Cum Græcis conve-
niunt Æthiopes: Recitant enim etiam *Sanctus,
Sanctus, Sanctus, Dominus Deus fortis & immor-
talis: miserere nostri Domine.* Germanus Patriar-
cha Constantinopolitanus: *Sanctus, Sanctus, San-
ctus*

*Deus Dominus Sebaoth: hoc est, ter-sanctus & unus
Deus virtutum.*

CAPUT DECIMUM-SEPTIMUM.

*Ostenditur unitas essentiæ divinæ in Trinitate Per-
sonarum, per doctrinam baptismi & unitatem
nominis.*

Author Expositionis Fidei: In doctrinâ baptis-
matis unitè nobis Patris & Filii & Sp. Sancti
unum nomen traditum est: quænam ratio & oratio
inficiando asserere poterit Filium & Sp. Sanctum
divinæ beatæque essentiæ non esse? Athanasius:
Audi in hoc admirabile & regale decretum, in quo
omne Sacramentum in Deitate Trinitatis uniter
continetur. Quia dixit in nomine, evidenter unam
Deitatem in Trinitate consistere declaravit. Et
quod prosequutus est Patris & Filii & Sp. Sancti,
per singula nomina singulas Personas inesse distinxit.
Idem asserunt Patres Concilii secundi æcumenici,
sub Theodosio primo Constantinopoli habiti, in
epistolâ ad Episcopos occidentis. Ostendit Na-
zianzenus, nomen commune trium unum, Deita-
tem. Ex eâdem baptismi institutione Epipha-
nius redarguit Sabellium confundentem tres Per-
sonas in unam, Ariumque gradus in Trinitate com-
mentum. Hinc alibi idem infert: *Unitas in Trini-
tate, & Trinitas in unitate, formâ unâ, nomine
uno, unus Deus Pater in Filio, Filius in Patre cum
Sp. Sancto.*

2. Basilus: *In Filio Patrem cognosce, in Patre
glorifica Filium. Ne partiaris quæ impartibilia
sunt,*

sunt, ne scindas quæ non scinduntur. Nyssen: Per appellationes Patris, Filii & Sp. Sancti non naturæ differentiam docemur, sed solas Personarum notificas proprietates. Ita ut nos cognoscamus neque Patrem esse Filium, neque Filium Patrem, sed unumquemque in proprio charactere intelligamus, in illimitatâ perfectione, & in se ipso considerari & à conjuncto sive unito non dividi. Ambrosius: Quis igitur unitatem separare audeat nominis, cum videat operationis unitatem? Et quia habetur in nomine, non in nominibus nos baptizari, inde infert, non esse aliud nomen Patris, Filii ac Sp. Sancti: quia unus Deus. Eadem offendes apud Augustinum: alicubi etiam idem ait: Per Jesum ipse præcepit baptizare gentes in nomine Patris & Filii & Sp. Sancti: ubi præcipuè commendata est hujus individua gloria Trinitatis. Fulgentius ex baptismi institutione concludit: In Patre & Filio & Sp. Sancto unitatem substantiæ accipimus, Personas confundere non audemus. Idem alibi: Cum tres sint, quod est, rogo, nomen unum Patris & Filii & Sp. Sancti, in quo nos oporteat baptizari, nisi illud scilicet nomen Deitatis, quod triplicari non potest? Relativa nomina Trinitatem faciunt, essentialia verò nullo modo triplicantur.

3. Cyrillus: *Quemadmodum est una fides in Christum & unum verè baptisma, etiamsi baptizemur & credamus in Patrem, Filium & Sp. Sanctum: ita planè una quoq; Patris & incarnati Filii & Sp. Sancti est adoratio. Thomas Aquinas: Etsi sint tria nomina Personalia trium Personarum: est tamen nomen unum essentialia. Virtus autem divina quæ operatur in baptismo ad essentiam pertinet, & ideo dicitur in nomine & non in nominibus.*

4. Quan-

4. Quando Deo tribuitur nomen (nisi particularis ratio habeatur mysterii incarnationis) semper sumitur essentialiter: ut ut distinguatur inter essentialia & Personalia nomina: unum enim ubique nomen ac una essentia individuae Trinitatis. Hoc illud nomen à Patriarchis invocatum. Gen. 4. v. 26. quod invocantibus salus promittitur, Joël. 2. 32. Rom. 10. 13. timendum. Deut. 28. 58. in quò fiducia collocanda. Psal. 20. 8. Prov. 18. 10.

CAPUT DECIMUM-OCTAVUM.

De Patre nostro, quem oratione Dominicâ invocamus.

SANCTA Trinitas in oratione Dominicâ est Pater noster. Hujus theorematis veritas perspicuè elucet ex præcedentibus capitibus, octavo nempe, duodecimo & decimo tertio ac decimo septimo. Huc spectant verba Græcarum Liturgiæ, quæ Jacobo, Basilio & Chrysostomo adscribuntur: *Præsta nobis Domine, ut audeamus invocare te Cælestem Deum Patrem & dicere: Pater noster qui es in cælis. &c. Quoniam tuum est regnum & potentia & gloria Patris, Filii & Spiritus Sancti, nunc & semper & in sæcula sæculorum. amen.* In liturgiâ Chrysostomi: *Benedictum regnum Patris, Filii & Spiritus Sancti.*

2. Exstat Justinus liber de Monarchiâ Dei. Nazianzenus regnum Trinitatis Monarchicum; & Patres Constantinopolitani Trinitatis unam Deitatem, potentiam, essentiam & æqualem dignitatem ac coæternum regnum asserunt.

3. Athanasius: *Quemadmodum diximus multitudinem numinum esse negationem Numinis: ita necesse est multitudinem Principum id efficere, ut nullus esse Princeps videatur. — Ubi indivisa dignitas, unum regnum, una potentia & voluntas & efficacia; in suam proprietatem vindicans Trinitatem eamque distinguens à creaturis, ibi unum dico Deum.* Epiphanius: *Non invehimus Deorum multitudinem, sed monarchiam prædicamus. Monarchiam autem prædicantes, non aberramus, sed confitemur Trinitatem, unitatem in Trinitate & Trinitatem in unitate.* Nyssenus primis verbis Dominicæ orationis compellari ait, constantem naturam, immobilem potentiam, Authorem rerum omnium creaturarum, easque ducentem & ferentem, Deum. Ambrosius: *In Filii regno & Pater regnat & in regno Patris Filius: quia Pater in Filio & in Patre Filius; & in quo habitat Filius, habitat & Pater: & vice versâ. Sicut ipse ait: Ego & Pater veniemus & apud eum mansionem faciemus. Ergo sicut una domus, ita & unum regnum. Eousque autem unum Patris & Filii regnum est: ut quod Filius tradit accipiat; & quod Pater accipit, Filius non amittat.* Germanus Constantinopolitanus ad clausulam Orationis Dominicæ: *In tuâ manu & potestate sunt misericordia & salus, mors & vita; Patris & Filii & Sp. Sancti.*

4. Ita & Alexander Alensis in dictâ Precatione docet Patrem sumi essentialiter, non personaliter:

nam

nam hic modus Personæ Paternæ respectu Filii tantummodo convenit. Alioquin Trinitas nos creat, adoptat, regenerat. Ambrosius & Augustinus orationem ad Patrem, non exclusa Trinitate, fieri contendunt: quatenus nempe illi ut primæ Personæ convenit prima creationis & adoptionis autoritas, juxta internum ordinem originis Filii & Sp. Sancti à Patre: qui ordo nullam facit operationis divinæ separabilitatem.

CAPUT DECIMUM-NONUM.

Cui per Mediatorem reconciliemur.

EX Pauli loco ad 1. Tim. 2. 5. probant Chrysostomus, Theodoretus, Athanasius, Cyrillus mediationi nostræ nullum fuisse idoneum, nisi qui in unâ eâdenique Personâ esset Deus ac homo. Per hunc enim reconciliamur Trinitati. In dicto textu unum Deum dici non ad excludendum Filium aut Spiritum, sed eos, qui non sunt & tamen dicuntur Dii.

2. Augustinus: *Quid est esse Mediatorem inter Deum & homines? Non inter Patrem & homines. Quid est Deus? Pater & Filius & Sp. Sanctus. Quid sunt homines? Peccatores impii mortales. Inter illam Trinitatem & hominum infirmitatem & iniquitatem Mediator factus est homo: atque ut inter hominem & Deum Mediator existeret, Verbum caro factum est. Fulgentius de Christo: Ille est, qui in se uno exhibuit, quod esse necessarium ad redemptionis nostræ sciebat effectum: idem scilicet & sacerdos & sacrificium, idem Deus & Templum. Sacerdos per quem sumus reconciliati: sacrificium,*
quod

quod reconciliati : Templum in quo reconciliati : Deus cui reconciliati. Solus tamen sacerdos, sacrificium & templum, & hæc omnia Deus secundum formam servi: Non autem solus Deus; quia hoc est cum Patre & Sp. Sancto secundum formam Dei. Reconciliati igitur sumus per solum Filium secundum carnem, sed non soli Filio secundum divinitatem.

CAPUT VIGESIMUM.

Cur Patri approprietur quod toti convenit Trinitati in negotio reconciliationis per Mediatorem?

Augustinus : Pater Filii sui unigeniti author est, idemque processionis Sp. Sancti author est, qui talem genuit Filium, & gignendo ei dedit, ut etiam de ipso procederet Sp. Sanctus — Pater principium est de non principio: quamvis hi tres sint ad creaturas unum principium, sicut unus Creator & unus Dominus. Nazianzenus: Omnia quæcunque habet Pater sunt Filii excepta causa. Idem Patrem respectu Filii vocat principium, causam, fontem, cum Athanasio, Basilio Cæsariensi, Zachariâ Mitylenensi & Germano Constantinopolitano. Athanasius loquutionem, quâ Pater fons dicitur desumptam monet ex Jerem. 2. 13. ubi fons aquæ vivæ nuncupatur Dominus.

2. Hilarius Sp. Sanctum confitendum esse ait de Patre & Filio authoribus: quamvis tutius Augustinus Patrem & Filium relativè ad Sp. Sanctum vocet unum Principium. Propter hanc auctoritatem originis & quia Filius est qui assumptâ servi for-

formâ factus est obediens usque ad mortem crucis, Phil. 2. 8. reconciliatio & accessus noster per Mediatorem ad Trinitatem, dicitur quandoque in Scriptura, per modum appropriationis, fieri ad Patrem. Eph. 2. 18. Rom. 5. 10. Et Joa. 3. 16. nominatur Pater Christi: intelligenda autem est individua Trinitas, cujus dilectione & decreto & operatione hæc nobis beneficia collata sunt, & cui per Messiam reconciliamur. Filio quippe etiam dilectio adscribitur. Gal. 2. 20. 21. ac peccatorum condonatio. Coll. 3. 13. Eph. 4. 32. Quæcunq; facit Pater, hæc etiam Filius similiter facit.

3. Quamvis ratione originis Pater sit principium non de principio: attamen ratione intemporalis infinitatis Filius æquè principii expers & coæternus cum suo Genitore.

4. Græci, teste Aquinâ, utuntur indifferenter nomine causæ & principii in divinis, Latini tantum nomine principii.

CAPUT VIGESIMUM-PRIMUM.

Regula utilis ad intelligendas loquutiones de Trinitate Deo.

Augustinus: Quando unus trium in aliquo opere nominatur, universa operari Trinitas intelligitur. Athanasius: Trinitas indivisa est & unita in se: & ubicunque Pater dicitur, adest & ipsius Verbum & in Filio Spiritus. Si autem Filius nominetur, in Filio est Pater, nec Spiritus est extra Verbum. Basilii: Unitatem Deitatis cognoscentes (Prophetæ & Apostoli) in una Persona tres prædicant. Nyssenus: Nihil est quod per medium trium Personarum sese inserat: neque
D alia

alia est res ulla subsistens præter divinam naturam, quæ per interjectionem alieni possit eam inter sese dispertiri: neque alicujus imaginarii ac non subsistentis intervalli vacuitas, quæ diducat & quasi hiare faciat divinæ essentiæ inter se harmoniam & aptam congruentemque cohærentiam, interpositione vacui dirimens continuum: sed qui Patrem mente percipit & ipsum in se cognovit, & Filium simul eademque contemplatione assumsit. Qui autem hunc accepit, à Filio Spiritum non separavit: sed consequenter quidem juxta naturam omnium trium simul in ipso contemperatam fidem mente concipit. — à Patre qui semper est in Patre Spiritus abscindi non poterit: neque unquam à Spiritu suo disjungetur, quippe cum per eum omnia operetur. — Quædam ineffabilis in his deprehenditur tum communicatio, tum distinctio: ita ut neque subsistentiarum differentia continuitatem naturæ divellat, neque communio, quæ secundum essentiam est, proprietatem notionum confundat. Ita & Augustinus asserit per multos divinarum loquutionum modos etiam de singulis dici quod omnium est, propter inseparabilem operationem unius ejusdemque substantiæ.

CAPUT VIGESIMUM-SECUNDUM.

De Hymno glorificationis: Gloria Patri, Filio & Sp. Sancto.

Psalmis ac hymnis hanc glorificationem subjungebant veteres: Gloria Patri & Filio & Sp. Sancto: sicut erat in principio & nunc & semper

per & in secula seculorum. Amen. Ea autem in ecclesiâ retenta est pro custodiâ doctrinæ Nicænæ contra Arianos. Hi, teste Basilio, utebantur hac formulâ: Tibi Patri honor & gloria, per unigenitum tuum Filium, in Sp. Sancto.

2. Arianî, testibus Theodoretô, Sozomeno, Nicephoro, non canebant Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, (id primus omnium introduxit Antiochenus Flavianus, monachorum coactâ cattervâ) sed in Filio aut per Filium: ut secundas partes illi tribuerent. Inde Leontius Antiochiæ Episcopus Arianus seditionem veritus, totam glorificationem tacitè mussitabat, ita ut ab adstantibus solummodo exaudiretur, in secula seculorum. Amen.

3. Macarius Ægyptius, qui sub Constantino & Constantio floruit, sic claudit homiliam: *Gloria & adoratio Patri & Filio & Sp. Sancto, in secula amen.* Hieronymus hortatur Damasum Episcopum Romanum; ut hoc carmen laudis omnibus psalmis pro clausulâ accini jubeat, ad stabilitamentum fidei Nicænæ: Nempe *Gloria Patri & Filio & Sp. Sancto: sicut erat in principio & nunc & semper & in secula seculorum. amen.* Epistolam autem, in quâ hæc continentur, tanquam adulterinam rejiciunt aliqui: ut ut Remigius suâ ætate pro Hieronymi agnitam fateatur.

4. Ado Viennensis meminit Nectarii Viennensis Episcopi, qui Concilio Vasensi in Galliâ tempore Constantii interfuit & Patris & Filii & Sp. Sancti unam naturam, potestatem, deitatem ac virtutem in ecclesiâ publicè prædicavit. Hujus Concilii canon huc spectans ita habet: *Quia non solum in sede Apostolica, sed etiam per totum orien-*

tem & totam Africam, vel Italiam, propter hæreticorum astutiam, quæ Dei Filium non semper cum Patre fuisse, sed à tempore fuisse blasphemant; in omnibus clausulis post gloria Patri &c. sicut erat in principio &c. dicitur: etiam & nos hoc ita dicendum decrevimus. Idem hymnus stabilitus est in Concilio Toletano quarto anno 633. celebrato, præside Isidoro Hispalensi.

CAPUT VIGESIMUM-TERTIUM.

De unâ indivisâ adoratione S. S. Trinitatis.

QUODlibet nominum divinorum, quæ de Personâ aliquâ divinâ quovis modo dicuntur, five relativè ad aliam Personam, five substantialiter & ad se ipsam, vel respectu creaturæ; quodcunque exprimat nomen, unus est semper indivisus cultus, qui exhibetur inseparabili Trinitati Domino Deo nostro: quem jubemur adorare & illi soli servire. Ac inde sequitur non esse adorationis idoneum modum, si tribus distinctis adorationibus tres Personæ veluti seorsim adorentur. Supplicatio facta uni Personæ, non est iteranda ad aliam immediatè: ne in unum simplicissimum religiosi cultus objectum aliquam separationis vel separabilitatis speciem inducere videamur. Quæ in divinis nomina dicuntur collectiva, non sunt propriè: quia collectio dispersionem præsupponit. Frustra sunt, qui pro divisâ hâc invocatione verba baptismi Matt. 28. 19. militare urgent: ibi enim haud plures, sed una invocatio Patris, Filii & Sp. Sancti præcipitur. Filius ait, Joan. 14. 13. quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam. Ergo cum Patre in suo Mediatoris nomine invocatur, &

cum

cum Patre exaudit. Nec separatus est Spiritus, qui est ineffabilis quædam Patris ac Filii communio. Hinc rectè Athanasius, Patris & Filii & Sp. Sancti impartibilem esse dignitatem : ac alibi, Christianorum fidem fervantem indivisibilem unitatem Deitatis adorare, dixit. Et iterum idem: *Veri adoratores adorant Patrem in Spiritu & veritate, id est, inseparabiliter cum Filio & Sp. Sancto.*

2. Hæc veritas à Constantinopolitano Concilio secundo etiam firmissimè asseritur. Spectat & huc Basilius Magnus : *Trinitas non disrumpitur, colenda est in una & æternâ gloriâ.* Ita Nyllenus partitionem cultus prohibet, ne multitudo Deorum cogitetur. Imo propter unitatem Deitatis in Patre & Filio & Sp. Sancto una est, ait, adoratio. Nazianzenus : *Adoramus unam in tribus Deitatem.* — *Unius adoratio trium est adoratio, propter æqualem eandemq; trium Personarum dignitatem ac divinitatem.* — *Ut colamus Deum Patrem, Deum Filium, Deum Sp. Sanctum; tres proprietates, unam Deitatem, nec gloriâ, nec essentiâ, nec regno divisam.* — In carminibus Jambicis : *Trinitas personis discreta, unitas natura.* Neque igitur numero confundas hypostases, Neque rursus Deum tu adorans scindas naturam. Ita & Epiphanius asserit celebrandum Patrem in Filio & Filium in Patre cum Sp. Sancto, sanctitatem unam, cultum unum.

3. Cyrillus : *Sicut una fides, unum baptisma, ita una Patris & Filii & Sp. Sancti adoratio.* Dionysius Areopagita : *Oportet unitè celebrare integram & unam Deitatem, quæ omnium causa est una & unicè causa & est plusquam una.* Ambrosius : *Ideo unitas honoris, quia unitas potestatis.* — *Unus cultus, una veneratio, una san-*

sanctificatio semper Patris & Filii & Sp. Sancti est. Neque enim dignum est aut Filium defuisse Patri, aut Sp. Sanctum defuisse Filio. — Adoremus Patrem & Filium & Sp. Sanctum, in Filio Patrem, in Sp. autem Sancto Patrem & Filium intelligentes: distinguentes antequam conjungamus; & jungentes antequam dividamus: unitatem in Trinitate venerantes, & Trinitatem in unitate confitentes. Tota ergo à nobis sancta Trinitas adoranda est: quia tota regalis est; quia unius potestatis & unius gloriæ est.

4. Non quidem necesse semper in oratione vel tria vocabula personalia, vel aliquod commune essentiale expressè proferre; sed si unius vel duarum Personarum nomen invocamus, animo utique indivisibilitatem Trinitatis possidere: quasi mente concipi possit Filius sine Patre, vel Spiritus seorsim à Filio.

5. Consentit cum hâc veritate praxis perpetua Veterum ipsorumque Prophetarum ac Apostolorum. Nempe propter unitatem in Trinitate una & inseparabilis adoratio. Unde fit, ut indifferenter pro eodem adorationis objecto habeatur ab Orthodoxis, five nominent Patrem, five Filium, five Sp. Sanctum. Hinc Synesius in hymnis: *Cano te Unitas: Cano te Trinitas. Unitas es, Trinitas quum sis: Trinitas es, Unitas quum sis.* Et Nazianzenus: *O Rex, sapientum carmen, & trina lux:* Supplicans Christo ostendit se Trinitatem invocare, in nomine Christi. Alibi idem orationem ad Christum inchoat, claudit autem quasi directam ad Patrem: propter indivisibilitatem objecti & operationis divinæ & adorationis Trinitatis.

6. Deum Trinitatem inseparabiliter adoratum in-

invenies in liturgiâ Chrysoſtomi, ut & Baſilii ex Arabico converſâ, & ejuſdem precatione: incipit autem hæc, *Sacerdos magne & religioſorum Domine Chriſte Deus noſter: clauditur: pro cunctis gratiis beneficiisque tuis, quæ nobis exhibita ſunt, laudem & gloriam efferimus tibi & Patri tuo, qui te miſit nobis Redemptorẽ, Sanctoq; tuo Spiritui.*

7. In doxologiis interdum fit mentio ſolius Patris, interdum ſolius Filii: tantundem enim id valet, ac ſi triuni Perſonarum, quarum eſt una glorificatio. Hinc propter Deitatis unitatem ſingulari numero Trinitatem compellamus.

8. Zacharias Mitilenenſis: *O Domine & opifex huius univerſi, o Pater & Verbum & Spiritus Sancte, o Divina Trinitas, & trina ac ſancta unitas, Pater ſine principio & ingenite, Fili ſine Principio genite, Sp. Divine procedens ſine principio ex Patre, Trinitas inexplicabili modo in Unitatem relata: Unitas, ſupra quam dici poteſt, in Trinitate adorata, nec comprehenſa: Trinitas increata, æterna & conſubſtantialis, prima & beata natura, & rerum principium, copioſa & ſine invidia bonitas, & ipſum verè ens. Dionyſius Areopagita: Trinitas ſubſtantialis & ſumme Deus & ſumme bonus, Chriſtianorum de Deo ſapientiæ magiſter.*

9. Prudentius:

*Ades Pater ſupreme,
Quem nemo vidit unquam;
Patrisque Sermo Chriſte:
Et Spiritus benigne:
O Trinitatis huius
Vis una, lumen unum,
Deus ex Deo perennis,
Deus ex utroque miſſus.*

10. In liturgiâ myſteriorum antè conſervatorum apud Græcos hæc ſparſim inveniuntur. *Obſecremus unitatem Divinitatis in tribus ſubſiſtente hypotaſibus, inconfuſam manentem, ſimplicem, individuaſ, inacceſſam. — Trinitas indiviſa unitas, omnium opifex & omnipotens, Pater, Filius & Sp. Sanctus; tu Deus meus & lumen, teque celebrans adoro. — Unus Deus in tribus Perſonis, una natura & principium inſecabile, inconfuſum manens ante ſecula. — Expers principii Trinitas, impartibilis eſſentia, eodem inſidens throno Unitas, ejuſdem honoris natura, principatibus ſuperior gloria. — Trinum fulgorem unius Deitatis piè celebremus clamantes: Sanctus Pater expers principii, Filius ſimul principio carens, & divine Spiritus.*

11. Auguſtinus: *Patri & Filio & Sp. Sancto, quæ Trinitas unus eſt Deus, honor & gloria in ſecula.* Convenit cum Auguſtino in ſimili doxologiâ Epiphanius & Macarius Ægyptius. Unius nimirum adoratio eſt trium, teſte Nazianzeno. Gregorius Neocæſarienſis: *Chriſto gloria, honor & imperium, cum immaculato Patre & ſanctiſſimo ac vivifico Spiritu.*

12. Ita unius Perſonæ invocatione invocatur Trinitas. Ideo una eademque oratio ad aliquam Perſonam directâ & conſummata, non repetitur immediatè ad aliam Perſonam. Hinc Fulgentius: *Patriarchæ ſacrificium quod Filio jubebantur offerre, ſciebant ſe Patri ſimul & Filio, placitis obſequiis exhibere. — Neque enim præiudicium Filio aut Sancto Spiritui comparatur, dum ad Patris Perſonam precatio ab offerente dirigitur, cujus conſummatio, dum Filii & Sp. Sancti com-*
plecti-

plectitur nomen, ostenditur nullum esse in Trinitate discrimen. Quia, dum ad solius Patris Personam honoris sermo dirigitur, bene credentis fide tota Trinitas honoratur. Et cum ad Patrem litantis destinatur intentio, sacrificii munus omni Trinitati uno eodemque offertur litantis officio.

13. Id ipsum docuerunt Scholastici antiquitatem Catholicam sequuti. Inter alios Franciscus à S. Clara: *Doctores communiter ipsis Personis Divinis præcisè sumtis, id est, sub ratione formali constitutivâ Personarum, quæ est relatio, negant subesse terminum formalem adorationis latriæ: sed hoc Deitati solùm primò competit; relationibus autem prout identificantur cum essentiâ.*

14. Pro hujus doctrinæ veritate adfert rationes quinque Alexander Alensis.

1. Adorare respicit id quod commune est tribus Personis.

2. Cum eadem sit majestas in tribus Personis, quæ est ratio adorationis; unum est debitum adorationis.

3. Eadem est potestas essentialis generationis activæ & passivæ, licet differant secundum rationem intelligendi vel modum, itaq; & eadem adoratio debita Patri & Filio & Sp. Sancto. Nec dici potest esse aliam & aliam hujusmodi potentiam: positâ enim in Deo diversitate potentiarum sequeretur diversitas essentialium.

4. Adoratio convenit Deo secundum causalitatem, respectu creaturæ: itaque & indivisa Trinitati adoratio.

5. Honor geniti est in honore gignentis, & è converso; & sic etiam de Sp. Sancto: unde honor est in honore, & dignitas in dignitate: ergo non

non erit separare honorem sequentem ad proprietatem, quâ Pater, ut Pater, & quâ Filius ut Filius adoratur: imo unus in alio intelligitur: ergo una est semper adoratio, siue comprehendat intellectus essentiam, siue Personam, & maximè secundum quod una est ab alia; quia sic se habent secundum relationem.

His rationibus & hæc possunt addi.

6. Relationes Personarum Divinarum inter se seu ad se invicem non exeunt ad creaturas. Omne autem nomen dictum de Deo respectu creaturæ, prædicatur de tribus Personis simul.

7. Objectum primum divini cultus est una Deitas in tribus: unde etiam inseparabilitas adorationis sequitur.

8. Homo colit eum, ad cuius imaginem factus est: factus autem ad imaginem Trinitatis, non unius Personæ in Trinitate.

9. Colit illum, à quo omnia bona dimanant. Hic autem non una Persona seorsim.

10. Omnis operatio Dei erga nos est indivisa Trinitatis: & omnis relatio creaturæ ad Deum respicit Trinitatem indivisè: ergo & omnis noster cultus fertur ad Trinitatem, & ab eâ suscipitur indivisè. Hinc & passim jubemur invocare nomen Domini, quod est unum individue Trinitatis, in quo & baptizati: Ac Dominus incarnatus eundem sibi honorem deposcit cum Patre: quippe inseparabiliter cum Patre & Sp. Sancto Deus.

11. Trinitatem Angeli, qui à nobis imitandi, cultu indiviso adorant.

12. Unius Personæ adoratio est omnium.

CAPUT VIGESIMUM-QUARTUM.

Id ipsum ostenditur in Christo orante & exaudiente.

Christo orante exaudit inseparabiliter individua Trinitas, & ab ipso orante unâ inseparabili invocatione invocatur, eâdemque quâ Patri supplicat, etiam sibi ipsi & Sp. Sancto. Ita Deus sibi mundum conciliat. 2. Cor. 5. v. 19. Coll. 1. v. 20. non soli Patri aut Filio, sed inseparabiliter toti Trinitati.

2. Eleganter Ambrosius de Christo : *Secundum hominem rogat ; divinitate imperat. — Non potest per eandem naturam adorare quasi servus, & adorari quasi Dominus. Augustinus : Quomodo non Patrem rogat ut homo, qui cum Patre exaudit ut Deus ? — Ex hoc rogat, quo minor est Patre : quo verò æqualis est exaudit cum Patre. Athanasius : Oportet discernere, quando Scriptura de Verbi Deitate loquatur, & quando de ejus humanis ; ne altera pro alteris intelligentes offendamus. Cyrillus Alexandrinus : Unus & solus Dominus Jesus, ex Humanitate adorante & Divinitate adorata, verè in se habet, unde & est & nominatur Deus simul & homo. — Ipse secundum humanam naturam est Pontifex ; quamquam, ut Deus est, ab omnibus illi sacrificetur.*

CAPUT VIGESIMUM-QUINTUM.

De Christi subjectione & minoritate.

Augustinus: Secundum formam Dei est æqualis Patri Filius: idemque secundum formam servi est minor Patri, minor est se ipso; nam exinanivit se ipsum, non amittendo divinitatem, sed assumendo humanitatem: minor est Sp. Sancto, de quo conceptus est. Athanasius: Filius eandem cum Patri habet naturam, subiectus non naturæ Deitatis, sed dispensatione humanitatis. — Subjectionem servilis formæ assumens subicitur pro nobis suo ipsius Patri, non naturæ Deitatis, sed unione formæ servilis quam assumpsit. — Quatenus homo factus est, eatenus Patrem se ipso maiorem dicit; quatenus autem est Verbum Patris, ipsi æqualis est: Ego enim, inquit, & Pater unum sumus: & qui vidit me, vidit & Patrem. Neque ex raptu habet, quod sit æqualis Patris, sed per naturam est æqualis & consubstantialis Patri, quia ex Paternâ substantiâ genitus est. Coincidit cum his Augustinus: Quoniam, ait, id nascendo sumsit, non superbiendo præsumsit. — Ideo nusquam scriptum est, quod Deus Pater major sit Sp. Sancto; vel Sp. Sanctus minor Patri: quia non sic assumpta est creatura, in quâ appareret Sp. Sanctus, sicut assumptus est Filius hominis, in quâ formâ ipsius Dei Verbi Persona præsentaretur.

2. Ex his liquet nullo fundamento niti Patrum quorundam opinionem, asserentium; Patrem Filio maiorem, propter originis auctoritatem, quia

quia Pater. Verum ita & Sp. Sanctus Patre ac Filio esset minor, utpote ab utroque procedens. In Filio invenitur natura creata, assumpta personaliter, ita ut Deus Filius verè sit homo, & quia homo sit verè minor Patre, atque adeo minor se ipso & Sp. Sancto. Processio autem unius Personæ ab aliâ in unitate ejusdem Deitatis inæqualitatem non admittit. Leo Episcopus: *Sine veritate carnis non diceret Dominus Patrem se esse majorem.*

3. Augustini tripartita Canonica regula est: *Quædam ita ponuntur in Scripturis de Patre & Filio, ut indicent unitatem æqualitatemque substantiæ. Joa. 10. 30. Phil. 2. 6. Quædam verò ita, ut minorem ostendant Filium, propter formam servi, id est, propter assumptam creaturam mutabilis humanæque substantiæ. Joa. 14. 28. Joa. 5. 22. Quædam porro ita ut nec minor nec æqualis ostendatur, sed tantum quod de Patre sit intimetur Joa. 5. 26. Joa. 5. 19. Ambrosius: Non minor natus, sed minoratus, id est minor factus. Quomodo autem minor factus, nisi quia, cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semet-ipsum exinanivit? Non amittens utique quod erat, sed assumens quod non erat, quia formam servi accepit. — Contrarium servus & æqualis. Æqualis ergo in Dei forma; minor in susceptione carnis & hominis passione. Nam quomodo eadem posset minor æqualisque natura? Quomodo autem, si minor est, eadem similiter facit quæ Pater facit?*

4. Cyrillus Alexandrinus: *Quamvis sive substantiæ identitatem, sive aliud quodcunque spectes, in quo cum Patre conferri queat; Patre nequaquam minor sit, tamen propter assumptam hu-*
mani-

manitatem, Patre minorem se vocat. Sacrae literae dispensatoriâ quâdam ratione, Divinitate ejus suppressâ, totum interdum prædicant ut hominem: contra nonnunquam humanitate ejusdem tacitâ, totum quandoque insinuant, ut Deum. Attamen propter utriusque in unitatem coitionem, nullâ hac quidem in re afficitur injuriâ. — Verbi natura, humanitate susceptâ, non est nuda humanitas: exsuperans autem magis propriâ gloriâ id quod assumptum est in immotâ atque inconcussâ persistit divinæ excellentiæ constantiâ.

5. Leo: Quamvis alia sit natura quæ suscipitur, alia verò quæ suscipit: in tantam tamen unitatem convenit utriusque diversitas, ut unus idemque sit Filius, qui se, & secundum quod verus est homo, Patre dicit minorem: & secundum quod verus est Deus, Patri profitetur æqualem. Fulgentius: Æqualis est Filius Patri, & minor est Filius Patre: æqualis verâ Divinitate; minor verâ humanitate. Æqualis quia in principio erat Verbum, & erat apud Deum & Deus erat Verbum. Minor autem, quia Verbum caro factum est.

CAPUT VIGESIMUM-SEXTUM.

De Dei adventu & missione Personæ Divinæ.

Hilarius: Nullus sine Deo, neque ullus non in Deo locus est. In cælis est, in inferno est, ultra maria est. Inest interior, excedit exterior. Ita cum habet atque habetur, neque in aliquo ipse, neque non in omnibus ipse est.

2. Venire dicitur Deus, quando novo modo,
 se

se exhibet præsentem, ubi prius non fuit illo modo præsens. Sic olim Deus venit ad Abrahamum in specie hominis, ad Mosem in rubo, & in cordibus electorum per opus gratiæ. Ac non comparentibus illis modis, dicitur discedere aut abesse, quoad nempe illum modum præsentia.

3. Venit autem Deus liberis præsentia manifestationibus per opus aliquod visibile aut invisibile. Visibiliter venit per creaturam visibilem: & hic modus sensu corporali percipitur: ut per vocem audibilem. Gen. 22. Exod. 20. 1. Sam. 3. 1. Reg. 19. Matt. 3. Invisibiliter in cordibus, operatione gratiæ.

4. Quandoque adest una Persona sine aliâ aliquo certò modò: ut in baptismo Christi. Ambrosius: *Opus tamen illud, per quod una aliqua Persona venit, operatur inseparabiliter sanctissima Trinitas. Et ubicunque aliqua Persona divina, ibi & tota Trinitas: ideo, quamvis solus Filius caro factus sit, tamen etiam in Filio incarnato est Pater, & ipse in Patre, & Sp. Sanctus in Patre & Filio, & Pater & Filius in Sp. Sancto, sicut ante incarnationem. Neque adest una Persona sine aliis, sed Trinitas inseparabiliter adest, ubicunque una aliqua Persona.* Neque inseparabilitati officit ista modorum quorundam præsentia diversitas. Missus à mittente nullatenus separatur. Augustinus: *Non est inæqualitas substantiæ, sed ordinaturæ: non quod alter prior esset altero, sed quod alter esset ex altero.* Idem ait, missum esse Filium ut homo fieret, & hanc missionem intelligendam secundum formam Dei, à solo Patre: missum etiam, quia Verbum caro factum, & secundum hanc formam servi missum à Patre, se ipso & Sp. Sancto. Consentiant

cuius

cum Augustino Ambrosius, Hieronymus; quando locum Esa. 61. 1. in Christo impletum asserunt Luc. 4. 18. 21. Docet etiam prolixè Athanasius, Christum dare ac accipere Spiritum: dare quatenus Deus, accipere quatenus homo: atque ita ipsum sibi dare & à se ipso accipere. Petrus Chrysologus; *Ipse sibi regnum dedit, conferens suscepto corpori, quod semper suà divinitate possederat.*

CAPUT VIGESIMUM-SEPTIMUM.

A quò petamus & accipiamus Sp. Sanctum.

A Trinitate petimus & accipimus Sp. Sanctum, inseparabiliter à Patre Filioque missum & cum iisdem in nobis habitantem. Unde Athanasius Paulum ait 1. Cor. 12. 4. 5. 6. non dividere Trinitatem: *Quæ enim Spiritus singulis dividit, ea à Patre per Verbum suppeditantur. Omnia quippe quæ Patris sunt, Filii sunt, ideoque quæ à Filio in Spiritu dantur, Patris donaria sunt; & quando Spiritus est in nobis, in eo ipso est Pater. — In-
divisibilis est à Verbo Spiritus: certè loquente Christo, veniemus ego & Pater; unà intrat & Spiritus, & non aliter quàm Filius in nobis habitaturus: Teste Paulo Eph. 3. 16. 17. Jam cum Filius est in nobis, inest & Pater, Filio ita loquente, ego in Patre & Pater in me.*

2. Basilii Magni: *In omnibus inseparabilis est & prorsus indistans à Patre & Filio Sp. Sanctus. Ambrosius: Sic venit Spiritus, quemadmodum venit Pater: quia ubi Pater est, ibi est & Filius: & ubi*

ubi Filius est, ibi est & Sp. Sanctus. — Sic ergo Spiritus venit, in quo cum venit & Patris & Filii plena præsentia est. Fulgentius, missionem Spiritus à Trinitate precibus nostris postulari docet: non quod Spiritus personaliter procedat à Trinitate, aut mittatur à seipso; sed quia nomine Spiritus donum spiritualis gratiæ designatur. Cum Patre autem & Filio Sp. Sanctus dona sua distribuit prout vult. 1. Cor. 12. 11.

3. Consonat hæc Æthiopice Ecclesiæ precatio: *O sancta Trinitas, Pater, Fili & Sp. Sancte, benedic super populum Christianum, electum benedictione cælesti, & mitte super nos gratiam Sp. Sancti.*

4. Adventus Sp. Sancti respectu processionis personalis quoad originem, missio ac donatio Spiritus à Patre & Filio: at respectu temporalis operis gratiæ spiritualis (per quod ipse Spiritus donatur) est beneficium inseparabiliter collatum à S. Trinitate, Patre Cælesti, Spiritum petentibus dante. Luc. 11. 2. 13.

5. Distinctè Basilii Magnus: *Mittitur quidem Spiritus dispensatorie, operatur autem sua auctoritate.* Macarius: *Dono gratuito se ipsum largitur credentibus.* Augustinus: *Nec quia illi dant, ipse datur, ideo minor est Patre & Filio Sp. Sanctus. Ita enim datur sicut donum Dei, ut etiam se ipsum det sicut Deus.*

6. Unde ex usu Æthiopum sacerdos baptizato imponebat manum, dicens: Benedicat vobis Jesus Christus: accipite Sp. Sanctum per virtutem Dei Patris, Filii & Sp. Sancti. Teste Ambrosio, una Trinitatis præsentia & gratia; de quâ, parvulis concessâ, agit Patri gratias Filius. Matt. 11. 25. 26.

CAPUT VIGESIMUM-OCTAVUM.

Explicatio precationis Apostolicæ 2. Cor. 13. 13.

IN comprecatione Apostoli 2. Cor. 13. 13. nec Invocationes multiplicat, nec Personas divinas sigillatim compellat; sed unâ precatione ab inseparabili Trinitate petit beneficia, quæ inseparabilia Trinitatis dona, ut ut per modum appropriationis denominentur à distinctis Personis: neque etiam singulatim à singulis, sed singula ab omnibus Personis simul: nempe ut Deus individua Trinitas largiatur gratiam, in Christo propositam, ac promissam ex merâ charitate, eamque gratiam per Sp. Sanctum, utpote Consolatorem, sentire nos faciat.

2. Athanasius contra hæreticos, Sp. Sanctum creaturam asserentes: *Gratia & donum quod datur à Trinitate datur; à Patre per Filium in Sp. Sancto.* — Una igitur ex istis operatio Trinitatis declaratur; non enim, quasi ab unoquoque diversa & diversa munera darentur, significat Apostolus; sed quod ea quæ dantur, in Trinitate dentur & quod omnia ex uno Deo sint. Basilii Magni: *Quandoquidem omnia efficiuntur à Deo per Jesum Christum in Spiritu, inseparabilem video operationem Patris & Filii & Sp. Sancti.* Chrysostomus: *Ubi Spiritus est communio, ea inventa est esse etiam Filii: & ubi Filii est gratia, & Patris & Spiritus Sancti.* Ambrosius in 2. Cor. 13. 13. *Trinitatis, ait, hic complexio est, & unitas potestatis, quæ totius salutis perfectio est.* Theodoretus in eadem Pauli verba: *Non hæc posuit per divisionem: nec hæc quidem Christo tribuit, illa Patri, alia autem Spi-*

Spiritu. Sæpe enim charitatem in Spiritu statuit & communicationem in Filio & gratiam in Deo & Patre. Ita etiam in priore Epistola, cum operationem in Patre posuisset, eam paulò post dixit de Spiritu. Aliter autem etiam posuit ordinem Personarum, non eum subvertens, qui fuit positus à Domino, sed docens, quod ordo nominum, non significat diversitatem naturæ, vel potentia, vel authoritatis, aut dignitatis differentiam.

CAPUT VIGESIMUM-NONUM.

De Deo & Patre Domini nostri Jesu Christi.

Leo Magnus: *Filii secundum Deitatem spectati nullus est Deus, quia nullus eo major est: secundum assumptam humanitatem est sine Patre, Hebr. 7. 3. ut in uno Dei atque hominis Filio, & sine matre Deitas, & sine Patre sit humanitas. Ita & Patres Francofurtenses anno 794. definierunt, in utrâque naturâ ipsum Dei Filium naturalem, in neutrâ autem adoptivum. Epiphanius: Idem quidem Deus est Deus Domini nostri Jesu Christi, & ejusdem Pater: sed Deus in Trinitate, Pater autem in solâ Personâ Paternâ: nam quâ minor in formâ servi, Deum habet Trinitatem; Filius verò est solius Personæ paternæ, tum ante assumptionem carnis, tum in assumptâ carne.*

2. Nefas est dicere Deum Verbum esse Deum Christi. At constitutâ veraci confessione de unitate atque adeo identitate Personæ Verbi incarnati, rectè dicitur; hunc unum eundemque Christum esse sui ipsius Deum: nempe non propter diversas Personas, sed diversas naturas in eâdem Personâ.

3. Esse alicujus Deum est Patri Filioque commune, adeoque & Sp. Sancto, cui competit quicquid Patri Filioque commune est, exceptâ solâ inspiratione activâ. Unde Christus secundum naturam humanam agnoscitur conceptus ex Spiritu Sancto, non utique tanquam Patre, sed tanquam conditore Deo. Hilarius: *Christum etiam Patrem sibi ut cæteris hominibus esse, ex ea parte quâ homo est, improprie dicitur, neque imitandum. Nam homines alii sunt Personæ adoptabiles: non ita Christus, qui est proprius & naturalis Dei Filius: homines alii sunt simpliciter creaturæ: at non ita Christus; qui est Verbum caro factum, in unitate Personæ increatæ.* Athanasius: *Quoad Deitatem quidem ipsius Pater est Deus, quoad humanitatem verò est ejus Deus.* Ita & acriter Nyssenus reprehendit Eunomium dicentem Filii Deum in ipso mysterio Trinitatis. Nazianzenus etiam asserit, Deum ejus dici non respectu Verbi, sed naturæ visibilis: Patrem autem non respectu humanitatis visibilis, sed Verbi. Et proprie quidem appellari Patrem illius, non Deum illius; nostrum Deum proprie, Patrem improprie. Cælarus Nazianzeni frater: *Jure propter corpoream dispensationem dicit Joa. 20. 17. proficiscor ad Deum meum: at propter divinam ex Patre generationem secundum naturam, proficiscor, ait, ad Patrem meum. Est ergo discipulorum Deus & Filii Pater, secundum naturam: Filii autem secundum carnem spectati Deus, & discipulorum Deus secundum gratiam.*

4. Epiphanius: *Particeps carnis factus dicit, Deum meum: at propter æternitatem generationis suæ secundum naturam, dicit Patrem meum.*

Et

Et propter gratiam suam erga discipulos, Patrem vestrum; & intuitu naturæ ipsorum discipulorum comparatæ ad ipsius divinitatem æternique sui Patris, dixit Deum vestrum. Deus enim discipulorum est; Pater autem Domini secundum naturam: discipulorum Pater est per gratiam; Pater autem Deus Filii propter carnem: ejusdemque Pater propter sempiternam & incomprehensibilem ipsius generationem: quandoquidem verè ipsius Pater est, qui ipsum genuit intemporaliter & sine initio, secundum Deitatem. Deum autem suum appellare debuit ob æconomiam nostrâ causâ susceptam. — Ad id quod adspectabile verba ista jure pertinent, Deus meus: sed Pater meus ad id refertur, quod non est adspectabile.

5. Hieronymus in Esa. cap. 61. 1. *Non quod Dominus Deus habet Dominum Deum, sed quod juxta dispensationem carnis assumptæ dicat ea, quæ humilia sunt. Theodoretus in Eph. cap. 1. 17. Eundem ejusdem Deum & Patrem appellavit; Deum quidem, ut hominis, Patrem verò ut Dei.*

CAPUT TRIGESIMUM.

De nostrâ cum Christo fraternitate: & discrimine inter naturalem & adoptivos Filios Dei.

Idem Deus est Pater Christi & noster: sed illius tantùm in Personâ Paternâ & quidem naturalis Pater Filii unigeniti, secundùm quandam relationem, quæ etiam manet in assumptâ carne. Noster autem Pater S. Trinitas, non naturâ sed adoptionis gratiâ.

2. Exprimit idem his verbis Athanasius: *Ipsius quidem natura Pater est; noster verò gratiâ. Christi enim participes facti, inventi sumus prope, qui procul aberamus naturâ, adeo ut Deus dicatur noster Pater.* Cyrillus Hierosolymitanus itidem asserit Christum Joa. 20. 17. dicere adscendo ad Patrem meum & vestrum, non nostrum, ne esset communio creaturarum cum unigenito, ostenderetque aliter meum per naturam, aliter vestrum, per adoptionem. Epiphanius: *Si unigenitus est Filius, non est ei quisquam æqualis, aut cum eo comparandus, qui similis Filio sit, in Filiis Dei.* Eos enim novit secundum gratiam: illi autem neminem æquari posse, eò quod sit naturaliter Filius. Distantiam hanc generationis & gratiæ ostendi ait Ambrosius verbis Christi Joa. 20. 17. ubi non nostrum, sed meum ac vestrum Deum vocat; separatione illâ nempe diversitatem innuens. Augustinus simili sequelâ infert, aliter meum aliter vestrum nuncupasse: *meum*, sub quò & ego sum homo: *vestrum*, inter quos & ipsum Mediator sum.

3. Filius Dei naturalis ut nos filios Adami naturales faceret adoptivos Dei, adeoque fratres suos uniusque Patris filios, voluit nobiscum esse hominis filius naturalis assumptâ humanitate in unitatem Personæ: ita quidem ut unus idemque homo Christus sit & hominis & Dei naturalis Filius in eâdem humanitate. Nec tamen Christus gratiâ, at naturâ, Dei Filius: non enim adoptivus est secundum humanitatem; quemadmodum impiè dictitabant Nestoriani: quippe non unquam homo ille alienus fuit aut non proprius Dei Filius ut adoptari possit: sed per gratiam unionis, non adoptionis, homo ille natus est Deus & Dei Filius

naturalis, proprius & unigenitus; unde ipsa gratia, teste Augustino, illi homini fuit quodammodo naturalis.

4. Paulinus Aquilejensis: *Qui per nativitatem ex virgine naturalis est Filius hominis, & omnium hominum natura frater, respectu communis patris hominis Adami; idem homo per unionem personalem humanitatis cum Deitate in unitate personæ unigeniti & naturalis Filii Dei, sit Dei Filius naturalis: neque illi ulla alia ad Deum relata competit filiatio. Unus est enim Filius, nec dividi potest, ut sit unius Patris & naturalis & adoptivus; vel, unius Filii quædam pars sit adoptiva, & altera propria.* — *Quamvis carnem Christi Deus non genuerit, sed fecerit; quem tamen ineffabiliter genuit, ipse est qui caro illa factus est: ut jam & Deus sit verè Filius hominis non adoptivus; sed naturalis; & homo ille sit verè Filius Dei, non adoptivus sed naturalis.*

5. Secundum Deitatem autem adoptat nos Dei Filius in filios Dei per gratiam adoptionis, secundum humanitatem, ipse primogenitus in multis fratribus, in fratres. Etiam nos naturaliter Dei filios nuncupat Cyrillus: non quidem in nobis ipsis; sed quia fratrem primogenitum habemus Dei Filium naturalem. Idem ait de Christo: *Credimus unigenitum quidem tanquam Dei Patris Verbum ex illius substantiâ natum: primogenitum verò, quatenus factus est homo & inter multos fratres.* — *Dicimus quod Verbum cum Deus esset se demiserit ad exinanitionem; & in forma servi descendens, nihilominus sit Deus verus, & natura Dominus universorum, solusque & propriè Filius. Cui & nos, dum per gratiam ipsius conformes fimus, ad*

gloriam adoptionis conscendimus.

6. Ad Rom. 8. 29. ubi Christus primogenitus in multis fratribus, commentatur Chrysostomus: *Hæc omnia de incarnationis dispensatione dicta esse cogita. Nam secundum Deitatem est unigenitus. Ambrosius: Primogenitus in omnibus noster dicitur; quoniam homo dignatus est nasci: Dominus vero, quia Deus noster est. Eadem verba habet Sedulius: Augustinus: Unigenitus à Patre, primogenitus ex mortuis. Theodoretus: Unum habemus Patrem, & nos & ipse: sed clarum est eum quidem esse Filium naturæ; nos autem gratiæ. Hanc enim nos docet differentiam, quod ille quidem nos sanctificet; nos verò sanctificemur. Isidorus: Unigenitus in substantia Deitatis, primogenitus in susceptione humanitatis. Primogenitus in gratiâ, unigenitus in naturâ. Primogenitus ergo, juxta Apostolum, in multis fratribus: unigenitus tamen ex Deo solus. Per gratiam intellige non adoptionis sed unionis, quoad ipsius Christi humanitatem Verbo unitam Damascenus: Ipse naturâ Dei Filius, inter nos, qui adoptione & gratiâ in Dei Filios cooptati sumus, fratresque ipsius exstitimus, primogenitus factus est. Claudius Altissiodorensis, Alcuini in fundatione Academiæ Parisiensis collega; Nos beneficio & dignatione misericordiæ Christi sumus Filii Dei, Ille naturâ est Filius, qui hoc est quod Pater est. — Hinc adoptionem recipimus, quod ille unicus non dedignatus est participationem naturæ nostræ, factus ex muliere, ut non solum unigenitus esset, ubi fratres non habet, sed etiam primogenitus ex multis fratribus fieret. Paulinus Aquilejensis: In nobis est persona adoptionis, non in Filio Dei: quia singulariter ille unus homo, ex Deo*

Deo conceptus, & in Deum assumptus, habet proprietatem Filium Dei esse, quod omnes sancti habent per adoptionem gratiæ Dei. Oecumenius: Secundum incarnationis dispensationem conformes & fratres ipsius sunt homines: secundum divinitatem autem est unigenitus.

7. Alexander Alensis docet; cum dicitur Pater Filii & Pater noster, non esse differentiam paternitatis ex parte ejus qui dicitur Pater, secundum rem, sed modum solummodo; sed ex parte eorum ad quos dicitur Pater: Patremque Filii principium ac Patrem nuncupari personaliter, creaturæ autem essentialiter. Bonaventura asserit, filiationem nobis competere per adoptionem respectu totius Trinitatis, itaque & respectu Christi: ita ut hic etiam Pater noster dici possit. Nam nomen Patris respectu Personæ personaliter, creaturæ autem essentialiter dicitur. Unde, sicut Pater & Filius & Sp. Sanctus sunt unum principium creaturæ, ratione productionis naturæ: sic sunt unus Pater, ratione collationis gratiæ. Et sic adoptio ad totam Trinitatem spectat. Eiusdem sumus filii nos & Christus, scilicet Patris æterni, ex quo omnis Paternitas in cælo & terrâ nominatur: non tamen illius solius; quia aliter nos sumus filii, aliter Christus. Christus enim est Filius per generationem, quæ est actio personalis: nos autem per creationem & gratificationem, quæ est actio essentialis. Et quoniam Pater communicat toti Trinitati, ideo non sequitur; quod si eiusdem sumus filii, cujus est Christus, quod nullius alterius. Verum est tamen, quod Paternitas ipsi Personæ Patris appropriatur, secundum quod dicitur, respectu nostri. Etsi Christus & Sp. Sanctus

dicuntur esse Pater noster per adoptionem, non tamen sunt alius & alius Pater: imo tota Trinitas est unus Pater noster, quamvis una sola persona sit Pater Christi. Christus est Pater noster; secundum divinam naturam & est frater noster secundum humanam. Hoc autem non facit confusionem proprietatum nec relationum; quia nec Paternitas illa nec fraternitas proprietates personales important. Hæc Bonaventura.

CAPUT TRIGESIMUM-PRIMUM.

*De objecto doxologiæ & supplicationis Apostolicæ
2. Cor. 1. 3. Eph. 1. 3. 17. & 3. 19.*

Apostolus unâ eâdemque doxologîâ indivisas agit gratias individuæ Trinitati. 2. Cor. 1. 3. ac Eph. 1. 3. Et quando idem invocatur Deum domini nostri Jesu Christi, Patrem gloriæ Eph. 1. 17. & genua flectit Eph. 3. 14. supplicat toti Trinitati. Nominatur quidem Pater Persona paterna; sed eô ipsô intelligitur Filius coessentialis, sine quô non est Pater; neque excluditur Sp. Sanctus. Athanasius: *Qui Deum Patrem dicit, statim in ipso & Filium innuit.* Basilii: *Trium nominum acceptio Trinitatem enumerat, & Trinitatis unionem habet unius cujuslibet nominis significatio.* Nyssenus: *Unigeniti Persona per Patris appellationem notificatur & simul intelligitur.* —
Patris appellatio relativâ notitiâ secum Filium etiam simul demonstrat.

2. Cyrillus Hierosolymitanus: *Patrem nominavimus Deum, ut simul atque cognoverimus Patrem,*

rem, noscamus & Filium: nam inter Patrem & Filium nihil est medium quod existat. Cyrillus Alexandrinus: Qui confitetur Filium & Patrem habet: uterque enim est per utrumque; & uterque cum ab Angelis sanctis, tum à nobis ipsis, alter in altero esse agnoscitur, Pater & Filius & Sp. Sanctus. Hilarius: Nomen Patris habet in se Filii nomen: non enim nisi per Filium Pater est: & significatio Filii, demonstratio Patris est; quia non nisi ex Patre Filius. In unius itaque confessione non unus est, dum & Patrem consummat Filius, & Filii ex Patre nativitas est.

3. Neque à Patre Filioque separatur Spiritus, vocatur quippe Eph. 3. 16. Spiritus Patris Domini Jesu Christi: ut intelligas ipsum cum Patre Filioque inseparabiliter invocari. Basilii: *In Verbo Spiritus est, cum unio secundum Deitatem non dividatur.*

CAPUT TRIGESIMUM-SECUNDUM.

De salutatione Apostolis usitata à initio epistolarum, & similibus dictis.

IN salutatione Apostolicâ Eph. 1. 2. & Eph. 6. 23. Sancta Trinitas Pater noster est, nempe adoptione. Si Pater sumatur essentialiter, Eph. 6. 23. ac 2. Tim. 1. 2. sumitur non excludendo Filium & Sp. Sanctum: cum tota Trinitas indivisus gratiæ ac pacis author. Additur nomen Christi, ut doceamur ipsum unam ex Trinitate Personam, precesque nostras Deo acceptas in Christo.

2. Eadem ratio precationis 2. Thess. 2. 16. ubi præmittitur. Sive autem Christi nomen præmittatur,

tur, five sequatur, nulla cogitanda est separatio Trinitatis, quæ semper unum indivisum legitimæ invocationis objectum. Idem sentiendum de illâ glorificatione Ap. 5. 13. Esa. 6. 1. Joan. 12. 41. Athanasius: *Filius regnum Patris regnans, in eodem throno cum Patre sedet.* Ita & Nazianzenus Sp. Sanctum Patri Filioque coessentiali ejusdemque throni sessorem; ac eandem esse gloriam Spiritus cum Patre & Filio, commonstrat.

3. Primasius in Ap. 22. 3. *Thronus Dei & Agni in ea erit: non erunt aut throni dixit. Ubi enim unitas est naturalis & indifferens; gloriam Deitatis ibi maximè commendari oportuit: unus thronus indivisibilis sessionis.*

4. In liturgiâ Chrysostomi ait diaconus: *In sepulchro corporaliter; in inferno autem cum animâ, ut Deus; in Paradiso cum latrone; & in throno fuisti, Christe, cum Patre & Spiritu, omnia implens, qui circumscribi non potes.* Cyrillus Alexandrinus de Christo dicit, quod sit eandem obtinens sedem & gloriam cum suo proprio Genitore. Ita & asserit Epiphanius ad verba Pauli I. Cor. 8. 6. *Cum Filium Dominum appellat, neutiquam negare Apostolum eundem Dominum esse & Deum: similiter quod dixit unus Deus per quem omnia, non negare eundem Deum esse etiam Dominum; simul enim & Dominus & Deus & Deus & Dominus.*

5. Neque aliud unius orationis objectum 2. Joan. 7. 3. ut & in verbis Pauli 2. Tim. 1. 2. Athanasius: *Dante Patre gratiam & pacem, eandem Filius dat:* teste Paulo Rom. 1. 7. I. Thess. 3. 11. Posteriori loco dicitur Pater noster; & Christus dirigat viam nostram, non dirigant: ut liqueat Pa-

Patrem per Filium eam gratiam largiri. Donatio autem hæc unitatem Patris ac Filii evincit. Idem Athanasius ad Gen. 48. 15. 16. *Cum non sit alterius quam Dei, benedicere aut liberare, neque alius fuit qui liberavit Jacobum quam Dominus; Liberatorem autem suum Patriarcha invocavit super nepotes: clarum est, eum in precibus non copulasse alium cum Deo, quam ipsius Verbum, quem Angelum ideo nominavit, quia solus hic est qui Patrem revelat. Quod & ab Apostolo factitatum, Rom. 1. 7.*

6. Ita & Joan. 17. 3. non separat se ipsum Christus aut Sp. Sanctum à verâ Deitate; sed nominatô Patre Deo verô, intelligit Trinitatem. Dicit id, ait Epiphanius; *Non, quod Filius verus Deus minime sit; sed ut Trinitatis nomen ad unam ducat unitatem, atque avertat hominum animos à Deorum multitudine ad unam Deitatem. Chrysostomus: Solum verum Deum dicit, ad differentiam eorum, qui non erant Dii: etenim ad gentes erat missurus ipsos. Subscribunt huic expositioni Nazianzenus, Basilus, Nyssenus, Cæsarius.*

7. Ambrosius: *In solo vero Deo Patre & Filium Dei solum verum secundum divinitatis intelligimus unitatem, & in Jesu Christi nomine, quod ex Virgine natus accepit, incarnationis cognoscimus sacramentum. Augustinus duas adfert hujus dicti interpretationes. 1. Ut cognoscamus non solum Trinitatem esse unum verum Deum, sed etiam unamquamque Personam, & simul Trinitatem non tres, sed unum Deum. 2. Ut post verba, & quem misisti Jesum Christum, subaudiamus verum Deum: quod hunc sensum efficit: Ut te & quem misisti Christum cognoscant unum verum Deum.*

CAPUT TRIGESIMUM-TERTIUM.

Quod in Trinitate Deo sit unitas & distinctio, non compositio, divisio, differentia propriè dicta: nec triplicitas, nec singularitas, solitudo aut confusio.

Non unicum dicimus Deum, sed unum: neque triplicem; sed trinum. Autor expositionis fidei, Justino adscriptæ: *Unitas in Trinitate intelligitur, & Trinitas in unitate innotescit.* Nazianzenus: *Doce hoc tantum scire, Unitatem quæ in Trinitate, & Trinitatem quæ in Unitate adoratur, quæ admirandam habet tum distinctionem, tum unionem.* Autor dictæ expositionis fidei: *Ingenitum & Genitum & Procedens, non declarant essentiam; sed subsistentias significant: nam idonea sunt ad distinguendas Personas, & ad ostendendum Patris & Filii & Sp. Sancti propriam cujusque subsistentiam.*

2. Quædam, teste Areopagitâ, traduntur de Deo in sacris literis significantia unitatem, quædam distinctionem. Neque unitatem importantia dividere fas est, neque distincta confundere.

3. Nicæni Patres statuerunt Filium indissimilem per omnia Patri, & in ipso esse indivisibiliter. Gregorius Thaumaturgus: *Trinitas perfecta, quæ gloria & æternitate ac regno non dividitur, neque abalienatur.* Nyssenus ait, Sp. Sanctum à Patre & Filio propriis notionibus distingui. Et alibi Deum esse naturâ simplicem, partium expertem & incompositum. Idem: *Ne mireris, si idem & adunatum*

natum & discretum esse dicimus, & quoddam, quasi in ænigmate, mente concipimus novum, & à communi opinione remotum, tum discrimen adunatum, tum discretam coadunationem.

4. Nazianzenus: Pater & Filius & Sp. Sanctus nec ita à se invicem sunt distracti, ut natura scindantur; neque ita in arctum redacti, ut in unam Personam circumscribantur; (illud enim furoris Arriani, hoc Sabellianæ impietatis est) sed magis unum sunt quam ea quæ omnino dividuntur, & copiosiora, quam ea quæ prorsus singularia sunt. — Hæc tria unum sunt Deitate & hoc unum tria proprietatibus: ut neque unum Sabellianum sit, neque tria pestiferæ hujus divisionis, quæ nunc ab Arianis introducitur. — Non conor unum cogitare, quin trium fulgore mox circumfundar: nec tria conor discernere, quin subito ad unum referar. — In Trinitate alius atque alius, ne Personas confundamus: non autem aliud atque aliud: nam tria sunt unum & idem, quoad divinitatem.

5. Epiphanius: Non introducimus Deorum multitudinem; sed monarchiam prædicamus. — Confitemur unitatem in Trinitate & Trinitatem in unitate, unam Deitatem Patris & Filii & Spiritus Sancti. Subsistens Pater, subsistens Filius, subsistens Sp. Sanctus. Sed non confusio quædam est Trinitas; uti Sabellius credidit: nec ab æternitate suâ gloriaque demutata; ut Arius: sed Trinitas semper fuit Trinitas, neque unquam Trinitas accessionem capit, cum una sit Deitas, una dominatio, una glorificatio vel gloria celebranda. Attamen Trinitas numeratur Pater & Filius & Sp. Sanctus: non ut idem atque unum tribus nominibus vocatum; sed verè perfectæ sunt nomina, per-

perfectæ Personæ, nihil varium ac diversum. — Non est quicquam in Patre à Filio diversum, aut in Filio à Spiritu Sancto discrepans.

6. Zacharias Milytensis Philosopho sciscitanti, quomodo eandem Trinitatem ac Unitatem dicerent Christiani? Respondit, *Trinitatem dicimus esse in unitate, & unitatem in Trinitate: quod Personæ quidem tres sint, una autem substantia. Anastasius Sinaita: Una & similis est operatio Patris, Filii & Sp. Sancti: unum robur, una potentia, una volitio, una sententia. Quæcunque enim facit Pater, inseparabilis est & simul agens etiam Filius: & quæcunque perficit Filius vel Sp. Sanctus, simul & prorsus operatur indivise Pater. Neque enim Filius sine Patre ex se ipso & per se ipsum quicquam agit; neque Pater seorsim sine Filio & Spiritu: neque rursus Spiritus sine Filio & Patre quicquam efficit.*

7. Hilarius: *Naturam Dei non degenerat natiuitas, dum non aliud aliquid quàm in Deum ex Deo Deus nascitur. Dum nihil in his novum, nihil alienum, nihil separabile: dum in Patre & Filio credere duos Deos, impium est. Dum Patrem & Filium singularem Deum prædicare, sacrilegum est: dum Deum ex Deo, quod in similitudine generis unum sint negare, blasphemum est. — Cùm ait Joa. 14. 10. Verba quæ ego loquor vobis, non à me loquor; non exemit Personam, neque se Filium denegavit, nec naturam in se Paternæ virtutis abscondit. Nam dum loquitur, ipse in substantiâ manens loquitur. Dum autem non abs se loquitur, natiuitatem in se Dei ex Deo Patre testatur ipse, inseparabilis ab eo atque indissimilis unitate naturæ. — Manere in Filio Patrem, non est singularis atque unici. Operari*

rari verò per Filium Patrem, non est differentis aut
exteri.

8. Ambrosius docet Christum Joa. 10. 30. dicere Patrem *unum*, propter naturam Deitatis; *sumus* autem, propter Personarum proprietates. Imo diversitatem plures facere, unitatem verò potestatis excludere numeri quantitatem. Ideoque & Patris ac Filii unam imaginem, unam similitudinem legi, quæ non diversitatis, verum unitatis. — Idem: *Æternitas est in Patre; species in imagine; virtus est in munere: Et hæc tamen tria unus est Deus, non in unius singularitate Personæ, sed in unius Trinitatis essentia. Unus est diligens eum, qui ab ipso est; Unus dilectus ab eo, à quò est; una est dilectio utriusque, Sp. Sanctus; idem tamen Deus.* — Non est unitas, ubi est diversitas. Evidens est igitur, quia quod unius est substantiæ separari non potest; etiamsi non sit singularitatis, sed unitatis. Singularitas ad Personam pertinet; unitas ad naturam.

9. Ruffinus bene monet Deum unum dici non vocabulo numeri, sed universitatis. Quemadmodum, ait, si quis unum hominem dicat, unum pro numero ponitur: potest enim & alius & tertius homo esse. Ubi autem alius & tertius haud potest jungi, ut unus Sol, unus non est numeri sed universitatis nomen. Multo magis Deus unus vocatur, quod alius non sit. Ita & Augustinus ex Joa. 10. 30. tres esse monet ideoque & pluraliter dictum, Ego & Pater unum *sumus*, non *unum est*; quod Sabellianum: Personarum autem nominibus non intelligi diversitatem voluisse Deum, sed singularitatem noluisse: ut non solum ibi unitas intelligatur, ex eo quod dicitur una essentia, sed
F
etiam

etiam Trinitas, ex eo quod dicuntur tres Personæ. Idem autem Augustinus alio loco: *Nec, quoniam Trinitas est, ideo triplex putandus. Alioqui minor erit Pater solus, aut Filius solus: cum semper atque inseparabiliter, & ille cum Filio sit & hic cum Patre: non, ut ambo sint Pater, aut ambo Filius; sed, quia semper in invicem, neuter solus. — Cum itaque tantus est solus Pater, vel solus Filius, vel solus Sp. Sanctus, quantus est simul Pater & Filius & Sp. Sanctus, nullo modo triplex est dicendus.*

IO. Fulgentius: *In illà unà substantià Trinitatis, unitas est in origine, æqualitas in prole; in charitate autem unitatis æqualitatisque communio: nulla est diversio illius unitatis aut æqualitatis: nullum fastidium illius charitatis: ibi enim nihil discrepat, quia æqualitas chara & una, & unitas æqualis & charitas, & charitas æqualis atque una, naturaliter & incommunicabiliter perseverat. Quia ex ipsà (si dicendum est) communione Sp. Sancti, charitas una demonstratur Patris & Filii. — Fidei veritas nullam credit in Trinitate distantiam. — Nullis fraudibus aut propriis aut alienis decipitur, qui Deum unum sic colit, ut in Trinitate noverit nec Personas confundere nec substantiam separare. Et illam unam naturam unum Deum intelligit, in quâ æternitatem veræ divinitatis agnoscit.*

II. Afferit itidem Lombardus in Trinitate nullam penitus esse diversitatem, sicut nec singularitatem vel solitudinem. Objectioni Richardi de Sancto Victore & Boëthii inferentium non esse pluralitatem in Trinitate, quia non est differentia, nec differentiam esse posse, ubi summè simplex est, respondet Alexander Alensis, distinguendo diffe-

differentias secundum substantiam, secundum accidens & secundum originem five relationem: hanc autem in Deo esse, quæ simplicitati divinæ essentiæ neutiquam derogat. Idem Alensis excludit à divinis *solitudinem*, statuentem multarum Personarum negationem; *singularitatem*, plurium exclusionem; *diversitatem* secundum substantiam, juxta quod dicitur essentia: Distinctionem autem five discretionem interpretatur differentiam in substantiâ secundum quod Persona.

12. Ita & Aquinas urget, ad evitandum Arii errorem vitanda esse nomina diversitatis & differentię; ne tollatur unitas essentiæ. Distinctionis verò vocem admittendam, propter oppositionem relativam. Si porro in Scriptura diversitas vel differentia Personarum occurrat, vocabula pro distinctione sumenda. Ne autem tollatur essentiæ divinæ simplicitas, vitandum nomen *separationis* & *divisionis*: ne æqualitas, *disparitatis*: ne similitudo, *alieni* & *discrepantis*: ne error committatur Sabellii, *singularitatis*: ne communicabilitas essentiæ divinæ, *unici*: ne tollatur ordo naturæ à Personis, *confusi*: ne consortium trium Personarum, *solitarii*.

CAPUT TRIGESIMUM-QUARTUM.

Theses de naturâ Dei.

DEi perfectio ac unitas naturalis significatur nomine tetragrammato Jehovæ: quod Deo soli proprium, tremendum quidem & gloriosum, non tamen superstitiosè tacendum nec temere usurpandum; propter summam reverentiam,

non literis, sed Deo debitam. Personarum autem pluralitas indicatur vocabulo Elohim in V.T. Clarius in N. T. Trinitas proponitur.

2. Natura Dei declaratur per attributa quædam essentialia: ea partim negativa, partim affirmativa, partim creaturis incommunicabilia, partim communicabilia, quoad rationem formalem, analogicè seu in similitudine quâdam. Univocè nullum attributum communicabile.

3. Primum attributum essentialiale, quoad nostrum considerandi modum (nihil enim in Deo prius aut posterius) *simplicitas* seu *incompositio*, atque adeo *indivisibilitas*. Deus est actus purus, nec compositus nec cum ullâ aliâ re compositionem ingrediens, maximè spiritualis naturæ, non ex materiâ & formâ, nec partibus integrantibus, ut somniabant Anthropomorphitæ, nec ex subjecto & accidente, genere & differentiâ, actu & potentiâ, naturâ & suppositô, esse & essentiâ constans.

4. Propter unionem inconfusam duarum naturarum in unâ Personâ dixerunt veteres Catholici Christum Personam compositam. Unio autem non facit compositionem propriè dictam. Falsò unam ex Deitate & humanitate compositam in Christo naturam asseriebant Monophysitæ. At in merâ unionem non fit una natura, sed manent distinctæ. Deus unire sibi potest naturam, cum eâ verò compositionem propriam haud ingreditur. In mysterio incarnationis, etiamsi facta sit vera hypostatica unio, quâ verbum caro factum, & duæ distinctæ naturæ in unâ inveniuntur Personâ; non tamen Deus Filius aut Deitas pars est hujus Personæ compositæ. Deus enim aut Dei-
tas

tas nullius rei pars esse potest : quia nihil majus aut perfectius : omnis autem pars potest excedi & parte totum est perfectius : pugnat cum ratione infiniti posse excedi , neque perfectius est infinito. Augustinus : *Assumptione humanitatis non augetur Deus : quia non est quo crescat divina perfectio.* Est quidem per unionem illam sublimata humanitas ; at nullum Deo accessit incrementum : nec assumpta caro Filium Patre aut Sp. Sancto majorem facit ; manet quippe quoad divinitatem æqualis , quoad humanitatem iis minor , imo & se ipso. Quod perfectum est in se, teste Thomâ, non unitur alteri ad acquirendam aliquam perfectionem ; sed ad communicandum : & sic Deus homini uniri voluit ; non propter se , quia non habet quô crescat ejus perfectio , sed propter hominem cui subveniendum.

5. Ex attributô simplicitatis patet : Attributa Dei essentialia , nec ab essentiâ , nec inter se realiter distingui. Et quamvis Personæ distinguantur, eas tamen non esse partes Dei , nec ullam efficere in Deo compositionem , aut impedire simplicitatem. Augustinus : *Hæc Trinitas unus est Deus : nec ideo non simplex, quia Trinitas.* — Simplex dicitur, quoniam quod habet, est ; excepto quod relative quæque Persona ad alteram dicitur. Nam utique Pater habet Filium , nec tamen ipse est Filius. Et Filius habet Patrem , nec tamen ipse est Pater. In quò ergo ad se ipsum dicitur , non ad alterum , hoc est quod habet : sicut ad se ipsum dicitur vivens , habendo utique vitam , & eadem vita ipse est. Propter hoc itaque natura dicitur simplex, cui non sit aliquid habere , quod vel possit amittere, vel aliud sit habens, aliud quod habet.

6. Simplicitati adhærescit *invisibilitas*. Oculis enim corporeis cerni non potest; sed cordis quidem, & diversimodè: Est enim visio quædam non concessa immundo, est quædam negata misero, est quædam solis beatis indulta: & hæc non perfecta secundum perfectionem visi, verum perfectione videntis, eaque insatiabili.

7. *Immutabilitas* Dei non ferrea, fatalis; sed divina, perfectissima, optima. Deus pænitudine propriè dictâ non ducitur; utpote qui metaphoricâ loquutione pænitere in effectu, sine mutatione in affectu dicatur.

9. Deus utrinque *æternus* est seu necessario, immutabiliter, semper est, sine principio durationis, sine vicissitudine, sine fine.

10. Essentiâ *immensus*, ubique præsens, sine extensione ac mixtione, implens omnia, & continens, & excedens. Secundum essentiam nec accedit nec recedit Deus; sed secundum quædam effecta & præsentiae signa.

11. *Vita* Dei perfectissima, incorruptibilis. Solus ipse immortalitatem habet in se & ex se, necessario ac essentialiter.

12. Uno simplici, æterno & immutabili actu penitus *cognoscit* per suam essentiam, quicquid cognosci potest. Quamvis autem simplicissimè una sit scientia: nostro tamen concipiendi modo, quoad objecta externa dividitur in *simplicis intelligentiæ & approbationis & visionis*. Prima & tertia solam important notitiam; secunda etiam beneplacitum: estque omnium rerum decretoria, partim effectivè, partim permissivè. Prima decretum antecedit, tertia præsupponit. Etsi scientia *approbationis & visionis*, secretâ confideratio-

ratione voluntatis & solius notitiæ habitâ ratione, coincidunt : ut maneat scientia *simplicis intelligentiæ* ; quâ omnia possibilia novit Deus ; & *visionis*, sive libera & intuitiva, quâ futura, præterita & præsentia.

13. Agnoscitur & à quibusdam media scientia conditionatorum, determinata quidem ; at hypothetica, & decreto Dei antecedanea. De futuris peccatis eam concederemus haud gravatè, nisi quædam argumenta obstarent. Omnis scientia futuri, sive absoluti sive conditionati, præsupponit Dei decretum de ejus rei futuritione, sive absolutâ, sive conditionatâ ; adeoque est scientia visionis.

14. voluntas in Deo non est potentia aut habitus sine perfectione actus ; sed est purus ac simplex actus semper exercitus sive semper volens. Adeo ut quamvis sit liberrima Dei voluntas, non tamen possit simpliciter suspendere actum volendi, ita ut cesset velle. Nulla autem voluntatis perfectio, Deum docens, deest voluntati divinæ. Voluntas enim divina est ipsa Dei essentia. Suavissimâ necessitate naturæ divinæ & necessariâ complacentiâ vult Deus se ipsum & suam gloriam. Bonitatem extra se, etiam moralem, non necessariò vult, quantum ad existentiam ; at existentem averfari non potest. Bonitatis verò hujus suprema regula voluntas Dei est. Voluntatis objectum per se bonum est : nec possibile, ut malum simpliciter sub ratione mali appetatur ullo appetitu, sive naturali, sive animali, sive intellectuali. Quamvis malum appeti possit, propter bonum majus cui adhæret. Malum morale nulli majori bono morali adhære-re potest ; at physicum quidem, quod sine culpâ

quis vel efficit vel sustinet, propter majus adjunctum bonum. Hujusmodi malum intelligitur. Esai. 45. 6. Metaphysicum malum Deus nullo modo vult, neque per se, neque per aliud: permittit tamen non legali, sed tantum physicâ & supernaturali permissione, seu non-impeditione: quæ nec otiosa nec maligna. Bona quædam vult Deus tantum legaliter esse necessaria, quædam physicè & supernaturaliter: illa vult exigere, ista etiam efficere, aut ut fiant efficaciter procurare. Volitio divina semper perfectissima & per se, quoad actum volendi, qui in Deo non est varius.

15. Optationes & querelæ, quæ humano more Deo tribuuntur, non infirmitatem aut potentiam ostendunt; sed serium Dei amorem ac immutabilem bonitatem, quâ obedientiam sibi à creaturâ debitam, & ejusdem obedientis felicitatem amat, injustitiam odit, nec morte morientis delectatur. Thr. 3. 33. Ezech. 18. 32. & 33. 11.

16. Quæ lege suâ jubet, ea nec physicè nec supernaturaliter impedit: quæ vetat, ad ea neque physicè nec legaliter impellit: neque vult etiam si volens permittat seu permittere velit. Actum enim moraliter malum, eveniens Deo permittente, Deus non vult; sed averfatur: quamvis usum bonum actus illius mali velit efficiatque. Aliquando bonâ voluntate homo vult, ut David volens templum condere, quod Deus non vult: ac rursus vult homo malâ voluntate, quod Deus bonâ; ut Christum pati. Modo nihil in voluntate Dei incertum, prius aut posterius statuatur, voluntas Dei sano sensu distinguitur in absolutam & condition-

tionatam, antecedentem ac consequentem. Quidquid Deus vult, exigere vel efficere, voluntate signi, id ipsum etiam beneplaciti. Neque opponenda sunt voluntatis internæ signa externa; sed supponenda. Itidem quæcunque vult voluntate revelatâ, eadem prius arcanâ. Hæc distinctio voluntatis non admittenda respectu unius objecti, eodem tempore ac modo considerati: ac si eandem rem velit simul arcanâ & revelatâ voluntate: aut non velit arcanâ, quam revelatâ. Intelligenda distinctio quoad diversa objecta simul, quorum alterum se velle Deus revelavit, alterum vult quidem, at non se velle revelavit: aut de eodem objecto, non eodem tempore spectato: aut de *quod* vel *propter quod* ejusdem volitionis ejusdem objecti, uno certo tempore spectati: sæpe enim revelatur quod Deus velit, at non propter quod.

17. Moralis perfectio voluntatis, quatenus in Deo ipso est, infinita ac necessaria, non dependens ab arbitrii libertate. Infinitam hanc perfectionem exferit in effectis externis, non necessario ac secundum modum suæ infinitatis; sed libertatis pro arbitrio: miserans & indurans quos vult, illæsâ semper immutabili bonitate.

18. Præter electos odit Deus omnes homines. Electis quidem irascitur, verum irâ amicâ, sine intercisione æternæ dilectionis. De irâ Dei Augustinus: Deum secundum Scripturas irasci, nec tamen ullâ passione turbari: hoc enim verbum vindictæ usurpavit effectus, non illius turbulentus affectus.

19. Justitia Dei generalis spectatur in libertate & sanctitate Dei; non in merito creaturæ:

turæ: judiciaria autem in merito creaturæ & Dei itidem sanctitate, qui mundior, quàm ut iniquitatem dimittat impunitam. Hab. I. 13. Ps. 5. 5. 6. 7. Ps. 11. 5. 6. 7. Exsequutione justitiæ delectatur. Pro. I. 26. Jer. 9. 24.

20. Deus est omnipotens: nihil illi impossibile, difficile aut laboriosum: ut ut contradictoria simul vera haud efficere possit.

21. Unus est Deus: nec possibile esse plures veros Deos.

CAPUT TRIGESIMUM-QUINTUM.

Theses de Personarum Trinitate in unitate.

Mysterium incarnationis lapsus absque revelatione supernaturali haud intelligit: ut ut naturæ lumine essentiæ unitatem agnoscat. Pater non est Filius; Sp. Sanctus neque Pater est neque Filius: sed propter uniuscujusque proprietatem tres Personæ sunt, propter individuum Deitatem unus Deus, propter singulorum perfectionem partes unius Dei non sunt. Hujus mysterii non obscura exstant vestigia in V. T. Gen. I. 26. 27. Gen. 3. 22. Ps. 110. 1. Esa. 48. 16. & alibi. At magis expressa in N. T. ut in historiâ baptismi Matt. 3. formulâ baptismi Joa. I. Matt. 28. 19. Joa. 14. 16.

2. Pater ad Deum est sola Persona divina, quæ à nullo est: sed ad creaturam non sola, verum cum Filio & Sp. Sancto.

3. Per Personam hic intelligimus substantiam seu subsistentiam, individuum, intelligentem, incommunicabilem, non sustentatam in alio, neque ha-

habentem ad aliud dependentiam, quæ completum sit principium activum, & quæ proprio suo subsistendi modo ab aliis realiter distincta sit. Potest & describi Persona, suppositum intelligentiæ & voluntate præditum, completum liberumque actionum suarum principium.

4. Filius seu Verbum non est verbum infitum aut prolativum; sed Deus apud Deum, seu Persona intelligentiæ & voluntate, Joa. I. Matt. II. 27. liberè agens. Joa. 5. 21. alius à Patre. Joa. 5. 32. 37. & 8. 16. 17. 18. nempe alius personaliter, non aliud: nam quoad essentiam idem est cum Patre Deus. Joa. 20. 28. Rom. 9. 5. &c.

5. Sp. Sanctus est aliquis per se subsistens. Joa. 15. 26. & 16. 13. 14. intelligens I. Cor. 2. volens libereque agens I. Cor. 12. alius personaliter à Patre & Filio. Joa. 14. 16. 26. & 15. 26. Idem cum Patre & Filio Deus, remittens peccata & sanctificans. Levit. 26. 12. 13. 2. Cor. 6. 16. 2. Cor. 6. 16. I. Cor. 6. 19. Jer. 31. 31. 32. 33. 34. &c.

6. Ordo originis in Personis procedit non essentiâ absolutè & in abstracto ab essentiâ, non essentiâ à Persona, aut contrà, non unus Deus ab alio Deo; sed unâ Personâ ab alia vel aliis Personis; Deo de Deo: omnes enim Personæ sunt unus Deus, & unaquæque perfectus Deus.

7. Filius procedit à solo Patre, Sp. Sanctus secundum originem à Patre Filioque; ut uno communi non Genitore, sed Spiratore: ideoque utriusque Spiritus, ab utroque accipitur ac mittitur.

8. Procedunt autem Personæ divinæ per essentiæ communicationem, quæ in Scripturâ datio & acceptio. Joa. 5. 26. & 16. 13. 14. 15. &c. Hæc
non

non talis, qualis cùm quis accipit diverſum quid ab accipiente. Datur verò & accipitur non alia aliqua natura, ut in creatione ac generatione creaturæ; ſed ipſa eſſentia dantis; adeo ut omnia, præter modum habendi Paternum & ipſam dationem, Patris ſint Filii, diſtincta ſolummodo habendi & ſubſiſtendi modo. Ita per nativitatem Filius idem per omnia, quod Pater exceptâ paternitate. Et Sp. Sanctus accipiendo proceſſionaliter à Patre & Filio ſimul omnia, quæ habent communia, hoc ipſo neceſſariò & inſeparabiliter author eſt omnium, quorum Pater Filiuſque, excepto ipſo Sp. Sancto ejuſque ſpiratione. Non creant Pater & Filius ſine Sp. Sancto, inſeparabiliter creante.

9. Modus communicationis, per quem Perſonæ procedunt, plane eſt inenarrabilis & incomprehenſibilis. Negativâ deſcriptione imperfectiones ab eâdem ita remonentur: Communicatio hæc eſt incorporea, impaſſibilis, intransitiva, non libera, ſed neceſſaria; non coacta, ſed naturalis; non partialis, ſed totalis; non ſucceſſiva, non instantanea; ſed ſine tempore ſemper perfecta in intemporalis infinitate.

10. Sp. Sanctus quamvis procedat per veram proceſſionem, non tamen filialiter, ſed proceſſionaliter. Quid verò interſit, quoad rationem intrinſecam inter generationem Filii & proceſſionem Sp. Sancti ignoratur: quamvis aliqui diſcrimen adumbrare conentur per ſimilitudinem intellectus ac voluntatis: quorum ſententiam, ut falſam, haud quaquam damnatum imus.

11. In ſingulis Perſonis conſideranda eſſentia communis & modus proprius. Modus Patris ſubſiſtens habensque eſſentiam, Paternè; Filii, filialiter;

ter ; Sp. Sancti, qui in ejusdem essentiae unitate subsistit, processionaliter. Hi tres modi simplicissimi & substantiales & ab essentia divina prorsus inseparabiles sunt ; nec tamen ullam in Deo faciunt compositionem. Secundum quadruplicem in summa simplicitate virtutem quadruplex modorum munus. 1. Constituunt Personas, ut modi subsistendi. 2. Referuntque per relationes, quas includunt. 3. Ac distinguunt inter se, quâ proprietates sunt. 4. Et notificant etiam Personas per rationes quasdam notificantes seu notiones. Ab uno autem modo præcipuè quinque accipi possunt notiones : una nempe est negativè, atque hæc innascibilitas ; alia affirmativa, Paternitas strictè sumpta ; (alia notio, teste Augustino, quâ intelligitur Genitor ; alia, quâ ingenuus) una communis Patri Filioque, nempe spiratio activa ; una propria Filio, filiatio ; una Sp. Sancto, processio strictè sumpta seu spiratio passiva, absque ullâ tamen passibilitate in Deo. Nec juxta quinque notiones Deus est quinus ; sed tantum Trinus : quia tres solummodo Personæ, secundum tres modos Personarum constitutivos seu proprietates characteristicas. Hi tres modi, per notiones suppeditatas à modis, notificant ; per relationes, sive personales, sive communem illam, referunt ; per proprietates distinguunt ; per se ipsos constituunt. Et quamvis duo distincti modi in unâ communi notione aut relatione conveniant, non tamen datur una communis Personalitas, aut Persona Filiopater ; sed manent duæ distinctæ Personæ ; quia manent duo distincti modi personales, qui in uno supposito convenire non possunt : per unam tamen communem notionem innotescunt ut unum prin-

principium, seu unus Spirator.

12. Relationes & notiones plures ejusdem Personæ distinguuntur inter se solâ ratione: non tamen purè; sed eminenter & virtualiter. Modi diversarum Personarum inter se, item essentia & Persona, Persona & modus, essentia & modus, distinguuntur modaliter; sed diversis distinctionis modalis gradibus. Maxima distinctio modalis est inter oppositos modos, quorum alter neque de altero prædicari potest; neque in alterius includitur ratione formali; neque cum altero convenire potest uni supposito. Altera ab hac est inter essentiam & modum. Tertia inter essentiam & Personam. Quarta & minima inter Personam & modum. Inter solas Personas est realis distinctio, nec tamen essentialis aut absoluta; sed tantum hypostatica seu personalis & relativa, secundum oppositionem Personarum inter se internam relativam realem.

13. Nulla datur in divinis distinctio realis absoluta; non enim sunt plura realia absoluta: nec distinctio etiam formalis, qualis est inter gradus essentialis; quia una est tantum simplicissima ac perfectissima essentia. Ideo quicquid de Personâ aliquâ substantialiter dicitur, id intelligendum est communiter, sine exclusionem aliarum Personarum.

14. Trinitas est unius ejusdemque simplicissimæ essentiæ, coæterna, coæqualis, tam in essendo, quam operando ad extra inseparabilis. Et quamquam operationes ad intra Trinitati non sint communes: haud tamen propterea ulla Persona prior, aut major aliâ, aut separabilis.

15. Propter ordinem mitti dicitur de Deo Persona,

sona, quæ Deus est; licet inseparabiliter adsint omnes Personæ. Potest tamen una Persona venire certò modò, quò non venit alia. Opus autem per quod modò istò venit est Trinitatis: quæ inseparabiliter est præsens, quamquam non illò modò; exempli gratiâ, in carne. Omnis quidem Persona venit: verùm non omnis mittitur. Est-que omnis missio Personæ ab eo à quo procedit secundum originem. Ideo Filius in formâ Dei mittitur à solo Patre; in formâ servi à Trinitate. Fit autem omnis adventus & missio Personæ per opus Trinitatis externum, non per novum aut peculiare unius aut duarum Personarum.

16. Inseparabilitas operationum Trinitatis non tollit operandi ordinem. Nec ordo obstat, quò minus unaquæque Persona sit immediatus & perfectus totius operis author: est enim indivisa operatio Trinitatis ad extra.

17. Opus commune Trinitatis appropriatur sæpe uni Personæ, propter similitudinem ad illud, quod revera Personæ alicui proprium est, ac propter dispensationem mysterii pietatis & salutis humanæ.

18. Unus est indivisus cultus, quò colitur à nobis Trinitas: quæ est unus Deus & Pater, five nominetur Pater, five Filius, five Sp. Sanctus, five omnes tres, five Deus absolutè.

19. Non rejicienda Thomæ admonitio, dicens: Quia spirans adjectivum est, spirator substantivum, posse dici Patrem & Filium duo spirantes, propter pluralitatem suppositorum; non autem duos spiratores, propter unam spirationem. Nam adjectiva nomina habent numerũ, secundum supposita; substantiva verò à se ipsis, secundum formam

nam significatam. Juxta hanc regulam Athanasius non tres Omnipotentes, sed unum nominat: nempe substantivè accipiendo Omnipotens: vel etiam adjectivè cum substantivo expressio aut subaudito. Alioqui attributa divina de uno Deo dicuntur etiam plurali numero propter Personarum pluralitatem. Ita Jes. 24. 19. *Deus sancti ipse*. Deut. 5. 26. Jer. 10. 10. & 33. 36. *Deus viventes*. Ps. 58. 12. *Deus judicantes*. Gen. 1. 26. *Dixit Deus faciamus hominem*. 2. Sam. 7. 23. *Iverunt Deus*. Substantivum Elohim, ut ut Hebræis formæ pluralis, Deum denotans, significationem includit tum singularis numeri propter unam Deitatem, quam significat; juxta Deut. 6. 4. Ps. 63. 2. tum etiam numeri pluralis propter Personarum Trinitatem; ideo quandoque construitur cum plurali, addito interdum pronomine numeri singularis. Propter consubstantialitatem individue Trinitatis & plenitudinem impartibilis Deitatis in unaquâque Personâ idem nomen Eloah singulariter positum, totam Trinitatem significat. Ps. 18. 32. Job 3. 23. & 4. 17. In numero plurali non modo plures Personas, sed quandoque & unam denotat. Utimur ex necessitate vocabulis numerorum Grammaticorum, non quod Deus singularis; est enim unus haud numero, sed universitate.

20. Secundum nullum unum nomen potest dici Persona aliqua divina esse illud de illo, nisi secundum commune nomen, in cuius significatione unum sunt Persona procedens & à quâ proceditur. Ita rectè quidem *Deus de Deo*, *lumen de lumine*; non autem *Pater de Patre*, *Filius de Filio* dicitur. Vocabulum autem Personæ, hypostasis, suppositi hic excipitur. Nam etsi verè Persona de Personâ

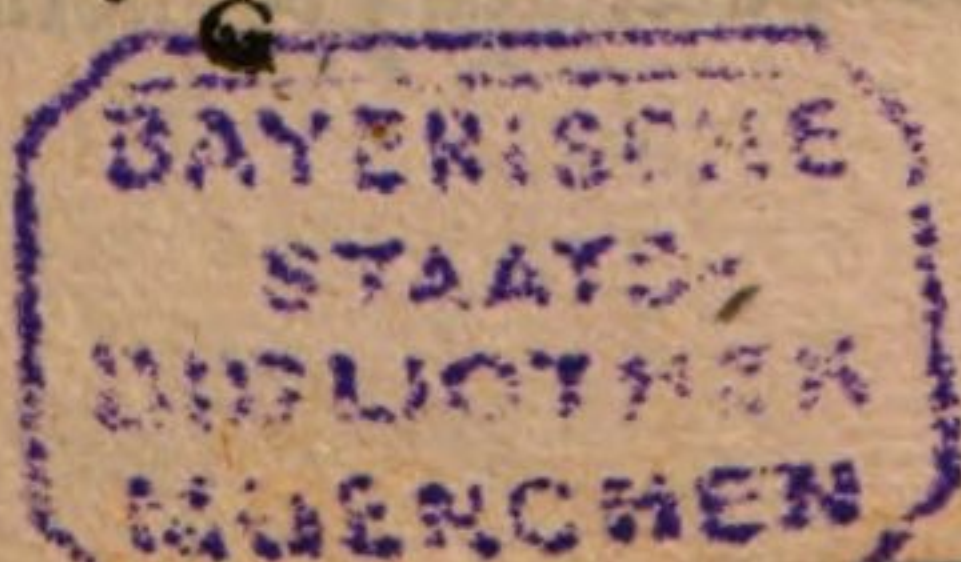
affirmitur ; non tamen sunt una Persona , sicut sunt unus Deus. Persona significat subsistens in naturâ divinâ , distinctum proprietate aliquâ incommunicabili & relatione personali. Ideo persona nec merè substantialiter dicitur , nec secundum relationem aliquam communem, nec omnino relativè ; sed absolutè secundum substantiam , & propter relationem personalem , quam relationem , si non exprimat determinatè , indefinitè tamen importat : idcirco non quidem communiter , sed indifferenter convenit pluribus , pro numero determinatarum proprietatum.

21. Vocabula Trinitas nec substantialiter dicuntur nec relativè ; sed propter relationes & Personas , quasi collectivè : etsi propriè collectivæ nomina in divinis haud dentur. Propter summan unius Dei simplicitatem meritò rejiciuntur voces Triplicitas & Triplex.

CAPUT TRIGESIMUM-SEXTUM.

De Anthropomorphitis.

ANthropomorphitæ seu Anthropomorphiani humanos Deo affingebant artus, crasse loquutiones metaphoricæ in Scripturâ interpretantes. Hi Origenistas nuncupabant , qui Deum crederent incorporeum ; quia illa Origenis sententia. Tantis animis error hic à quibusdam monachis stabilitus : ut Theophilum Alexandriae Episcopum , quod illum refutasset publicè scripto , ad necem quærerent. Is autem monachis obviens, Iacobi verbis ad Esavum Gen. 33. 10. alloquitur: *Sic vos vidi , tanquam faciem Dei : quæ cum pro* inisci-

inſcitiâ acciperent , quaſi faciem Dei humanæ ſimilem crederet Theophilus , Origenisq̃ue libros damnaret : placatiores jam , poſtulârunt errorum Origenis refutationem. Huic jam pridem iratus, tribus libris , ab Hieronymo è Græco in Latinum ſermonem poſtmodo verſis ipſius hortatu , ſe oppoſuit. Ac Theophilus Origenem in multis taxans, non tamen in Orthodoxâ ſententiâ de Deo humanæ formæ experte.

2. Epiphanio iidem Audiani ſeu odiani ab Audio è Meſopotamiâ oriundo : claruit ævo Arii circa tempus Concilii Nicæni. Audio ob vitæ integritatem luculentum exhibet teſtimonium Epiphanius ; nec ſectatores hæreticis quemadmodum & poſt illum Damascenus ; ſed ſcismaticis accenſet : ut ut ipſe contra craſſum hunc errorem diſputet : ſubjungit tamen potentiâ Dei oculos poſſe corroborari , ut inviſibile homo videat , quamvis haud plenè comprehendat. Ob frigidam hanc diſſertationem ſuccenſit Epiphanio Theophilus. Poſtmodo nihilominus reconciliatus adiutorem habuit in refutando Origene , ac concitandis moleſtiis Chryſoſtomo , regnantibus Arcadio & Honorio. Auguſtinus Epiphanium Vadianis (ita ille habet ; niſi librariorum error hic lateat) parcere ait , ne dicantur hæretici : additque eos ſe ſeparaffe ab eccleſiâ , culpando Episcopos divites & paſcha cum Iudæis celebrando. Parcit Epiphanio Auguſtinus , ut ille Anthropomorphitis. Verùm pugnat è diametro cum Dei naturâ , in Deo ſtatuerè deitatem corpoream vel ſenſu corporeo viſibilem aut palpabilem. Etiam hoc abſurdo admiſſo , corruerent argumentationes orthodoxorum Patrum contra Monophyſitas , Theopaſchitas , Monothelitas ac ſimiles hæreti-

reticos. Ita olim, teste Athanasio, passionem Deitati Filii adscribebant, argumentô ab omnipotentia divina deductô. Prætexentibus autem Dei omnipotentiam regeritur; omnipotentiam non pugnare cum ullô aliô divinô attributô, nec Scripturam uspiam talem Deo potentia attribueret; sed è contrario testari impossibile, ut Deus se ipsum abneget.

3. Eleganter Athanasius, ubi agit de loquutionibus Scripturæ, non semper simpliciter accipien-
dis: *Non sunt, ait, arripienda verba sensu denudata: sed diligenter considerandum est, quid Deum deceat, quid nobis conducat, quid ferat veritas, quid legi consentiat, quid naturæ respondeat, quid fidei integritas, quid spei firmitas, quid charitatis sinceritas requirat, quid gloriæ non contumeliosum, quid superet invidiam, quid gratiæ dignum sit.* Et certè qui verba apprehendit, nec significata scrutatur, quomodo in speciem pugnantia promptè intelliget? Imo evacuatur usus prophetici & apostolici sermonis ac inutilis redditur, si neglecta sensus piæ consideratione, verba ut sonant accipiantur: tum enim more irrationalium noxia pariter & utilia admittimus, prout se obtulerint.

3. Epiphanius Esaiaë locum cap. 6. 1. 2. 3. 5. ubi Propheta ait, *se vidisse oculis suis Dominum*, conferens eum Joa. 1. 12. *Deum nemo vidit unquam*: respondet invisibilem Deum, præcipuè quidem à naturâ humanâ, videri haud posse: verum Deum tamen pro suâ erga homines benignitate & potentia imbecillem oculorum aciem ita quandoque corroborare, ut ipse invisibilis videatur: nec tamen quatenus infinitus est, sed quatenus capere potest humana natura. Addit huic explicationi illud exemplum. *Quemadmodum si quis*

per angustum foramen transpiciat ac cælum videre se dicat, non utique mentitur; videt enim vera cælum. Quod si quis prudenter ei dicat, non vides cælum; neque iste mentitur: non enim extensionem cæli neque latitudinem adspexit. At verò solutio hæc non idonea est. Melius Augustinus de antiquis Dei apparitionibus: Deum, ait, juxta naturæ suæ proprietatem nulli corporali oculo visibilem esse: quando autem Patribus visus, alicujus conspicabilis materiæ dispositione assumptâ, salvâ suâ invisibilitate, videri potuisse. Gelasius adversus Eutychem & Nestorium: Si dicunt in nudâ Deitate humanæ formæ lineamenta constare; quid aliud quàm Anthropomorphitas convincuntur inducere? Quos dudum Catholica Ecclesia talia somniantes damnavit. Gregorius: Cùm in Deo vox aut brachium dicitur, cavendum summoperè, ne quid in eo mens corporeum suspicetur: in Anthropomorphitarum namque hæresim cadere, est eum, qui incircumscriptè implet & complectitur omnia, infra corporalia lineamenta concludere. Loquutiones hæc de Deo, corporeos illi artus adscribentes, ad nostræ humilitatis commodiorem instructionem adhibentur.

CAPUT TRIGESIMUM-SEPTIMUM.

De Florinianis seu Florianis & Libertinis, portentosaque eorundem impietate: ac de nocturnis sacris.

FLorinus Romanæ Ecclesiæ presbyter, Polycarpi cum Irenæo auditor, sequutus est errorem Valentini, Carpocratianisque se adjunxit,
de-

docuitque, Deum non creâsse malum. In illum Irenæus calamum strinxit, opusque de Ogdoade edidit. Hæreticus autem hic similesque à Simone Mago descendentes, se ipsos spirituales, Orthodoxos autem Psychicos seu Animales nuncupabant, eandemque cum Mago doctrinam amplectebantur: is enim liberos esse ad impune quævis facienda impiè asseribat: quicumque modo in ipsum & Helenam ejus spem reponerent: utpote cum non ex operibus justis, sed ipsius gratiâ salvarentur. Ita &, teste Irenæo, Basilidiani idolochytis sine aliquâ trepidatione utebantur; usumque operationum quarumcunque indifferenter urgebant. Et alibi de Carpocratianis seu Carpocrasiiis, qui se Gnosticos vocabant, in hæc verba erumpit: *In tantum insaniâ effrenati sunt, uti & omnia, quæcunque sunt irreligiosa & impia, potestatem habere operari se dicant. Sola enim humanâ opinione negotia mala & bona dicunt.* Ac Epiphanius de iisdem: *In finitissimis sese voluptatum generibus dedunt. Dicunt enim, quæ ab hominibus putantur mala, esse honesta natura. Nihil enim naturâ malum esse; sed ab hominibus prava censer.* Addit Clemens Alexandrinus Carpocratianos ad cænas convenientes extinctis lucernis cum mulieribus nefandam venere exercere solitos: ac indifferentes illos coitus justitiam nuncupare.

2. Philastrio iidem dicuntur Floriani seu potius Floriniani, ut & Milites ac Gnostici. Epiphanius etiam in Ægypto Militares & Phibionitas, & à quibusdam Zacchæos & Barbelitas appellari monet. Theodoretus Stratioticos & Barbelitas cognominari Borborianos, id est, cænosos à sceleribus.

leratissimâ vivendi consuetudine, subjungit. *Eorum autem mysteria*, ait, *quis est a deo infelix, ut vel lingua proferat. Omnem enim improbam rationationem, omnem denique execrabilem cogitationem superant, quæ ab illis, tanquam divina, peraguntur.* Imo, in defensionem obscenæ commixtionis, librum edidit Carpocratis filius Epiphanes. Hunc sequutus Prodicus, hæresin constituit Adamitarum, qui itidem in suis conventibus, amoto candelæ lumine, eandem spurcitiem exercebant.

3. Recenset Philastrius aliquot capita dogmatum Carpocratianorum: Negabant nempe iudicium ac resurrectionem; Christum de Virgine natum; omnem resurrectionem in filiorum procreatione consistere asseriebant; legis præceptum implere putantes; *Nascimini & multiplicamini*: propiores iudaismo & paganitati, quàm Christianæ veritati. Exstat apud Eusebium epistola Irenæi ad Florinum: quâ acerrimè in illius scelestam insaniam invectus, inter alia exprobrat, quanto perè veritatem à Polycarpo, Apostoli Joannis discipulo, traditam vivâ voce, offuscaverit.

4. Et ab impuris his hæreticis ansam calumniandi Christianos arripuerunt Ethnici. Ita Cæcilius adhuc Paganus apud Minucium Felicem: *Post multas epulas, ubi convivium caluit & incestæ libidinis ebrietate fervor exarsit.* Et paulo post: *Everso & extincto conscio lumine, impudentibus tenebris nexus infandæ cupiditatis involvunt per incertum sortis.* Calumniæ huic, præter Tertullianum, se opponit Minutius his verbis: *De incesto convivio fabulam grandem adversum nos dæmonum conscio mentita est: ut gloriam pudicitiae, deformis infamiae aversione macularet; ut ante exploratam veri-*

veritatem homines à nobis terrore infandæ opinionis averteret.

5. De hâc injuriâ crebræ apud Patres querimonix. Irenæus Carpocratianos à Satanâ præmissos ait, ut homines, putantes omnes Christianos tales esse, avertant aures à præconio veritatis. Clemens Alexandrinus, *Maximam ex eorum flagitiosa doctrinâ, ait, & vitâ manasse blasphemiam in nomen Christianum, cum ipsi, Christi nomen induentes, & iis, qui in gentibus intemperantissimi sunt, incontinentiùs viventes, nomini probrum inurerent.* De iisdem dicit Epiphanius, *illos à Satanâ adornatos atque submissos esse in probrum & scandalum Ecclesiæ Dei. Quippe qui Christianorum sibi appellationem indiderint, ut per illos scandalizentur gentes, & à sanctæ Dei ecclesiæ utilitate & à verâ prædicatione, abhorreant, propter nefaria illorum scelera & incredibilem nequitiam.* Altera etiam in Christianos jactata calumnia de infanticidio & Thyestæis epulis à Gnosticorum horrendâ commellatione derivata.

6. Sub finem quarti sæculi resuscitata est in Hispania Gnosticorum hæresis; cujus sectatores à Priscilliano Priscillianistæ. Origo mali, teste Sulpicio, ab Ægyptiis: quamquam in occulto sit, quibus initiis coaluerit. In Hispaniam primus invexit Marcus, Memphi ortus. Hujus auditores Agape non ignobilis fæmina ac Rhetor Helpidius. Illi Priscillianum illustri familiâ, opibus, eruditione, ingenio pollentem, sed plus justo inflatiorem instituêrunt. Hic autem, etiam magicas artes ab adolescentiâ edoctus, ubi exitiabilem doctrinam amplexus est, autoritate persuadendi & arte alliciendi eò rem perduxit, ut pleraque Hispaniæ

infecerit. Imo & à nonnullis episcopis, inter quos Instantius & Salvianus, est susceptus. Verùm Synodo Cæsaraugustanâ damnati hæretici. Ac postmodo jussu imperatoris Maximi omnes ad Burdegalense Concilium deducti. Ibi Instantius, postquam se parum expurgasset, episcopatu dejectus. Priscillianus autem ad Principem provocavit, ne ab Episcopis audiretur. Maximus ergo, tum Treviris agens, hæreticorum ad se provocantium causam Euodio commisit. Is Priscillianum, non diffidentem incestos concubitus, carceri mancipatum, Imperatori tradidit: qui capitis damnari oportere unâ cum fociis censuit.

7. Augustinus Priscillianistas Gnosticorum Manichæorumque permixta dogmata sectari testatur: imo ex aliis hæresibus, horribili confusione tanquam in sentinam, quassibet sordes confluxisse. Propter occultandas turpitudines habebant hanc regulam, *Jura, perjura, secretum prodere noli*. Dicebant autem animas ejusdem substantiæ, cujus Deus. Nihil Scripturæ Canonice repudiant; sed simul cum Apocryphis admittunt, in suos sensus allegorizando torquentes.

8. Hæreticorum horum fanatica dogmata renovârunt superiore sæculo Libertini, omnia ex libertate Christianâ sibi licita asserentes. In blasphemam illorum amentiam his verbis invehitur Calvinus: *Nec prius arcanum excubiarum symbolum, ut ajunt, ipsis, quos ad sectam suam adducere volunt, revelant, quàm perspiciant ita à se fascinosos, ut facile, quicquid voluerint, persuadeant. Solum iis, qui veluti jure jurando adstricti sunt, detegunt mysteria sua: nisi quod primarii doctores sibi semper capita aliquot reservant, quibus existimati-*
onem

orem & dignitatem tueantur. Similem morem Valentinianorum describit Tertullianus. Idem Hilarius de Arianis: *Callidi & astuti artificio quopiam utuntur. Inclusam perniciosam corruptelam exquistorum verborum velamine contegunt.* Non prius *venenatum virus infundunt, quam simplices & innocentes, sub prætextu nominis Christiani raptos atque irretitos involvant; ne soli pereant.* Pulchrè Tertullianus: *Nihil veritas erubescit, nisi solummodo abscondi: quia nec pudebit ullum aures ei dedere.* Simile est illud Hieronymi: *Veritas angulos non amat, nec quærit susurriones.* Ac alibi: *Bona conscientia nullius oculos fugit.* Et alio loco ait idem: *Hæreticos secretò docere, & publicè negare.* Gregorius: *Hæretici latenter prædicant.*

9. Sanctos quidem Act. 12. 12. nocte illâ, quâ, post recentem Jacobi necem, Petrus carcere detinebatur, congregatos ad fervidas preces legimus: ut & cùm Paulus discessurus usque ad auroram Act. 20. 7. 11. concionem haberet. Cætus tamen ordinarios nocturnos nullibi Scriptura præscribit. Verùm è contrario de die ad Christi doctrinam confluebant. Matt. 4. 23. & 5. 1. 2. & 10. 27. Luc. 21. 37, 38. Ita & Apostolorum congregationes diurnæ. Act. 2. 15. & similiter primitivæ ecclesiæ. Act. 2. 46. Diurnus itidem conventus in ædibus Cornelii; ubi, prædicante Petro, gentiles conversi. Act. 10. 30. Huc spectat illud 1. Cor. 14. ult. *Omnia decenter & ordine fiant.* Observavit eundem morem succedens ecclesia. Nam quod, teste Plinio ac Tertulliano, ante lucem statim die Christiani læviente persequutione convenirent: illud non alio sensu accipiendum, quàm quod maturè die Dominico cætus diurnus

nos inchoarent, in quibus omnia pietatis exercitia piè urgerent ac Christo spallerent. Justinus, nullâ mentione temporis matutini factâ, ait conventus die Solis habitos. Tertullianus addit quotidianas Sacrae Scripturae lectiones & publicas preces horis matutinis vespertinisque fieri solitas, accensis hieme luminaribus: quos conventus tamen distinguit ab illis, qui tempore nocturno lubrico instituebantur.

10. Augustinus de acceptione Eucharistiae: *Neque enim quia post cibos dedit Dominus propterea pransi aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent; aut, sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere.* Socrates Ægyptios in Thebaide, præter Christianorum morem, saturatos omnigenis cibis, vesperi Eucharistiam accipere scribit. Sedulius eosdem retinere subjungit morem à Paulo reprehensum, gentili superstitione. Similia habet Primasius. Nazianzenus multis instantiis asserit præcisam imitationem, ut inter alia locum & tempus celebrandæ cænæ, præposteram planè esse. Cyprianus, Victor, Antiochenus, Augustinus, Isidorus adferunt spirituales rationes, cur potissimum vespertino tempore instituta sit à Christo mystica hæc celebratio: judicantque ejusdem temporis observationem à nobis, imitationem esse malam facti boni.

11. In vetere ecclesiâ conveniebant viri ac mulieres nocte, quæ Pascha antecedebat, invigilantes precibus, adventumque resurgentis mane Christi expectantes. Tertullianus isthòc argumentò uxorem à matrimonio cum infideli post obitum illius dehortatur: utpote qui absentiam conjugis nocturnam

turnam in anniversario paschatis pervigilio haud pateretur. Verum ea res in grandes abusus degeneravit. Hinc & Vigilantius Barcilonensis abolitionem istorum nocturnorum conventuum, qui etiam aliis festis & martyrum nataliciis habebantur, acriter urgebat; acerbè ob id in eundem invehente Hieronymo. Quapropter reformatio est omissa. Postmodo tamen, gliscente spurcitie & multiplicatis scandalis, in sententiam Vigilantiitum est. Sed abrogatis nocturnis vigiliis jejunatum est pridie cujusque festi. Etiam, teste Polydoro Vergilio, Romani nocturna sacra tandem damnarunt, ob irrepentes corruptelas: & Dyagundas Thebanus eadem perpetuâ lege, ut apud Cicero-
nem videre est, sustulit. Concilio itidem Sabinensi, anno Domini 1322. celebrato, prohibentur Christiani nocturnas facere vigilias, propter nefanda, quæ sæpe illarum occasione patrantur. Ejusdem argumenti canon stabilitus in alio provinciali Concilio Aquilejæ habito anno 1596. Bellarminus ait nocturnos conventus, propter scelera quæ in iis sæpe committerentur, abrogatos. Cicero inter Romanas leges etiam hanc recitat: *Nocturna mulierum sacrificia ne sunt, præter olla, quæ pro populo ritè fient.*

CAPUT TRIGESIMUM-OCTAVUM.

De Collutho & Colluthianis.

Colluthus Alexandriae presbyter, tempore Arii & Constantini Magni, sectatores habuit Colluthianos. Hæresis autem illius brevi dissipata est. Juxta Philastrium & Augustinum Deum non face-
re

re mala docuit. Verba hujus sunt: *Creat Deus mala, pœnas justissimas irrogando, quod Colluthus non videbat: non autem malas creando naturas atque substantias, in quantum sunt naturæ atque substantiæ; ubi Florinus errabat.* Alius verò videtur Colluthus, cujus hæresis de unâ Christi voluntate & operatione taxatur à Synodo Lateranensi Martini primi.

LIBER SECUNDUS

De

MYSTERIO INCARNATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

*Historica narratio, de prima classe hæreticorum,
qui naturam & veritatem humanitatis Christi
impugnârunt.*

Primum hæreticorum genus continet illos, qui naturam & humanitatem Christi oppugnârunt; secundum, qui humanitatem agnoscentes, ejusdem originem; tertium, qui naturæ & originis veritatem profitentes, personam; quartum, qui personam suscipientes, naturarum in uno Christo unionem ac proprietates. Athanasio quidem Ariani Christomachi; nobis tamen haud immeritò Theomachis accensiti. Itaque Christomachos nuncupamus, qui incarnationis mysterium perperam docuerunt. Primum autem hæreticorum genus constituit sex species. Ita 1. Saturninus, Basilides, Marcus, Colarbasus, Cerdon, Marcion, Lucanus ac Manichæi Christo Phantasticum corpus adscribebant, & putativè modo passum blasphemabant. 2. Apelles Marcionis discipulus de sidereâ & aëreâ substantiâ contextam carnem, quam in adscensu singulis elementis & cælo reddidit, unde in descensu erat mutuatus, affingebat. 3. Valentinus Christum per virginem non ex virgine, transmeatorio non generatorio more, spirituali corpore editum; &

& super eundem in baptismo devolasse Soterem per effigiem columbæ afferebat. Irenæus Gnosticos è Valentini scholâ prodeuntes divisisse à Jesum à Christo: & Tertullianus Valentinum pro Jesu Christum & pro Christo Soterem appellare. Errorem hunc sequuti Ptolemæus, Secundus, Heracleon, Tacianus Justin Martyris discipulus & Ophitæ: his inde nomen, quod serpentem majoris facerent Christo. 4. Refutat prolixè Tertullianus quartam hæreticorum speciem. Hi carnem Christi animalen & animam carneam, adeoque carnem nihil aliud quàm animam nunc factam visibilem, quæ antea præ carnis impedimento videri haud poterat, somniabant. 5. In quintâ acie occurrit Apollinaris (ab eo Apollinaristæ) Clericus Laodiceæ Syriæ ad Libanum. Ille in carne Christi animam, saltem rationis participem, negabat, tempore Valentis ac Gratiani. Damnatus est unà cum discipulo Timotheo in secundo æcumenico Constantinopoli, & etiam in Romano Concilio à Damaso & Petro Athanasii successore. Theodoretus post prolixiorē narrationem impiæ Apollinaris doctrinæ hæc habet: *Interdum carnem Christi ex sancta Virgine assumptam confitebatur; nonnunquam verò eam cælitus cum Deo Verbo descendisse agebat; aliquando ipsum Deum Verbum factum esse carnem, sed nihil ex nobis accepisse. Alias quoque fabulas & nugas divinis adjunxit promissionibus.* Similia apud Nazianzenum ac Epiphanium legere est. Apollinaris autem tempore Athanasii strenuus Arianorum Paulianorumque oppugnator, in hæresin lapsus adiutorem invenit Vitalium Antiochenum Presbyterum. Hic ob vitæ integritatem venerabilis, multos in suas partes pertraxit. Nazianzenus

zenus ex Apollinaris libro summam hærefios refert: Ipsum nempe affirmare in æconomiâ Filii Dei non esse carmen ad nostram naturam reparandam, aliunde assumptam; sed ab æternitate carneam illam naturam Dei Filio inesse. Ad confirmationem erroneæ sententiæ adferebat locum Joa. 3. 13. 1. Cor. 15. 47. Etiam Christum Deum mortalem ac in morte divinitatem simul mortuam docuit. Nazianzenus in eundem disputans: *Si quis, ait, in hominem mente carentem sperat, amens profecto est, nec dignus qui totus salvus fiat: nam quod assumptum non est, curationis est expers: quod autem Deo unitum est, hoc quoque salutem consequitur.* De eodem Augustinus: *De ipsâ Christi carne sic à rectâ fide dissensisse perhibentur, ut dicerent carnem illam & Verbum unius ejusdemque substantiæ; contentiosissimè asseverantes Verbum carnem factum, hoc est, Verbi aliquid in carnem fuisse conversum atque mutatum; non autem carnem de Mariæ carne susceptam.* Vincen- tius Lirinensis Apollinarem semper dubium tradit: jam enim animam humanam in Christo penitus non fuisse, aut saltem talem, cui ratio non inesset; carnem è cælo descendisse, eamque modo cœter- nam Deo Verbo, modo de Verbi divinitate factam. Nempe non agnoscebat ex duabus substantiis unū Christum; sed ex unâ divinitate duas constitutas substantias. Idem autem Apollinaris facundâ eru- ditione & nervosô stylô (triginta nimirum doctissi- mis libris Porphyrium, aliosque hæreticos multis voluminibus confudit) cum laude grandem ec- clesiæ operam navasset: nisi labores cunctos leprâ perniciosissimâ infecisset. Theophilus Alexan- drinus specialiter Arianorum, Eunomianorum ac Originis meminit; in quos strinxerit sty- lum.

lum. Theodoretus addit Eutychianam ex hæresi Apollinaris derivatam : eundemque ab ecclesiæ regimine depulsum palam dogma deprædicasse. 6. Sextam speciem constituit Servetus. Is à Manichæis & Priscillianistis est mutuatus ; animam ex Dei substantiâ natam : de suo addidit, etiam Christi carnem ex ipsâ Deitate & tribus elementis increatis creatam.

CAPUT SECUNDUM.

Secundum genus Hæreticorum, qui in naturæ Christi origine errârunt.

Aliorum Hæreticorum fuit error de origine carnis Christi, aliorum de animæ. Carpocrates Christum non ex Mariâ, sed semine Josephi hominem genitum asseribat. Huic errori addebat Cerinthus, Christum hominem absque divinitate. In hæresi hâc successit illi Hebion, Tertulliano teste. Irenæus refert Cerinthum divisisse Jesum à Christo, ac Jesum à Josepho & Mariâ genitum, plus cæteris valuisse justitiâ ac prudentiâ : at post baptismum descendisse in Jesum figurâ columbæ Christum : qui existens spiritualis, postmodo à Jesu revolavit, ita ut Jesus solus passus sit. Gnostici, quamvis non statuerent ex semine Josephi vel virgine genitum Jesum, tamen & à Christo, ut habet Irenæus, separabant.

2. Errârunt in origine animæ Christi Originistæ. Refutat hos Theophilus Alexandrinus : *Quod si, ait, & auctoritate Scripturarum & ipsâ suscipere ratione coguntur, Christum non habuisse animam ante-*

antequam de Mariâ nasceretur, in assumptione enim hominis & anima ejus assumpta est, perspicuè convincuntur eandem animam & illius & non illius fuisse dicentes. — Nos autem prædicemus, quod nec caro illius nec anima fuerint, priusquam de Mariâ nasceretur. Nec ante anima in cælis sit commorata, quàm sibi postea adjunxerit: nihil enim nostræ conditionis ex cælo veniens secum Dominus deportavit.

CAPUT TERTIUM.

Tertium genus hæreticorum, qui errant de Personâ Christi.

Tertium genus quatuor præcipuas species complectitur. 1. In primo agmine occurrit Theodorus Bizantius. Is pro Christi nomine comprehensus; sed apostata, docuit ex Spiritu Sancto, de virgine natum Christum, nudum autem hominem. Post hunc, Melchizedecianorum auctor tantummodo hominem Christum ex Sp. Sancto & Mariâ pariter conceptum ac natum & quidem Melchizedeco inferiorem dixit. Errorem eundem renovavit postmodo Paulus Samosatenus Antiochiæ & Photinus Syrmii Episcopus, Jesum asserentes nudum hominem. 2. Sequitur Nestorius personam quidem divinam Christum agnoscens; at ab eâ humanitatem separans, ac pro unâ Mediatoris personâ duas introducens. 3. Hujus vestigia premunt Nestorianorum reliquiæ, Schismatici trium capitulorum, in quinto Concilio æcumenico damnati. 4. Agmen claudunt Adoptionarii, Elipandus & Felix; statuentes Christum secundum

H.

dum carnem Dei Patris Filium adoptivum. Hæresis damnata est in Concilio Francofurtensi, à trecentum Episcopis, regnante Carolo Magno, anno Domini 794. Verum etsi caro Christi non est ex Patre, per æternam illam generationem genita; ille tamen cujus est caro, genitus est per æternam illam generationem.

CAPUT QUARTUM.

De quarto genere hæreticorum, qui errarunt de naturarum in una illà Personà Christi unione & proprietatibus: vel etiam de Personà & naturis; ut Acephali.

SUB quarto genere septem præcipuæ species. **1.** Primam constituunt Eutychiani ab Eutychete Archimandritâ Constantinopolitano, ac Dioscoritâ à Dioscoro Patriarchâ Alexandrino denominati. Ambo unam in Christo naturam post incarnationem profitentes, in Concilio Chalcedonensi Oecumenico quarto damnati, anno Domini 451. **2.** Acephali ita dicti, quod, testibus Adone ac Honorio Augustodunensi Presbytero, nullum certum hæresios haberent caput. Resumserant autem errorem Eutychetis & ex parte etiam Nestorii. Damnati in Concilio Constantinopolitano, imperante Justiniano seniore anno 536. **3.** Aphthartodocitæ de Christi carnis infirmitatibus errabant. **4.** Agnoëtæ. **5.** Monothelitæ, qui non ausi contra Chalcedonense Concilium unam Christi naturam asserere, asserabant unicam in Christo voluntatem. Hæresis, à Cyro Alexandrino & Sergio Constantinopolitano episcopis propagata, tribus Conciliis est damnata.

mnata. 6. Transubstantiarii, qui, ut ut unicum manere Christi corpus affirmant, nihilominus Christo innumerabilia corpora multiplicant: dum corpus ejus totum ac integrum, simul in multis locis, existere contendunt. 7. Ubiquetarii, qui, distinctas nobiscum naturas profitentes, urgent tamen, haud sacramentum modo, sed & ipsum Christi corpus quoad substantiam ab omnibus promiscuè communicantibus manducari: etiam idem corpus cum divinitate esse ubique diffusum: imo divina attributa carni Christi per unionem hypostaticam communicata. Verùm de his septem suis locis prolixius dicetur.

CAPUT QUINTUM.

Duodecim anathematismi Cyrilli, à Synodo tertiâ œcumenicâ Ephesinâ approbati.

Nestorio Episcopo Constantinopolitano, neganti Mariam Deiparam, multi ex populo & clero Constantinopoli & Episcopi aliarum provinciarum resistebant. Imprimis Cyrillus Alexandrinus, perspicuis pro veritate argumentis per literas transmissis, hæreticum nequicquam in sanam sententiam pertrahere nitebatur. Nestorius quippe Occidentem seducere satagens, Cælestino Episcopo Romano causam suam proposuit. Hic autem, ut & Ioannes Antiochenus ac Juvenalis Hierosolymitanus Acaciusque Beræensis Episcopi, à Cyrillo submoniti; eò res deducta est, ut convocatis Romanâ, adnitente Cælestino, ac Alexandrinâ, Cyrillo urgente, Synodis, Nestorius ex-

communicaretur, nisi palinodiam caneret. Joannes quidem Antiochenus aliquamdiu Nestorium tueri est conatus: postmodo tamen abdicationi Nestorii subscripsit. Is autem Oasim Lybiae desertæ oppidum jussu Imperatoris deportatus est, suscepto in locum illius Maximiano. Missæ erant à Cyrillo & Alexandrinâ Synodo literæ Nestorio, ad quarum finem duodecim hi anathematismi (postmodo sunt approbati & recepti à Concilio Oecumenico tertio, Ephesi regnante Theodosio Juniore ob hanc controversiam anno 431. celebrato) erant adjecti.

1. Qui non confitetur Deiparam genuisse incarnatum Dei Verbum secundum carnem; anathema sit.

2. Nec Dei Patris Verbum carni secundum hypostasim unitum, & unum tantum unâ cum suâ carne Christum eundemque Deum simul & hominem.

3. Qui in uno Christo post unionem dividens hypostasim, eâ duntaxat conjunctione easdem inter se nectit, quæ est secundum dignitatem, vel auctoritatem, vel potestatem, & non eâ potius, quæ est secundum naturalem unionem; anathema sit.

4. Qui duabus Personis vel hypostasibus eas voces attribuit, quæ in Scripturâ de Christo dictæ sunt, & alias quidem homini seorsim à Dei Verbo considerato adscribit; alias verò tanquam in divinam Majestatem convenientes, soli Verbo quod à Patre est, accommodat; anathema sit.

5. Qui Christum negat esse verum Deum.

6. Qui Dei Patris Verbum, Christi Deum vel Dominum esse dixerit; neque post Verbum secundum Scripturas incarnatum, unum eundemque Deum

Deum simul & hominem esse confessus fuerit ; anathema sit.

7. Qui Christum hominem tantum divini Verbi vi actum esse dixerit : aut illustrem illam gloriam illi ipsi homini, veluti alteri cuiquam ab ipso Verbo, advenisse commentus fuerit ; anathema sit.

8. Qui hominem assumptum, unà cum ipso Dei Verbo adorandum, unà cum illo, tanquam alterum in altero existentem, Deum appellandum esse dicere ausus fuerit : & non unâ potius adoratione Immanuelem adorat, unamque illi glorificationem attribuit, quatenus Verbum factum est caro ; anathema sit.

9. Qui Jesum à Sp. Sancto, tanquam virtute à se alienâ, glorificatum dixerit : & non proprium naturalemque ejus Spiritum ; anathema sit.

10. Qui dixerit Pontificem nostrum non esse ipsum Dei Verbum, posteaquam caro & homo nobis similis factum est : sed hominem illum, qui ex muliere natus est, quasi alterum quempiam ab ipso diversum : aut qui Christum pro se ipso quoque & non potius pro nobis solis sacrificium obtulisse affirmaverit ; anathema sit.

11. Qui ipsam Christi carnem vivificam, ipsiusque Verbi, quod ex Patre est, propriam esse negaverit ; sed alterius cujuspiam, ipsi Verbo secundum dignitatem tantum conjuncti, aut divinam tantum inhabitationem sortiti, esse dixerit ; anathema sit.

12. Qui non confitetur, Dei Verbum secundum carnem passum ac mortuum, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est, & vivificum, ut Deus.

2. Intelligendum autem est sextum anathema

contra Nestorianam Personarum pluralitatem; non verò pluralitatem relationum in diversis naturis fundatarum, & uni eidemque Personæ Christi convenientium. Unus enim idemque Christus secundum formam Dei manet semper æqualis; at secundum assumptam servi formam minor est Patre & se ipso.

3. Exstant breves expositiones ejusdem Cyrilli ex apologiis, cum ad Episcopos Orientales tum ad Theodoretum super anathema decimum.

4. Pro eadem sententiâ dicti anathematis militat insignis Augustini locus; *Si ergo, ait, ita accepta est forma servi, ut non amitteretur forma Dei, cum & in formâ servi & in formâ Dei idem ipse sit Filius unigenitus Dei Patris; in formâ Dei æqualis Patri; in formâ servi, Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus; quis non intelligat, quod in formâ Dei etiam ipse se ipso major est; formâ autem servi se ipso minor?* Vigilius contra Eutycheten, asserens ejus hæresin ab Apollinari deduci, usque ad Arium ferri, magnâ perfidiæ copulâ; subjungit Eutycheten, omnia ad divinitatis contumeliam referre, quæ Christus secundum dispensationem carnis aut loquutus est aut peregit. Exstat Joannis Antiocheni epistola ad Nestorium, asserentem duas Christi personas, nec Mariam Deiparam: *Sane, ait, dum supervacaneâ quâdam, ad vanas hæreticorum opiniones solum spectante curiositate incitati, nomen, cuius sententiam rectè tenemus, pertinaciter respuimus; aliud nihil, ut videtur, facimus, quàm quod fratrum nostrorum conscientias, & temere & absque ullâ utilitate graviter offendimus, planèque contemnimus. Etenim si id, quod nominis significatione offertur, non recipimus,*

mus, restat, ut in gravissimum errorem prolabamur. Imo verò, ut circa inexplicabilem illam Unigeniti Filii Dei oeconomiam periculosissime versemur.

5. Abdicato Nestorio gravis Constantinopoli exortus tumultus. Verùm etsi populus ob Nestorii dogma in partes ierit: clerici nihilominus, teste Socrate, palam illi anathema denunciârunt.

6. In eundem nervosè Vincentius Lirinensis, triennio post tertium œcumenicum Concilium Ephesicelebratum, stylum strinxit. In Deo, ait, una substantia; sed tres Personæ: in Christo duæ substantiæ, sed una Persona: in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud. In Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius. Quomodo in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud? Quia scilicet alia est Persona Patris, alia Filii, alia Sp. Sancti; non alia & alia, sed una eademque natura. Quomodo in Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius? Quia videlicet altera substantia Divinitatis, altera humanitatis: sed tamen Deitas & humanitas non alter & alter; sed unus idemque Christus, unus idemque Filius Dei, & unius ejusdemque Christi & Filii Dei una eademque Persona. Sicut in homine aliud caro, & aliud anima; sed unus idemque homo anima & caro. — In uno eodemque Christo duæ substantiæ sunt; sed una divina, altera humana, una ex Patre Deo, altera ex matre Virgine: unus tamen idemque Christus in utraq; substantiâ. Non ergo alter Christus Deus, alter homo.

CAPUT SEXTUM.

De Massalianis, qui & Euchetæ & Enthusiastæ dicuntur.

EXstat definitio in Synodo tertiâ œcumenicâ Ephesinâ contra Massalianitas in Pamphylia degentes: nam Edeſſâ orti Antiochiam se contulerant, & hinc expulsi in Pamphyliam. Epiphanius, *Massaliani hi, ait, dicuntur, quæ vox orantes significat*, nempe linguâ Syrâ. Augustinus nuncupat Psallianos, nisi sphalma transcriptoris lateat. Theodoretus, Damascenus, Nicephorus eodem nomine Massalianos vocant.

2. Illorum placita apud veteres hæc referuntur: Christianos ex baptismo nullam percipere utilitatem. A communione ecclesiasticâ abstinebant, dicentes, nihil prodesse vel obesse cibum illum, qui in eucharistiâ sumitur: perpetuam autem orationem agebant peccati radicem radicitus tollere, & malum dæmonem ex animo penitus expellere. Etiam unumquemque hominem, quando nascitur, dæmonem protinus sequi, eumque ad sceleratas actiones incitare. Nihil autem posse ex animâ exigere hunc dæmonem, præterquam orationem solam; egredi autem inhabitantem per mucum & sputorum excrementa. Nullum aggrediebantur opus abusi loco Joa. 6. 27. *Operamini non cibum qui perit; sed qui permanet in vitam æternam.* Magnam diēi partem dormiebant vii promiscuè cum mulieribus eodem in locô. Ipsi immisericordes, dissoluti stipem poscebant. Trinitatem corporeis ocu-

oculis videsse se jactabant, & à Dæmone agitati Sp. Sancti præsentiam: unde & Enthusiastæ, seu divinò furore correpti. Repente saltantes, calcare se dæmones, ajebant; ac mala evenire naturâ. Pejerare & sectam, etiam cum anathemate, diffiteri, fas. Hæresios principes Dadoës, Sabbas, Hermas, Simeon & Adelphius. Quomodo ex hóc Flavianus Antiochenus dogmata Massaliana elicuerit, invenire est apud Theodoretum, Damascenum ac Nicephorum. Incedebant verò cilicio induti. De eâ re Epiphanius: *Est alienum à Catholica ecclesiâ cilicium palam præ se ferre.* Eòdem teste, alebant comam, muliebrem in modum promissam. Composuerant etiam hæreseos suæ librum, Asceticon dictum; sed ab Ephesinâ Synodo anathemizatum.

CAPUT SEPTIMUM.

De hæresi Eutychetis ac Dioscori & quarto æcumenico Concilio Chalcedone.

CONtra Nestorium præ se ferentem odium Manichæismi & Apollinarismi in Concilio Ephesino acerrimè disputavit Eutyches Archimandrita Constantinopolitanus, homo præfidentis animi obstinatique ingenii. Ille autem Nestorio adversus in novam hæresin præceps est abreptus: impiè asserens, ante incarnationem duas in Christo fuisse naturas; post incarnationem autem unam duntaxat. Negavit etiam corpus Christi nobis ac matri consubstantiale.

2. Eusebius Dorilæi Episcopus, cùm Eutycheten

ten ab istâ hæresi non revocare posset, Flaviano Episcopo convocandi Constantinopoli Synodum author fuit: in eâ pertinax Eutyches damnatus & à primatu Monasterii depulsus, anno Domini 448. Is autem Chrysaphii Eunuchi amicitia fretus ad Imperatorem confugit, & per literas apud Leonem Episcopum Romanum de injustè à Flaviano prolata in se sententiâ conquestus est. Ad epistolam verò Leonis rescripsit Flavianus duabus literis, quibus totum negotium aperuit.

3. Dioscorus Episcopus Alexandrinus Eutycheti patrocians, à Theodosio Synodum Ephesi celebrandam anno 449. obtinuit. Convenêrunt eò Flavianus & ipse Eutyches. Misit itidem Leo Julianum Episcopum, Renatum Presbyterum & Hilarum diaconum, cum epistolâ Flaviano scriptâ, publicè Synodo prælegendâ. Dioscorus Synodi Præses non modo eam legi haud passus; sed vi & iniquissimis modis, suo arbitratu, alios sacerdotis exuendo, alios ad suscriptionem absolutionis Eutychetis cogendo, non synodicum, sed latrociniale decretum per notarios suos confecit. Flavianus appellationem interponens, jussu Dioscori, ita cæditur, ut plagarum dolore diem supremum clausit.

4. Interim Hilarus fugâ sibi consuluit, Romanque cum Eusebio Dorylensi se recepit: ne Flaviani damnationi subscribere cogeretur. Leo publicis scriptis Ephesinum illud latrocinium detestatus, frustra Theodosium Imperatorem ac Pulcheriam conjugem per literas seriò rogat: ut Synodus generalis in Italiâ celebraretur, quæ omnes offensiones aut ita repelleret aut mitigaret, ne aliquid ultra esset vel in fide dubium vel in charitate
divi

divisum: Theodosius quippe Dioscorum defendit. Post obitum verò illius, succedente Marciano Augusto, hujus jussu indicta Synodus generalis Nicææ: sed, ut facilius ipse Imperator adesse posset, Chalcedo delecta est. Eò ergo convenērunt sexcenti triginta Episcopi, anno 451. Ab illis damnatus Eutyches, ac Dioscorus etiam, accusante Eusebio Doryleni, homicida declaratus. Ambo in exilium sunt missi, suffecto in Dioscori locum Proterio, ac restitutis Episcopis à latrociniali Concilio Ephesino dejectis, anno 451.

CAPUT OCTAVUM.

Flaviani expositio fidei Constantinopolitano Concilio exhibita anno 448. & à Chalcedonensi approbata: ut & argumentum epistolæ Leonis I. ad Flavianum.

Dominus I. Christus, Filius Dei unigenitus, Deus & homo perfectus ex animâ rationali & corpore: ante omnia quidem sæcula ex Patre sine initio genitus, secundum Deitatem; in fine autem & in novissimis temporibus, idem ipse, propter nos & nostram salutem, ex Maria virgine natus, secundum humanitatem: consubstantialis Patri secundum Deitatem, & consubstantialis matri secundum humanitatem. Etenim ex duabus naturis confitemur Christum esse post incarnationem, in unâ subsistentiâ, & in unâ Personâ, unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur.

2. Argumentum autem Epistolæ Leonis hoc est: De Eutychete verè dicitur: *Noluit Ps. 36. 4. 5.*

intelligere ut bene ageret, iniquitatem meditatus est in cubili suo. In insipientiam cadunt, qui ad cognoscendum veritatem, non ad scripturæ authoritates; sed semet ipsos recurrunt. Et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuêrunt. Quam enim eruditionem de sacris literis acquisivit, qui nec ipsius quidem symboli initia comprehendit? Communem illam confessionem saltem accepisset, quâ fideles profitentur credere in Patrem & Filium ejus unicum, natum de Sp. Sancto ex Mariâ. Quibus sententiis tribus omnes hæreses cadunt. Cum enim Pater æternus creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo à Patre differens; quia de Deo Deus; non inferior potestate, non dissimilis gloriâ, non divisus essentiâ. Idem sempiterni Genitoris Unigenitus sempiternus. Nativitas temporalis nativitati divinæ ac sempiternæ nihil minuit, nihil contulit. Non potuissimus nos superare peccati & mortis authorem, nisi nostram naturam suam faceret, quem nec peccatum contaminare nec mors potuit retinere. Conceptus quippe est de Sp. Sancto intra uterum Matris Virginis; quæ ita illum salvâ virginitate edidit, quemadmodum salvâ virginitate concepit. Ad verani humanitatem probandam adferuntur porro à Leone loca. Matt. 1. 1. Rom. 1. 1, 2, 3. Gen. 22. 18. Gal. 3. 18. Esa. 7. 14. Matt. 1. 23. Es. 9. 6. Et subjungit tandem idem Leo. Generatio Christi singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis: fecunditatem enim Virgini Sp. Sanctus dedit; veritas autem corporis sumpta de corpore est, ædificante sibi sapientiam domo. Salvâ proprietate
utrius-

utriusque naturæ & in unam coëunte Personam, suscepta est à maiestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas; & ad resolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili, ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem Mediator & mori posset ex uno, & mori non posset ex altero. In integrâ ergo veri hominis perfectâque naturâ verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, & quæ reparanda suscepit. — Assumfit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens. Quia exinanitio illa, quâ se invisibilis visibilem præbuit, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in formâ Dei fecit & hominem, idem in formâ servi factus est homo. Tenet ergo sine defectu proprietatem suam utraque natura: & sicut formam servi forma Dei non adimit, ita formam Dei forma servi non minuit. — Novo ordine generatus Filius, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris. Incomprehensibilis voluit comprehendi. Ante tempora manens, esse cæpit in tempore. Impassibilis Deus non dedignatus est esse homo passibilis, & immortalis, mortis legibus subiacere. Novâ autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit. Assumta est igitur de matre Domini natura, non culpa: nec quia ex virgine genitus, ideo nostræ naturæ est dissimilis: qui enim verus Deus, idem & verus homo, & nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt & humilitas hominis, & altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione: ita homo
non

non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, & quod carnis est carne exsequente. Et sicut Verbum ab æqualitate Paternæ gloriæ non recessit; ita caro naturam nostri generis non reliquit. — Deus per id, quod omnia per ipsum facta sunt: homo per id, quod factus est ex muliere, factus sub lege. — Ne lateret, quod carnis velamine divinitas tegeretur, vox Patris de cælo intonans dixit: *Hic est Filius meus dilectus*. Esurire, sitire, dormire evidenter humanum est. Sed quinque panibus quinque mille homines satiare, largiri aquam vivam, ne quis ultra jam sitiat, elatos fluctus ac ventos compescere, sine ambiguitate divinum est. Non est unius naturæ dicere Joa. 10. 30. *Ego & Pater unum sumus*. & Joa. 14. 28. *Pater major me est*. De nostro illi est minor Patre humanitas; de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas. Propter hanc unitatem Personæ in utrâque naturâ legitur Christus descendisse de cælo, cum carnem de Virgine matre assumeret. Et rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinitate ipsâ, quâ unigenitus, consempiternus & consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpeßus. — Monstravit discipulis recentissimæ passionis signa: Luc. 24. 39. ut in eo, qui Matt. 16. 13. agnitus Petri confessione *Filius Dei vivi*, cognosceretur proprietates divinæ humanæque naturæ individua permanere. Hæc fide Eutyches vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit: nec sententiam Apostoli 1. Joa. 4. 2, 3. expavit. Quid autem

tem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam. — Si à prædicatione Euangelii sursum non avertit auditum; videat quæ natura transfixa clavis pependerit in crucis ligno, & aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis & aqua effluxerint, ut Ecclesia Dei & lavacro rigaretur & poculo. Audiat Petrum 1 Pet. 1. 18. ac 1. Joa. 1. 7. 1. Joa. 5. 4, 5, 6, 8. Spiritus utique sanctificationis, & sanguis redemptionis & aqua baptismatis, quæ tria unum sunt & individua manent, nihilque eorum à sui connexionem se jungitur: quia Catholica Ecclesia hæc fide vivit & proficit, ut in Christo nec sine verâ Deitate humanitas, nec sine verâ credatur humanitate divinitas. Cum autem Eutyches dicit se confiteri Christum fuisse ex duabus naturis ante adunationem; post verò unam naturam. Quam impiè duarum naturarum ante incarnationem fuisse unigenitus Dei Filius asseritur: & nefariè, postquam Verbum caro factum, natura in eo singularis. Porro monet Flavianum Leo ut hæresi mordicùs & pertinaciter adhærentem Eutychetem coërceat, conversum autem ne repellat. Ad exsequutionem piæ causæ Constantinopolim misit Leo Julianum Episcopum, Renatum presbyterum, filium Hilarum diaconum ac Dulcitium notarium. Supputantibus Scoto, Calvisio & Baronio, literæ hæc, quas carptim nos & compendio exhibuimus, exaratae anno Domini 449.

CAPUT NONUM.

Concilii Chalcedonensis fidei expositio contra hæresin Eutychetis & Dioscori: aliquot Patrum testimonia: Polemius & Tropitæ hæretici.

Sanctos igitur Patres sequentes, unum & eundem confiteri Filium Dominum nostrum Jesum Christum, concorditer omnes docemus, perfectum in divinitate, & eundem perfectum in humanitate: verum Deum & verum hominem ex rationali animâ & corpore: coessentialē Patri secundum divinitatem, & coessentialē eundem nobis secundum humanitatem; per omnia nobis similem, de mō peccatō: ante sæcula quidem genitum ex Patre secundum Divinitatem; postremis verò diebus propter nos & propter nostram salutem, ex Mariâ virgine Deiparâ, secundum humanitatem: unum & eundem Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis, inconfusè, inconvertibiliter, indivulsè & inseparabiliter manifestatum; haudquaquam differentiâ naturarum propter unitatem sublatâ; sed magis utriusque naturæ, in unam personam & unam hypostasim concurrentis, proprietate servatâ: non in duas personas bipartitum aut divisum; sed unum & eundem Filium, unigenitum, Deum Verbum, Dominum Jesum Christum: sicut de illo olim Prophetæ vaticinati sunt, & ipse nos Christus instruxit ac Patrum Symbolum nobis tradidit.

2. Basilius contra Eunomium: *Sicut hoc quod formam servi suscepit, in substantiâ humanâ Dominum*

minum nostrum factum esse significat: ita cum dicit, quod in forma Dei est; divinae substantiae proprietatem sine dubitatione commendat. Antiochus Episcopus Ptolemaidis: Non confundas naturas & non obstupesces circa dispensationem. Amphilo-chius Episcopus Iconii: Discerne jam naturas, tam Dei, quam hominis. Neque enim per amissionem Dei factus est homo, neque secundum provectum ex homine Deus est. Deum enim dicens & hominem, da passiones carni, da Deo miracula. Flavianus Episcopus Antiochiae: Humana natura Deitati conjungitur, ita ut in se utraque natura permaneat. Proclus: Et naturas ratione distingue, & unionem mysterii divinis extolle praeconiis. Cyrillus ad Nestorium: Videmus, quod duae naturae per individuum unionem inconfuse atque inconvertibiliter invicem sibi convenerunt. Caro namque caro est, & non deitas; licet Dei sit facta caro: similiter etiam Verbum Deus est, & non caro; licet dispensatorie propriam fecerit carnem. Idem ad Joannem Antiochiae Patriarcham: Duarum naturarum unio facta est: idcirco unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Secundum hanc inconfusibilis unionis intelligentiam, confitemur Sanctam Virginem Dei genitricem; propterea quod Deus Verbum incarnatus sit & homo factus, & ex ipsa conceptione unierit sibi quod ex ea sumptum est templum.

3. Leo Primus Episcopus Romanus ad Julianum Episcopum Coenseni: Quantum Nestorius a veritate discessit, Deitatem Verbi ab assumpti hominis substantia separando, tantum a recto tramite Eutyches desciscit, qui unigenitum Dei Filium sic de utero Virginis praedicat natum, ut humani quidem

dem corporis speciem gesserit; sed humanæ carnis veritas Verbo unita non fuerit, — Redemptionis nostræ sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis totamque naturam suscepisse non creditur. — Quod Deitatis est, caro non minuit: quod carnis est, Deitas non peremit. Idem enim & sempiternus ex Patre & temporalis ex matre, in sua virtute inviolabilis, in nostrâ infirmitate passibilis. Et paulo post infert Eutychetem, asserentem ante incarnationem duas in Christo naturas, & post incarnationem tantum unam, persuasum habuisse, quod anima à Salvatore assumpta, prius in cælis sit commorata, quam de Virgine nasceretur, eamque sibi Verbum in utero copularet. Ac tandem subjungit Leo: *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata post assumeretur: sed ut ipsa assumptione crearetur.* Idem Leo ad Palæstinos, ait Nestorium prius, & nunc Eutychetem diversâ assertionem, sed simili impietate fidem catholicam impugnare conatos. Et infert: *Anathematizetur ergo Nestorius, qui Mariam hominis tantummodo credidit genitricem; ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis: nec unum Christum in Verbo Dei & carne sentiret; sed separatim ac junctim alium Filium Dei, alium hominis prædicaret.* — Eodem anathemate percellatur Eutyches, qui tetrum Apollinaris dogma delegit; ut, negatâ humanæ carnis atque animæ veritate, totum Christum unius asserat esse naturæ; tanquam Verbi Deitas ipsa se in carnem animamque converterit. — Natura Unigeniti natura est Patris, natura est Sp. Sancti, simulque impassibilis, simul est incommutabilis, sempiternæ Trinitatis indivisa unitas, & consubstantialis æqualitas. Unde, si ab Apolli-

naris

naris perversitate hæreticus iste desciscit, ne convincatur Deitatem passibilem sentire atque mortalem; & tamen Verbi incarnati, id est, Verbi & carnis unam audet pronunciare naturam; non dubiè in Manichæi & Marcionis transit insaniam & Christum simulatoriè omnia credit egisse, nec humanum in ipso corpus; sed phantasticam corporis speciem apparuisse. Addit porro Leo de iis, qui negant à tempore incarnationis inesse Verbo humanam naturam: ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, & cum Evangelio veritatis, quâ ratione concordent, si per Virginis partum, aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest quod Verbum Joa. I. 14. caro factum est: ita nec, quod Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. 2. Cor. 5. 19. Quæ autem reconciliatio esse potest, quâ humano generi propitiaretur Deus, nisi omnium causam Mediator susciperet? Quâ verò ratione veritatem Mediatoris impleret, nisi qui in formâ Dei æqualis erat Patri, in formâ servi particeps esset & nostri? Ut per unum hominem fieret renovatio vetustatis, & mortis vinculum unius prævaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur. Effusio enim pro injustis sanguinis justi, tam potens ad privilegium, tam dives ad pretium: ut, si universitas captivorum in Redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent: quoniam Rom. 5. 2. Ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia: & cum, sub peccati præjudicio nati, potestatem acceperint renascendi; validius factum est donum libertatis, quam debitum servitutis. Et hinc urget Leo: ut, negantes humanæ substantiæ veritatem, dicant quò sacrificio sint recon-

conciliati? Quis se tradidit pro ipsis? Nam quamvis sanctorum mors Deo pretiosa; nullius tamen propitiatio mundi, nisi Christi. *Acceperunt iusti, non dederunt coronas, & de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiæ, non dona iustitiæ. Singulares quippe in singulis mortes, nec alterius quisquam debitum suo sine persolvit; cum inter omnes filios hominum unus Christus exstiterit, in quo omnes crucifixi, mortui, sepulti, suscitati.* — Quamvis in unô Christô, verô Dei ac hominis Filiô, una Persona sit, cernendum tamen; quid sit, quod caro sine Verbo non agit; & quid sit, quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo nec pareret: & sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum, novo sidere declaratum: & sine veritate carnis non juberetur transferri in Ægyptum puer. — Sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem: & sine veritate carnis, non idem diceret, Patrem se esse majorem. — Divina humanis non præjudicant, nec humana divinis; cum ita in id ipsum utraque concurrant, ut in iis nec proprietas absumatur, nec Persona geminetur. Dicant igitur isti Phantasmatici, (Eutychianos designat) quæ substantia Salvatoris affixa sit ligno, quæ jacuerit in sepulchro? — Ostendant unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quam, nisi per Mediatorem Dei & hominum, hominem I. C. non potest perveniri. I. Tim. 2. 5. Act. 4. 12. Phil. 2. 6, 7, 8. In formâ Dei æqualis erat Filius Patri, atque inter Genitorem atque Unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in maiestate diversitas; nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo,

Verbo, quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, quæ in gloriam divinæ potestatis evecta est, in tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis, Deitate & humanitate connexa, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana: propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus. Nec interest, ex quâ Christus substantia nominetur; cum inseparabiliter manente unitate Personæ, idem sit & totus hominis Filius propter carnem, & totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem. Quicquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quæ non habuit conferuntur. Nam secundum potentiam Verbi, indifferenter omnia quæ habet Pater, etiam Filius habet. — Idem ipse dives & pauper. Dives juxta Joa. 1. 1, 2, 3. pauper, quia Joa. 1. 14. Verbum caro factum. Quæ autem ejus exinanitio, quæve paupertas, nisi formæ servilis acceptio, per quam Verbi majestate velata, dispensatio humanæ redemptionis impleta est? Leonis autem epistolæ adversus Eutychem, de verâ Christi incarnatione à Prospero Aquitanico dictatæ creduntur, teste Gennadio.

4. Gregorius Magnus Romanus ut se purgaret Theodolindæ Longobardorum Reginae, de ejus orthodoxiâ dubitanti, hanc fidei professionem exhibuit: Nos veneramur sanctas quatuor synodos; Nicænam, in quâ Arius; Constantinopolitanam, in quâ Macedonius; Ephesinam, in quâ Nestorius; Chalcedonensem, in quâ Eutyches damnatus est. Et, ut sciant Romano Episcopo, non minus quam aliis

aliis necessariam fuisse agnitionem authoritatis synodicae, audiant eundem Jesuitæ de Conciliis loquentem: *Dum, ait, universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere, quos religant; aut ligare, quos solvunt.*

5. Polemius, Theodoreto teste, ex Apollinaris scriptis hæresin hauriens, urgebat fuisse factam consubstantiationem ac commixtionem divinitatis & corporis. Tropitæ autem, juxta Philastrium, ex malè intellecto Joa. I. 14. loco, Verbum in carnem conversum asseriebant.

LIBER TERTIUS

De

ECCLESIA RUM

VARIA CONDITIONE

Post Concilium Chalcedonense usque
ad Heraclium, continens multas hæreses, quæ-
dam Concilia & politicum Italiæ regimen
ad Carolum Magnum.

CAPUT PRIMUM.

Series Romanorum Imperatorum à Concilio Chalcedonensi usque ad Heraclium, ab anno Domini 451. usque ad 610. ubi & de Odoacre Herulo, Gothicis Regibus Italiæ & Exarchis, & coronatione Caroli Magni in Imperatorem Occidentis.

U commodiori methodo ecclesiæ labores post Chalcedonense Concilium quasi in brevi tabellâ exhibeantur, catalogis Imperatorum ac Patriarcharum rem ipsam orfuri sumus.

2. Marciano, post septimum annum defuncto, successit Leo Thrax anno 457. Illô extinctô Leo nepos, adhuc infans, Imperator constituitur, & pater Zeno Isauricus ipsi tutor anno 474. Filii autem fasces, post aliquot menses demortui, suscepit Zeno. Hic à Basilisco tyranno Eutychiano exturbatus post vigesimum mensem imperium resumfit, ac orthodoxos restituit.

3. Zenonem fato functum excepit Anastasius anno 491. Is præposterò pacis studiò, ad fomenta dissensionum, libertatem hæreticis juxta ac orthodoxis concessit. Teste Euagrio, Hierosolymis illi anathema denunciatur, ut & à Gelasio primo Papa Romano: quod Chalcedonensi Concilio adversus videretur, hæreticisque & Acacio favere. Hymno trilagio additamentum Gnaphei, *qui crucifixus est propter nos*, subjungere nixus, propter populi seditionem, Constantinopoli ab incepto destitit.

4. Post regimen viginti septem annorum desit vivere Anastasius: cui Justinus Thrax à prætorianis successor designatur. Is autem, ejectis hæreticis, patrocinium orthodoxorum suscepit. Sub eòdem Synodus Constantinopoli habita, præfide Joanne Cappadoce Patriarchâ ibidem.

5. Justinum novennio Imperatorem excepit Justinianus ex sorore nepos. Hic, triginta octo annos fascibus potitus, jus Romanum libris Institutionum, Pandectarum, Codicis & Novellarum comprehendit curavit: Italiam à Gothis, Africam à Vandalis recuperavit. Illius jussu celebrata, præfidente Patriarchâ Mennâ, contra Acephalos, Constantinopolitana Synodus; ut & quinta Oecumenica. Euagrio ac Nicephoro testibus, Aphthartodocitarum errore est deceptus. At, dum Anastasio Sinaitæ Antiocheno persecutionem parat, moritur. Morientem autem pœnituit: & expulsi Eutychii Patriarchæ Constantinopolitani restitutionem testamento cavit.

6. Justinus junior Curopalates anno 565. succedit avunculo. Hic orthodoxus omnibus ubique Christianis de rectâ fide edictum scripsit. Peracto
in

in regimine præter propter tredecennio, phrenitide correptus in Cæsarem eligit Tiberium Constantinum Thracem : qui post quadriennium, mortuo Justino, solus imperium capeffit anno 575. Ipse autem fato vicinus Mauritio filiam Augustam simul cum fascibus offert, ubi quatuor annos regnasset solus.

7. De exordio imperii Mauricii digladiantur Chronologi : alii quippe cum Baronio in annum 583. referunt : alii unum annum isti numero detrahunt. Consentunt verò omnes fere ejusdem necem accidisse anno 602. Gregorio Magno Romæ episcopo : cujus illæ expostulatoriæ epistolæ de voce Oecumenici Patriarchæ ad Joannem Jejunatorem Patriarcham Constantinopolitanum successoremque Cyriacum & ipsum Mauritium. Hic autem, post viginti annos & unum regiminis, Phocæ jussu, Chalcedonem è fugâ cum liberis & conjuge retractus, vidit illos in conspectu necari. Ad uniuscujusque cædem ingeminabat pater ex Psalmo 119. 137. *Justus es, Domine, & justum judicium tuum.* Memor nempe erat neglectæ redemptionis subditorum à Chagano Avarum rege. Cùm enim duobus aureis renueret liberare singulos, teste Nicephoro, Chaganus furore percitus magnâ multitudine atrociter cunctos trucidavit, anno 600.

8. Phocam autem sanguinarium octo annis positum imperio, Heraclius interfecit, anno 610. Atque hi Constantinopoli Imperatores à Marciano, ad Heraclium, qui Phocâ occiso rebus præfuit annos 31.

9. Interea in Occidente regnarunt Majoranus, quem Leo Thrax, Marciani successor, eò dimisit,

anno 457. Hunc excepit Severus anno 461. quadriennio post extinctus. Idem Leo constituit Anthemium, qui coronatus Imperator anno 467. post unius anni, & quod excedit, interregnum. Hunc autem quinquennali regimine gaudentem Ricimer Patricius, à scelere illo quadraginta modo dies inter vivos, non sine gravi clade civitatis extinxit. Et Anicius Olybrius septimo mense vitam cum imperio amisit.

10. Sequenti anno Glicerius Ravennę fasces arripuit: sed à Julio Nepote, ad Occidentis imperium iussu Leonis Thracis profecto, exturbatur. Julius comitem adsciscit Orestem Gothum: qui, ut Gallię laboranti subveniret, cum exercitu dimissus, in Nepotem ipsum signa convertit, regimine exiit filiumque Momyllum, ob exiguam staturam Augustulum dictum, Augustum creat.

11. Odoacer autem Herulorum Rex, ab amicis Nepotis invitatus, transmissio Danubio, in Italiã Orestem fratremque Paulum trucidat, Augustulum in exilium mittit. Atque ita Imperio Occidentali finis: dum interea Basiliscus pulso Zenone Constantinopoli dominabatur.

12. Postea Theodoricus Ostrogothorum Rex Arianus, consentiente Zenone, Odoacrem regno Italię, & contra datam fidem, vitã privat. Potitus Italiã anno 493. obtinuit triginta tres annos ac dimidium. Successit Athalaricus filius ex Amalasinthã, & Theodahatus, cui Justinianus bellum intulit, & Vitiges, quem ad eundem Belisarius captivum duxit, anno 540. Theudibaldo, à superstibus Gothis electo & paulo post oppresso, succedit Totilas anno 542. qui fortiter pugnans Longobardorum manu cadit anno 553. Teia, Totilam exci-

excipiens, ingenti prælio à Narsete eunucho fusus, cum vitâ Gothorum in Italia regnum amisit, anno 554. Erant autem Gothi, teste Anastasio, Arianî. Hæc de Occidentis Imperatoribus ex Casiodoro, Jordano (hic quibusdam Jornandes) Platinâ, Sabellico ac Calvisio.

13. Post hæc Italiæ præfuerunt, ab Imperatoribus missi præfecti, quibus nomen Exarchi, sedes Ravennæ. Primus fuit Longinus; quem, post decimum sextum exarchatus annum, excepit Smaragdus anno 583. illum Romanus, hunc Callinicus; quô à Mauritio revocatô, substitutus iterum Smaragdus. Sequuntur porro Joannes Lemigius à Phocâ missus, Euleutherius ab Heraclio, Isaacus Patricius, Theodorus Calliopa, Olympius, Theodorus Calliopa iterum, Theodorus, Joannes Platon, Theophylactus, Joannes Tizocop, Scholasticus, Paulus Patricius, Eutychius Patricius.

14. Aistulphus Longobardorum Rex, expugnatâ Ravennâ, Eutychium exarchatu privat, anno 752. tempore Constantini Copronymi. Et ex illo tempore desit Constantinopolitanorum imperium in Italiam. Sed triennio post Pontifici Romano Exarchatum Ravennæ tradere coactus Aistulphus à Pipino. Pipini verò filium Carolum Magnum solemnibus ceremoniis in Augustum & Occidentis Imperatorem anno 800. ipsis Christi nataliciis creat Leo tertius Papa Romanus.

CAPUT SECUNDUM.

Series Pontificum Romanorum, Episcoporum Constantinopolitanorum, Alexandrinorum, Antiochiæ Syriæ, Hierosolymitanæ Ecclesiæ, à tempore Concilii Chalcedonensis ad imperium Heraclii.

Leonis primi successor diaconus Hilarus, qui cum aliis ad conciliabulum Ephesinum, à Dioscoro coactum, dimissus erat. Consecratus Romanæ Ecclesiæ Episcopus anno 461. Hunc in ordine sequuti.

Felix III. anno 483.

Gelasius I. 492.

Anastasius II. 496.

Symmachus 498. contra quem Laurentius in scilimate Antipapa.

Joannes I. 523. qui à Justino Imperatore Arianis ecclesias ademptas in Oriente impetrans, & ad Theodoricum Ostrogothum Italiæ Regem reversus, ab eodem inediâ & pedore Ravennæ confectus. Ibidem & insignes viri Boëthius ac Symmachus Theodorici jussi interfecti.

Felix IV. 526.

Bonifacius II. 530. contra hunc Dioscorus antipapa.

Joannes II. cognomento Mercurius. 532. Literæ illius ad Justinianum Imperatorem, quæ in Codice inveniuntur, ubi plus Sedi Romanæ tribuitur, quàm ut cum aliis Constitutionibus conciliari queat, meritò doctis suspectæ habentur. Imo supposititias esse Theologi & Jureconsulti invictis argumentis.

gumentis dudum evicerunt.

Agapetus 534.

Silverius Horismidæ Papæ filius. 535.

Vigilius. 537.

Pelagius I. à duobus Episcopis ac uno Presbytero ordinatus. 556.

Joannes III. Catellinus. 561.

Benedictus I. Græcis Bonofus. 575.

Pelagius II. 579.

Gregorius I. cognomento Magnus. 590. Exstant hujus epistolæ expostulatoriæ ad Episcopos Constantinopolitanos Joannem ac Cyriacum de vocabulo Oecumenici Patriarchæ.

Sabinianus. 604. Gregorio prædecessori infensissimus.

Bonifacius III. 605. Hic à Phoca sanguinario impetravit, ut Romana Ecclesia prima omnium diceretur, non Constantinopolitana, quemadmodum hætenus.

Bonifacius IV. 606.

Deusdedit. 613.

Bonifacius V. 617. vir mitissimus, teste Anastasio.

Honorius I. 622. hæreticus Monothelita, à sexto Oecumenico, & aliis Conciliis, excommunicatus. De plerisque autem Pontificibus prolixius differetur infra.

2. *Series Episcoporum Constantinopolitanorum.*

Anatolius in locum Flaviani ab Eutychianis Ephesi suffectus anno 449. Ipse Orthodoxus Concilio Chalcedonensi interfuit. Successores ejus hoc ordine recenset Patriarcha Nicephorus.

Gennadius ordinatus anno 458. moritur decimo tertio Episcopatus anno.

Aca-

Acacius presbyter fedit annos propemodum octodecim.

Phrabitas homo fraudulentus vix quatuor menses Episcopatum administravit.

Euphemius fedit annos sex ac totidem menses, postmodo ab Imperatore Anastasio expulsus.

Macedonius II. itidem ab Anastasio, quod Concilium Chalcedonense damnare nollet, post sexennium ab episcopatu in exilium eiectus.

Timotheus homo varius itidem sex annos Episcopatum tenuit.

Joannes II. Cappadox, multoties in synodo, cui praesedit, oecumenicus Patriarcha dictus, fedit non integrum biennium.

Epiphanius presbyter Constantinopolitanus, cujus crebra in Novellis Justiniani mentio fit, annos sexdecim fedit.

Anthimus, Justiniano Anthemius, Trapezunti prius Episcopus, nondum peracto in Patriarchali sede uno anno, ob haeresin amotus est.

Menas, Latinis Mennas, fedit annos sexdecim cum dimidio.

Eutychius presbyter & monachus, Patriarchatum obtinuit annos duodecim. Hic oecumenico Concilio quinto praesedit: à Justiniano, sub extremum vitae Aphthartodocitarum haeresi addicto, eiectus, quod non reciperet illius diploma de corpore Christi experte omnis labefactionis.

Joannes III. presbyter Antiochiaë, fedit annos duodecim.

Eutychius, sub Justiniano juniore restitutus, in Episcopatu ultra quadriennium continuavit. Gregorius Magnus, tum Diaconus, virum pium

ab errore, de carne impalpabili in resurrectione ultimâ, revocavit.

Joannes IV. diaconus Constantinopolitanus, cognomento Jejunator, electus anno 582. Patriarchatum direxit annos tredecim. Hic, in cuius superbiam, assumendo sibi Patriarchæ oecumenici nomen, tam acriter invecus est Gregorius Magnus.

Cyriacus presbyter Constantinopolitanus : huic infensus Phocas, quod feminas è templo, quò confugerant, non sineret abduci, in ipsius odium Ecclesiam Romanam aliarum omnium caput constituit. Electus Christi anno 596. sedit annos undecim.

Thomas Diaconus Constantinopoli occupavit patriarchatum triennium.

Sergius ibidem diaconus electus anno 609. vix novennium sedit.

Pyrrhus presbyter ibidem, ortâ seditione, non expleto in Episcopatu triennio, secessit.

Paulus itidem ibi presbyter ac oeconomus biennium sedit.

Pyrrhus denuo restitutus, mensibus quatuor Patriarchalem dignitatem gessit.

Petrus paulo minus tredecim annis Patriarcha.

Sergius autem, Pyrrhus, Paulus ac Petrus Monethelitæ, propter hæresin illam, unâ cum Honorio Romæ, Cyro Alexandriæ & Macario Antiochiæ Episcopis in sextâ Oecumenica Synodo damnati.

Series Episcoporum Alexandriæ.

Dioscorus Patriarcha Alexandrinus à Concilio Chalcedonensi abdicatus : anno 451.

Proterius Orthodoxus sedit annos sex.

Timotheus Ælurus hæreticus biennium. Ab isto

isto cæperunt duo esse Alexandriae Episcopi, soluta unitate, expulsis plurimis orthodoxis.

Timotheus Salophaciolus seu Asbus orthodoxus, fedit annos quindecim.

Petrus Moggus seu Mongus annum unum.

Joannes Talaja orthodoxus annos tres: quò expulsò sedem iterum invasit Moggus sexennium.

Athanasius hæreticus annos septem.

Joannes Mela annos novem.

Joannes Niciota vel Machiota undecim. Uterque Joannes Athanasii prædecessoris vestigiis insistentes, Liberato teste, susceperant quidem unitivum Zenonis edictum; at non Chalcedonense Concilium aut Leonis primi literas.

Dioscorus Junior fedit annos tres.

Timotheus tempore Justiniani.

Gajanus, Patriarchatu potitus dies modo centum tres.

Theodosius, Gajano in exilium misso succedens, fedit vix sesquiannum, teste Liberato illius coætaneo.

Paulus biennium.

Zoilus septennium.

Apollinaris annos novendecim: cum Eutychio ac Domno Antiocheno interfuit quinto Oecumenico Concilio.

Ioannes annos undecim.

Eulogius Ioanni suffectus anno 581. præfuit Alexandrinæ ecclesiæ annos viginti septem.

Theodorus Scribon fedit biennium.

Ioannes Cyprius, cognomento Eleemosynarius ob eximiam liberalitatem, decennium.

Georgius undecennium.

Cyrus Monothelitarum princeps, post mortem à sexto Concilio oecumenico damnatus, Alexandrinam Ecclesiam occupavit decem annos.

*Series Episcoporum Antiochiæ Syriae, quæ
& Theopolis.*

Maximus Domno suffectus à Conciliabulo Ephesino, Chalcedonensi Concilio interfuit, quadriennium sedit, ob lapsum expulsus.

Basilus Antiochenæ Ecclesiæ præfuit duos annos.

Acacius unum. Illius tempore ingenti terræ motu Antiochia corruit, anno 458.

Julianus quindecim.

Petrus Fullo, ejectus à Zenone, tres annos.

Joannes, post menses tres depulsus.

Stephanus sedit annos tres, à pueris Antiochenis, Petro Fulloni addictis, interfectus calamis ad hastarum similitudinem præacutis, ac in amnem Orontem præcipitatus.

Stephanus Junior annum unum præfuit.

Calandion quadriennium. Strinxit hic stylum in Petrum Moggum Alexandrinum. A Zenone ad Oasim in exilium missus, quod videretur favisse Ello, Leontio ac Pamprepi, qui in Zenonem insurrexerant.

Petrus Fullo seu Gnapheus recuperat Episcopatum, suscipiens Zenonis Henoticon.

Palladius sedit decennium.

Flavianus succedens anno 496. præfedit annos septem, vel juxta quosdam bis septem. Ipse orthodoxus, ab Anastasio expulsus.

Severus hæreticus Acephalus. Nicephorus illius non meminit.

Paulus pulso Severo suffectus triennium sedit.

Euphrasius amotum ob scandala Paullum excipit, anno 521. Oppressus, post quinquennalem functionem, ruinâ concussæ terræ motu ac incensæ Antiochiæ, regnante Justino seniore.

Euphraimus sedit annos octodecim. Hujus tempore, nimirum anno 528. biennio & sex mensibus post superiorem cladem, terribili iterum motu terræ urbs est concussa : unde & novâ indigentatione Theopolis dicta.

Domnus munere hoc ecclesiastico fungitur annos quatuordecim, in quinto œcumenico Concilio appellatus sanctissimus Patriarcha Theopolitanae magnæ civitatis anno 553.

Anastasius Sinaïta ecclesiam rexit annos undecim. Justiniano, hæresin Aphthartodocitarum introducere satagenti, apertè restitit. Imperante Justino Juniore in exilium missus est.

Gregorius sedit annos viginti quatuor, fidei sanitate ac vitæ integritate laudandus.

Anastasius, in patriarchatum restitutus, obtinuit eundem sex annos : dictus autem Sinaïta, quod in Sinâ monte exulaverit ac Philosophatus fuerit.

Anastasius alter, Sinaïtæ succedens, sedit annos novem : jugulatus à Iudæis anno 609.

Series Episcoporum Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

Juvenalis, cum Cyrillo in Concilio Ephesi contra Nestorium habito, ut & in altero ibidem cum Dioscoro, cui contra Flavianum consensit, nisi Leonis Romani epistolæ subscripsisset, è Concilio Chalcedonensi, cui intererat, fuisset ejectus. Postea tamen, depulsus à Theodosio Eutychiano, in sedem suam restitutus est operâ Imperatoris Martiani. Mortuus anno 457. sedit viginti octo annos.

Ana-

Anastasius annos octodecim :

Martyrius octo.

Sallustius totidem.

Elias ab Anastasio Imperatore est expulsus.

Ioannes sedit annos undecim.

Petrus viginti :

Macarius duos, expulsus :

Eustochius unum :

Macarius iterum annos quatuor.

Ioannes.

Amos sedit annos octo.

Esychius seu Isaacius sive Isychius totidem.

Exstant ejus libri septem in Leviticum. Mortuus anno 609.

Zacharias sedit annos viginti quatuor. A Cosrhoë, occupatâ Hierosolymorum urbe, (Persarum hic Rex in Phocam pro ultione trucidati Mauritiî insurrexerat) in Persidem abductus : postmodo ab Heraclio, lauris Persicis nobilitato, pace cum Syroë Cosrhoïs filio factâ, restitutus est, anno 627. Absentis autem vices interea Hierosolymis sustinuerat Modestus Abbas.

Modestus mortuo Zachariæ est successus.

Sophronius factus Patriarcha anno 633. Monothelitarum strenuus oppugnator. Hujus tempore Haumar sive Omar Saracenorum Princeps, Syriâ subactâ, Hierosolymas cepit, anno 635. Ac ab illo tempore sub Saracenicâ servitute urbs mansit, annos nempe quadringentos sexaginta tres ; donec à Godefrido Bullionæo Christianis restituta est anno 1099.

CAPUT TERTIUM.

Historica narratio de Proterio, literis Encyclicis Leonis Imperatoris, ac Æluro & Salophaciolo, Petro Moggo, Joanne Talaja & Calandione.

Dioscoro à Concilio Chalcedonenſi damnato, Ægyptii, qui ad idem Concilium convenerant, domum repetentes, Imperiali ſanctione, cum civium omnium voluntate Episcopū Alexandrię conſtituere juſſi ſunt. Poſt longam dubitationem communibus Concilii Alexandrini ſuffragiis, eligitur Archipreſbyter Proterius anno 452. Huic verò, tumultuante plebe, Dioſcoro ex parte addicta, graviffimi labores exantlandi; imò defuncto Imperatore Marciano, à quo deſenſus, miſerrimè in Baptiſterio trucidatur, concitantibus ſeditionem Moggo ac Æluro, ab Eutychianis in episcopum Alexandrię electo. Corpus, multo vulnere ambeſum ac horrendè ludibrio habitum, tandem crematur. De facinore hęc conqueſti Ægyptii Episcopī ſunt apud Leonem Imperatorem.

2. Eidem Leoni, pro Timotheo Æluro ac contra Chalcedonenſe Concilium, ſcriptum obtulerunt Episcopī aliquot. Scripta autem utriuſque partis dimiſit Leo ad omnes undequaque eccleſias ſub imperio Romano: ut in particularibus Synodis cunctorum ſententias de Proterio, Æluro ac Chalcedonenſi Concilio exquireret.

3. Leonis epiſtolę argumentum id erat: A partibus liberi, odio ac amore vacui, judicia ſua in medium conferrent de Æluro & Chalcedonenſi Concilio: ut Alexandria turbata tranquillitati poſſit

possit restitui. Nōrant Episcopi quā accuratam actionum quarumcunque rationem Deo essent exhibituri. Rescripserunt verò omnes unanimiter, excepto Amphilochio Sidæ Episcopo, Synodum Chalcedonensem ad sanguinem uique vindicandam, Ælurum ne Christianā appellatione dignum, nedum Episcopi. Omnium Episcoporum epistolæ, uno codice comprehensæ, dictæ sunt Encyclicæ seu circularēs, teste Liberato. At Sila Alexandriæ Dux Timotheum Ælurum, jussu Leonis, ab Episcopatu dejicit: & populo decernente, Salophaciolum orthodoxum substituit. Hic, postmodo ejectus à tyranno Basilisco, fugit in castellum Canopum, restituto in vacuam sedem Æluro: qui metuens sibi, quod Zeno ad imperium reverteretur, haustō venenō ex vivis migravit. In illius locum ab hæreticis suffectus Moggus, brevi à Zenone pellitur, ac Salophaciolus in Episcopatum reducit. Ut ergo gratias Imperatori pro restitutione ageret, misit Constantinopolim aliquot Clericos, inter quos Joannes Talaja presbyter Tabennesiotis. Hic à Zenone impetravit, interposito juramento, se nunquam Episcopatum Alexandrinum ambiturum, ut cujuscunque Episcopi electio penes Alexandrinos liberè staret, mortuō Salophaciolō. Verū juramenti immemor Episcopatum tandem capeffit. Nec ordinationis hujus Acacium Constantinopolitanum Episcopum synodicis literis, de more, certiore facit; sed Ellum Magistrum; ut omnia apud Leonem expediret. Literarum autem lator Magistrianus rectā Antiochiam perrexit: quandoquidem Ellus, eò ab Imperatore missus, ad Leontium reprimendum: cui is contra Zenonem se conjunxit. Acacius ergo persuadet Im-

peratori pelleret Talajam perjurum, restitueretque Moggum, veram fidem jam profitentem; si Henoticum Principis susciperet, ac illi & Simplicio Romano aliisque Archiepiscopis literas destinaret Synodicas, & à partibus Proterii & Salophacioli stantes reciperet.

4. Talaja autem, è sede Alexandrinâ ejectus, ad amicum Ellum Antiochiam se recepit, & ad Calandionem ibidem Patriarcham. Hic Zenoni & Acacio scribit, Moggum alienæ sedis injustum esse invasorem, dixisse Concilio Chalcedonensi anathema. Imo & cum epistolâ commendatoriâ ad Simplicium Pontificem Romanum dimittit. Calandion verò hâc causâ visus occasionem arripuisse fovendi partes Elli Leontiique contra Zenonem, postmodo Oasim in exilium depulsus est.

5. Calandionis vacuam sedem callidè occupat Petrus Gnapheus: qui, Zenonis Henotico subscribendo ac missis synodalibus literis, sibi divinxit Acacium Constantinopolitanum, Moggum Alexandrinum, Martyrium Hierosolymitanum Patriarcham. At non multo post Alexandria quidam à Moggo recesserunt, & ipse Chalcedonensi Synodo anathema dixit. Acacium, rem per nuncios inquirentem, negando versipellis Moggus fallit. Exstant hujus ad illum literæ, quibus se dictum Concilium recipere affirmat: dum longè alia Eutychianos doceret. Postea tamen publicè, scriptis Flavitæ Constantinopolitano Episcopo literis, acta Synodi Chalcedonensis damnavit: damnante Moggum paulo post Euphemio Flavitæ successore, hâc de causâ. Nec diu supervixit Moggus.

6. Talaja, Romæ aliquamdiu subsistens, à Filice

lice Nolanam Ecclesiam adeptus, magna dissidia inter Romanos Pontifices & Acacium Patriarcham Constantinopolitanum concitavit.

CAPUT QUARTUM.

Henoticon, id est, unitivum, sive Epistola pacificatoria Leonis Imperatoris.

ARgumentum epistolæ Zenonis, ad universos Episcopos sub imperio Romano, hoc est. Scutum imperii inexpugnabile vera fides, quam adventu divino exposuerunt trecenti octodecim Patres Nicææ congregati, firmaverunt centum quinquaginta Constantinopoli. Stabilimus autem & nos statuta Patrum Ephesi, qui impium Nestorium deposuerunt, & opinionis ejus postea sectatores. Quem Nestorium simul & Eutychetem nos etiam anathematizamus. Tandem ferè de verbo hæc subjungit Leo: *Suscipimus & illa duodecim capitula à Cyrillo Archiepiscopo Alexandrino pronunciata. Confitemur Jesum Christum consubstantialem Patri secundum divinitatem, & nobis secundum humanitatem: eundem, qui descendit & incarnatus est ex Sp. Sancto & Mariâ Dei genitrice virgine, unum exsistere Filium & non duos. Unius enim esse dicimus unigeniti Filii Dei & miracula & passionem. Eos autem qui dividunt aut confundunt aut phantasiam introducunt, omnino non recipimus: quippe incarnatio expers peccati, quæ, verè facta est ex Deiparâ Virgine, accessionem alterius Filii non effecit: nam Trinitas, etiam incarnato uno de Trinitate, manet Trinitas. — Omnem verò,*

qui aliud quicquam sapuit aut sapit aut nunc aut aliquando anathematizamus : præcipue Nestorium & Eutychem. Copulamini ergo spirituali matri Ecclesiæ, eadem sapientes nobiscum, secundum solum prædictum fidei terminum eorundem sanctorum Patrum. — Hæc facientes Christi propitiationem ad vos trahetis & à nostro imperio laudabimini.

CAPUT QUINTUM.

De lite inter Acacium Constantinopolitanum & Felicem III. Romanum Episcopos, de Martyrio Antiochiæ & Petro Gnapheo seu Fullone ibidem Episcopis, ejusque sectatoribus Fullonianis seu Theopaschitis, ut & Anastasio II. Romano Episcopo.

ZEnonem (successerat is Leoni Thraci) expulserat Imperio Basiliscus. Hic, suasu Timothei Æluri, Encyclicas literas ad omnes undique Episcopos misit, in condemnationem Synodi Chalcedonensis. Quinquenti Episcopi (jusserat id Basiliscus) impiis epistolis subscriplerunt : imo & Ephesi congregati indicant propensam voluntate subscriptionem susceptam. Acacium autem Constantinopoli urgebat frustra Basiliscus, quod Alexandrinus Episcopus Ælurus, Gnapheus Antiochenus & Juvenalis Hierosolymitanus paruiscent : ille enim in ecclesiam secedens, stipatus magnam multitudinem, altare pullam veste obduxit, & constanter subscribere renuit. Tunc & Daniel Stylites de columnâ, cui inhabitabat, descendit, & cum po-

populo Acacioque conventus ecclesiasticos egit. Basiliscus, tumultum veritus, à proposito destitit: imo & eò inductus est, ut contrarias prioribus literas ederet, ac Concilium Chalcedonense approbaret, testibus Theodoro Lectore ac Nicephoro. Zenon autem recuperatō Imperiō Decreta Basilisci contra sanam fidem rescidit, Gnapheum & Moggum, restitutō Timotheō orthodoxō, pepulit. Episcopi autem, qui Basilisco assenserant, pœnitentiā ducti, veniam ab Acacio deprecantur; obtendentes vim & necessitatem impię subscriptioni. Acacius, disiectam Ecclesiarum conditionem inttuens, Zenoni persuasit, ut Henoticon, priori capite summatim exhibitum, conficeretur: cui subscribendo, Moggus in sedem Alexandrinam restitueretur, ac Talaja ob perjurium ejiceretur. Hic autem cum Calandionis commendatitiis literis Romam profectus, persuasit facile Simplicio ibidem Episcopo; se pro Leonis & Chalcedonensis Concilii decretis episcopatu motum. Suscepit is querelam facilius; quandoquidem tantam Constantinopolitani Patriarchę auctoritatem, etiam in sedes Patriarchales, non ferret, se inconsulto. Hęc de causâ scripsit Zenoni; qui respondit, Talajam ob perjurium sacerdotio indignum; ut & Acacius, Talajam episcopum se ignorare; Moggum Henoticō seu Unitivō Zenonis in communionem receptum. Regessit ad illa Simplicius, Moggum communi calculo damnatum, ita & absolvi debere: nec sufficere susceptionem Henotici, nisi & Concilium Chalcedonense & epistolam Leonis susciperet. Dum rescribere meditatur Acacius, moritur interim Simplicius: cui Felix III. succedens, eo usque instigationibus Talaję & æmulatione Patri-

archatus Constantinopolitani perductus est, ut literas damnatorias in Acacium ediderit: quibus & Episcopali gradu fideliumque communione privatum, quia alienarum provinciarum jura temerariè sibi vindicasset, hæreticosque recepisset in communionem, pronunciavit. Atrum hunc calculum, referente Liberato, contempsit Acacius. Imo ipse, ut Basilius Cilix habet, Felicis nomen ex sacro albo exemit. Et certè haud immeritò, si concedatur pacis publicæ turbatores, iniquis judiciis abreptos, typho sæculi addictos, esse delendos. Scripserat etiam jam ante Felici Zeno, Moggum amplecti omnes Ecclesias sanctissimas & Concilium Chalcedonense. Constat Acacium orthodoxæ fidei tenacissimum, Henotico Zenonis usum, ut dilaceratæ miserabiliter ecclesiæ, sanæ confessioni assuefierent, ac facilius offensiones, de Chalcedonensi Concilio conceptas, deponerent. Prudentis id Pastoris opus: non enim cuiquam hæresin profiteri indulgit; sed veram fidem profitentes, ut Moggum, communioni restituit. Et hinc opprobrii Felicis vanitas perspicitur, quod Gelasius I. successor hujus repetiit. Acacius quippe non communicabat (objiciebatur illud falsò) apertis veritatis inimicis; nam à communione suâ rejecit; sed veritatem profitentes admisit. Non defendebat fidem Gelasius; (prætendebat modo fidei defensionem) verum magis contumeliam, quàm inuri credebat Romano Episcopatu, ob Constantinopolitani Patriarchatus auctoritatem. Acacius equidem pro ecclesiâ gravissimos exantlaverat labores: ita ut non immeritò illius successores ac Episcopi Orientales, per totos triginta annos, post obitum retinuerint Acacii nomen in sacris diptychis.

2. Leo Thrax Zenonem generum (duxerat nempe filiam Leonis Ariadnam) miserat Antiochiam. Huic comes Petrus Fullo, captus illius Episcopatus ambitione, eò rem redegit: ut, annitente Zenone, ibidem graves tumultus faciliùs concitaret: quandoquidem Antiochenus Episcopus Martyrius, necessitate flagitante, Constantinopoli ob negotia moraretur. Hic autem, à Leone dimissus honorificè, invenit Antiochiam dogmatibus contra rectam fidem à Fullone disseminatis (addiderat is inter alia hymno tersancto suum, *qui crucifixus est pro nobis*) mirificè turbatam. Miscebat se tumultui pro Fullone Zenon. Itaque Martyrius Episcopatu renunciat in ecclesiâ, his verbis: *Clero immorigero, & populo inobedienti & Ecclesiæ contaminatæ renuncio, servans mihi ipsi sacerdotii dignitatem.* Continuo vacuum sedem Fullo occupat tyrannicè. Sed, à Gennadio Constantinopolitano Patriarchâ monitus Leo, hæreticum Fullonem, Chalcedonensem Synodum proscindentem, in exilium ablegari jubet. Fullo, re cognitâ, apud monachos somno abstinentes, fugâ antevertit exilii pœnam. Substituatur verò communibus suffragiis Julianus. Fullo tandem à Basilisco tyranno restitutus, à Zenone denuò pellitur. Successorem Stephanum Fulloniani acutis calamis confodiunt. Idem, additamentum ad hymnum tersanctum retinentes, dicti Theopaschitæ. At rectè quidem fatemur cum Paulo 2Cor. 2. 8. *Dominum gloriæ crucifixum*: & Act. 20. 28. *Deum redemisse ecclesiam proprio sanguine*: meritò tamen damnatur anthropolatra Nestorius, nudo homini passiones salutiferas attribuens: & Fullo, sub prætextu veritatis tuendæ adversus Nestorium, Euty-

Eutychetis hæresin promovens, adjiciensque *qui est crucifixus*; non ut doceat unitatem Personæ Christi, habentis in se duas verè unitas naturas, salvâ uniuscujusque proprietate; sed Deum, secundum Deitatem impassibilem, esse passum, nempe secundum illam unam naturam, quam solam post incarnationem agnoscunt Eutychiani. Hinc & alii errores pullulant: nimirum aut Filium à Patre aliùs esse essentia, aut Trinitatis Deitatem passibilem. Verè ergo Felix III. Papa Romanus Fulloni scribit, de additamento ad hymnum ter sanctum, obtentu quasi pietatis, diram impietatem illum excogitasse. Adversus eundem in suâ epistolâ ita Acacius argumentatur: *Si Verbum est passibile, similiter & Pater. Si verò & Pater & Verbum passibile, etiam Sp. Sanctus passibilis; quoniam una substantia & una est horum Deitas. Sin autem, fugiens crimen Sabellianorum dicentium Filiopatrem, dicas passibile quidem Verbum esse, at impassibilem Patrem, itemque Spiritum; dissolvisti consubstantialia & introduxisti multitudinem Deorum.*

3. Apud Occidentales usque adeo exosa Acacii memoria, exercitis odiis Felicis ac Gelasii Pontificum Romanorum: ut hujus successor Anastasius II. mitius hōc in negotiō agens, aculeatos scribentium calamos incurrerit. Ita Anastasius bibliothecarius, Marianus Scotus in Chronico ad annum 499. Sigebertus Gemblacensis ad annum 491. Guilielmus Occam, ajunt, quod communicasset Anastasius II. Photino Thessalonicensi Diacono, quō Acacius familiariter utebatur, plurimos ab illo clericos descivisse, ipsumque nutu divino percussum. Addunt specialiter Platina ac Sabellicus, dum

dum naturæ satisfacit, in latrinam intestina effudisse. Libet apponere Gratiani verba ex libro Pontificali: *Anastasius II. natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis. Eòdem tempore multi Clerici se à communione ipsius abegerunt; eo quod communicasset, sine consilio Episcoporum vel Presbyterorum & Clericorum cunctæ Ecclesiæ Catholicæ, Diacono Thessalonicensi nomine Photino, qui communicaverat Acacio: & quia voluit occulte revocare Acacium & non potuit; nutu divino percussus est.* Frustra autem inficiantur Anastasii factum Papicolæ infallibiliarii: nos enim causæ ipsius patrociniamur. Interim tamen liquet ex recitatis testimoniis, orthodoxam hanc doctrinam in ecclesiâ Romanâ viguisse, Papam nempe Romanum esse posse hæreticum, & à Papæ hæretici communione recedendum. Ideo & Basileënse Concilium iis Papis accenset Anastasium, quibus Ecclesia meritò obedientiam subtrahit: & Alphonsus de Castro illis, qui in fide errârunt: *nam, ait, omnis homo in fide errare potest, etiamsi Papa sit.*

CAPUT SEXTUM.

De Acephalis hæreticis.

MOggus, Alexandrinâ sede potitus, scripsit quidem Acacio Simplicioque, se amplecti Concilium Chalcedonense; at Alexandrinis, ejusdem Concilii adversariis, asseribat contrarium. Fraude compertâ, separârunt se quàmplurimi, celebrantes cætus ecclesiasticos segregatim; etiam tum cum Moggus in Chalcedonensem Synodum
ana-

anathema coniecisset. Verba sunt Leontii scholastici Byzantini: *Suscepto unitivo Petrus Moggus solum adipiscitur Alexandrinum, nec jam amplius occultè, sed palam erat episcopus. Quidam autem, nimio contra Synodum Chalcedonensem odio impulsì, secessionem à Petro faciunt, nec cum illo communicabant, ob eam causam, quod unionis scripto probatò, Synodum anathemate manifestò non fuisset exsecratus. Atque vocabantur Acephali, (capite carentes) quod Patriarcham suum minime sequuti, seorsim communicarent. Hinc Petrus, quum populum multipliciter scindi videret, tandem palam synodum anathematizare cogitur. Et suscipiebat quidem unitivum; at Synodum palam anathematizabat. Verum ne sic quidem Acephali cum illo communicabant, quia ab initio approbasset unitivum, non anathematizatà Synodò. Petro successit Athanasius. Et hic, susceptò Henoticò, anathematizabat Synodum. Attamen neque cum eo communicarunt Acephali, propterea quod Petrum susceperet. Ipsi autem, Liberato teste, è Palestinà missum diaconum Esaïam; (unde & Esaïani) sed ab omnibus non receptum, sibi ordinârunt.*

2. Dicebantur Acephali, quod ignoratur hæresios caput. Et hæc pestis Orientem miserrimè infecit: non enim id nomen desertoribus modo Moggi inditum; sed & latiori appellatione omnibus Monophysitis & Hæsitantibus, qui à Chalcedonensis Concilii communione hæsitabundi abstinebant, ac Synoditis, eidem Concilio addictis. Hujus adversarii communi vocabulo Acephali dicti in Constantinopolitanâ Synodo, cui præfedit Menna. Illis ergo accensiti Moggus, Ælurus, Anthimus Constantinopolitanus, Fullo, Severus

Antiochenus, Zoaras monachus orientalis, Xenajas Hieropolitanus, Cyrus Edeslæ Episcopus & Petrus Apameënsis. Contra Anthimum, Severum, Petrum Apameënssem & Zoaram expressis nominibus lata sententia: reliqui exprimuntur in epistolâ Hormisdæ ad Clericos in Syriâ secundâ. Exstat hæc inserta actis Constantinopolitanæ Synodi. In libello Monachorum, qui Mennæ & Synodo oblatus, dicuntur ab Eutychete descendisse: Hormisda addit Nestorium, ut ut planè dissenserit ab Eutychete. Idem est in literis Episcoporum Orientalium, Agapeto traditis. Et Nicephorus hæreticis Monophysitis & Acephalis hanc tribuit insaniam; quod in Christo agnoscerent unam quidem naturam; sed duas subsistentias. Atque ita Nestorianis Eutychianisque, in veritate repugnantibus, in errore consentientibus, se adstrinxere. Idem Nicephorus habet, Acephalos peragere aliaque nefandæ obscænitatis plena facinora. Episcopi Orientales addunt & de Zoarâ, ejus synagogam impleri mulierculis, quæ comestationibus & ebrietatibus & lasciviis & luxibus deditæ sunt. Damasceno dicuntur hæretici hi, Ægyptii, Schematici ac Monophysitæ. Exstat erudita & proluxa disputatio Rustici diaconi contra Acephalos, quâ ostendit, neque Patri neque nobis compersonalem Christum; sed secundum Deitatem Patri, secundum humanitatem nobis consubstantialem. Nervosè etiam Leontius, Iustiniano seniori coæteneus, Hæsitantes refutat.

CAPUT SEPTIMUM.

De Agapeto Romano, Anthimo & Menna Constantinopolitanis Episcopis, de Synodo Mennæ contra Acephalos, de Xenaja Hieropolitano, Flaviano ac Severo Antiochenis Episcopis.

ANthimus, desertô Trapezuntinô Episcopatu, Constantinopolitanum affectabat; & mortuô Epiphaniô, potitus est, Acephalorum fautor. Interea Theodahadus Gothorum in Italiâ Rex, propter Amalafunthæ necem, Romæ minatus extrema; ut bellum, quod à Justiniano imminere videretur, sopiret, Agapetum Episcopum Romanum misit Constantinopolim. Ibi benignè is primùm ab Imperatore susceptus, postmodò nimis urgetur, Anthimo communicare: at frustra: utpote qui offerret, coram Justiniano Anthimum hæreseos Eutychianæ convincere. Et compertus hic ejicitur, suffecto Mennâ, quem suis manibus consecravit Agapetus; non multò post Constantinopoli è vivis. Exstant hujus literæ ad Petrum Episcopum Hierosolymitanum, quarum illud argumentum: *Invenimus sedem Constantinopolitanam, contra omnem canonum honestatem, ab Anthimo Trapezunti Episcopo occupatam. Quem frustra ab illicitâ hac transitione & Eutychetis hæresi revocare tentavimus: ideoque indignus habitus sacro nomine, donec omnia à Patribus tradita, per quæ vera religionis fides & disciplina custoditur, secundum congruentem satisfactionem suscipiat.* — Porro Menna, vir laude dignissimus, suffectus: ejus electio Impe-

Imperatori arrisit, & totius cleri & populi consensus accessit. Et hoc dignitati ejus addere credimus, quod à temporibus Petri Apostoli, nullum alium unquam Orientalis Ecclesia suscepit Episcopum, manibus nostræ sedis ordinatum. Agapeto mortuo habita est præside Mennâ Synodus Constantinopoli jussu Justiniani anno 536. in quâ Acephalis anathema indictum.

2. Flaviano Antiochiæ & Macedoniâ Constantinopoli episcopis, imperante Anastasio, cum Dioscori & Eutychetis fautores ubique diminuerentur; Xenajas Philoxenus episcopus Hierapolis magnas excitavit turbas. Hic ad dignitatem illam evectus à Petro Gnaphæo, etiam nondum baptizatus, Flavianum Antiochiâ, jussu Anastasii, expellit. Severus Acephalus substitutus, in hæresin suam pertrahere subjectos sibi episcopos vi & minis annixus, plurimos functionibus ecclesiasticis privavit. Isauri verò anathema illi denunciant, ac Cosmas Epiphaniæ & Severianus Arethusæ episcopi libellum etiam abdicationis mittunt. Mansit nihilominus Severus usque ad Anastasii mortem. Moris erat, ut in episcopatum primitus constituti, de fide quam confiterentur literas synodicas seu inthronisticas aliis episcopis mitterent: quibus, si sanam fidem continerent, reciprocas synodicas sive amæbæas Orthodoxi rescribebant: sin minus, rejiciebantur. Miserat istiusmodi epistolas Patriarchis Severus: sed nullibi, quod Chalcedonensi Synodo anathema diceret, receptæ sunt, quàm Alexandriæ.

3. Justinô seniore imperante post Anastasii obitum, Synodus habita est Constantinopoli, cui præsedit Joannes Cappadox ibidem episcopus.

In illâ Severo anathema dictum : ut & quam Epiphanius Tyri episcopus congregavit ; & postmodo itidem Menna Constantinopoli. Objiciebatur autem Severo, quod Flavianum injustè expulisset ; quod hæreticus & blasphemus sycophanta Synodi Chalcedonensis esset. Justinus justè illi exacerbatus decreverat, ut nonnulli volunt, virulentam linguam præcidere. Subodoratus id Severus, clam Alexandriam fugit. In locum substitutus est Paulus orthodoxus.

CAPUT OCTAVUM.

De variis Severitarum sectis, Monophysitis, Tritheitis, Jacobitis, Armeniis, Chazinzariis, Maronitis, Melchitis, Aphthartodocitis & Agnoëtis.

Severi sectatores in quinque sectas postmodo divisi sunt, omnes proprios habentes episcopos, exceptis Contobabditis : (nomen id à locò quòpiam mutuatum) quintæ sectæ erant Tritheitæ, asserentes quidem unam Trinitatem, sed trinas in Trinitate substantias, per omnia similes. Monophysitæ autem Fullonem & Severum sequuti, unam tantum in Christo naturam post incarnationem agnoscebant. Harum hæresium acerrimi defensores, tempore Phocæ, Joannes Philoponus Alexandrinus Philosophus & Jacobus Zanzalus Syrus contemporaneus ; à quo Jacobitæ. In illum direxerunt stylum Leontius & Georgius Pisides, in Monophysitas Eulogius, Papa Alexandrinus, Anastasius Sinaïtes. A Jacobitis orthodoxi in Syriâ per contemptum Melchitæ, quasi pro regis placito

cito religionem profitentes, nuncupati sunt: Malca quippe Syris rex. Brerewodus eosdem adhuc in oriente numerosissimam sectam efficere, ejusdem prorsus fidei cum Græcis Constantinopolitanis, & subjectos esse Patriarchæ Antiocheno, Damasci residenti, (nam vetus Antiochia Syriæ in solitudinem fere redacta est) testatur. At Jacobitæ & Maronitæ suum etiam Patriarcham, Antiochenum nuncupant. Hi, ad Libanum habitantes, olim Monothelitæ, nunc ecclesiæ Latinæ conformes sunt. Armeniorum portentosa dogmata hæc recenset Nicephorus: Cum Ario nempe statuebant, *Deum Verbum naturam mutationi obnoxiam habere, & carnem animâ carentem*: cum Apollinari, *corpus Domini sine mente esse & divinam naturam mentis vim operatricem perficere*: cum aliis hæreticis, *Christum ea quæ carnis sunt in speciem tantum exhibuisse, spectri more unam tantum in illo naturam; pascha judaico more celebrandum: crucem ut hominem baptizandam: Trinitatis effigies admittendas*. At præter Zanzalum etiam habuerunt Armenii, hodieque in Oriente latè patentes, alium sectæ ducem, nempe Euchanium Montacunem. Ab Armeniis segregati sunt Chazinzarii, ita dicti quod crucem adorent; Chazus enim ipsis crux est. Hi quidem duas in Christo naturas agnoscunt, sed cum Nestorio duas itidem personas credunt, quarum una in cruce passa, altera passionis spectatrix fuerit. Originem jejunii, quod Arziburi dictum, Nicephorus ad canis, cui id nomen, obitum defert: à dæmone ille obsessus, Sergio, celebri inter Chazinzarios doctore, diu inservierat. Verum primam hanc institutionem ipsi inficiantur.

2. Severus cum Julianô Halicarnassæo episco-

pō Alexandriam fugiens à Timotheō benignè suscipiebatur. Forte de incorruptibilitate corporis Christi ab ipsâ conceptione quæstio ibidem mota est. Severus interrogatus, corruptibilitatem asserbat : Julianus autem contrarium. Argumentum ipsius hoc : *Si non incorruptibile, sed corruptibile ipsum dixerimus ; differentiam introducimus inter corpus & Verbum : at verò, si differentia introducatur, duæ in Christo inveniuntur naturæ. Cur igitur tam importunè Synodum Chalcedonensem oppugnamus?* Uterque verbis & scriptis acerrimè pro suâ sententiâ decertavit : adeo quidem ut brevi ecclesiam Alexandrinam in Corrupticolas seu Phthartolatrias, & Phantasiaistas five Aphthartodocitas, incorruptibilitatis assertores, dividerent. Timotheus magis ad Severi sententiam inclinabat. Leontius tamen testatur, nunc huic nunc illi assensum præbuisse. Defuncto Timotheo, ab aliis electus Gajanus, sequutus opinionem Juliani, ab aliis Theodosius, faciens cum Severo. Hic error Aphthartodocitarum multos corripuit ; imo & ipsum Imperatorem Justinianum : qui & errori huic resistentem Eutychium Patriarchatu Constantinopolitano dejecit, ac ad hæresin hanc sacerdotes ubique compellere institit. Illi autem consensum distulerunt, usque dum Anastasius Sinaita episcopus Antiochenus certi quid circa hanc materiam definiisset. Anastasium ergo omnibus machinis aggreditur Justinianus : & jam exilium minatur, à verâ fide non cedenti : cùm interim vivere desiit ipse Imperator. Gajanitæ autem, ut habet Leontius, confitentur Deum Verbum ex Virgine naturam humanam verè ac perfectè assumpsisse ; sed jam inde ab unione corpus esse

esse incorruptibile: & perpeſſum quidem Chriſtum humanas infirmitates abſque peccato; verum non eodem modo ac nos: nos enim naturali neceſſitate, illum ſponte eaſdem ſuſtinuiſſe. At revera volens conceſſit corpori Chriſtus, ut pateret quomodo nos. Urgent, à Leontio allegati, Nazianzenus, Cyrillus & Athanaſius, illam veritatem: quæ tribus potiffimum diſtinctionibus fulcitur. 1. Chriſtum nempe ſuſcepiffe affectiones humanas irreprehenſibiles. 2. Poſt reſurrectionem exuiſſe priorem corruptibilitatem. 3. Corruptionis itidem vocabulum primò designare naturales iſtas affectiones, ut ſitim, famem, fatigationem: & iſthòc reſpectu corruptibile corpus Patribus Catholicis: verè enim homo, verè etiam erat paſſurus. Secundò autem voce corruptionis intelligitur ſolutio compoſiti in elementa ex quibus conſtat, & carnis ipſius inquinatio. Et, juxta hanc ſignificationem, Catholici corpus Chriſti incorruptibile aſſeruerunt. Teſte Nicephorò, Juſtinianus diſtinctionem illam non trutinans, perverſò pietatis in Chriſtum ardore, pro ſectâ Aphthartodocitarum etiam quædam violenter egit. Laſum tamen ejus in hanc hæreſin Richardus Crakanthorpius falſum eſſe contendit. Alii referunt errorem abjeciſſe Juſtinianum. Hinc & ab Agathone Romano Papâ ſextâque æcumenicâ Synodò piis Imperatoribus accenſetur. De hæreticis his ita teſtatur Iſidorus: *Errores Eutychetis & Dioſcori ſequentes, Chalcedonenſe Concilium reſpuunt; ex duabus unam in Chriſto naturam aſſerunt: quam Theodoſiani corruptam, Gajanitæ incorruptam contendunt.*

3. Arianī olim æqualitatem Filii cum Patre,

etiam quoad naturam divinam negantes, abutebantur locis Mar. 13. 32. Luc. 2. 52. Joa. 11. 34. Responderunt autem Athanasius, Gregorius Theologus, Cyrillus Alexandrinus, Ambrosius; Christum secundum divinitatem omnia scire quæ Pater, non item secundum humanitatem. Et Athanasius ad locum Mar. 13. 32. *Quando ait nullus novit diem judicii, neque ipse Filius, loquitur ut homo: quando Matt. 11. 27. Nullus novit Patrem nisi Filius, neque Filium nisi Pater: multò magis novit res creatas.* — Alibi idem: *Audiant in divinitate ignorantiam non esse; sed id proprium esse carnis.* — *Non quia homo factus est, desit esse Deus: neque quia Deus subsistit, abducit se ab eò quod humanum est.* — *Omnia propter nos sustinuit, ut nostram ignorance[m] bajulans, donaret nobis cognitionem veri sui ipsius Patris.* — *Quicquid Christus post hominem sumtum humanitatis loquitur, ea omnia par est humanitati adscribi.* — *Homo factus non erubuit propter carnem ignorantem dicere, haud scio: ut ostendat quod sciens quæ Deus, ignoret carnaliter.* — *Sicuti ut homo cum hominibus esurit & sitit & patitur, ita cum hominibus ut homo non novit. Cæterum quatenus in Patre divinitus existit, ut Verbum & Sapientia, novit & nihil est quod non sciat.* — *Etiam humano more dicitur proficere, eò quod hominum sit proficere.* — *Corporis est profectus: ipso enim proficiente, profecit in ipso & manifestatio Deitatis, iis qui eum videbant: quantò autem magis Deitas revelabatur, tantò magis gratia crescebat, ut homini apud omnes homines.* — *Proficere in sapientia non est ipsam Sapientiam proficere, sed humanitatem potius in Sapientia progressus facere.* — *Ista*

— *Ista quæ exprobratis, non propria sunt naturæ Verbi, in quantum Verbum est; sed eatenus ejus sunt, quatenus Verbum in carne erat, quæ istiusmodi affectus patiebatur. Hilarius; Hæretici, quæ à Christo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturæ divinæ infirmitatem mentiuntur. Et Nazianzenus concludit, quandoquidem Filius absolutè dicatur horam novissimi diēi ignorasse; idcirco nobis hinc ansa porrigitur ita existimandi; ut ignorantiam hanc sensu maxime pio interpretemur, eamque humanitati non divinitati adscribamus. Ambrosius: Christus pro me servus, pro me Filius ancillæ, pro me diem judicii ignorans, pro me nesciens diem aut horam; nam quomodo posset diem nescire, qui dies fecit & tempora? Quomodo posset diem ignorare judicii, qui & horam judicii futuri expressit & causam? Et alibi: Quomodo proficiebat Sapientia Dei? Doceat te ordo verborum. Profectus est ætatis, profectus sapientiæ, sed humanæ est. Ideo ætatem ante præmisit, ut secundum hominem crederes dictum: ætas enim non divinitatis, sed corporis est. — Et paulò post. Quis sensus proficiebat? Si humanus, ergo & ipse susceptus est: si divinus, ergo mutabilis per profectum. Quod enim proficit, utique mutatur in melius. Sed quod divinum est non mutatur. Chrysostomus: Ignorat secundum habitum humanitatis, qui omnia scit secundum potentiam Deitatis. Cyrillus Alexandrinus: Mirum est, quod per ipsum universa tempora quoque ac sæcula facta esse fateamini, deinde quasi obliti, unum ab eo ignorari diem contenditis. Quomodo enim ignorare poterit ea, quæ ipse fecit. — Inconveniens est Deitati ejus accommodare ista, quæ ipse ut homo protulit.*

— *Ut proprium hominis est futura ignorare: sic Verbi Dei, in quantum Verbum est, ut omnium, quæ per ipsum facta sunt, & principia & ultimos terminos cognoscat. — Aliquando ut Deus, aliquando ut homo loquitur, ut & Deum & hominem verum se ostendat. — Diem illum & horam ignorat & scit, alterum ut homo, alterum ut Deus. — Quæ de Christo scribuntur ita intelligenda sunt, ut nec quæ Deitati conveniunt, humanitati ejus attribuantur: nec quæ humanitatis propria sunt, ad Deitatem, ipsius distorqueantur. Objectioni Nestorianorum, Dicentium Deum Verbum incarnatum unum esse Christum, quomodo ergo ignoravit consummationis diem? respondet idem Cyrillus: Ignorationem nempe quorundam arcanorum in Deo, neque esse inusitatam neque indecoram creaturæ. Atque si Filius, quatenus homo factus, paululum ab Angelis Hebr. 2.7. minoratus dicitur, non mirum esse si simul cum Angelis nescire dicatur illud in Deo arcanum, etiamsi quæ Deus novit omnia. Idem & illustrat historiâ Lazari: quæ homo rogat Joa. 11. 34. Ubi posuistis eum? quæ Deus è mortuis iuscitat. Proclus Episcopus Constantinopolitanus: Ipse est unus ille & solus Filius, qui est priusquam Abraham existeret: & in novissimis sapientiâ & ætate profecit secundum carnem: nam Deitas ejus semper habet perfectionem. Titus etiam Bostrensis episcopus monet, profectum pertinere ad carnem à Deo Verbo assumptam, quæ proficiebat & in quâ magis ac magis effulgebat splendor Deitatis.*

4. Ex Patrum mente, juxta allegata testimonia, profectus Christi verus ac proprius fuit; sicut & vera ac propria in illo fames, sitis & mors: nam
niera

mera manifestatio aliis facta illius, quod jam ante in Christo erat, convenit ei etiam quâ Deus: ipsa enim Trinitas per quosdam revelationis gradus manifestatur. Felicius his responsis Arianos Nestorianosque compescuerunt Patres; quàm neoheretici & veteres quidam, qui Christi nescientiam referunt ad solam reticentiam; quâ diem illum discipulos celavit.

5. De Scripturæ locis his circa annum 530. imperante Justiniano seniore, digladiabantur inter se, divisi jam, Monophysitæ Corrupticolæ & Phantasiastæ. Origo dissidii ad Themistium Alexandrinum Diaconum defertur. Errorem ejus in solitudine Hierosolymitanâ degentes monachi circa finem sexti sæculi tuebantur. Eulogius hac occasione in Themistianos five Agnoëtas orationem scripsit: quâ refutavit hæreticum dogma, statuens Christum planè ignorasse diem ultimi judicii, etiam secundum divinitatem. Monophysitæ autem alii unam solùm in Christo post incarnationem quoq; naturâ agnoscentes, nullam tamen unquam naturam in eô admittebant, per quam sciret quæ Patres secundum humanitatē dicunt nescivisse; at secundum Deitatem perfectissimè cognita habuisse. Gregorius porro primus episcopus Romanus, ab Eulogio de scriptis contra Agnoëtas consultus, respondit: Christum quidem in naturâ humanitatis novisse diem judicii; sed non ex naturâ humanitatis. *Quod ergo infert, in ipsâ novit, non ex ipsâ novisse; quia Deus & homo factus, diem judicii non nisi per Deitatis suæ potentiam novit.* Ad extremum ita concludit: *Quisquis Nestorianus non est, Agnoëta esse nullatenus potest. Nam qui ipsam Dei Sapientiam fatetur incarnatam,*

quâ mente valet dicere, esse aliquid quod Dei Sapientia ignoret? Distinguit rectè Gregorius duas in Christo naturas. Certè non potest; ignarus esse ullius rei, quam scit Pater: quia idem ille Christus, quamvis sit homo inferior Patri, æqualis eidem est secundum Deitatem, quam immotam habet cum Patri, & ex eâ etiam in carne Deus, adeoque in carne omniscius, quamvis non ex carne neque per carnem. Pulchrè Athanasius: *Quia verus Deus erat in carne, & vera caro in Verbo: ideoque ex operibus quidem notum faciebat & se Filium Dei & Patrem suum: ex carnis verò affectionibus se verum corpus gestare.* Leontius Byzantinus itidem testatur, Agnoëtæ omnia confiteri, sicut Theodosiani; in illo tamen discrepare, quod hi negent humanitatem Christi ignorare, isti affirmant: quia nobis per omnia similis est, & ipse de se ignorantiam fatetur. Et iisdem argumentis veritatem hanc cum Patribus tuetur Leontius. Agnoëtæ verò asserentes Christum ut hominem ignorare, nihilominus à Catholicis diffidebant: utpote qui in Christo unam naturam compositam statuerent, & penitus ignorantem horam dièi novissimæ: adeoque quod nesciebat humanitas planè Christus nesciebat.

6. Quadrat hic etiam Isidori Hispalensis testimonium: *Agnoëtæ, ait, & Tritheitæ à Theodosianis exorti sunt: ex quibus Agnoëtæ ab ignorantia dicti: qui perversitati, à quâ exorti sunt, id adji- ciunt, quod Christi divinitas ignoret futura, quæ sunt scripta de die novissimo.* Ex Isidoro hæc desumpsit Rabanus Maurus, episcopus Moguntinus, mortuus anno 855. & Gratianus, qui claruit anno 1120. decretis suis inseruit. De Agnoëtis itidem
ita

ita testatur Joannes Damascenus: (vixit is circa annum 730.) *Agnoëtæ, qui iidem Themistiani vocantur, impiè Christum diem judicii ignorare palam docent, eumque ignaviæ timiditatisque arguunt. Hi sunt quædam secta Theodosianorum: Themistius enim, qui eorum sectæ & disciplinæ princeps fuit, unam in Christo naturam compositam fuisse tradidit. Idem habent Joannes Maldonatus & Petrus Thyraeus. Verba etiam sunt Adami Conzen: Themistiani divinitatem ignorasse putarunt, quod in humanam conversa naturam, ejus ignorantiam contraxisset. Nimis impudenter ergo Bellarminus & ejusdem defensor Gretserus asserunt, Agnoëtæ diæi judicii ignorantiam non divinitati, sed animæ illius attribuisse. Certè nequiter detorquetur ad id probandum Themistii hoc argumentum: Si corpus Christi corruptibile est, debemus dicere illum aliqua ignorasse. Ignorantiam, ne divinitate exceptâ, Christo, in quo tantum unam agnoscebat naturam, adscribebat Themistius. Nec minus Nicephorus Callisti (circa annum 1300. vixit) duplici errore se involvit. Primò enim ait, Themistium Philosophum sub Valente principem hujus sectæ extitisse: cùm constet illum ethnicum fuisse. Secundò addit, Agnoëtæ statuisse Christum Deum omnia nosse, hominem verò permulta ignorare, utpote Patre minorem: secundum illud, de die illo nemo novit, præterquam solus Pater. Et subjungit, hujusmodi vocibus Arius, Aëtius & Eunomius abutebantur, ut inde inferrent alterius esse naturæ Patrem, alterius Filium. Hinc & Agnoëtarum hæresim rivum Ariani dogmatis nuncupat. Verùm Ariani non concedebant Verbum omnia nosse, & Patris ac Filii inæqua-*

qualitatem ex ignorantia Deitatis Christi adstruebant. Et quomodo Arianorum error ab Agnoë-
tis resumtus? Cum hi, juxta Nicephorum, soli hu-
manitati Christi ignorantiam adscriberent.

CAPUT NONUM.

*De Christi scientia & nescientia & profectu secun-
dum humanitatem: cum refutatione artis æqui-
vocationis.*

Patres quæstionem de Christi ignorantia ac pro-
fectu generaliter modo exsolvunt, distinctione
naturarum; modum autem haud exponunt. Ber-
nardus, qui floruit anno 1130. & 1140. nihil aliud
adfert, quam Christum diem judicii scivisse secun-
dum Deitatem: & humanam ejus nescientiam
per experientiæ sensibilis absentiam interpretatur.
Verba Bernardi inter alia ita sonant: *Ubi Christus
minoratus est usque ad illam formam, in qua pati
& subjici posset, & in passione expertus est miseri-
cordiam & in subjectione obedientiam: per quam
tamen experientiam non illi scientia, sed nobis fi-
ducia crevit, dum ex hoc misero genere cognitionis,
is, à quo longè erraveramus, factus est propior nobis.
Quando enim illi appropinquare auderemus in sua
impassibilitate? — Non ergo debet absurdum
videri, si dicitur Christum non quidem aliquid sci-
re cæpisse, quod aliquando nesciverit; scire tamen
alio modo misericordiam ab æterno per divinita-
tem, & aliter in tempore didicisse per carnem. —
Divinitatis suæ intuitu æquè omnia, præterita
scilicet, præsentia atque futura, perlustrando, diem
quoque illum palam habebat. — Denique ut*

intelligas, quod illà tantum cognitione, quæ per carnem fit, se illum diem nescire perhibuerit, vigilanter respondens, non ait, nec ego scio; sed nec ipse, inquit, Filius hominis scit. Quid est Filius hominis, nisi nomen assumptæ carnis? Quò siquidem nomine intelligi datur, quia dicens se aliquid nescire, non juxta quod Deus est, sed secundum hominem loquitur. — Cur fateri dubitas, ut esse in tempore cæpit ex carne, sic carnis quoque misérias scire cæpisse, illò duntaxat modò cognitionis, quem docet defectio carnis?

2. At Eulogius in oratione adversus Agnoëtas contendit, ne humanitatem quidem Christi, in unam inaccessibleis & substantialis sapientiæ hypostasim admissam, quicquam velut rerum præsentium, ita & futurarum ignorasse. Cum eodem faciunt Damascenus, Lombardus & Alexander Alenfis. Thomas Aquinas scientiam Christi juxta humanitatem distinguit in beatam & infusam & acquisitam. Beata Thomæ est, quam homo Christus, in beatificâ Dei visione per hypostaticam unionem semper in terris etiam habuit: infusa, quam per species intelligibiles, intellectui possibili ipsius per Verbum inditas, in ipsâ primâ unione. Et quoad duo hæc cognitionis genera Christum nunquam profecisse asserit. Acquisita, quæ humanæ animæ connaturalis ejusq; perfectioni necessaria, Et quandoquidem hæc scientia causetur ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successivè; ideo secundum illam Christum à principio non omnia scivisse, sed paulatim habitum illum acquisitæ scientiæ per novarum subinde specierum à phantasmatibus abstractionem, factam operatione intellectus agentis, auctum fuisse idem contendit:

ut

ut ut jam ante per beatam & infusam sciverit perfectè, quæcunque acquisitâ scientiâ addidicerit. Hanc pro sanâ doctrinâ amplectitur Franciscus Junius.

3. Scotus autem mordicùs tuetur profectum Christi quoad cognitionem aliquorum intuitivam, (dividit hanc in actualem perfectam & habitua-lem imperfectam) ac abstractivam. Hæc, quæ est ipsius quidditatis secundum quod abstrahitur ab existentiâ actuali & non existentiâ. Intuitiva autem, non prout intuitiva distinguitur contra discursivam, quia sic aliqua abstractiva esset in intuitivâ; sed simpliciter intuitiva, eô modô quô dicimur intueri rem, sicut est in se. Hanc distinctionem Scotus accommodat quæstioni de cognitione animæ Christi, & ex professô illam modo allegatam Thomæ oppugnat. Præfert nempe suam distinctionem, sumtam à diversâ ratione sciendi, pro diversitate objecti, per quam existunt diversæ species cognitionis: & concludit Christum secundum aliam & aliam cognitionis speciem vel profecisse vel non; non autem secundum eandem speciem. Verè quidem & non apparenter, ut retè Thomas ac Scotus ex Augustino contra Apollinaristas, Ambrosioque, profecisse certum est: profectus tamen is vel manifestativus vel augmentativus. De utrôque intelligendus locus Luc. 2. 52. Nam crescente corporis Christi staturâ, patefecit se magis ac magis ea Sapientiæ plenitudo, quæ in ipso erat: tum & acquirebat experientiam & intuitivam cognitionem: ac ita verè proficiebat. Et quod de profectu in gratiâ additur; non ita accipiendum, quod divinæ dilectionis accessio aliqua sit facta; sed quia indies nova pignora & effecta illius

illius dilectionis accepiebat: adeo ut profecerit, respectu effectorum illorum, gratiâ apud Deum.

4. Allatæ distinctiones Thomæ non tollunt difficultatem, quæ hæret loco Mar. 13. 32. Thomas enim dicit Christum scientiâ beatâ, infusâ & acquisitâ novisse judicii diem in ætate perfectâ: atqui talis erat, quum discipulis se nescire illum diem diceret. Neque Scotus se expedit, asserens Christum tunc abstractivam habituales cognitionem hujus diēi habuisse, actualem verò abstractivam in potestate. Non etiam Bernardus rem assequutus est, disponens nescientiam in solâ experientiâ: quod nempe horam illam nondum ullis carnis sensibus experiendo cognoverat. Alii nomine Filii intelligunt ecclesiam: adeo ut non in capite, id est, se ipso, sed in nobis membris suis nescire se dixerit Christus. Amplexi illam expositionem Origenes, Ambrosius, Eulogius & Gregorius Primus. Interpretatio hæc sanam regulam Augustini non fert. *In exponendâ sacrâ Scripturâ, verè ait, non sunt quærendæ figuræ, quando quod dicitur, sensum recipit proprium, qui neque ab honestate morum, regnoque charitatis, neque à fidei veritate alienus est.* Alii concedunt, Christum consideratum nudum hominem ignorasse judicii diem; (& hæc ignorantia illis solummodo hypothetica) sed quâ Deus & homo in unâ Personâ haudquaquam nescivisse. Bellarminus, frustra aliquot Patrum auctoritatem jactans, dicit Filium dici nescivisse, quia non sciebat ad indicandum aliis; ut & quia illos reddebat nescientes: & dum vult reddere causam, cur non manifestet, hanc causam exhibere, quia non scit, id est non didicit à Patre, ut revelaret; sed sibi reservaret.

5. Ad enodationem tot diversis suffragiis agitatae quaestionis observentur septem pullulantes inde quaestiones. 1. *An omnino Persona quae loquebatur diem judicii sciverit, saltem secundum Deitatem?* Negârunt id Ariani & Eunomiani, Filium Patri æqualem & consubstantialem, & Nestoriani Christum hominem Verbo compersonalem inficientes, & Agnoëtæ unam post incarnationem naturam statuentes. Secundum ullam naturam asseriebant omnes hi hæretici novissimæ diæi Christum ignarum. Orthodoxi Patres Filium temporum etiam Creatorem tempora haud latuisse secundum Deitatem piè probabant: ut & ex locis Joa. 16. 15. Joa. 10. 15. Coll. 2. 3. & 1. Cor. 2. 10. ubi dicitur *Sp. Sanctum scrutari etiam profunda Dei*, adeoque & illum diem haud ignorare; ut & nec Filium: alioqui enim Spiritu esset minor. Urgent hæc passim Basilus, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Theophylactus, Cyrillus, Gregorius primus, Athanasius, Augustinus. 2. *Cur celavit discipulos, ut non scirent illum diem: cum tamen revelare potuisset?* Respondent uno ore Patres, quia nobis ipsisque utile nescire, ut essemus vigilantiores. Juxta Mar. 13. 35. *Vigilate igitur, nescitis enim quando Dominus domus veniet.* Idcirco, ait Athanasius, noluit divinitus dicere se scire: sed carnaliter propter carnem nescientem, dixit se nescire. Basilii etiam verba sunt: *quoniam non conferebat hominibus audire tempus judicii, reticuit.* Cum hoc planè facit Hieronymus: ita ut impudentissimè Bellarminus suam expositionem modo allatam Patribus illis adscribat. Neque etiam ejusdem vola aut vestigium in Ambrosio, Chrysostomo aut Gregorio invenire est.

3. Quid-

3. Quid opus dicere, neque Filium scire illum diem, cum discipulis satisfacere posse videatur, quod dixerit neminem scire, neque angelos? Respondet Chrysostomus: dicendo quidem neque Angeli, occlusit iis os, ne quærerent discere, quod illi non sciunt: dicendo autem neque Filius, prohibet non solum ne discant, sed etiam ne quærant. Consimilia offendes apud Theophylactum. 4. Cur non dixit potius se nolle iis revelare, quam se ipsum quoque nescire? Respondet Ambrosius: Mavult Dominus, nimio in Discipulos amore propensus, petentibus his, quæ cognitu inutilia judicaret, videri ignorare quod noverat, quam negare: plusque amat nostram utilitatē instruere, quam suam potentiam demonstrare. Et Chrysostomus: Valdè ei curæ erat eos honorare & nihil abscondere. Ac Theophylactus: Si dixisset, scio quidem, vobis autem dicere nolo, contristati essent utique, tanquam despecti ab illo. Cyrillus: Similiter diem & horam adventus sui, in quantum Verbum & Sapientia Dei est, non ignorat: sed ne dolorem teneris adhuc discipulis faceret, desiderantibus illud scire, verè se dixit ut hominem ignorare. Unanimiter cum Athanasio, Hilario, Nazianzeno statuunt Patres, Christum secundum naturam humanā verè nescivisse illū diem nescientiā propriè dictā: ac seriò ab absurdis cavent, quæ Bellarmini allatā sententiā continentur. Et revera quis credet, Dominum habuisse verborum suorum sensum pectore clausum, contradictoriè repugnantem illi sensui, quem vellet discipulos ex iisdem verbis concipere? 5. An diem illum Christus secundum propriam humanitatem, Deitati hypostaticè unitam, verè tunc nesciebat, nescientiā propriè dictā?

M

dicta? Basilii, Hieronymus, Chrysostomus & Theophylactus quæstionem hanc non movent. Alioquin complures ex Catholicis Patribus ejusdem affirmativam tuentur. Consentit illis Ambrosius: etsi postmodo indecisam aliis relinquere videatur, & ad figurativam expositionem corporis mystici, quasi Christus in membris suis diem judicii nesciret, confugere. Alibi tamen cum Athanasio facit, conceditque Deum quandoque dissimulare quod novit; Christi autem scientiam, quâ diem novissimum novit, planè divinam asserit, & ex eâ contra Arianos Filium haud minorem Patre. Ac alibi idem Ambrosius disertè ait, Christum non per naturam hominis nosse finem temporum, sed per naturam Dei. Non candidè ergo egit Bellarminus, cùm expositionem, quæ ipsi maximè probabatur, pro Ambrosianâ venditat: quam tamen ita nusquam in Ambrosio legit. Augustinus obscure insinuare videtur, Christum secundum formam servi verè diem illum nescivisse, quamvis ad personam relata illa loquutio non sit simpliciter & propriè exponenda, ac si quicquam esset quod nesciret Dei Filius, nempe secundum formam Dei. Et alibi exponens Joa. 2. 24. 45. *Plus, èit, noverat artifex quid esset in opere suo, quàm ipsum opus quid esset in semetipso. Creator hominis noverat quid esset in homine, quod ipse creatus homo non noverat.* Verba sunt Gregorii Primi: *Sicut nos diem lætum dicimus, non quod ipse dies lætus sit; sed quia nos lætos facit: sic dictum est, non quod ipse diem nesciat, sed quia hunc sciri minimè permittat.* Unde & Pater solus dicitur scire, quia consubstantialis ei Filius, ex eius naturâ, quâ est super angelos, habet ut hoc sciat, quod Angeli ignorant.

rant. Unde & hoc intelligi subtilius potest, quia incarnatus unigenitus, in naturâ quidem humanitatis novit horam judicii: sed tamen hunc non ex naturâ humanitatis novit: quod ergo in ipsâ novit, non ex ipsâ novit, quia Deus & homo factus, horam judicii non nisi per Deitatis suæ potentiam novit. Et Ambrosius contra Arianos: Quomodo Filius nescire potest quod Pater novit, cum in Patre Filius sit, & Spiritus scrutetur etiam alta Dei; cum ipse Filius altitudo sit divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei. 6. Quò sensu dicitur solus Pater scire illum diem, quem Filius nescire dicitur? Augustinus respondet solum Patrem scire, quia facit Filium scire illum diem. Bellarminus & Gretserus communicatam hanc scientiam humanæ Christi naturæ ex Augustini hoc loco, sed contra Augustinum, volunt: is enim, quemadmodum etiam Gregorius Primus, ut superius indicatum, Christum hominem ignorare diem judicii asseruit. Nec tamen Augustini expositio, à Gregorio repetita, est recipienda: nam Pater non solum facit scire Filium communicando omniscientiam divinam; sed & Filius scire dicendus est, quia simul cum Patre omniscientiam Spiritui Sancto communicat. Convenientius Athanasius, Cyrillus alique Orthodoxi Patres referunt scientiam, quæ soli Patri tribuitur, non ad internam generationem coæterni Filii, nec ad revelationem aliquam temporalem; sed ad omniscientiam divinam, quæ est essentielle attributum commune individuae Trinitati: quæ unius est cognitionis, quemadmodum loquitur Ambrosius: adeo ut, teste Hieronymo, Scriptura dicens Patrem solum nosse, in Patre comprehendat & Filium, non excluso Spiritu Sancto. 7. Ad quæstio-

nem, *quò sensu Filius nescit illū diem?* directè Gregorius & propemodum omnes Patres respondent, teste Leontio : nempe Filium verè ignorasse diem illum, secundum assumptam humanitatem : at secundum Deitatem omnia scire æqualiter cum Patre & Sp. Sancto : & in Christo homine ejusmodi ignorantiam fuisse, quæ nec indecora esset nec officio aut dignitati Personæ repugnaret. Franciscus Junius distinguit ignorantiam in *ignorantiam negativè*, quæ & Scholasticis nescientia, & in Angelis ac beatis locum habet : vel in *ignorantiam privativè* : ea illarum est rerum, quæ scire qui tenetur. Prior in Christo fuit, non posterior.

6. Humaniter excusandus Augustini error, dum docet Filium discipulis dixisse se nescire, quia illos occultando nescientes faciebat. Et profecto posset silentio præteriri, nisi illorum improbitas, qui Patrum lapsus in suæ nequitiae patrocinium trahere fatagunt, argumenta hæc Augustianæ expositioni opposita extorqueret. *Primum est* : quod ipse Augustinus hic à se ipso dissideat : utpote qui initio ejusdem capitis, in quo illud sphalma committitur, regulam intelligendæ Scripturæ de Filio Dei eam proponit ; ut distinguatur quid dicitur secundum formam Dei, quâ Patri æqualis, & secundum formam servi, in quâ minor est Patre. Verba ejus sunt : *Quod dictum est, solum Patrem scire ; sic dictum est, quia facit Filium scire : & quod dictum est nescire Filium ; sic dictum est, quia facit nescire homines, id est, non prodit iis quod inutiliter scirent.* Nescientiam, pro occultatione sumtam, Augustinus etiam tribuit Deo secundum formam Dei. Si igitur nescientia illius diēi ad solam occultationem referatur, cessat in hæc dicto exem-

exemplum regulæ ab Augustino propositæ, de distinguendis loquutionibus, quæ sonant de Filio secundum divinam & humanam naturam. Præcipuè cum regulæ hujus exemplum adducat Augustinus, in hoc ipso dicto, quò Filius nescire diem illum dicitur. *Secundum est*: quod Augustinus dicat Deum dici nescire, vel cum non approbat, vel cum utiliter nescientes facit. At posteriori modo nusquam Deus in Scripturâ nescire dicitur. *Tertium*: Quod testimonia Gen. 22. 12. & Deut. 13. 3. ad probationem ab Augustino allegatam id non evincunt. Nam 1. etiamsi concederetur *scire* citatis locis significare, ut aliquis sciat, haud tamen par ratio est nescientiæ, quam Christus in discipulis non fecit, sed invenit. 2. Quod dicitur Deum scire Abrahamum esse timentem Deum; verum erat in sensu proprio; nec enim se scire per quandam locutionis figuram duntaxat dicebat, quia Abrahamum faciebat scientem. 3. Verba ad Abrahamum Gen. 22. & ad Moysen Deut. 13. ac similes loquutiones sacris Literis magis congruentem admittunt sensum: nempe ut intelligatur *scientia approbationis* Theologis dicta. De Abrahamo non testatur se pietatem ejus nescivisse; sed quod insigne specimen obedientiæ jam dedisset; quæ, à vero Dei timore profecta, Deo probabatur. Sic & Paulus Phil. 4. 6. *Petitiones vestræ innotescant apud Deum*; nimirum interna desideria exponendo coram Deo, ita ut illi probetur pia cordis & oris consonantia, vel fervens contriti cordis suspiratio. Simili loquutione Sponsus Sponsam affatur Cant. 2. 14. *Ostende mihi adspectum tuum, fac me audire vocem tuam. Quartum argumentum est*. Nullus locus hic relinquitur expositioni figuratæ

ratæ Augustini : quandoquidem textus de Filio, diem ultimum nesciente, sensum proprium, non repugnantem honestati morum aut fidei veritati, recipit. *Quinta probatio* ab ipso Augustinô mutatur : ait enim Scripturam non loqui aliquo genere, quod in consuetudine humanâ haud invenitur; quia nempe hominibus loquitur. Talis autem loquutio haud invenitur apud homines, quâ rem sciens, dicit se nescire. Huc autem referri debet non scientia aut nescientia approbationis, sed apprehensionis. Exempla Augustini de die læto, quia lætos facit, de fossâ cæcâ, quia nos non videmus, neutiquam ipsius opinioni stabiliendæ inserviunt. In illis quippe exemplis haud negatur subiecto inesse, quod inest. Nec metonymia effecti pro efficiente locum habet in eâdem loquutione; nam qui sic respondet non facit, sed invenit nescientem; & sæpe etiam scienti dicit quis se nescire, adeo ut eum nec inveniat nec faciat nescientem. *Sextum argumentum* itidem suppeditat Augustinus, ubi contra Hieronymum, asserentem Petrum à Paulo dispensatoriâ quâdam hypocrisi reprehensum, disputat; istâ nimirum interpretatione Hieronymianâ patrocinium mendacii suscipi, Scripturæ auctoritatem labefactari, omnes in labyrinthos dubitationis deduci. Eodem modô, admissâ expositione, quæ statuit Christum dispensatoriâ quâdam simulatione nescientiæ discipulos voluisse avertere ab ulteriori inquisitione, eâdem inexplicabiles difficultates necessario consequentur. Sic & dispensationis voce abutebatur Acephalus, cui Rusticus Diaconus respondet his verbis: *Ergo dispensatio & hypocrisis nihil ab invicem differunt, & erit idem secundum idem*

& bonum simul & malum. Septimum itidem sup-
peditat Augustinus: admissâ nempe allatâ expo-
sitione, sequeretur & Patrem multa nescire, quia
hominibus non revelat: quamvis enim Filio re-
velet, tacito tamen respectu ad homines, quibus
non revelat, diceretur nescire: quod planè abso-
mum est. Deus in Scripturâ innuitur scire vel ap-
prehensivè vel approbativè. Priori modo omnia
scit. Hebr. 4. 13. Posteriori nescit, id est, non
probat, non diligit, ut malos. Marc. 13. 32. Ser-
mo est non de improbativâ nescientiâ, sed de eâ
quæ apprehensivæ scientiæ opposita est. Maldo-
natus in dictâ expositione videns aquam hærere,
eidem idcirco nuncium mittit. Non magnâ nititur,
ait, probabilitate interpretatio, statuens Christum
diem judicii ignorare, quia nobis non revelat:
isthòc enim modò etiam Pater, nobis non reve-
lans, ignorat. Itaque tandem rectè concluditur
contra Bellarminum, expositionem ipsius omnino
esse explodendam, à sacro textu alienam, veraci-
tati inimicam, in Christum contumeliosam, ad-
dolositatem de industriâ comparatam, (ea, defi-
niente Augustino, est fraus quædam in verbis, ali-
ud promendi, aliud sentiendi) ad æquivocationes
stabiliendas propositam. Et certè quid est æqui-
vocatio, nisi mentiendi magisterium, veriloquii &
mendacii discrimen tollens, & rectum verborum
usum, & omnis commercii & judicii certitudi-
nem, ac confessionis necessitatem, efficiens inanes
martyrum passiones? A veteribus hæreticis autem
dolositatem hanc edocti sunt Pontificii. Ita Simon
Magus martyria facienda negabat, teste Tertulli-
ano, & Corpianus non debere esse martyria, ut
invenire est apud Optatum Milevitanum, & Hel-

cesaitæ (originem deferunt ad Helxaim Trajani
 contemporaneum) sæviente persecutione idola
 licere adorari, dummodo ex animo non facerent.
 Tritum etiam est illud Basilidianorum : *Tu omnes
 cognosce, te autem nemo cognoscat.* Simile huic est
 dogma Priscillianistarum, ab Augustino allega-
 tum : *Jura, perjura, secretum prodere noli.* Ac
 idem de iisdem : *Dogmatizant, ait, ad occultan-*
dam religionem, religiosos debere mentiri. Et Ter-
 tullianus de Valentinianis : *Nihil magis curant,*
quàm occultare quod prædicant; si tamen prædi-
cant, qui occultant. — Eleusiniana Valentinia-
 na fecerunt lenocinia, sanctaque silentio magnò, so-
 là taciturnitate cælestia. Si bonâ fide quæras, con-
 creto vultu, suspensio supercilio, altum est, ajunt.
 Si subtiliter tentes, per ambiguitates bilingues
 communem fidem affirmant. Si scire te subosten-
 das, negant quicquid agnoscunt. Si cominus cer-
 tes, tuam simplicitatem suâ cæde dispergunt. Ne
 discipulis quidem propriis ante committant, quàm
 suos fecerint. Habent artificium, quò prius persua-
 deant, quàm edoceant. Veritas autem docendo per-
 suadet, non suadendo docet. Ac Theodoretus :
 Massaliani seu Euchitæ, sunt ad negandum parati,
 & si urgeantur, protinus anathematizant eos, qui
 horum aliquid dicunt. De iisdem tradit Damasce-
 nus, quod jurare iis & pejerare fas sit, & suam
 ipsorum hæresin obscure detestentur. Hieronymi
 verba sunt : *Origenistæ inter se orgiis mendacio-*
rum fæderantur. — Hæretici secreto docent &
 publicè negant. Quantam autem fenestram ad dia-
 bolicas has hæreticorum ludificationes suâ expo-
 sitione in Mar. 13.32. Bellarminus aperit ! Præcla-
 rè Ambrosius : *Non satis est involuta responsio con-*
fitem.

stentis Jesum, sed aperta confessio. Quid prodest verba involvere, si videri vis denegasse. Philastrius, in Catalogo hæresium tempore Apostolorum, scribit in Ægypto & Alexandria Rhetorios, a quodam Rhetorio ita dictos, laudasse omnes lectas & asseruisse nullum errare. Horum vanitatem Bellarminiana interpretatio & æquivocatio, sublato veri ac falsi discrimine, recoquit. Rectius Athanasius alique Patres dicunt, Christum verè dixisse se nescire. Hinc & Bernardus: *Num quid forte mendaciter eos voluit celare, quod utiliter non voluit innotescere? Absit! Sicut nihil ignorare poterat, cum Sapientia sit; sic nec mentiri, cum Veritas sit.*

7. Distinctiones ab his & illis jam allatæ, ad solvendum de Christi nescientiâ nodum, vel sunt ridiculæ, vel evidenter alienæ, vel manifestè impiæ. Itaque, ut totam disputationem in compendium reducam, certum est Christo homini inesse supereminentem scientiam: at nos non assequi ejusdem modum ac terminum. Non prætereundum illud Thomæ: Verbum Christo homini speculum esse voluntarium: ita ut, non quæcunque potest, sed quæ vult sibi ipsi homini revelet Deus Verbum, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis. Eph. I. II. Propterea ex unione humanitatis cum Deitate in Personâ Verbi, non sequitur Christum secundum humanitatem ea omnia scire quæ scit Verbum; sed quæ voluit Verbum revelare homini Christo: quænam verò & quousque voluit, nemo assequitur, tacente Scripturâ, absque speciali revelatione. Imo modi sublimitas & immensa mensura sive immensitas citra mensuram, quæ fuit in Christo etiam viatore simul &

comprehensore, ipsis Angelis incomprehensibilis. Tutum igitur hic est Rom. 12. 3. *Non sapere supra quam oportet sapere.* Ait & Psaltes Psa. 36. 7. *Judicia Dei esse abyssum magnam.* Idem merito sentiendum de magnô illo pietatis mysteriô, Deô manifestatô in carne. Eleganter Augustinus: *Mihi omnino utile est, ut meminerim virium mearum, fratresque meos admoneam, ut & ipsi meminerint suarum, ne ultra quam tutum est humana progrediatur infirmitas.* Quando ergo Christus dicit, se diem novissimum nescire, tutissimum est, si cum Athanasio, Hilario, Nazianzeno, Ambrosio, Cyrillo, Gregorio Primo dicamus, ignorâsse secundum humanitatem ignorantiam veram quidem, sed tantum negativam, non privativam. Atque ita Christi verba obvio sensu exponuntur, ostenditurque nescientiæ illius modus serius, qui & Christi loquentis gravitati conveniat, & ad præsentem discipulorum quæstionem pertineat.

CAPUT DECIMUM.

De schismate Romæ inter Symmachum ac Laurentium; de loquutione quâ dicitur unum de Trinitate crucifixum: de Christi Personâ compositâ: ubi de contentione inter Hormisdam Romanum Papam & Monachos Scythas: & dicto illo, ex duabus & in duabus naturis.

Regnante Ravennæ Theodorico Gotho, suffecti sunt eadem die Symmachus ac Laurentius in episcopatum Romanum Anastasio secundo. In partes illâ de causâ iverunt tam clerus quam senatus, anno 498. Rex Theodoricus, quia pluribus suf-

suffragiis electus erat Symmachus, illi pontificatum confirmavit. Habitâ autem synodo, Symmachus Laurentio Nucerinum tribuit episcopatum. Quadriennio post nihilominus idem schisma renovatum, nec sine sanguine. Symmachum, Laurentio prævalentem, excepit Hormisda anno 514.

2. Conclufum est in Concilio Antiocheno contra Samofatenum, Christum esse unam personam compositam ex cælesti divinitate & humanâ carne. Nestorium oppugnans Cyrillus, assererebat Christum constitutum ex Deitate ac perfectâ humanitate, unitis non modo secundum dignitatem ac societatem; sed & hypostasim & naturam: adeo ut post unionem duæ maneant distinctæ naturæ in unâ hypostasi, sine confusione unitæ. Proclus (successerat is in Constantinopolitanum Patriarchatum Maximiano, & hic Nestorio abdicato) monet illam doctrinam esse retinendam: nempe *Deum Verbum, unum ex Trinitate, esse incarnatum*. Sanas has loquutiones Patrum ad insanum sensum detorquebant Monophysitæ & Theopaschitæ cum Petro Gnapheo; statuentes Deitatem passam. Errorem hunc refutârunt Acacius & Felix tertius Papa. Et hic quidem Gnapheo exprobrat, quod recoquit Arii, Eunomii & Apollinaris blasphemias, salutaremque Christi incarnationem, secundum quam passionem subiit, evacuet. Teste Damasceno, unam naturam compositam in Christo agnoscebant Acephali. Verum, imperante Justino seniore, cum Theopaschitæ ac Acephali passim damnarentur, Chalcedonensem Synodum sequentes, digladiari cæperunt; utrum unus ex Trinitate crucifixus, nec ne? Inde quæstio nata de Christo composito. Hormisdæ Papæ legati, tum forte Con-

Constantinopoli, Victoris sententiæ, negantis unum de Trinitate crucifixum contra Monachos Scythas, subscribebant. Scythæ autem, profitentes se quoque recipere Synodos Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam, Chalcedonensem & epistolam Leonis Papæ, absque quarum definitione illam loquutionem non admittendam contendebat Victor, è contrario usurpandam contra Nestorianos instabant: ac relictis legatis, Romam ad Hormisdam profecti, sperabant illum opinionis fautorem. Hormisda verò, literis legatorum certior factus, frustra Scythas in illam sententiam pertrahere conatur. Itaque tandem ut hæreticos urbe expellit. Nitebatur Hormisda hoc argumentò, non esse novitates in ecclesiam introducendas, nihil extra quatuor synodos & epistolam Leonis definiendum, & loquutionem illam in iisdem haud inveniri. Regerebant Scythæ: debere Synodum Chalcedonensem, secundum illam expositionem, unum de Trinitate esse passum, suscipi: alioquin enim essent Nestoriani. Ad hæc Hormisda: *Iste sermo (unum de Trinitate passum) ideo nunquam est à Patribus introductus, quia procul dubio Catholice fidei minimè poterat convenire: venenum hoc est, & nefandum semen diabolicæ zizaniæ.* Reversi Constantinopolim Scythæ, inveniunt Hormisdæ epistolam ad Possessorem contra illos. Hanc Joannes Maxentius, sociorum causam suscipiens, aculeatè refutavit, argumentum ejus hæreticum asserens. Idem etiam, Scytharum nomine, duodecim anathematismos contra Nestorianos edidit. Ex iis falsò colligit Margarinus de la Bigne, Scythas Eutychio addictos. Primi anathematismi verba hæc sunt: *Si quis non confitetur in Christo duas naturas uni-*

unitas, hoc est divinitatis, & humanitatis ac sic unā naturā Dei Verbi incarnatā, sicut duas unitas in unā substantiā atq; personā, juxta Synodū Chalcedonensem; anathema sit. Unam naturam Dei incarnatam, fatetur Margarinus non contradicere Patribus: si eo sensu, quod naturam carnis assumerit. Verūm, ait, quia Eutychiani istum loquendi morem detorquerent in eum sensum, quasi incarnatione natura divina fuerit in unam naturam conversa, nullo pacto in Maxentio utpote Eutychiano ferendus est. Huic injustæ censuræ respondet pro se Maxentius. Sequentes in omnibus fidem Patrum confitemur Christum perfectum in divinitate, perfectum in humanitate, Deum verum & hominem, verum ex animā rationali & corpore. Homousion Patri secundum divinitatem, homousion nobis secundum humanitatem, per omnia similem absque peccato. — Unum eundemque Christum Filium Dei unigenitum, in duas naturas, inconfuse, incommutabiliter, indivise, inseparabiliter cognoscendum. Sic & Petrus Diaconus & Joannes Leontius cæterique monachi Scythæ: juxta Patrum traditionem, Christum in duabus naturis unitis & inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, in unā Personā sive substantiā confitemur. Cyrilli dictum asserentis unam naturam Verbi incarnatam vindicat egregiè Theorianus contra Armenios: Cū dicimus unam naturam Verbi, divinam hoc Filii naturam significat, & cū adjicimus incarnatam, sicut Cyrillus fecit, tota ratio administrationis cum carne comprehenditur. Vel impudenter, vel incogitanter, vel imperitè ex tertio anathematismo Maxentii elizere conatur Margarinus, existimasse post duarum naturarum unionem in Christo, resultare unitatem sub-

substantiæ vel naturæ, adeoque post adunationem non nisi unam esse in Christo naturam. Hoc nefarium dogma oppugnat ipse Maxentius. Et tertium quidem hunc anathematismum opponit Nestorianis, confitentibus Filium Dei & Mariæ unitate duarum Personarum. Statuebant Orthodoxi, Christum non prius fuisse hominem, quàm ei Deus Verbum uniretur; nec assumtam esse in societatem personam humanam; sed ipsum Deum Verbum, sine amissione, aut conversione, aut diminutione, aut commitione suæ Deitatis, factum esse carnem, conceptum & natum hominem. Athanasii verba sunt: *Ea ipsa caro non alterius cuiuspiam est, sed ipsius Verbi.* — *Videat Dominum factum hominem: Verbum enim caro factum est, & habitavit in nobis: Cæterum homo factus est, & non in hominem jam existentem supervenit.* — *Errant qui dicunt alium esse Filium, qui passus est, & alium qui non passus est: non enim est alius præter Dei Filium, qui passionem suscepit: sed ipsum impatibile & incorporeum Verbum, carnis humanæ generationem sustinuit, & iis omnibus perfunctus est, ut haberet, quod offerret pro nobis.* — *Secundum naturam caro illa Dei facta est, propria non consubstantialis Deitati Verbi, quasi coætæna esset; sed quod propria ipsius caro secundum naturam facta sit, & indivisibilis ratione coadunationis.* Cyrillus ait: *Unus Christus & Filius & Dominus; non ita quasi homo eam tantum cum Deo conjunctionem sortitus sit, quæ in solâ dignitatis vel auctoritatis unitate posita sit: non enim honoris æqualitas naturas unit.* — *Neque secundum appositionem, modum conjunctionis intelligimus; non enim sufficit istud ad unionem naturalem, neque etiam secundum*
par.

participationem habituales seu relativam: quomodo nos Domino adhæremus, & sicut scriptum est, unus Spiritus sumus. Potius autem vocabulum conjunctionis refugimus, tanquam ad exprimendam unionem minus idoneum. Neque alio sensu asseruit Maxentius substantialem sive naturalem unionem. Ac alibi idem Cyrillus, citante Maxentio: Non dicimus quod Dei natura conversa aut immutata, facta sit caro, vel quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit; sed illud magis quod carnem animatam & animam rationalem sibi copulaverit Verbum & Filius Dei substantialiter, ineffabiliter, incomprehensibiliter factus sit homo & nuncupatus Filius hominis. Nec nuda tantum voluntate, nec assumptione Personæ; sed quod diversæ quidem naturæ in unam convenerint, unus tamen ex utraque Christus & Filius, non evacuatâ aut sublatâ naturarum diversitate propter unionem. — Abominamur, qui Filium Filio copulatum, aut alterum inhabitantem in altero; alterum autem alteri consentur unitum secundum affectum, aut gratiam, aut dignitatem, aut æqualem honorem sive auctoritatem, aut secundum con-nuncupationem, aut concordiam, aut illustrationem, sive secundum imperationem, aut personalem factam credunt unionem. Idem urget Damasce-nus; rejiciens conspersionem, confusionem, mixturem, temperationem Dioscori, Eutychetis ac Severi: ut & personalem, aut habituales, aut dignitati consentaneam voluntatis identitatem, aut honoris aut nominis æqualitatem aut appropriationem, juxta opiniones Nestorii, Diodori ac Mopsuestiensis Theodori. Et subjungit: Verum ratione compositionis, hec est, hypostasis, sine ullâ
con-

conversione & confusione & mutatione & divisione ac distinctione, & in duabus perfectis naturis unam Filii Dei & incarnati personam confitemur; unam nempe Divinitatis & humanitatis ipsius Personam dicentes, & duas naturas post unionem in ipso incolumes servari confitentes; non tamen utramque harum seorsim collocantes; verum in una composita personâ inter se copulatas. Essentialem enim esse hanc unionem dicimus, hoc est, veram & non specie tenus. Essentialem autem, non quod duæ naturæ unam compositam naturam effecerint; sed quod verè in unam Filii Dei compositam personam inter se unitæ sint. Martinus Primus Papa Romanus damnat, cum Synodo centum & quinque Episcoporum, negantes substantialem unionem naturarum.

3. Ex his omnibus liquet, quam iniquè cum Margarino etiam Severinus Binius exagitet Maxentium, Patribus consentientem: quod nimirum, Hormisdæ contradicens, asseruerit Christum pro nobis crucifixum, unum esse ex Trinitate. Rectè *Catholica est definitio*, ait Maxentius, *Deum Verbum cum propria carne, unum fateri ex Trinitate, licet non sit secundum carnem de substantiâ Trinitatis.*

4. Justinus Imperator, ut & Justinianus successor, literas misit Hormisdæ, de hac eâdem questione. Hormisdæ Justiniano respondet procacem esse vocum novitatem & sacrilegam distinctionem; nimirum loquutionem, quâ Christus dicitur unus ex Trinitate. Gliscente autem hac discordiâ, tandem Maxentii sanam doctrinam defenderunt iisdem argumentis Ferrandus Diaconus Carthaginensis, Dionysius Exiguus, Joannes secundus

Pontifex Romanus & quinta Synodus œcumenica. Ferrandi verba sunt inter alia: *Ut sit Christus unus de Trinitate, ad divinitatem pertinet: ut credatur passus, ad humanitatem. Non esset, qui passus est, unus de Trinitate, nisi consubstantialem patri haberet humanitatem. Sileat ergo unius in Christo naturæ prædicator: duas enim in Christo naturas commemorat, qui unum de Trinitate passum fatetur.*

5. Hormisdæ hæc sententia contra Scythas temere prolata, teste Severino Binio, Nestorianis & eorundem sectariis Acæmetis ansam tribuit inferendi hoc argumentum: Si non est passus unus de Trinitate in carne; ergo neque natus est idem in carne; neque Maria verè Dei genitrix. Nec minus hypothesei Hormisdianâ abutebantur Origenistæ, negantes Christum unum de Trinitate. Hæreticorum horum impiæ opinioni resistebant Orthodoxi. Et Acæmetæ quidem, cùm à Justiniano, instinctu Epiphanii, magnopere premerentur, legatos ad Joannem secundum Romanum Pontificem mittunt: ut explosam à prædecessore Hormisdâ sententiam itidem rejiceret. Quæstione diligenter penficulatâ, lectisque Justiniani ac Epiphanii literis, Conciliô insuper Romæ habitô, Acæmetarum opinio unanimiter damnata, & Justinianæ fidei professio recepta est. Hæc cum Binio homine pontificio habet etiam Baronius, refertque ad annos 533. 534. Exstat dicti Joannis epistola, quâ ex Sacris literis, Synodo Nicænâ primâ & Patrum aliquot testimoniis probat, Christum unam de Trinitate Personam Deum esse in carne passum & Mariam verè Deiparam.

6. Ex his crassus error detegitur asserentium

infallibilitatem Pontificum Romanorum. Hormisdæ enim ex Pontificali cathedrâ pronuntiavit dogma de uno passo ex Trinitate, fidei catholicæ contrarium, nefandum diabolicæ zizaniæ semen, anno 520. At Joannes ab ecclesiæ communione expulit, excommunicavit ac Nestorianis accensuit, qui Hormisdæ illam sententiam amplecterentur, anno 534. Quam cum Binio operam perdat Baronius, dum tam directè adversis frontibus pugnans dogma conciliare incassum tentat, cordato cuivis apertissimè liquet. Nititur quippe tribus falsis hypothefibus uterque. Prima est: Scythas monachos fuisse Eutychianos, Chalcedonensi Concilio & Christi divinitati adversarios: quod nimirum statuerent, unum ex Trinitate crucifixum. At, fatentibus Baronio ipso & Binio, sententia hæc sanctæ antiquitati haud repugnat: cur itaque ob eandem hæreticis accensentur? Imo, lecto Scytharum librò de incarnatione & gratiâ Christi, Fulgentius aliique episcopi Afri laudant salutiferam illorum fidem. Et Catholicos fuisse abundè constat ex Maxentio: qui quasi ex arce Romani orbis, Constantinopoli nempe, Scytharum causam agens & Hormisdam publicè hæreticum pronuncians, nullibi totis mille annis Catholicum invenit, qui vel ipsum vel Scythas hæreticos infimularet. Nec minus laborat Binii secunda hypothefis. Palam quippe falsum est, tum ex epistolâ Joannis Papæ, tum ex Patribus, sententiam de passo uno ex Trinitate, insolitam fuisse & ab hæreticis noviter inventam; tunc cum ab Hormisdâ proscriberetur. Ejusdem farinae est tertia hypothefis. Liquet nimirum luce clarius ex Dioscori verbis, ab Hormisdâ approbatis, & ipso Hormisdæ.

misda, damnatam fuisse ut hæreticam Scytharum opinionem; quam & Hormisda nefandum semen diabolicæ zizaniæ nuncupat. Et quæstionem hanc de fide fuisse, testatur præter Joannem Papam etiam quintum Concilium œcumenicum: utpote quod anathema pronunciat recusantibus confiteri Christum unum de Trinitate.

7. Restat porro inquirendum penitiùs dogma de Christô compositô. Habet autem in illô locum compositio, secundum humanam naturam, quæ verè composita est ex animâ & corpore. Simplicitas seu incompositio eidem competit, juxta Divinitatem: ita ut unus idemque Christus & compositus & simplex dicatur: quemadmodum etiam mortalis ac immortalis, passibilis ac impassibilis, Deus & homo. Apollinaristæ verò, Monophysitæ ac Theopaschitæ, Christum post incarnationem habere unam naturam compositam ex Deitate & humanitate. Hæc compositio absurda & blasphemata. Orthodoxi, propter duas perfectas naturas unius personæ, Christum dixerunt personam compositam, non quidem compositione propriè dictâ; sed loquendi necessitate vocabulô inventô, ut aliquô modô possent fari ineffabile pietatis mysterium, *Verbum caro factum est: Deus manifestatus in carne*: & hoc pacto sanam fidem profiterentur contra Samosatenarios & Nestorianos, statuentes unum eundemque, non alium atque alium, Filium Dei natum ex Deo Patre intemporaliter & ex matre temporaliter.

8. Verba sunt Cyrilli Alexandrini huc spectantia: *Mediatorem Dei & hominum, secundum Scripturas, ex humanitate secundum propriam rationem perfectâ & absolutâ, naturalique Dei*
Filio,

Filiò, hoc est, unigenitò, constitutum esse dicimus. Affirmamus autem coitionem quandam & inenarrabilem concursum factum esse ad unionem inæqualium & dissimilium naturarum. Unum tamen agnoscimus, qui Christus & Dominus Jesus & Filius nominatur. Ait & Petrus Diaconus cum sociis Scythis ad Afros: Deus Verbum non nomine vacuo, non particula sui, sed natura Deus tantus, quantus & Pater est, æqualis per omnia Patri; præter hoc tantummodo quod ille Pater est, iste Filius; naturæ se humanæ uniens, factus est homo: hinc etiam à sanctis Patribus, adunatione ex divinitate & humanitate, Christus compositus prædicatur: quod nolens Paulus Samosatenus confiteri, damnatus est ab Antiocheno Concilio. Ac Maxentius: Quamvis ex divinitate & humanitate Christum compositum sive unitum fateamur, confusionem tamen naturarum penitus refugimus.

9. Urserunt Catholici Patres tantoperè vocabulum compositionis, cùm propriè unio naturarum facta sit; quia Samosatenus negabat naturam humanam assumptam, esse naturam Dei Verbi, asseribatque Christum nudum hominem: quod & Nestorius volebat, Christum de Mariâ natum non naturâ Deum; sed tantum unionem sociali & dignitate. Atque ita pro duabus naturis duas itidem fingeat subsistentias seu personas: quemadmodum Eutyches pro unitate personæ non nisi unam in Christo naturam, contendens haud esse naturâ sine personâ. Contra Acephalos infert Maxentius, Deum Verbum carnem factum unam esse personam ex duabus & in duabus naturis perfectis, videlicet Deitate & humanitate, unitis & inconfusis, compositam: ut compositio ad dualitatem naturarum

rarum in unâ personâ referatur, & excludantur tum Nestoriana dualitas subsistentiarum seu Personarum, tum Eutychiana naturarum confusio.

10. Hypothesin hæreticorum statuentium non posse naturam consistere sine personâ luculenter refutant Maxentius, Ferrandus, Justinianus Imperator, argumentô sumtô ab unâ trium Personarum Trinitatis naturâ: & ita in Christo una hypostasis, at duæ naturæ. Ac ad absurdum ducit Maxentius Eutychianos propriâ hypothesi: *Nam si duas, ait, ante adunationem fuisse naturas in Christo dixerint, duas etiam ante adunationem dicere convincuntur in Christo personas; quia secundum ipsos, non est natura sine personâ. Certè concipi voluit & nasci Deus Verbum verè homo, in propriâ suâ divinâ hypostasi: non autem unitus est præexistenti homini. Accessit enim, teste Fulgentio, humana substantia Deo; non persona. Et Justinianus: Secundum rectam rationem, duarum naturarum unionem dicimus & unam hypostasim: quoniam Dei Filius, cùm esset secundum essentiam alter præter Patrem, eandem autem naturam habens Patris, in suâ subsistentiâ plasnavit sibi carnem animatam animâ rationali & intellectuâli. Quod declarat, humanæ naturæ unitum esse Dei Verbum, & non subsistentiæ seu personæ cujusdam.* — *Piè dicat aliquis unam subsistentiam Dei Verbi compositam.* — *Neque humana Christi natura absolutè unquam dicitur, sed neque propriam subsistentiam seu personam habuit; sed in subsistentiâ Dei Verbi initium existentiæ accepit. Unde ipsum Verbum sine conversione hominem factum confitemur, & non in hominem quendam venisse.* Ac Ferrandus Diaconus: *Deus venit ad uterum*

Virginis, & adventu suo munus ei largiens fecunditatis, sine sorde libidinis, humanam sibi naturam potenter atque ineffabiliter adunavit, tantò vinculo unitatis, ut persona Verbi fieret persona carnis, & deinceps una Verbi persona esset & carnis. Idem alibi. Non utique personam aliam suscepit, quia non hominem paratum invenit; sed naturam potius humanam, in quà ipse Deus homo nasceretur, accepit. Habuit ergo humana natura, ex quò creata est, personam; sed unam cum Deo, qui, eam suscipiendo, creatus est. Hanc ob causam monet Maxentius dicendum, susceptam à Deo naturam humanam, non hominem: quamvis & hoc quidam Patres statuerint, ad exprimendum perfectæ humanitatis assumptionem. Eleganter contra Nestorianum idem Maxentius: Cum esset in formà servi, non accepit formam Dei; sed cum esset in formà Dei, accepit formam servi. Similiter, non, cum esset caro, Verbum est factum; sed cum esset Verbum, caro est factum. Quamvis autem Nestoriani unionem hypostaticam in Christo fateri viderentur: id ipsum evertabant, adjicientes personam humanam unitam esse personæ divinæ. At duarum personarum unionem secundum subsistentiam fieri, impossibile est: ut rectè monet Justinianus. Eòdem sensu Patres in quintâ Synodò, unionem secundum compositionem, ajunt esse unionem secundum subsistentiam, & Christum unam subsistentiam compositam, unum de Trinitate, absque Eutychianâ confusione, & Nestorianâ subsistentiarum pluralitate. Verba sunt Justiniani: In mysterio Christi, unio secundum compositionem, confusionem & divisionem rejicit, & servat quidem utriusque naturæ proprietatem, unam autem subsistentiam seu personam Dei Verbi etiam cum carne

ne ostendit. Unitio hæc Nazianzeno dicitur substantialis; Cyrillo Alexandrino unitio secundum subsistentiam aut naturam. Ac infert hic contra Nestorium: Non dixit Scriptura, Verbum personam hominis sibi univisse; sed quod Verbum caro factum sit. Verbum autem carnem factum esse, nihil est aliud, nisi quod similiter ac nos, participavit de carne & sanguine & nostrum corpus sibi proprium fecit, & prodiit homo ex muliere, Deitate interim, & ex Patre nativitate, non abjecta; mansit enim in ipsa carnis assumptione quod prius erat. Huic Cyrilli epistolæ subscripserunt postea Ephesini Patres in tertio Concilio Oecumenico.

II. Dixit ergo orthodoxa antiquitas Christum esse unam personam compositam, quia servatâ unitate ejusdem hypostaseos, unus idemque naturâ Deus; Patri consubstantialis secundum divinitatem; ac naturâ homo, matri secundum humanitatem: ita ut compositio non sit unitio personarum, sed naturarum; eaque inconfusa, inconvertibilis, indivisa, inseparabilis. Propterea quidam orthodoxi personæ simplicitatem cum istâ compositione junxerunt: quia ita sunt duæ naturæ unius personæ, ut non sit duplicata persona. Spectat huc Ferrandus: *Crevit, ait, per nativitatem carnis in Christo numerus substantiarum; singularitas vero personæ perseveravit. — Carnem suscipiendo, naturas adunavit, non personam duplicavit. Naturas planè adunavit, sine confusione permanentes & in sæcula permansuras. Sic enim adunavit, ut nec divinitas in humanitatem mutaretur, nec humanitas à divinitate absorberetur. — Non sic adunatæ sunt duæ substantiæ, ut fieret una; sed ut essent unius personæ: atque ex iis & in iis unus semper exsisteret Christus. Contra Nestorianos alle-*

assererebant Orthodoxi Patres Christum esse unam naturam compositam ex duabus naturis: & eadem veritate Eutychianis adversabantur, statuentibus unam in Christo naturam. Verba sunt Ferrandi: *Si quis negaverit Christum unam habere Personam, duos prædicat Christos: & si duplex adorandus vel colendus est Christus, non Trinitatem sed quaternitatem adorat. Si quis iterum unam Christi dicit esse naturam, & quamvis eum ex duabus negare non audeat, in duabus tamen substantiis confiteri veretur aut dubitat; hic aut unius naturæ abolitionem aut utrarumque adseverat confusionem.*

CAPUT UNDECIMUM.

De invidia & injustis decretis Bonifacii secundi Papæ Romani, & ipsius epistolâ ad Eulalium: de Silveriò Papâ, & illegitimâ Vigiliî irruptione: de Pelagii primi ordinatione.

Hormisdæ successit Joannes primus, & huic Felix quartus: in cuius demortui locum electi à divisô clerô Dioscorus quondam Hormisdæ legatus & Bonifacius secundus anno 530. Flagrante hóc dissidiô moritur interim Dioscorus; quem Bonifacius, vacuâ sede potitus, acerbè anathematizat. Idem constitutione synodali, chirographis sacerdotum & jurejurando confirmatâ, Vigilium diaconum successorem designat. Postmodo tamen, hóc nomine se reum passus, præsentem clerô & senatu, constitutum incendio absumsit, teste Anastasio bibliothecario. Bonifacium autem ex-

ce-

cepit Joannes secundus, & hunc Agapetus: qui (ut videre est apud eundem Anastasium) Bonifacii anathema contra Dioscorum in mediò ecclesiæ combussit.

2. Bonifacii autem epistola, Eulalio Alexandrino scripta, quâ innuit Eulalium Carthaginensem episcopum consensisse provocationi ex Africâ ad sedem Romanam, contra canonem ab Aurelio, Augustino aliisque Afris constitutum, ita sonat: *Aurelius Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis, instigante diabolo superbire, temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacii atque Cælestini, contra Romanam ecclesiam cæpit. Sed videns se modo peccatis Aurelii Eulalius à Romanæ ecclesiæ communione segregatum, humilians recognovit se, pacem & communionem Romanæ ecclesiæ petens, subscribendo unâ cum collegis suis, damnavit apostolicâ authoritate omnes scripturas, quæ adversus Romanæ ecclesiæ privilegia factæ quoquò ingenio fuerunt. Si hoc verum, sequetur Aurelium, Augustinum, Fulgentium, & Vandalicâ persecutione martyres ac confessores, imo totam Africam, à tempore Bonifacii primi usque ad hunc secundum, à communione Romanæ ecclesiæ divulsam fuisse: cùm tamen hæc plurimos dictorum Afrorum inter sanctos numeret. Consequentiam hanc inevitabilem Baronius & Binius docent: unde & inferunt epistolam esse supposititiam. Genuinam nihilominus agnoscunt Antonius Augustinus, Hardingus, Costerus, Lindanus, Pamelius & Carranza. Ac pro his militare videntur Anastasii hæc verba in vitâ Bonifacii hujus: *Eodem tempore venit relatio ab Afris episcopis de constitutione, & ut cum consilio sedis Apostolicæ omnia**

omnia Carthaginensis Episcopus faceret.

3. Agapeto Constantinopoli mortuo, successus est in Romanam sedem Silverius Hormisdæ filius, Anno 536 à Theodahado Gothorum rege. Hic enim, teste Anastasio ac Platinâ, Clericis extrema minabatur, nisi in ordinationem Silverii consentirent. Non diu autem Pontificatu est potitus: nam Theodora Augusta, Justiniani uxor, Acephalorum fautrix, per literas Silverium hortatur; ut, abdicatô Mennâ, dejectum Constantinopolitanâ sede Anthimum revocaret. Recusante illo, convenit cum Vigilio Theodora, ut ipsum per Belisarium, tum in Italiam cum exercitu dimissum, in Romanum Episcopatum surrogaret; ac Vigilius Anthimum revocaret; fidemque Acephalorum firmaret. Facile negotium id confecit Belisarius: ita quidem ut, constitutô apertâ vi Vigiliô, Pataram in exilium mitteretur Silverius. Postmodo verò, jussu Justiniani Romam reversus, à Vigilio in Palmariam insulam relegatur: ubi non multò post inediâ confectus periit. Exstat Silverii epistola, quâ acerbè in Vigilium invehitur. Subscriptio ejusdem hæc invenitur, *Cælius Silverius Papa Romanus urbis Romæ, huic decreto anathematis in Vigilio pervasore factò ad omnia statuta consensum præbens, subscripsi.* Nec ab anathemate hóc unquam legitur absolutus Vigilius: qui, ubi promissis non staret, à Theodorâ Constantinopolim evocatur. In Tibride navem solvens à plebe lapidibus ac fustibus & execratione hâc impetebatur: *Fames tua tecum; mortalitas tecum: male fecisti Romanis, male invenias, ubi vadis.* Vigilio Constantinopoli miserè degente, celebratur quinta oecumenica Synodus. Ipse, pertinaciter huic

huic contradicens, ab eâdem exauâtoratus, in exilium agitur, cum iis qui suas partes foverent. Postmodo errorem agnoscens, rogantibus Romanis, jam paulo mitioribus, & intercedente Gothorum domitore Narsete, dignitati pristinae restitutus est. Nam cum Justinianus optionem dedisset eligendi reductum ab exilio Vigilium aut Pelagium archidiaconum: petierunt Vigilium; & illâ quidem conditione, ut Pelagius, ubi huic quid contigisset humanitus, succederet. Vigilus ergo, Romam properans, Syracusis in itinere obit calculo, Acephalorum hæresis, cum pontifex esset, confirmator, ac Synodi oecumenicę quintę impugnator. Pelagius mandato Justiniani suffectus, juramento se cunctis purgavit: eo quod conscius mortis Vigilii audiret.

CAPUT DUODECIMUM.

De occasione quinti oecumenici Concilii rebusque in eò gestis, ac sententiâ Synodicâ; de tribus capitulis, ex collatione octavâ illius Concilii.

EUstochius, Macario ob Origenis dogma de Ejecto de episcopatu Hierosolymitanô suffectus, invalescentes in Palestinâ Origenistas expulerat. Illi in varia loca dispersi multos pellexerunt ad suam opinionem. Unde à Justiniano seniore quintum oecumenicum Concilium Constantinopoli convocatum anno 553. Ventilata ibi causa Origenis, Didymi & Evagrii: ut & Theodori episcopi Mopsuestiæ (ab eo Nestorius suum virus hauserat) Theodoreti ac Ibæ. Nestorianismo
clam

clam faventes dispergebant horum scripta; jaēctantes à Chalcedonenſi Synodo non damnata eſſe: ut per cuniculos veritatem ſubruerent, quandoquidem apertè Conciliorum Ephēſini & Chalcedonenſis decreta accuſare non auderent. Patres ergo, ut falſæ gloriationis anſam eriperent, Theodorum Mopſueſtienſem, ut ut jam olim mortuum, anathematizârunt. Et quandoquidem Theodoretus & Ibas reſipuerant, à Chalcedonenſi Synodo recepti, illius ſcripta tantummodo adverſus Cyrillum Alexandrinum & hujus epiſtolam ad Marim Perſam, tanquam hæretica damnârunt. Exploſi etiam cum anathemate errores Origenis, Didymi, Evagrii & ſequacium. Concilio autem huic Conſtantinopolitano præſedit Menæ ſucceſſor Eutychius: ſubſcripſerunt centum ſexaginta quinque epiſcopi. Vigilius Papa Romanus, tum temporis Conſtantinopoli, nec intereſſe voluit nec conſentire. Hinc & in exilium actus à Juſtinianô, revocatus poſtmodo videtur approbaſſe.

2. Teſtatur Liberatus Carthaginenſis Theodorum Aſcidam Cæſareæ Cappadociæ epiſcopum Origenis defenſorem fuiſſe; & Euagrius Nicephoruſque, illo dirigente, quæſtionem de Origeniſtis dilatam, & examen trium capitulorum primum inſtitutū. Conſtat autem ex Synodi actis Theodorum cum Joanne Nyſſæ & Baſilio novæ Juſtinianopoleos epiſcopis, urſiſſe damnationem Origenis, ut ut diu demortui. Ita quidem ut Liberatus, non obſcurè Mopſueſtenſi patrocinaſ, in allegatô contra Theodorum Cæſareenſem teſtimoniô, jure ſuſpectus habeatur: præcipuè cū eundem etiam ſectæ Acephalorum addictum diffamet: nam iſtâ

calumniâ totam Synodũ hanc impetierunt adversarii, defensores trium capitulorum. Et forte sparsa hæc de Theodoro fama posteriores scriptores Euagrium & Nicephorum seduxit.

3. Congregati in Conciliõ hõc Patres primũ fidem se profiteri sunt confessi; quam Christus tradidit Apostolis & hi ecclesiis; quam exposuerunt Nicææ trecenti & octodecim, Constantinopoli centum & quinquaginta, Ephesi ducenti & Chalcedone sexcenti triginta sancti Patres. Porro examini subiecti sunt codices blasphemii Theodori Mopsuesteni: quibus, quantum in se, magnum mysterium dispensationis pro nostrâ salute eludere, divina eloquia pro fabulis ad risum venditare conatus est. Inde testimoniniis Scripturæ, desumptis ex Joa. 3. 18. & Gal. 1. 8. 9. ac Tit. 3. 10. & Patrum Cyrilli atque Augustini, assertum est hæreticos etiam post mortem anathematizandos. Itidem defensi Cyrillus & Proclus ab adsperfis calumniis, quasi pro Mopsuesteno alicubi starent, ac illum ab anathemate liberarent. Secundõ locõ perspecta sunt, quæ Theodoretus contra rectam fidem, duodecim capitula Cyrilli ac Ephesinam primam Synodum; nec non pro Theodoro Nestorioque conscripserat. Tertiõ examini subiectæ sunt literæ Ibæ ad Marim, quibus Theodorum & Nestorium & utriusque impia dogmata commendat. Has Nestorianismo clam addicti à Concilio Chalcedonensi susceptas mentiebantur. Ostenderunt ergo Patres Ibam, ob impietatem epistolâ contentam, à Proclõ episcopõ Constantinopolitanõ & Flaviano Procli successore ac Theodosiõ, Photiõ, Eustathiõque damnatum atque Edeffenõ episcopatu dejectum: & ipsius hæresin planè repugna-

pugnare sanæ fidei in Concilio Chalcedonensi stabilitæ. Igitur Concilium œcumenicum quintum, suscipiens quatuor Synodos, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam & Chalcedonensem, anathemizat à dictis quatuor Conciliis anathemizatos; ut & Theodorum Mopsuestiæ episcopum illiusque scripta ac Theodoretii impios libros ad defensionem Theodori & Nestorii: nec minus epistolam Ibæ, quâ inter alia negatur Deum Verbum de Mariâ semper virgine incarnatum, hominem factum. Anathematismorum autem distincta capitula hæc sunt.

1. Si quis non confitetur, Trinitatem consubstantialem, unam Deitatem in tribus subsistentiis seu personis adorandam: anathema sit.

2. Si quis non confitetur, Dei Verbi duas natiuitates, unam ex Patre sine tempore incorporaliter, alteram ultimis diebus ex matre virgine corporaliter.

3. Si quis dicat, alium esse Deum Verbum, qui miracula fecit, alium Christum, qui passus est.

4. Si quis, unionem Dei Verbi ad hominem factam esse vel secundum bonam voluntatem, ut Theodorus statuebat, vel secundum homonymiam, ut Nestorius, impugnans unitatem Dei Verbi ad carmen animatam animâ rationabili & intellectuali, secundum compositionem sive subsistentiam factam esse; & ideo unam ejus subsistentiam compositam, qui est Jesus Christus, unus de Sanctâ Trinitate. Apollinarii & Eutychetis hæresin sequentes unionem secundum confusionem; qui Theodori Nestoriique, divisione gaudentes, affectualem unitatem introducunt. At sancta ecclesia confitetur unionem in mysterio Christi
per

per compositionem, conservantem non solum inconfusè ea quæ convenerunt, sed nec divisionem suscipientem.

5. Si quis non confitetur, Deum Verbum carnì secundum subsistentiam unitum, & propter hoc unam personam: non enim adjectionem personæ suscepit Sancta Trinitas ex incarnatō unō de Trinitate.

6. Si quis abusivè & non verè Dei genitricem Mariam dicat.

7. Si quis haud admittit differentiam naturarum, in quibus inconfusè ineffabilis unitio facta est, neque Deo Verbo in carnis naturam transmutatō, neque carne in Verbi naturam transductā.

8. Si quis non confitetur, quod ex divinā naturā & humanā, unitione secundum substantiam factā, unus Christus effectus est; sed ex talibus vocibus unam naturam sive substantiam Deitatis & carnis Christi introducere conatur.

9. Si quis in duabus naturis dicit Christum adorari, ex quō duæ adorationes introducuntur, separatim Deo, separatim homini & non unā adoratione Deum Verbum incarnatum cum propriā ipsius carne adorat.

10. Si quis non confitetur Christum verum Deum.

11. Si quis non anathematizat Arium, Eunomiū, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, Eutychem, Origenem & quotquot à quatuor œcumenicis Conciliis sunt anathematizati.

12. Si quis defendit Theodorum Mopsuestenum, asserentem alium esse Deum Verbum, alium Christum à passionibus animæ & desideriis carnis

molestias ferentem, à deterioribus paulatim rescedentem, ex profectu operum in meliorem evadentem, per baptisma Sp. Sancti gratiam accipientem & filiationem meritum, ad similitudinem imaginis in personâ Dei Verbi adorandum, post resurrectionem impeccabilem factum, unionem talem Verbi cum carne, qualem viri cum muliere statuit Paulus I. Cor. 6. 16. insufflâsse Joa. 20. 22. figuratim Sp. Sanctum, non dedisse Christum, eundemque similem Platoni, Manichæo, Epicuro & Marcioni: qui ex adinventô dogmate discipulos invenerunt: ita etiam Christum Christianos.

13. Si quis defendit Theodoretum, Theodori & Nestorii impiam hæresin disseminantem, ecclesiæ doctores impios vocantem, quod unitatem secundum subsistentiam Dei Verbi ad carnem confiteantur.

14. Si quis Ibæ epistolam defendit, quâ negat Deum Verbum incarnatum de Virgine, sanctum Cyrillum hæreticum pronunciat, Synodum primam Ephesinam damnat, quasi indictâ causâ Nestorium damnâisset.

Si quis contra hæc piè statuta tradat, doceat, scribat; Concilium denudat talem episcopum episcopatu, clericum clericatu, monachum & laicum anathematizat.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De erroribus Origenis in quintâ Synodò damnatis, anathematismis contra eosdem : de antithesibus constituti Vigiliani & quintæ synodi, de tribus capitulis. Quorundam Romanorum Pontificum de quintâ Synodò testimonia.

Petierat ab imperatore Justiniano Pelagius unâ cum Mennâ, ante coactum Concilium œcumenicum quintum; ut Origenes & capitula, ex ipsius libris in illum finem à monachis quibuldam Hierosolymitanis excerpta, rejicerentur. Petitioni annuit Iustinianus : Itaque his decem anathematismis dictâ Synodò Origenes mortuus est condemnatus, qui jam ante fuerat vivus.

1. Si quis statuit, præexistere hominum animas, utpote quæ ante mentes fuerint & sanctæ virtutes, satietatemque cæpisse divinæ contemplationis, & à Dei charitate refrixisse, ac inde animas nuncupatas, demissasque in corpora supplicii causa : anathema sit.

2. Si quis sentit, Christi animam prius exstitisse, atque unitam fuisse Deo Verbo ante incarnationem & generationem ex Virgine.

3. Si quis dicit, primùm conformatum esse corpus Christi in utero Virginis, ac postea unitum ei esse Deum Verbum & animam, utpote quæ antea fuisset.

4. Si quis credit, Deum Verbum omnibus cælestibus ordinibus assimilatum, Cherubimque factum ipsis Cherubim, ac omnibus planè supernis virtutibus similem.

O

5. Si

5. Si quis urget, in resurrectione corpora hominum orbiculata suscitari.

6. Si quis, cælum, solem, lunam, stellas & aquas supra cælos animata.

7. Si quis, Christum in futuro sæculo crucifixum iri pro Dæmonibus, sicut pro hominibus:

8. Vel finitam esse Dei potestatem, & tanta fecisse, quanta comprehendere potuit:

9. Ac supplicium Dæmonum & impiorum esse ad tempus, & utrosque aliquando restituendos: anathema sit.

10. Anathema & Origeni Adamantio hæc exponenti, unà cum scelestâ ejus doctrinâ; ut & cuivis illa sentienti aut ullô modô, quôcunque tempore, defendere præsumenti.

2. Vigilius porro, de quô paulo ante, nixus Synodô Ephesinâ & epistolis Cyrilli, Procli & Leonis Papæ Romani, inferebat Mopsuestenum non damnandum; quia in pace ecclesiasticâ esset defunctus. Concilium contra probat Cyrilli epistolam à Theodori defensoribus confictam, ac Cyrillum & Proclum accensuisse Theodorum, jam mortuum, Judæis, paganis Sodomitisque, publicô in illum detortô scriptô: nec posse ipsum in communicatione ecclesiarum defungi, qui usque ad mortem sana ecclesiæ dogmata infestè impugnavit: quem & Synodus Ephesina anathematizavit. Quam imperitè itidem Leonem in testimonium adducat Vigilius ex epistolâ Pelagii Papæ secundi ad Eliam Aquilejensem episcopum liquere; ut & paulo inferius. Nec minus patrocinium Theodoretî & Ibæ suscepit Vigilius: qui & isthòc nomine pro hæretico habitus, utpote Synodo Chalcedo-

cedonensi injurius : ea enim hæreticam Ibæ epistolam damnavit.

3. Quinto hęc Concilio non vocata est in controversiam, ut rectè innuunt Pelagius secundus & Gregorius primus Romani Pontifices, Chalcedonensis de fide definitio ; sed quæstiones quædam dogmaticæ solummodo sunt agitatæ. Examini nempe subjectum 1. Utrum defunctos liceret anathematizare ? 2. Utrum in hæreticis pravitatibus mortui, si personalem evasissent viventes censuram, in pace ecclesiæ decessisse censendi ? 3. Utrum Ibæ epistola hæretica ? 4. Utrum Theodoretī scripta, adversus capitula Cyrilli & primam Ephesinam Synodum, damnanda essent ? His subnexæ quæstiones de mente Patrum Cyrilli, Procli, Leonis & Conciliorum Ephesini Chalcedonensisque. Ac definitum contra Vigilium : cujus pervicax à synodō absentia pro impiō scandalō habita est.

4. Isidorus Hispalensis, Synodo huic quintæ iniquior, laudat Mopsuestenum, ac Patres illum condemnantes nuncupat episcopos Acephalorum : adducitque pro se Ferrandi Carthaginensis hæc verba : *Quid prodest dormientibus ecclesiam perturbare ? Si quis adhuc in corpore mortis hujus accusatus & damnatus, antequam mereretur absolvi, de ecclesiā raptus est ; absolvi non potest humano judicio. Si quis accusatus & absolutus in pace Catholicæ ecclesiæ transivit ad Deum, condemnari non potest ulterius humano judicio. Si quis accusatus, ante diem sacri examinis, repentinā vocatione præventus est, intra sinum matris ecclesiæ constitutus, divino intelligendus est judicio reservari, & de hęc nullus homo potest manifestam profer-*

resententiam; cui si Deus indulgentiam dedit, nihil nocet nostra severitas; sed si supplicium præparavit, nihil prodest nostra benignitas. Id ipsum sensisse invenitur in epistolâ de Acacio ad episcopos Dardaniæ & Illyrici Gelasius Papa: cujus testimonio Vigilus (erat Gelasius hujus prædecessor) utitur. *De eò, ait ille, qui in divino judicio est constitutus, nobis fas non est aliud decernere, præter id, in quod eum dies supremus invenit.* — Hos quos super terram jam non esse constat, non humano, sed suo Deus judicio reservavit. Nec audet ecclesia sibi met vindicare, quod ipsis beatis Apostolis conspicit non fuisse concessum: quia alia est causa superstitem alia defunctorum. Incassum hæc Gelasii urgente Vigilio, contrarium definivit Concilium hoc quintum: cui statuto Romani Pontifices & sexta œcumenica Synodus, ut & aliæ, sunt adstipulatæ.

5. Exulante autem Vigilio, habitus à quibusdam occidentalibus Episcopis conventus Aquilejæ, ubi quinta Synodus rejecta. Et in eò schismate, teste Bedâ, per annos centum, usque ad Sergium primum papam, perseveratum. Quamvis enim ipse Vigilus & successores Concilium hoc receperint: non acquiescentes nihilominus judicio Romanæ sedis Ligures, Veneti, Histri obstinatè in susceptâ opinione perstiterunt. Quapropter Pelagius primus papa Narsetem Patricium incitat, ut pertinares vi cogat: facinus hoc excusans, quod haud persequi possit dici, nisi qui ad malum impellat. Et quandoquidem schismatici hi ipsum Narsetem, quod dissentiret, excommunicassent; eò magis urfit Pelagius: ut vinculis ac proscriptione coercerentur. Eorundem etiam Episcopis literas misit, quibus

quibus fidei professionem, convenientem doctrinæ Apostolorum & Synodis Nicænæ, Ephesinæ, Constantinopolitanæ ac Chalcedonenſi, exprimit. Exſtat etiam ejusdem Pelagii encyclica epiſtola, quâ nec ſe nec Concilium oecumenicum quintum ullatenus tentâſſe contra priores quatuor ſynodos proteſtatur : imo has omni devotione ſuſcipere ſanctè aſſerit. Ac, ut Childeberto Francorum regi omnem de fide ipſius ſcrupulum eximeret, hortante ipſo Childeberto, tomum Leonis Papæ propriâ manu ſignatum & prolixam fidei confeſſionem tranſmiſit.

6. Patet, ex epiſtolâ Gregorii primi Papæ, Epiſcopos Hybernos ſe à communionem Romanæ eccleſiæ ſegregâſſe, ob eandem de tribus Capitulis cauſam.

7. Pelagio ſucceſſit Joannes tertius, cujus contemporaneus Paulus Patriarcha Aquilejenſis, teſte Platinâ, vir ſanctiſſimus. Joannem excepit Benedictus primus, Benedictum Pelagius ſecundus anno 577. Hic ad tollendum ſchiſma librum ſcripſit Eliæ Aquilejenſi & uniſverſis Iſtriæ epiſcopis, calamitoſo illo tempore, quô Longobardi Italiani vaſtarent, & occidentalis eccleſia, propter approbatam à Romano Epiſcopo Synodum quintam, miſerè in partes iret, ad Hybernos uſque. Pelagii hujus literæ ſuperſunt, quibus innuit falſò præſumi à ſchiſmaticis, Chalcedonenſem Synodum infringi quinto Concilio ſub Juſtiniano; eô enim quatuor priora Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum ac Chalcedonenſe ſtabiliri. Porro ob oculos ponit Theodori ſcripta, Prophetiſis & Apoſtolicis repugnantia : utpote quæ Redemptorem Dominum negant; ut & epiſtolam

Ibæ, defendentem Nestorium hostem ecclesiæ, accusantem Cyrillum : nec non Theodoretum libros ; quos ipse , contra sanam fidem editos, postmodo conversus damnavit. Et ad objectionem retundendam ; quod Vigilius Papa & omnes Latinarum provinciarum principes damnationi trium capitulorum restiterint , ita reponit Pelagius. *Latini homines & græcitatis ignari, dum linguam, ait, nesciunt, errorem tardè cognoverunt : & tantò celerius credi debuit, quantò eorum constantia, quousque verum cognoscerent, à certamine non quievit : quorum consensum certè fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti, priusquam verum cognoscerent, consensissent. Et postquam diu ab iis laboratum est, & longo tempore ad injurias usque certatum, hunc vestra fraternitas penset, quia tot labores repente non relinquerent, nisi quæ vera sint agnovissent.* Adducit porro Pelagius Pauli ac Petri exempla : qui in viam veritatis deducti acrius errores insectarunt : ostenditque sedem Romanam compertâ hallucinatione circa negotium trium Capitulorum sententiam mutasse : imo & falsò Schismaticos gloriari, quasi prædecessor Pelagii Leo statuisset mortuos non anathematizandos, cùm è contrario Ephesina Synodus prima Theodorum Mopsuestenum mortuum anathematizaverit. De eo hæc subjungit Pelagius. *Ecce ! Quales plus quàm decem millia libros Theodorus scripsisse perhibetur. Pensate quæso, si non tantò acriora tormenta promeruit, quanto pluriora conscripsit.* Ac tandem etiam sub examen revocat epistolam Ibæ, quæ Nestorium Christi adversarium defendens, directè Chalcedonenſi Synodo & Cyrillo oppo-

opposita est. Imo hâc receptâ necessariò fidem Ephesini Concilii simul convelli. Post Mopsuestenum ac Theodorum, itidem tertio Theodoretis scripta, non omnia quidem, sed quæ contra duodecim Cyrilli capitula exarata, condemnat Pelagius. Postmodo tamen palinodiam cecinit in Chalcedonenſi Synodo Theodoretus, ac Nestorium anathematizavit. Inde Schismaticos ad unionem exhortatur Pelagius, & illibatam conservationem quatuor priorum Conciliorum.

8. Excepit Pelagium secundum Gregorius primus circa annum 590 imperante Mauricio. Exstant & hujus epistolæ ad diversos, liti huic componendæ. Inter alia testatur se recipere Concilium Nicænum, in quò Arius damnatus; Constantinopolitanum, in quò Eunomius & Macedonius; Ephesinum, in quò Nestorius; Chalcedonenſe, in quò Eutyches & Dioscorus; Constantinopolitanum secundum, in quò Ibas epistola, Theodorus personam Mediatoris in duabus substantiis separans, ac Theodoretus. Idem Gregorius scripsit Episcopis Hybernis, ut ad unitatem ecclesiæ reverterentur: utpote qui, errore seducti, propter tria capitula defecissent. Etiam Theodolinda Longobardorum reginæ, à communione Romanæ ecclesiæ se segreganti, literas exaravit Gregorius de recipiendis quinque Synodis. Dissuasit autem Constantius Mediolanensis episcopus ut redderentur: ne mentione quintæ Synodi magis abalienaretur regina. Ex consilio Constantii, Gregorius modo laudavit quatuor Concilia, professus à fide alienum contra illa sentientem. Leander Hispalensis episcopus cum aliis Hispanis in Concilio Toletano tertio, ut & Leandri frater & succes-

for Isidorus quatuor tantum synodos œcumenicas commendant, ac apertè quintam rejiciunt: imo in Toletano Concilio subjicitur Chalcedonensi illud, quod adversus Monothelitas est celebratum, & ordine sextum est. Cum his Gregorius, ut liquet ex epistolis ad Leandrum, ac successores Pontifices communicârunt: usus nempe exemplo Acacii, suscipientis subscribentes Zenonis henotico, imo ipsum Petrum Moggum, ad conciliandos dissidentium animos. Receptionem tamen Moggi Pontifices Romani sunt criminati: cùm nullus vitio verterit Gregorio, quod in communionem admittere paratus fuerit Theodolindam ejusque episcopos, damnantes œcumenicum Concilium quintum.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Duodecim observationes, quæ in Pontificum Romanorum testimoniis, per evidentem consequentiam inde promanantes, inveniuntur.

Afferunt in epistolis suis Gregorius & Pelagius Quintam Synodum nihil contra priora Concilia quatuor aut fidem Patrum tentatum, ibidemque de personis non de fide, quamquam pro fide, solummodo actum. Nec tamen hæc ita interpretanda, quasi ab errore immunes censerentur, qui decretis illius Concilii resisterent: nam è contrario Gregorius expressè statuit, sine crimine, superbiâ ac destructione fieri haud posse.

2. Vigilius Papa Romanus quintæ Synodi decretis de tribus capitulis resistens, restitit justitiæ & veritati: quia Synodus, juxta memorata testimonia, justè & ex veritate decrevit.

3. Idem

3. Idem Vigilus, ut liquet ex epistola Pelagii secundi ad Eliam, ut & Bedâ, per ignorantiam veritatis & imperitiam fidei oppugnavit quintam Synodum.

4. Schismatis culpa inter dictam Synodum & Vigilium penes hunc fuit, testibus utroque Pelagio.

5. Idem testantur Vigilium Concilii antagonista zelo quidem Dei arfisse; sed non sine culpâ: quia non secundum scientiam: utpote qui haud secus in hoc negotio defudaverit, ac Judæi Evangelio resistentes.

6. Addunt & hoc, jure coercitum publicâ auctoritate Vigilium, & merito punitum: neque de passionibus posse gloriari: quandoquidem nulli fas retributionem premiorum expectare pro culpâ: neque enim martyrem facit pæna, sed causa.

7. Etiam illud subjungunt, tempus fuisse, (Vigilio nempe ob contumacem quintæ Synodi rejectionem exulante) quô pars consentiens & Vigilio adhærens schismatica erat, pars dissentiens Catholica ecclesia.

8. Ac specialiter Pelagius primus ait: *Subjectionis obsequium erga sæculares Principes de jure divino etiam episcopis incumbit, ne ipsò quidem exceptò Papâ Romano, quâ tali. Addo autem quâ tali; quia quod iam nulli debeat subjectionem seculari principi Episcopus Romanus, hoc non habet per se, quâ Episcopus Romanus, sed per accidens, quâ supremus jam urbis Romæ & circumjacentis ditionis Dominus temporalis. Quando autem supremum temporale dominium urbis Romæ erat penes Imperatores Romanos aut penes reges Gothicos, debebant illis*

illis Imperatoribus & Regibus subjectionem & obsequium ipsi episcopo Romano. Agnoscit nempe Pelagius unumquemque episcopum, nemine excepto, sui principis subditum.

9. Pelagius secundus: *Illa solum divinitus & plenè de fide catholica existimari debent definita ab ecclesià, quæ manifestum est per omnia Prophetis, Evangelicis ac Apostolicis auctoritatibus consonare. Quibus auctoritatibus quicquid non consonat jure rejicitur.*

10. Profitentur Pelagius ac Gregorius primi se omnimodà reverentià suscipere Conciliorum decreta. Facit cum his Leo tertius, qui cum Bernario Wormatiensi episcopo agens, verba hæc adnectit de Patribus primorum œcumenicorum Conciliorum: *nam ut ego, ait, me illis non dico præferam, sed etiam illud absit mihi ut coæquare præsumam.*

11. Ignotum fuit priscis Episcopis, cum orientis tum occidentis, nuperum hoc Pontificiorum commentum de infallibilitate episcopi Romani: nec his unquam id in mentem venit.

12. *Præceptum Petri, ait Pelagius primus, 1. Pet. 3. 15. ut Christiani semper parati sint ad respondendum de spe, quæ in ipsis est, omni poscenti rationem, ipsos obligat Pontifices Romanos: ut pro auferendo suspicionis scandalo, per evidentem fidei suæ declarationem, in nullà se à sacrà Apostolorum doctrinà, in nullo à synodicis decretis sacrà Apostolorum doctrinæ consonis, deviàsse ostendant.*
 — *Atque si quemquam vel pusillum scandalizent non dando satisfactionem de fide & spe quæ in ipsis est, hoc non sine magnà faciunt comparatione supplicii. Certè hoc tempore Romanus Papa, in templo*

plo Dei 2. Theff. 2. 4. tanquam Deus sedens mandatum Petri impiè spernit, ac in commentitiæ infallibilitatis latibulum impudentissimè se abdit.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

De Pelagii secundi ordinatione absque iussione Imperatoris, ejusdem obitu ac successore Gregorio ac Leandro Hispalensi: de conversione Gothorum in Hispania, ut & Anglorum ac veteri ecclesiæ Scoticæ, priscorumque Britannorum ad Christianismum deductione.

Testibus Anastasiô, Marianô Scotô, Martinô Polonô, Antoninô Florentinô ac Platinâ, Pelagius secundus Benedicto est suffectus absque Principis iussione: eò quod tum temporis Roma circumcingeretur arctâ obsidione à Longobardis. Postmodo tamen ad placandum Imperatorem, sine cujus approbatione omnis electio frustranea, dimissus Gregorius diaconus: qui Constantino-
poli, hortatu Leandri Hispalensis episcopi, libros Moralium in Jobum exaravit, teste Sigeberto Gemblacensi. Platinam scribentem, à clero nihil actum in Pontifice eligendo, nisi approbasset electionem Imperator, ita interpretatur suis annotationibus Onuphrius Panvinus: nempe, Gothis à Narfete ex Italiâ pulsis, Romain simul orientali imperio adjectam esse, regnante Justiniano: qui, ex autoritate Vigilii morem introduxit: ut creatus Romanus Pontifex non ante consecraretur; quàm electio ac confirmatio, certâ pecuniæ summâ redempta, ab Imperatore Constantinopolitano sanciretur. Creditur id Justinianum
eò

cō animō præcipuè urfiffc, quandoquidem longè aberat; ne finitimis barbaris Italia traderetur: præcipuè cū Pontificum authoritas invalesceret, & Silverius Papa jam illud facinus agitasse videretur. Postmodo tamen Constantinus, Heraclii pronepos, sanctitate Benedicti secundi permotus, sanxit; ut clerus S. P. Q. R. Pontificem eligeret; qui, absque Imperatoris confirmatione, ordinaretur ab episcopis. Rursus Hadrianus primus hoc jus, & paulo amplius, Carolo Magno ac ejus successoribus primū, deinde Imperatoribus Romanorum concessit: quod, successoribus hujus ab Hadrianō tertio ereptum, Othoni primo Leo octavus restituit. Id postremo Gregorius septimus, Henrico quarto ademptum, Cardinalibus & clero primū, dein alii Pontifices Cardinalibus tantū permisere: quod & hodieque perdurat.

2. Testantur Gregorius Turonensis, Marianus Scotus ac Sigebertus Gemblacensis, Pelagium secundum periisse cum plurimis primum, infelicissimo tempore: quō ingens inundatio & serpentium copia in littus ejecta, putrefactum aërem pestemque inguinariam excitasset. Addit Sabellius Italiam, aquis & limo inhabilem culturæ, horrendā fame laborasse. Inguinariam autem luem tam funestam fuisse Suffridus presbyter Misniacensis memorat; ut apostemata ad inguina homines in viā, colloquiis, mensā, imo & sæpius enecarent inter sternutandum: unde sternutantibus ista apprecatio, *Deus te servet*, nata est; quæ etiam postmodo apud posteros inolevit. Libet occasione miseri obitus Pelagii, viri laude dignissimi, alia istius generis exempla in medium proferre. Nar-

rat

rat Guilielmus Tyri episcopus, Fulconem Hierosolymorum regem omni commendatione majorem, equo prolapsum lethali casu, dum leporem infectatur, & sine sensu in urbe Acconensi, defluente per aures naresque cerebro, miserrimè obiisse, annò quadragesimò secundò sæculi undecimi. Refert itidem Jacobus de Vitriaco episcopus Acconensis de Fredericò Ænobarbo Imperatore optimò, ipsum è Germaniâ profectum, victricibus copiis peragrâsse Saracenorum terras ad Armeniam usque. Ibi autem fervente cælò flumini, Tereo incolis nuncupato, se immittentem miserrimè periisse. Certè non sine magnò Christianismi detrimentò. Ita quippe illius adventum metuebat Saladinus Ægypti Sultanus: ut extrema satis desperatè expectaret. Refertur historia in annum nonagesimum sæculi undecimi. Exstat de hac expeditione & morte Frederici epistola: cujus author oculatus testis. Verba illius sunt: *Factò prandiò, post infinitos & intolerabiles labores, quos per mensem jam erat passus, & vellet balneari in eadem rapidissimâ aquâ, & ita se refrigerare vellet natando, Dei judicio, casu lachrymabili & inopinatò submersus est. Cujus reliquias debitâ veneratione nobiscum portamus.* Radevicus Frisingensis author est, Fredericum maximam providentiæ partem obsequio pietatis impendisse. Et quis nescit Josiæ lachrymabilem cædem in prælio? Jobi liberos ruinâ ædium inter convivandum oppressos? Memorat Cavellus virum sanctum doctumque, in musæo repente defunctum, libro, quem legebat, agonizante digito illum locum designasse, ex Sapient. 4. 7. *Justus quâcunque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Conveni-
enter

enter Augustinus : *Mala mors putanda non est, quam bona vita præcesserit.* Non itaque multum curandum est iis , qui necessario morituri sunt, quid accidat, ut moriantur ; sed moriendo quò ire cogantur.

3. Gregorius diaconus Pelagii secundi apocri-farius Constantinopoli , invenit ibi Leandrum Hispalensem episcopum : quem in juncta legatio, pro causis fidei Herminigildi regis Wisigothorum , Hispaniam tum obtinentium , in illam urbem deduxerat. Leandri impulsu Gregorius , qui jam firmam cum illo amicitiam contraxerat , in Jobum luculenter commentatus est. Librum hunc postmodo, ad Pontificatum Romanum promotus, transmisit Leandro. In præliminari epistolâ hæc inveniuntur de S. Scripturæ laudibus : *Divinus sermo sicut mysteriis prudentes exercet ; sic plerumque superficie simplices refovet. Habet in publico unde parvulos nutriet : servat in secreto , unde mentes sublimium in admiratione suspendat. Quasi quidam quippe est fluvius , ut ita dixerim, planus & altus : in quo & agnus ambulet & elephas natet.*

4. Leandro Hispalensem ecclesiam regente, Lewigildus Wisigothorum rex in Hispaniâ regnabat , qui & Suevos ibi degentes subjecit. Erant huic filii Herminigildus ac Reccaredus : quorum ille Ingundem Childeberti Francorum regis sororem in matrimonium sibi copulavit. Illa pia & orthodoxa , annitente Leandro , ab Arianâ hæresi (illâ omnes Wisigothi infecti) ad fidem catholicam convertit. Pater Lemigildus, quâ blanditiis quâ minis, à veritate abducere frustra tentat. Tandem duro carceri mancipatum , nec sic fractum, secu-

securi cerebro impactâ miserrimè trucidat. Addit Gregorius Papa, qui hanc historiam habet, Lemigildum postea ductum pœnitentiâ, & morientem commendâsse Leandro filium alterum Reccaredum: qui patri succedens, arianismum abjuravit & cum totâ Wisigothorum gente orthodoxam religionem est amplexus. Recaredi, procerum & episcoporum confessio invenitur in actis Concilii Toletani tertii, celebrati jussu regis hujus anno octuagesimo nono sæculi quinti. Exstat & homilia Leandri gratulatoria hâc de re. In illâ inter alia observat: *Ecclesiam catholicam dum premitur erudiri; & dum insectationem patitur, dilatari; & dispendijs suis proficere, sudque damno subcrescere; & virtute sponsi ejus, deprædatores ecclesiæ fieri prædam & ad eam reduci, & qui hostes erant, eidem possidendos acquiri.* Epistolâ ad Leandrum missâ gaudium suum exprimit Gregorius Papa: in quâ tandem de Reccaredo, hæc subjungit: *Quoniam antiquus hostis bellum durius contra victores proponit, nunc contra eundem solertius sanctitas vestra evigilet, ut bene cæpta perficiat, bonis operibus extollat, ut fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat, & quia æterni regni civis sit, operibus ostendat: quatenus post multa annorum curricula, de regno ad regnum transeat.*

5. De Gregoriô hîc testatur Anastasius, misisse Mellitum, Augustinum, Joannem aliosque pios monachos ad convertendos Anglos. Britannorum scelera Gildas eorundem historicus lachrymabili stylo describit. Prolixè Beda narrat conversionem Anglorum à paganismo operâ Augustini primi episcopi Cantuariensis, ac Melliti Londinensis.

Idem

Idem author habet, Scotos, ex monasterio insulæ Hij, in Angliam profectos, ibidem magno cum fructu euangelium prædicasse: monasterii autem fundatorem Columbanum, ex Hiberniâ anno sexagesimo quinto sæculi quinti eò appulsum. Verba Bedæ sunt: *Habere solet insula Hij rectorem semper abbatem presbyterum, cujus juri & omnis provincia & ipsi etiam episcopi ordine inusitato debeant subesse, juxta exempla primi doctoris illius Columbani, qui non episcopus, sed presbyter exstitit & monachus. De cujus vitâ & verbis nonnulla à discipulis ejus feruntur scripta haberi. Verum qualiscunque fuerit ipse, nos hoc de illò certum tenemus, quod reliquit successores magnâ continentia ac divino amore regularique institutione insignes.* Exstat & epistola Joannis papæ ad Scotos; cujus hoc initium, eòdem Bedâ teste: *Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, Columbano, Chromano, Dimano & Bathano episcopis, Chromano Hermannoque, Laustrano, Stellano & Segiano presbyteris, Sarano cæterisque doctoribus seu abbatibus Scotis.* Literas has exaratas vult Baronius anno 639. Memorat Beda quæstionem motam in Northumbriâ de observatione Paschatis, tonfurâ aliisque rebus ecclesiasticis, à quibusdam è Cantiâ & Galliâ: at episcopos Scotos Finanum & Colmanum, quorum fidem pietatemque summo perè commendat, acerrimè cum popularibus restitisse. Post Finani autem mortem habita est Synodus, præsentè Nordanhumbriorum rege Oswi. Ibi Colmanus dicere jussus ostendit pascha quod celebraret, sibi à majoribus viris sanctissimis ita traditum. Contra Wilfridus presbyter Agilberti Occidentalium Saxonum episcopi allerebat suum morem

morem celebrandi paschatis præferendum exen-
plo ecclesiarum per Italiam, Galliam, Africam,
Asiam, Nicænô Conciliô non statutum noviter,
sed confirmatum. Colmanus autem regerens, pro
suâ sententiâ adducit Anatolium episcopum Lao-
dicenum & Columbanum ejusque successores;
quos vitâ & disciplinâ sequi haud desisteret. Wil-
fridus contrâ contendebat Anatolium sensisse ali-
ter, excusans rusticâ simplicitate Columbanum &
assecclas, opponensque eorundem exemplis &
paucitati ecclesiam universalem ac Petrum, cui
datæ claves regni cælorum. Levi isthòc argumen-
tô motus rex Oswi, conclusit se nolle Petro apo-
stolo contradicere, ne forte accedens ad fores
regni cælorum introitus negetur: atque ita pri-
scorum Scotorum observantiam Paschalem dese-
ruit: Ea verò hæc obtinebat: utar verbis Bedæ:
*Paschæ diem non semper in lunâ quartâ decimâ
cum Judæis, ut quidam rebantur, sed in die quidem
dominicâ, aliâ tamen quàm decebat hebdomadâ ce-
lebrabant. Sciebant enim, ut Christiani, resurre-
ctionem dominicam, quæ primâ sabbati facta est,
primâ sabbati semper esse celebrandam.* Eòdem
Bedâ teste, agitata est quæstio hæc annô sexage-
simô quartô sæculi sexti: & Colmanus omnibus
despectus, à sententiâ non decedens, decessit ex
episcopatu suo Nordam-Humbrorum Anglorum
in Scotiam; assumptis quotquot pascha catholi-
cum & tonsuram coronæ, de quâ itidem non mini-
ma quæstio, recipere nollent.

6. Si quis verò altius initia suscepti à Scotis Chri-
stianismi rimetur, invenit Donaldum primum re-
gem Scotiæ vicesimum septimum cum proceribus
evangelicam doctrinam suscepisse annô ducente-
si-

simô tertiô. Recitat de eâ re antiquos hos versus Joannes Lestæus:

*Christi transactis tribus annis atque ducentis,
Scotia Catholicam cæpit inire fidem.*

Id ipsum asserit Tertullianus, qui illô tempore floruit: *Britannorum*, inquit, *inaccessa Romanis loca, Christo autem subdita.* Ex his liquet Scotorum, Pictorum ac Britonum primitivas ecclesias totis quingentis & tredecim annis, veram fidem professas, infallibilitatem Romanæ sedis haud agnovisse. Proinde & irritum, imo impium illud Bonifacii octavi est factum: Porro, ait, *subesse Romano Pontifici, omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino esse de salutis necessitate.*

7. Conciones Evangelicas Britonibus dictas referunt Gildas sapiens ad Apostolica tempora, Nicephorus Calliti ad Simonem Zelotem, Pamelius ad Josephum Arimathæensem. Baronius narrat ex historiâ Anglicâ manuscriptâ, in Bibliothecâ Vaticanâ asservatâ, Josephum ex Galliâ in Britanniam trajecisse & ibidem post prædicatum Evangelium obiisse. Joannes Lestæus addit Glasimburia habitasse & cumulatum esse. Beda autem conversionem Britannorum non altius repetit, quàm ab annô centesimô quinquagesimô sextô, regnante Lucio.

LIBER QUARTUS

De

MUHAMMEDE

Ejusque impietate, sectatoribus, bello sacro & aliis quibusdam.

CAPUT PRIMUM.

De occasione, tempore & loco, quibus ortus Muhammedes, de origine Hagiræ & festivitate diæi Veneris: de annis Hagiræ, mensibus Hagarenis & diebus.

Diffusis, ut superius memoratum, per orientem hæresibus, & mox sequutis Monothelitis, prodiit divini furoris flagellum, in orbis feralem ruinam Muhammedes. Is genere obscurus, Arabs de gente Ismaëliticâ, parentibus idololatriæ natus, per Ægyptum & Palestinam diu vagus, tandem viduæ opulentis nuptiis in provinciâ Chorazan gaudebat. Forte, ob non soluta stipendia, ab Heraclio defecerant populares ejus Arabes. Illos ad rebellionem magis ac magis instigans Muhammedes, tantum effecit: ut à parte eorundem dux crearetur. Verum cum obstare videret prioris vitæ sordes, (latrocinium enim exercuerat) quò minus nactum imperium tueretur: ostendit divinitatem homo vater & ad omnia promptus. Mechæ sive Meccæ virus ementiti prophetae disseminare cæpit: cum magistratus in seductorem animadvertere statuit. Ergo rem subodora-

tus

tus fugit Jetrib sive Jesrab Arabiae urbem; (Euthymio Æthribus est dicta) confluente huc undique delusâ multitudine. Unde civitati postmodo nomen inditum Medinæ Alnabi, id est, urbs Prophetæ, & per excellentiam simpliciter Medina. Et à tempore illius fugæ Meccâ, computatur initium æræ Muhammedicæ, vocabulô Arabicô Hegira sive Hagira, id est, fuga dictô. Incidit autem in diem Veneris, quâ Muhammed, numerans cum Hebræis à vesperâ ad vesperam, festivitatis hebdomadarias instituit. Testatur Damascenus Hagarenos, ex Hagar Abrahæ ancillâ ortos, coluisse Luciferum, multos ante Muhammedem annos. De origine hujus stellæ fabulam hanc admodum ridiculam habet. Nempe in colloquio cum Abdiâ Judeo interrogatus Muhammed, cur suis vini usum interdixisset in hoc sæculo, cùm post in cælo bibituri sint? Respondet: olim à Deo missos angelos Arot & Marot ad gubernandum orbem, istis conditionibus; ne injustè judicarent, aut interficerent, aut vinum biberent. Observârunt illi diu præscriptam legem: donec tandem mulier formosissima, dicam scribens marito, angelos opiparo convivio excepit, & multis blanditiis ad potum vini pellexit. Inebriati hospitæ pulchritudine incaluerunt, noctem orantes: quam addixit, si alter indicaret viam quâ adscenditur in cælum, alter quâ descenditur. Annuunt, ac monstrant. At, de itinere edocta, subito in cælum elevatur. Deus autem videns, cognitâ causâ, mulierem in Luciferum convertit, stellam ita reliquas splendore superantem, ut hæc formâ fæminis omnibus quondam præcessisset. Angelis verò, in iudicium vocatis, optionem obtulit eligendi vel temporales pœ-

poenas hujus, vel æternas futuri sæculi. Præoptârunt nunc plecti. Igitur catenis ferreis sunt suspensi in puteo Bebill, capitibus demissis, usq; ad judicii diē. Stellæ Phosphori autē adorationē quidē prohibuit Muhammed; Deum tamen in Alcorano introducit jurantem per stellam vespertinam, ventos, montem Sināi, Angelos & naves æquore currentes. Consimiliter ethnicorum Dii per ltygiam paludem, & Ægyptii per canes & catos jurabant: verus autem Deus tantū per se ipsum, utpote qui majorem se non habet, jurat.

2. Anni Muhammedani sunt merè lunares, constantque duodecim mensibus; quorum pares numerant viginti novem dies, impares triginta, teste Scaligero & Calvisio. Et hic addit, mensem inchoari, quando luna tenuiter cornicula est. Continet autem annus Hegiræ communis trecentenos quinquaginta quatuor dies, horas octo: in intercalari unus dies adjungitur. Minor itaque decem diebus & minutis quinquaginta tribus, quā noster Julianus annus est. Referente Leunclavio, tradunt Turcæ firmamentum cursum absolvere triginta duobus annis Muhammedanis: unde colligitur hos cum exiguo additamento respondere annis Christianorum triginta & uni. Propter inæqualitatem annorum solarium & lunarium annus Hegiræ orsus à calendis Decembris, post sedecim annos initium ejusdem cum initio Julii, & inde iterum post sedecim annos cum exordio Decembris. Mensium Hagarenorum nomina & ordo hic; quemadmodum à Scaligero ponuntur. 1. *Rabie prior*. 2. *Rabie posterior*. 3. *Giumadi prior*. 4. *Giumadi posterior*. 5. *Regeb*. 6. *Sahaben*. 7. *Ramadhan*. 8. *Serval*. 9. *Dulkadathi*. 10. *Dulhajathi*. 11. *Mu-*

harram. 12. Sephar. Postea idem Scaliger, & apud eundem Georgius Chrysococces, primò locò ponit mensem Muharram; rationemque cur Muharram penultimus Arabibus cæperit esse primus: ac iecundâ sede statuit Sephar, tertiâ & quartâ duo Rabie. Et ordinem hunc habet Calvilius: 1. *Muharam.* 2. *Sepher.* 3. *Rabie evel prior.* 4. *Rabie Achir posterior.* 5. *Guimadi prior.* 6. *Guimadi posterior.* 7. *Regiab vel Receb.* 8. *Sababen.* 9. *Ramadan.* 10. *Schebal vel Xavel.* 11. *Dulcada, Silcada.* 12. *Dilhaga, Zilitische vel Dhilhitsche.* Leunclavius ordinem & nomina mensium hæc tradit. 1. *Silchidze.* 2. *Muchavan.* 3. *Saphar,* 4. *Rebuil evel.* 5. *Rebuil Achir.* 6. *Dsumasiel evel.* 7. *Dsumasiel Achir.* 8. *Rezeb.* 9. *Schaban.* 10. *Ramazan.* 11. *Schewal.* 12. *Silcade.* Idem Leunclavius dies hebdomadæ Turcicæ hos recenset. 1. *Basar Juni:* respondens nostro Dominico, in Christianorum contumeliam mercatui dicatus. 2. *Basar Ertesi:* nobis dies lunæ. 3. *Salli:* Martis. 4. *Dsar Schamba:* Mercurii. 5. *Peschembe:* Jovis. 6. *Dsuma,* aliis *Zuma & Zuna,* vel *Dsuma Juni;* quod designat diem ecclesiæ: illa sacra & festa: Christianis dies Veneris. 7. *Dsuma Ertesi,* quasi dicas post festum: nobis Saturni.

CAPUT SECUNDUM.

De origine doctrinæ Muhammedicæ & Alcorani.

Muhammed, adjutantibus hæreticis Christianis Bairâ Jacobitâ & Sergiô Nestorianô mona-

na-

nachô, ac Judæis Phineâ & Abdiâ ben Salon, qui Arabibus Abdalla, aliisque, diabolicum virus chartis insperfit: quas in modum legis, à Judæis, Christianis, Ethnicis hic & alibi mutuatus, spurcissimâ farragine exaravit. Testibus Zonarâ, Theophane ac Philosophô Christianô apud Vincentium Bellovacensem, sæpius epilepsiâ laborabat: quod indignata dotata uxor Cadigam, mentitur angelum Gabrielem divina sibi oracula revelare: cujus præsentiam non ferret. Ut fidem faceret, utebatur monachô Arianô Muhammedes, quid affirmaret. At non alius ille angelus; quàm qui ora Pseudo-prophetarum Achabi occupavit: qui Montanum ad illam insaniam pertraxit; ut se homuncio Paracletum jactaret: & Manichæum, ut spurcus nebulo promissionem Christi de Paracleto in se completam, ac Apostolum Christi sese diceret. Librum autem suum, omnibus diris devovendum, Muhammed nuncupavit modo Alcoran, modo Alfurcan: dictus nempe *Coran* à radice *Kara*, quod est legere, colligere. Thomas Erpenius in scholiis ad historiam Josephi Alcoranicam, refert; Judæos quidem vetus Testamentum etiam à themate *Mikra*, quod designat lectionem, quia lectu dignum est, derivare: docti tamen Arabes volunt *Alcoran* dictum, à collectione capitum, quæ comprehendit: hinc & *Furcan*, quia in partes & varia capita divisum est. Schindlerus *Coran* à radice *Karar* deducit, quasi confessio. *Furcan* autem derivatur à *Farak*, dividere, discriminare. Ita ipse Muhammed in dialogo cum Abdiâ, ab eodem interrogatus, cur librum nuncuparet Alfurcan? Respondet, quia discretæ sunt sententiæ & figuræ ejus: nec enim simul descendit

super me verbum Dei. Nicolaus Cusanus ait: *Est liber legis Arabum Alcoran, ob præceptorum collectionem; atque Alfurkan, ob discretam capitum separationem.*

2. Testantur Damascenus & Euthymius monachus Zigabenus in consulatione Ismaëlitarum: Quod cum Muhammedani premerentur ad testimonium exhibendum, quò probarent Alcorani divinitatem, nihil potuisse proferre, nisi in dormientem Muhammedem librum hunc cælitùs incidisse. Itaque regeffisse Christianos, vel ab homine potuisse injici, vel à Muhammede id confingi: & quandoquidem ipsi bona sua non possideant absque idoneo testimoniò, mirum meritò videri hominis somniantis deliramentum recipi, sine miraculò, prophetica prædictione aut aliquò divinæ authoritatis vel minimò indiciò.

3. Narrat Vincentius Bellovacensis ex disputatione Philosophi cujusdam Christiani, typis editâ cum Alcoranò Latinò; Sergium monachum Nestorianum, latibulo occultatum, Muhammedi responsa furtim dedisse: sed deprehensum fuisse forte ab Hali filio Abitalib, adhuc puero. Sergius, quandoque Gabrielis, quandoque spiritus fidelis personam agens, partim minis, partim blanditiis, ab Hali silentium extorsit. Hic, Muhammedis patruelis, postmodo illius filiam unicam Fatemam in uxorem duxit.

4. Ricoldus Arabs Christianus ac dictus Philosophus ille apud Vincentiũ, ut & Cardinalis Cusanus, memorant; Alcoranum demum mortuò Muhammede, ex chartis domi inventis, in hanc formam redactam. Successores autem & discipuli de coagmentatione & expositione admodum dissidebant.

bant. Abubetar, indignante Hali, Muhammedi surrogatus, ad suum placitum Alcoranum disposuit: sed correxit illum Eleage filius Nizef. Alii itidem pro arbitratu interpunxerunt, deleverunt & addiderunt. Ita digladiatum est usque ad tempora Merpan filii Elezen: is enim Alcoranum in hanc, quâ nunc legitur, formam redegit; combustis aliis, quotquot potuit assequi. Nec minus dissentiunt, teste Ricoldo, expositores: ita ut in varias sectas scissi sint. Ab Occidentalibus discordant Orientales, & utrique etiam inter se, magnâ asperitate. Muhammedem sequuntur plures; Hali pauciores. Hi rotundè dicunt Muhammedem tyrannicâ potestate sibi usurpâsse legitimum jus Hali. Verba sunt Philosophi illius Christiani: *Quod si nulla alia varietatis hujusmodi Scripturæ causa videretur, quàm ex illo habebatur, scilicet quod Hali, & Ebuber, & Osman, & Omar semper discordes fuerunt & inimici, sufficeret. Dum pro certò constat, singulos eorum pro suâ intentione, alterum adversus alterum, in librò illò juxta propriam voluntatem, quicquid sibi placuit, ad sui commodum, vel addidisse, vel minuisse, vel variâsse. Ipsi, teste hóc Philosophò, Saraceni facti sunt, Alcoranum inconfusum, sine ordine, ratione ac sensu. Transtulit illum ex Arabico idiomate in Latinum Robertus Retenensis Angligena, anno 1143, jubente Petro Cluniacensi: qui translatum Bernardo transmisit; cohortans, ut in impium librum stylum dirigeret. Ipse summulam brevem contra diabolicam hæresin exaravit.*

5. Dividitur Alcoran in capita, teste Erpenio, dicta numero singulari *Souraton* & cum articulo, *Assourato*; pro quò Latinus interpres legit *Azoa-*

ra: sed Erpenius substituit *Suratas*; quarum aliæ Meccenses, quia in urbe Meccâ excogitatæ ante fugam Muhammedis, aliæ Medinenses, quia in oppido Jatsrib seu Medinâ, quò confugit Pseudo-propheta, ubi & sepultus cum filiâ Fatemâ & aliquot successoribus seu Caliphis.

CAPUT TERTIUM.

Impietatis doctrinæ Muhammedanæ specimen primum, quod est de regulâ fidei.

Tertullianus de Valentino hæretico: *Legis, inquit, & prophetarum, quædam probat, quædam improbat: id est, omnia improbat, dum quædam reprobat. Evangelium etiam habet suum, præter hæc nostra. Et de Apelle Marcionis discipulo: Leges & Prophetas repudiat. — Solò utitur Apostolò, sed Marcionis, id est, non totò. — Habet præterea privatas, sed extraordinarias lectiones suas, quas appellant Phaneroiseis Philumenes cujusdam puellæ, quam quasi prophetissam sequitur. Idem de hæreticis, qui secundum Phrygas: Habent communem blasphemiam, quam Apostolis quidem dicant Sp. Sanctum fuisse, Paracletum non fuisse: & quæ dicant Paracletum plura in Montano dixisse, quam Christum in Evangelio protulisse; nec tantum plura, sed etiam meliora atque majora. Idem: Quibus fuit propositum aliter docendi, eos necessitas coëgit aliter disponendi instrumenta doctrinæ. Alias enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent, per quæ docerent hæresin. Sicut illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ sine corruptelâ instrumentorum ejus.*

Ac

Ac Irenæus adversus Valentinum; *Cum ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum Scripturarum; quasi non recte habeant, neque sint ex autoritate, & quia varie sint dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas, ab iis qui nesciant traditionem.* Hanc fidei regulam ex lacunis putidis veterum hæreticorum recoxit Muhammedes illò sæculò; quò oriens miserrimè infaniis Monophysitarum, Acephalorum, Tritheitarum, Jacobitarum, Armeniorum, Origenistarum, Aphthartodocitarum, Corrupticolarum, Themistianorum seu Agnoëtarum in partes ierat. Etiam invalescebat nova Monothelitarum hæresis; quæ Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, Honorium Romanum episcopos, imò & ipsum imperatorem Heraclium affaverat. Attrita etiam diuturnis bellis Christianorum arma. Istò tempore surrexit Muhammedes, Gnosticorum manifestus affecla, contra veram fidei regulam directè pugnans: nam quamvis subinde honorificam utriusque Testamenti mentionem faciat: subjungit nefarius impostor sibi datum Alcoranum in confirmationem Evangelii, quemadmodum Christo Evangelium in confirmationem Veteris Testamenti: ut spurcissimò mendaciò authoritatem sibi conciliaret apud simplices. Neque tamen passus impostor inquiri Scripturas, ut Servator voluit. Cur ergo sibi de Scripturâ credi vult, contra Scripturam: se ipsum proponens pro veritatis regulâ; præcipuè cum, ut fatetur, miraculis destituatur, quæ in Christo agnoscit? Huc accedit quod nunquam probare possit, Sacras literas mutatas aut depravatas, aut ullum novum dogma continere, haud traditum per Mosem, prophetas ac Christum.

2. Muhammed , ne videatur Christi doctrinæ resistere , ait Christianos quorundam illius præceptorum oblitos. At cùm fateatur penes hos esse librum , à Deo hominibus traditum ; quærendum quorum Christi præceptorum in illo divino libro sint obliti ? Utrum ipsi Apostoli & Evangelistæ , an posteriores Christiani ? Veteres Gnostici Christianos posteriores sunt calumniati , quod Apostolica scripta corrupissent. Irenæus autem & Tertullianus illam calumniam nervosè refutârunt. Certè eandem fidem codicibus sacris , utut per orbem dispersis , & in omnigenas linguas versis , per omnia exactè convenientibus , innitentem , professi sunt tot sæcula ante Muhammedem , imo cunctis sæculis ; & etiamnum Christiani profitentur : & ejusdem Scripturæ verba eodém sensu allegaverunt Veteres & posteriores Orthodoxi Patres adversus hæreticos , quæ Prophetæ & Apostoli divinâ inspiratione veraciter & fideliter exarârunt.

3. Ejecti à Patribus hæresiarchæ has Sacras literas esse verè Apostolicas , & inviolatas ab ecclesiis asservatas ; eo amentia proruperunt , agitante Diabolo : ut ipsos Apostolos , modo inscitia , modo infidelitatis infimulârint : ac se ipsos his sapientiores jactârint : ut videre est apud Irenæum. *Cùm ex Scripturis arguuntur , in accusationem , ait , convertuntur ipsarum Scripturarum. — Apostoli , discipuli veritatis existentes , extra omne mendacium sunt. Et Tertullianus : Solent dicere non omnia Apostolos scisse , eadem agitati dementia , quâ rursus convertunt , omnia quidem Apostolos scisse ; sed non omnia omnibus tradidisse : in utroque Christum reprehensioni subjicientes , qui aut minus instructos aut parum simplices Apostolos mise-*

miserit. Quis enim integræ mentis credere potest, aliquid eos ignorasse, quos magistros Dominus dedit, individuos habitos in comitatu, in discipulatu, in convictu, quibus obscura quæque seorsim differebat, illis dicens datum esse cognoscere arcana? Et revera, cùm Christus grande illud opus conversionis per prædicationem Evangelii, de quò jam ante Prophetæ vaticinati, perficere voluit Apostolorum & Apostolicorum virorum ministeriò, præparavit accuratâ institutione; & Patri suo commendatos, Sp. Sanctò implevit; ac eorundem contemtores sui Patrisque contemtores pronuntiavit. Et hi quidem fideliter impositum munus sunt exsequuti: nihil, nisi quæ Moses & Prophetæ prædixerant, prædicantes: doctrinam irrefragabilibus Veteris Testamenti testimoniis, miraculis ac martyriis asserentes. Atque ita concidit calumnia ethnicorum, concedentium Christum virum sapientem & honorandum: sed cui discipuli, solito more, plusculum tribuerunt; imo æqualitatem cum Deo. Nervosè prolixèque id retundit Augustinus. Summa illius huc redit: Nempe quicquid discipuli de Christo dixerunt, illud Christus de se, atque Prophetæ de ipsò dixere: & quandoquidem Christus vir sapientissimus haud docuit contra vaticinia de se prolata, & cùm prædictiones tantâ manifestatione completæ sint, fides Prophetis haud deroganda.

4. Nec quisquam objicere potest, prophetias à Christianis confictas, quandoquidem easdem suis codicibus circumferant Judæi, Christianis hostes infensissimi. Urget id argumentum non raro Augustinus: *Reproba, ait, per infidelitatem gens Judæorum, à sedibus exstirpata, per mundum usque-*

quequaque dispergitur; ut ubique portet codices sanctos, ac sic prophetiae testimonium, quod Christus & ecclesia, prænunciata est, ne ad tempus à nobis fictum existimaretur, ab ipsis adversariis proferatur, ubi etiam ipsos prædictum est non fuisse credituros. — Ipsa prophetia quid aliud nisi à nostris putaretur conficta, si non de inimicorum codicibus probaretur. — Quid aliud hic significavit divina providentia, nisi apud Judeos solas divinas literas remansuras, quibus Gentes instruerentur, illi excarentur; quas portant non ad adiutorium salutis suae, sed ad testimonium salutis nostrae? Nam hodieque cum præmissas prophetias de Christo proferimus, jam rerum completarum luce declaratas, si forte Pagani, quos lucrari volumus dixerint, non eas tantò ante prædictas; sed post rerum eventum (ut hæc quæ facta sunt prophetata putarentur) à nobis esse confictas, Judæorum codices recitamus, ut tollatur dubitatio Paganorum. Hinc & alibi Augustinus Judæos nuncupat Christianorum librarios. Nempe, ait, Judæi inimici nostri sunt: de chartis inimici convincitur adversarius: Omnia enim Dominus distribuit: omnia pro salute nostra ordinavit. Prædixit ante nos: implevit hoc tempore nostro. Et quæ nondum implevit impleturus est. — Propterea adhuc Judæi sunt, ut libros nostros portent ad confusionem suam. Quando enim volumus ostendere prophetatum Christum; proferimus Paganis istas literas. — In quali opprobrio sunt Judæi? Codicem portat Judæus, unde credat Christianus. Librarii nostri facti sunt: quomodo solent servi post dominos ferre codices; ut illi portando deficiant, illi legendo proficiant. Ante Augustinum idem urget Iustinus Martyr, qui proba-

bationem doctrinæ Christianæ ex libris veterum Prophetarum, quos Judæi Christianorum hostes gestant, vocat maximam & verissimam demonstrationem. Ac iterum Augustinus: *Qui Prophetas ante descensionem suam præmisit, ipse & Apostolos post adscensionem suam misit. Omnibus autem discipulis suis, per hominem quem assumpsit, tanquam membri sui corporis caput est. Itaque cum illi scripsérunt, quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quod ipse non scripserit: quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium, & in diversis officiis concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus discipulis Christi in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit. Cuilibet certè patet, tutò credi discipulis Christi: utpote qui familiariter illò usi, Deo Patri commendati, ac in veritate sanctificati: qui doctrinam suam confirmârunt testimoniis legis, Psalmorum, Prophetarum & insignibus miraculis. Quis ergo non videt, tutius credi Apostolis de Christi doctrinâ; quam vel rebellibus Judæis, vel Pseudochristianis hæreticis, vel insanientibus ethnicis, vel blasphemò Muhammedi?*

5. Est notatu dignum, quod Deus pestem Muhammedicam in mundum non sivit irrumperè; quàm cum jam tot martyrum sanguine, tot Conciliis & Patrum scriptis, profligatâ impiâ Judæorum, hæreticorum ac ethnicorum opinione, stabilita

bilita esset Veritas, quæ in Veteri & Novo Testamento est revelata. Objicimus meritò Muhammedanis, doctrinam ipsorum longè post Apostolos natam; imo & directè eorundem scriptis repugnantem. Confingit quidem Muhammed impudenter, more veterum hæreticorum, fabulas quasdam, quibus coæva Abrahamo, Mosi, Davidi ac Christo dogmata obtrudere nititur: sed non probat. Nervosè nugis ejus opponitur id quod scriptum Esa. 8. 20. *Ad legem & testimonium, si non dixerint juxta verbum hoc, non erit ei aurora.* Pro. 30. 5. 6. *Totus sermo Dei purgatissimus est, scutum est recipientibus se ad ipsum. Ne adjicito ad verba ejus: ut non corripiat & efficiaris mendax.* Hinc & clausula, Apocalypsi ad calcem addita, cum gravi interminatione non detrahendi aut addendi quicquam Sacris Literis: pertinet enim illa ad universum Syntagma Canonicarum Scripturarum; quemadmodum evincit luculenter Paulinus Aquilejensis in Conciliò suò Foro-Julienfi anno 791. Meritò ergo Tertullianus adversus Hermogenem hæreticum: *Adoro Scripturæ plenitudinem. Scriptum esse doceat Hermogenis officina. Si non est scriptum, timeat væ illud adjicientibus aut detrahentibus destinatum.* Idem contra Apellem: *Non recipio, quod extra Scripturam de tuo inferis.* Et Augustinus: *Quisquis aliud evangelizaverit, anathema sit. — Aut legat mihi hoc in scripturis sanctis, & non sit anathema. — Si autem non ea de Scripturis sanctis legunt, sed suis contentionibus persuadere conantur. Credo illa quæ in Scripturis sanctis leguntur, non credo ista quæ ab hæreticis vanis dicuntur.* Et author libri de duplici martyrio, Cypriano adscripti: *Objice*
tenta-

tentatori clypeum scripturarum, in quibus tibi loquitur Deus, non minore fide, quam si tibi coram ore ad os loqueretur. — Ex Scriptura colligenda sunt sententiæ, quas ad manum, & velut in procinctu habeas, ut his protinus serpentem caput erigentem dejicias: nullus est enim animorum morbus cui non præsens remedium divina Scriptura suppeditet: hinc comparanda sunt exempla piorum; sed præcipue Christi, quibus se quisque vel animet vel consoletur. Patet ex his impudentia Muhammedis provocantis ad libros V. & N. Testamenti. Præcipue cum fateatur, teste Euthymio, Christum ea quæ in lege ante de ipso scripta sunt, vera certaque repræsentasse & Euangelium prædicasse, in quo vita, lux & iustitia. Ex istâ suâ confessione falsitatis evincitur Muhammed: utpote tradens dogmata, è diametro Christi doctrinæ repugnantia.

CAPUT QUARTUM.

Impietatis doctrinæ Muhammedanæ secundum specimen, quod est, de Deo.

MUhammed, multitudinem Deorum & imaginum adorationem rejiciens, sub velamento unius Deitatis, oppugnat Personarum pluralitatem. Nempe pluralitatem Deorum negans, confudit cum Sabellio Personas divinas: & rursus sub prætextu vindicandi distinctionem Personarum, divisit Deitatem, cum Ario: ac ad tuendam immutabilitatem & impassibilitatem Deitatis, Christum hominem ab æternô Verbô personaliter separavit, cum Nestorio: & ut Nestorianismo resistere

stere videretur, confudit in Immanuele naturas, cum Eutychete: cumque Manichæis damnavit naturam, & sub vindiciis naturæ, cum Pelagianis negavit gratiam. Verum quid attinet hunc & illum hæreticum oppugnare, & in aliorum tamen castra grandi errorum catervâ transire? Appositè Augustinus: *Isti Pelagiani hoc bene faciunt, Manichæis anathema dicere, & eorum erroribus contradicere. Sed faciunt duo mala, quibus & ipsi anathematizandi sunt: unum quod Catholicos Manichæorum errore criminantur; alterum quod etiam ipsi hæresin novi erroris inducunt. Neque enim quia Manichæorum morbo non laborant propterea fidei sanæ sunt. Non unum pestilentiae est genus, quemadmodum in corporibus, ita & in mentibus. — Quapropter aliud est quod anathematizamus cum eis; aliud quod in eis. Detestamur enim cum eis; quod rectè displicet etiam ipsis; ita tamen ut detestemur in eis, unde rectè displicent ipsi. — Possunt duo errores inter se esse contrarii; sed ambo sunt detestandi, quia sunt ambo contrarii veritati. Nam si propterea diligendi sunt Pelagiani, quia oderunt Manichæos; diligendi sunt & Manichæi, quia oderunt Pelagianos. Sed absit ut Catholica mater propter alterorum odium alteros eligat amare; cum, monente atque adjuvante Domino, debeat utrosque vitare & cupiat utrosque sanare.*

2. Observanda hic & alia Diaboli techna: quâ, dum pugnantes utrimque errores rejicere videtur, revera miscet. Ita Acephali, à Nestorianis & Eutychianis dissidentes, utriusque tamen sectæ impietate se obstringebant, cum Nestorio duas in Christo subsistentias, cum Eutychete unam natu-
ram

nam absurdissimâ vanitate statuentes. Videri vult Muhammed, dum Trinitatem cum Judæis, Hermogenianis, Praxeanis, Sabellianis negat, oppugnare Deorum pluralitatem: *Ne dicatis*, ait, *Deos tres esse; cum non sit nisi unus, qui Filio caret: eique omnipotenti cæli terræque subjecta sunt.* — Quisquis Deo socium ac participem posuerit, ingressum paradisi sibi illicitum reperturus. Sunt iterum increduli firmantes Deos tres esse: quia non est nisi unus Deus. Quasi verò Christiani Catholici, asserentes juxta scripturam Personarum Trinitatem, multiplicarent numerum Deorum. Objicit id Muhammed, ut lateat ipsius atheismus, sub vituperio polytheismi. Irenæi verba sunt: *Omnes fere quotquot sunt hæreses, Deum quidem unum dicunt, sed sententiam malam immutant: ingrati existentes ei, qui fecit eos, quemadmodum per idololatriam.* Tertullianus: *Deum aut fugunt hæretici alium adversus Creatorem: aut si unicum Creatorem confitentur, aliter eum disserunt, quam in verò est.* Itaque omne mendacium quod de Deo dicunt, quodammodo genus est idololatriæ. Speciosum est, Deum profiteri bonum: nec tamen excusabilis Cerdonis impietas, statuentis unum bonum, alterum malum Deum; qui & mundi ac V. Testamenti author. Insaniam hanc sectatus est hujus discipulus Marcion Ponticus genere; ut à bono Deo omnem malorum originem removeret. Addit Theodoretus, Marcionem non contentum traditâ à Cerdone hæresi, quatuor ingenitas substantias confinxisse. Arripuit postea Manichæus nefarium dogma de adversantibus sibi mutuò principiis. Hermogenes autem, unum quidem professus Deum, statuit de malorum origine ma-

teriam ab æterno existentem, juxta Stoicorum figmentum: ut nempe cum illis malorum causam adscriberet vitio materiæ. In hunc aliosque Terullianus stylum dirigens, ita exclamat. *Magna, bonâ fide, cæcitas hæreticorum pro hujusmodi argumentatione; cum ideo aut alium Deum bonum & optimum volunt credi, quia mali authorem existiment Creatorem: aut materiam cum Creatore proponunt; ut malum à materiâ, non à Creatore deducant.* Ita & Marcion, teste Theodoreto, universum hoc à materiâ originis experte conditum, & causam mali in homine ad conditionem materiæ increatæ referebat.

3. Muhammed, omnium hæreticorum sordes in acervum colligens, Diabolum ex igne pestifero creatum à Deo tradit: ita ut secundum illum malus sit necessitate naturæ. At ille ignis vel à Deo conditus: ac sic statuitur Deus mali moralis in Diabolo author: vel fuit ab æterno, quod hæreses Hermogenis & Marcionis sapit. Verum, ut rectè Athenagoras, nihil potest æternum esse & simul pestiferum: nec, quemadmodum bene Zacharias Mytelenes, quicquam coëxistens Deo ab æterno, quod sit alterius naturæ ab ipsâ unius veri Dei simplicissimâ Deitate: quia res ista hoc pacto in eodem honoris gradu collocatur cū Deo. At si reponant Muhammedani ignem quidem à Deo esse, non pestiferam qualitatem. Unde ista qualitas? Præcipuè cū ante Diabolum nulla creatura peccaverit. Torqueant se, ut lubet: non expediunt, quin Deum mali authorem constituent. Ad quam impietatem Muhammedem labi ex Alcorano observant Nicetas & Euthymius. Verum nulla est mali substantia, nec ab æterno malum.

malum. Ita Diabolus ipse bonus conditus; sed ab integritate ultro descivit, abusus libero arbitrio, ac volens cadere, cum posset stare si vellet; cum etiam velle posset, sed noluit. Blasphemè substantiæ divinæ partem animam esse Cerdoniani & Marcionitæ effutiebant, teste Theodoretō: quem errorem, quemadmodum videre est apud Augustinum, Manichæi ac Priscillianistæ sectati sunt. Et contra hos ille ita argumentatur: *Licet anima secundum quendam modum suum sit immortalis, tamen in deterius deficiendo & in melius proficiendo, mutabilis esse convincitur, & per hoc non esse de Dei substantiā dilucidissimè ostenditur.* — Et sanè horrenda est blasphemia substantiam Dei fingere compositam, partibilem, mutabilem, peccato contaminabilem, miseriis obnoxiam. Hanc blasphemiam recoquit Muhammed. Introducit Deum ita loquentem: *Nos hominem de terrā & lutō, Diabolō prius ex igne pestifero creatō, plasnavimus. Cumque me plasmatum hominem de lutō & eidem animæ meæ portionem insufflaturum Angelis intimavi.* Alibi delirus Pseudo-propheta ait, Deum Christo, quem tamen pro Deo haud agnoscit, animam suam dedisse. Facile nihilominus, ex iis quæ Christo adscribit, divinitas illius asseritur. Idem Muhammed introducit etiam Deum jurantem per ventos, nubes, naves, angelos, stellam vespertinam, dæmones aliasque creaturas, docetque homines istiusmodi juramenta, impietate manifestā. Sequitur hic Elxui hæreticum Judæum, qui tempore Trajani, quemadmodum Epiphanius memorat, discipulos docuit jurationem religiosam per salem, aquam, terram, panem, cælum, æthera & ventum.

CAPUT QUINTUM.

Impietatis doctrinæ Muhammedanæ tertium specimen, quod est de Christo.

Duplici telo Christum aggreditur Diabolus: vel enim aperte blasphemiat (id egit per Judæorum sacerdotes ac Pharisæos Matt. 26. 63.) vel subdolè & insidiosè laudat. Ministri hujus fallaciæ hæretici aut ethnici. Atque illi quidem negantes Christi Deitatem, inter se dissidebant de conceptione. Cerinthus & Ebion ex Josephi semine natum, Theodotus Byzantius ex Spiritu Sancto & Virgine, sed nudum hominem asseriebant. Post hunc surrexit alter ejusdem nominis, qui idem urgens, hoc addebat, Christum Melchisedeco inferiorem: & ab istis Melchisedeciani. Diram hanc heresin diversis temporibus renovârunt Artemon, Paulus Samosatenus & Photinus. Ex ethnicis autem multi Christum laudavere, ut hominem sapientissimum; sed deitatem illi affinxisse discipulos, pro affectu in præceptorem. Porphyrius philosophus, Christianis inimicissimus, refert, dæmones ac Hecaten pronunciâsse Christum pietate præstantissimum, & animam ejus, quemadmodum aliorum piorum, immortalitate donatam, in cælesti sede locari: quam errantes Christiani, contra ipsius Christi opinionem, colerent. Reponit verò Porphyrio hæc Augustinus: *Quis ita stultus est, ait, ut non intelligat, aut ab homine callido, eoque Christianis inimicissimo (Porphyrium designat) hæc oracula fuisse confecta, aut consilio simili ab impuris dæmonibus ista fuisse responsa; ut scilicet*

licet quoniam laudant Christum, propterea veraciter credantur vituperare Christianos.

2. Eodem pede perrexit Diaboli mancipium Muhammed, commendans Christum fraudulenter; ut verè Christianismum erroris videretur convincere. Negat nempe Deum Christo Mariæ filio (statuit illam Moſis & Aäronis ſororem) animam ſuam propriè contuliſſe. Vocat etiam Christum omnium gentium faciem in hoc & futuro ſæculo, virum optimum, ab univerſitatis Creatore miſſum: imo in illum credentes ſalutem conſequuturos, incredulos contra ſummis cruciatibus afficiendos. Alibi etiam Christum appellat Spiritum Dei, Verbi Dei, Mariæ filium cælitus miſſum, virtutem Dei. Fabulatur quoque prophanè de conceptione Christi; Deum ad Mariam miſiſſe Spiritum ſuum, qui coram eâ apparens formâ hominis, filium, abſque virili contactu, à Deo promitteret. Equidem Pſeudo-propheta hic nihil penſi habuit quidvis effutiſſe, ad illaqueandos ſuperſtitione animos. Quid autem eſt anima Dei, Verbum, Spiritus, niſi Deus? Non enim compoſitus eſt Deus. Juxta Muhammedem Spiritus Dei exiſtebat hypotaticè ante conceptionem Christi in utero: quippe qui ſe oſtenderit Mariæ ſimilitudine hominis. Confundit nequiter Spiritum ac Verbum Pſeudo-propheta; ne diſtinctæ agnoſcantur perſonæ.

3. Nugabatur olim Samofatenus Verbum Dei eſſe in Deo, ſicut in hominis corde eſt proprium Verbum ſive ſapientia hominis. Refutavit blaſphemum errorem Epiphanius. Inter alia, *Non enim hominis verbum, ait, homo eſt apud hominem. Neque enim vivit, neque ſubiſſit. Verum corde*

vivente ac subsistente, motus est solum & non substantia. Certè non potest dici Christum Verbum Dei, ideo appellari, quod Verbo seu imperiò ac potentiâ Dei creatus sit: nam etiam canes & asini Verbo Dei creati sunt.

4. Utitur autem quatuor argumentis Muhammed, quibus Christum non esse Deum probet. Primum est: Non est nisi unus Deus, qui socium haud habet. Verùm ex unitate Dei non sequitur Deum haud habere Filium; sed tantummodo Patrem & Filium non esse duos Deos. Et si nomine *socii* excludit Deorum pluralitatem, nobiscum facit Muhammed. Si pluralitatem Personarum ac personalem distinctionem illâ *socii* appellatione tollere vult; incidit in Praxeæ ac Sabellii hæresin. Secundum argumentum est hoc: Deus non est puellarum amator, non habet mulierem: itaque haud genuit Filium. Respondet scitè Riceldus: *Hæc argumentatio, ait, similis est, si quis dicat, Deum non esse substantiam, quoniam non habet accidens: vel non vivere quia non comedit vel respirat. Fatua est talis phantasia & hominis carentis intellectu & ratione. Christiani enim non tanquam ex muliere dant filium Deo; sed tanquam ex igne caliditatem, ex sole autem splendorem, & verbum ab eò qui loquitur: quæ omnia verè dicuntur gigni, etsi non ex muliere. Verùm inenarrabilis divina illa Filii generatio, ac nihilominus vera. Fatetur ipse obicænus mœchus Muhammed, Mariam virginem peperisse: ac nihilominus blasphemus ore tingit necessariam esse Deo mulierem ut gignat. Certè æterna illa generatio Filii, non est actio materialis, sed spiritualis, neque transiens, verùm immanens in Deo, modò creaturis imperscrutabili.*

bili. Tertium argumentum est: Si Deus haberet Filium, periculum esset dissidii inter eos. At verò dicimus cum Sacris literis, Patrem genuisse Filium consubstantialem, unâ cum illô potestate, maiestate, voluntate ac deitate, indivisâ in omnibus, perfectâ in singulis. Quartum argumentum à fictis revelationibus desumptum: Christum nempe in cælum sublatum à Deo reprehensum, quod se Deum asseruisset: illum autem obiectum criminis negando diluisse. Sed aliud revelat Muhammed, quam quod in Sacris literis revelatum: quæ apertissimè contradicunt, ac Christum Dei Filium asserunt.

CAPUT SEXTUM.

*Impietatis Muhammedanæ quartum specimen,
quod est de morte Christi.*

IN Alcorano introducitur Christus hæc loquens: *Super me est divina salus in die meæ nativitatis & mortis, & quia vivus iterum accedam.* Videri hinc possit Muhammedem agnoscere veram Christi mortem ac resurrectionem. Alibi tamen ait, Judæos non Christum, utpote à Deo translatum; sed Christi similem interfecisse. Idem jam ante Basilides erat commentus; nempe Jesum transfigurâsse Simonem Cyrenæum in suam formam; qui, ipso adstante & Judæos delusos ridente, est crucifixus.

2. Unicè Muhammedi propositum infidiosâ Christi laudatione à Christo abducere. At quam impiè ex diametro pugnat cum dilucidis Scripturæ locis: quibus vaticinia de Christi morte, ut & fun-

fundamentum unicum salutis, proponuntur. Matt. 26. 54. Luc. 24. 26. 27. Act. 3. 15. 18. Joa. 10. 15. 18. Rom. 5. 8. I. Cor. 2. 2. I. Cor. 1. 22. 23. 24. I. Joa. 3. 16. Rom. 8. 34. Coll. 1. 14. 20. I. Joa. 1. 7. Act. 4. 12. Heb. 2. 14. 15. Quandoquidem tota salus veritati mortis & resurrectionis innititur, hinc & semper id fundamentum subruere sunt conati plurimi hæretici: ut Simoniani, Saturniniani, Basilidiani, Marcitæ sive Marcosii, Marcionitæ, Manichæi aliique. Et hanc blasphemiam tandem etiam recoxit Muhammed.

CAPUT SEPTIMUM.

Impietatis Muhammedanæ doctrinæ quintum specimen, de deificatione Mariæ.

UT Christianismo odium conciliaret sinistros de eodem sæpius rumores disperfit Diabolus. Hinc illæ calumniæ ab Ethnicis in Christianos jactæ, de promiscuâ & incestâ venere, infanticidio ac epulis Thyestæis: quas turpitudines in suis conventibus exercebant scelerati hæretici Gnostici, à Christianis Borboriani quasi cænosi nuncupati. Ejusdem farinae Simoniani & Carpocratiani, qui & magiæ operabantur, testibus Irenæo, Theodoro & Clemente Alexandrino. Montani autem & Manichæi orû hæreses, utut non longè his ab similes, faciebant ad qualemcunque speciositatem illius calumniæ, quam occasione impietatis Gnosticorum Christianis affricuerat diabolus: quibus idcirco Ethnicis in commune ista objiciebant flagitia; etsi nec in genere doctrinæ, nec moribus, nec quotidianâ conversatione ullatenus convenirent

rent cum hæreticis istis, nomine Christiano scelera sua velantibus; cum nihil minus essent, quam Christiani.

2. Eodem mendacii spiritu actus Muhammed absolute Christianis adscripsit, quod solummodo impiè urgebant Collyridiani, à Patribus orthodoxis damnati. Ii nempe beatam Virginem divino colebant honore. Originem hæresis ita narrat Epiphanius in epistolâ ad Christianos Arabas: Narrant, ait, quod quædam mulieres illic in Arabia, ex partibus Thraciæ, hanc vanitatem invexerunt: ut in nomen semper Virginis Collyridem quandam sacrificent, (Collyris est genus quoddam panis, & ab oblatione collyridis dicti Collyridiani) & simul congregentur: & in nomen sanctæ Virginis ultra modum quid tentent aggredi, nefarium ac blasphemum negotio: & in nomen ipsius sacra celebrent per mulieres; quod totum impium est ac nefarium. Et paulo post Sanctorum juxta tempus in Deum gloria, facta est aliis non videntibus veritatem, in errorem. Tandem concludit: Sive mortua est sancta virgo & sepulta; in honore ipsius dormitio, & in castitate mors, & in virginitate corona: sive interfecta est, velut scriptum, animam ipsius pertransibit gladius; inter martyres est ipsius gloria, & in beatitudinibus sanctum ipsius corpus, per quam lux exorta est mundo: sive mansit; nam non est impossibile Deo omnia facere quæ vult; finis enim ipsius nemini notus est. Non convenit colere sanctos ultra decorum, sed honorare ipsorum Dominum. Cesset itaque error seductorum. Neque enim Deus est Maria. — Et alibi iterum de Collyridianis Epiphanius: Quædam mulieres currum quendam sive cellam quadratam ornantes, expanso super ipsum

ipsum linteò, in die quâdam illustri anni, per aliquot dies panem proponunt, & offerunt in nomen Mariæ. Omnes autem pane participant. Ac subiungit tandem. Revera sanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus. Revera virgo erat ipsa, virgo, & honorata; sed non ad adorationem nobis data: sed ipsa adorans eum, qui ex ipsa, carne genitus est; de cælis verò ex sinibus paternis accessit. — Quæ Scriptura de hoc narravit? Quis Prophetarum præcepit hominem adorari, nedum mulierem? — Ut plastes & rei potestatem habens, se ipsum de Virgine velut de terrâ efformavit, qui de cælis descendit & carnem induit Deus Verbum ex sanctâ Virgine: non tamen ut adoretur, neque ut Deum hanc efficeret: non ut in nomen ipsius offeramus, non ut post tot sæcula mulieres sacerdotes ac sacrificulas ostenderet. — Non imperare interrâ Mariam iussit Deus; sed hoc solum voluit; ut ipsa esset sanctum quid, & digna efficeretur regno ipsius. Et ultiniò ita concludit Epiphanius: Maria in honore sit: Dominus adoretur. Obvium est apud omnes omnino Patres, religiosam adorationem cujuscunque meræ creaturæ à Christianismo esse alienam.

3. Diabolicâ ergo calumniandi libidine Muhammed impietatem Arabicarum muliercularum circa cultum Mariæ nequiter toti Christianismo affricat. Interim conceditur nihilominus Mariam post Muhammedis tempora religiosè habitam à multistum in occidente tum oriente Christianis. At posterioribus sæculis plurimi identidem irreperunt errores: ex quibus frustra arriperetur ansa calumniandi Christianam religionem, Sacris literis comprehensam & ab ecclesiâ purè servatam,

ac ad diem novissimum servandam. In cassum ergo laborat Muhammed, obtentu Collyridianorum impietatis, à Christianismi veritate satagens abduceret.

CAPUT OCTAVUM.

Impietatis doctrinæ Muhammedanæ sextum specimen, de juramento & latrocinio.

Supra ostensum Muhammedem juramentum per creaturas, & inter eas etiam per Dæmones, instituisse: sequitur & dolosum, quod itidem probavit, cum multis hæreticis priscis. Nempe nullus in juramento reatus, si modo ex animo non juretur: juxta illud Euripidis: *Juravi lingua, mentem injuratam gero.* Justinus Martyr autem è contrario, Christianos usque adeo veracitati addictos ostendit, ut ne vitam quidem conservare, mortemque devitare tali subterfugio sustineant. Et Lactantius: *Non aliquando committet Christianus, ut lingua interpret animi, à sensu & cogitatione discordet.* At spurcus scurra Muhammed in suo Alcoranò: *Jusjurandum ex corde factum, non aliud, vos coram Deo reos efficit. Illius quidem veniam adipisci studens, decem pauperes pascat, sicut suam gentem mediocriter pascere consuetus est, aut eos induat, vel hominem redimat. Horum omnium impotens, tres dies jejunet.* At qualia Muhammedanorum jejunia? Nimirum quibus noctes totas transigere licet helluatione & vagæ libidinis obsequio.

2. Et ut pateat totam maledicti scurræ doctrinam, perfidiæ, perjurii, latrocinii ac truculentiae plenam, & hoc in illâ invenitur. *Usque quo vos*
me-

meliores & elatiores efficiamini, prædatores & expugnatores estote.

CAPUT NONUM.

Impietatis Muhammedanæ septimum specimen, quod tollit discrimen veræ & falsæ religionis, quoad salutis adeptionem.

Sciendum, ait in Alcorano, generaliter, quoniam *Somnis rectè vivens Judæus seu Christianus, seu lege sua relictâ ad aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans bonique gestor, indubitanter divinum amorem assequetur.* Convenit Muhammed cum Rhetorio; qui, teste Philastrio, omnes hæreses probabat, nullumque errare asseribat. Ita & Julianus Pelagianus, quem refutavit Augustinus, contendebat alienos à fide veram posse habere justitiam. Has impietatis lacunas in damnandam hæresium teterrimarum sentinam derivavit Muhammed.

CAPUT DECIMUM.

De anniversario Muhammedanorum jejunio & Paradiso, barbarâ inhumanitate in uxores & doctrinæ fabulosâ vanitate.

Gnostici & Carpocratiani, teste Irenæo, in hac vitâ spurcissimas voluptates sequebantur; easdem tamen à futurâ vitâ secludebant: utpote qui, negantes corporum resurrectionem, solas animas beari asseriebant. Muhammedes, eorundem carnalem præsentis vitæ petulantiam probans,

erro-

errorem quidem de corporibus non resuscitandis rejicit; sed interim resuscitato homini epulas & libidinosas corporum commixtiones in cælo promittit. Fecem hanc videtur hausisse ex sordidis Judæorum lacunis: qui, quemadmodum Ruffinus tradit, se resurrecturos autumant ad luxuriam & mundanas delicias. *Quomodo autem, ait Clemens Alexandrinus, fieri potest, ut aliquis à corporis voluptatibus victus assimiletur Domino, aut Dei habeat cognitionem?* Cessabunt certè, juxta Dei promissa, in cælo nuptiarum causæ omnesque carnales voluptates: non enim generabitur soboles, nec uxore erit opus propter incontinentiam, aut ad vitæ caducæ subsidium: erunt quippe æquales Angelis. Luc. 20. 35. 36. Resuscitabuntur nempe corpora spiritualia 1. Cor. 15. 42. 43. 44. conformia glorioso Christi corpori. Phil. 3. 21. Christus, Maria, Angeli æternum virgines; & his tamen ad coitum apta & propensa corpora affingit Muhammed. Vah spurcitiem! Nam quis, nisi incontinentiâ laborans, rem veneream putat esse voluptatem, quando prolis generationi non conducit? Ita & nullus nisi intemperans delectatur cibo & potu; quàm ad vitæ sustentationem. Nec transiisset terminos hos Adam, si in primævo integritatis statu perstitisset. Post lapsum conceditur infirmis consuetudo cum propriis uxoribus, etiam sine spe generandi; sed propter periculum fornicationis & tentationis. 1. Cor. 7. 2. 3. 5. 6. Verum quandoquidem nec generatio, nec incontinentia, nec fornicatio, nec tentator, nec ullum libidinis incendium habebunt locum in cælo; nullus ibidem conjugii & carnalium voluptatum locus. Innuat id Paulus Rom. 14. 17. *Regnum Dei*

Dei non est esca & potus : sed iustitia & pax & gaudium in Sp. Sancto. In hisce inchoatis est beatitudo viæ, in iisdem perfectis patriæ.

2. At recitasse fæditatem est refutasse. Ergo audite ganeonem. *Mulieres, ait Muhammed, vobis subjectas penitus pro modò vestrò, ubicunque volueritis parate, Deum timentes ad quem omnium est reditus. Et alibi : quotcunque placuerit, duas scilicet aut tres, vel quatuor uxores ducite, nisi timueritis eas nullatenus pacificare posse. — Mulieribus itaque vestris taliter factis, quod deinceps placuerit, ruboris atque timoris expertes agite.*

3. Belluinum autem jejunium istiusmodi injungit Muhammed : *Jejunium, ait, vobis, sicut & prædecessoribus vestris, per quod Deum timere videamini, tempore statuto, certoque dierum numero, videlicet mense Remodan, in quo liber legifer, boni malique discretivus, cælitus est datus, injungimus : quod quisque vivus præter infirmum & viatorem persolvat. Quod & ipsi faciant tempore quolibet. Deus enim mansuetus & pius, gravia à nobis nequaquam exigit : qui communiter etiam vobis nocturnos cum mulieribus coitus, cum abstinentiam huiusmodi tum difficilem tum vobis impossibilem agnoscat, permittit, inde daturus veniam.*

4. Templis verò prospicit impudicus blatero, quasi illa scilicet cælò essent sanctiora : prohibet in iis cum mulieribus coitus. At quis decentior actus in sacrâ æde, quàm quò in æternâ beatorum sede beati se exercebunt ? Verba sunt Muhammedis : *Timentes locum hortis & fontibus secundum possidebunt, vestibisque sericis & purpurâ vestiendi, puellas ducent cum oculis clavis & immensis : quorum albugines candidissimæ & pupillæ nigerrimæ.*

gerrimæ. Alibi ait papillis fore brevissimis, ac oculos habituras immensos instar ovorum. Et iterum easdem puellas ab hominibus & diabolis intactas nugatur. Et in dialogo cum Abdia Judæo, quærenti huic qualiter & quâ lege mulieribus commiscebuntur, respondet Muhammed: *Si ullum oblectamenti genus deesset, beatitudo minimè plena esset. Frustra ergo deliciæ adessent, si voluptas deesset. Quin imo quicquid volunt præsto est, & quasunque & quomodocunque volunt, habent & qualiter & ubi & quando & quantum & quoties volunt, sine morâ & difficultate: ita quidem quod quas hic uxores habuerunt fideles, habebunt & illic: cæteræ concubinæ erunt: ancillarum verò non erit numerus.* Et de mulieribus aliò locò addit; quod in cælo oculos nunquam nisi in maritos intendent, in continentiae & castitatis specimen: cum interim viris, quibus honestò exemplò præire incumbit, omni luxui venereo se dedere impune & liberum erit. At non mirum quod spurcissimus mæchus istiusmodi lupanar in Paradiso construat; ipse jam inter vivos libidine insatiabili cum omnibus omnino mulieribus, viduis, virginibus, conjugatis rem habere sibi indultum asseruit; idque speciali privilegio Dei. Ita non suffecit lenoni huic damnatam introduxisse obscænitatem, nisi & ejusdem Deum faceret patronum. Narrat Philosophus Christianus supra memoratus, non erubuisse impudicum hunc adulterum diris chartis infarcire: datum nempe à Deo suis renibus quadraginta viros in coitum potentissimos fortitudine libidinis adæquare.

5. Erat Muhammedi sodalis Zaidi nomine, & huic formosa uxor Temech: quam cum ille de-

periret, comminiscitur à Deo injunctum, ut Zaidi eam dimitteret ac sibi traderet. Postquam acceptam polluisset adulterio, legem hanc tulit Muhammed: *Uxorem suam, qui volet, dimittat: si quis autem uxorem dimittat, & voluerit ad eam reverti, ipsa prius nubat alii. Non enim fas est eam redire ad priorem maritum, donec prius alii nupserit.*

6. At satis diu sterquilinum hoc fædissimæ impuritatis movetur; restat inquirenda barbara in uxores inhumanitas. *Cùm viros, ait Muhammed, mulieribus præesse placuit Deo, ut ipsi corrigant eas, cum quibus suam expenderint pecuniam, ipsæque Deum invocent & maritis pareant, & eorum secreta sibi commissa celent, jus æquum postulat. Quæ si forte præcepta non observaverint, à vobis correctæ & castigatæ, in domibus lectisque detentæ verberentur, usque quo vestris nutibus atque præceptis pareant.* Ableganda hæc barbaries ad *Le-strigonos & Cyclopas.* Pugnat directè cum *Sacris Literis.* Matt. 19. 5. 6. Eph. 5. 25. 28. 29.

9. Vanitas porro doctrinæ Muhammedicæ restat excutienda. Sequutus ergo vestigia Simonis Magi, Basilidis, Nicolaïtarum, Gnosticorum, Valentinianorum, Borborianorum, Marcitarum, Archonticorum, ad decipiendos imperitos effingentium terriculamenta nominum & confictas barbaras appellationes, Muhammed etiam illo pede perrexit. Ut nempe inani sonò falleret, comminiscitur inaudita vocabula angelorum *Arot, Marot, Adrill, Seraphiel, & prophetarum Hut, Schale, Schaibh, Ismaël & Heforæ.*

8. Totum Alcoranum & reliqua itidem scripta vanis ac sceleratis fabulis sunt referta: ex iis plurimæ

rimæ è Sacris Literis impiè sunt transformatæ. Hujus farinæ est : quod fælicitatem Paradisi promittit illis , qui bruta salutant : quod fabulatur Alexandrum Magnum reperisse in ortu solem fonte luteo quiescentem : & terrâ in pulverem reductâ, buccinæ primò sonitu, cælôque fusò ac debilitatò, angelos octo Dei thronum sustentaturos die novissimo. Nec melioris notæ est dialogus ejus cum Abdiâ. Ibi quærenti Abdiæ, quomodo facta essent terra ac montes, & quæ ejus nomina & quando? respondet Muhammed : *Deus fecit Adam de limo, limus autem erat de spumâ, spumâ autem de procellis, procellæ de mari, mare de tenebris, tenebræ de luce, lux de Verbo, Verbum de cogitatione, cogitatio de Iacintò, Iacintus ex præceptò, est & fuit.* Et paucis interjectis, ait Abdias : *Quid post hoc operatus est Deus? Respondet; tabulam & calamum: & illi inscriptum quicquid fuit, est & erit in cælo ac terrâ: hic verò de clarissimâ luce.* Quærit porro Abdias, quæ calami longitudo? Reponit Muhammed : *Longitudo quidem itineris quingentorum annorû, latitudo autem octoginta itineris annorum. Octoginta dentes habet, qui non cessabunt scribere, quicquid factû in mundo usque ad diem judicii. Tabula autem unde? Respondet, de smaragdò vividissimò, verba ejus de Margaritis, dorsum ejus de pietate.* Ait porro, quoties ergo respicit Deus illam tabulam per diem & noctem? Respondet; *centum sexaginta: singulisque respectibus erigit quem vult, & deponit quem vult.* O scelestam insaniam! Quasi immutabiliter omni-scius istiusmodi adminiculis indigeret.

9. Porro de creatione cæli cum suo Abdiâ hæc nugatur : Nempe cælum ex fumo conditum, fu-

mum verò esse maris vaporem, viriditatem cæli
 ex monte Kaf, qui ex smarigdis Paradisi, orbem
 terræ cingit ac cælum sustinet. Statuit autem se-
 ptem cælos Muhammed; quorum primum de
 aquâ viridi, secundum de aquâ clarâ, tertium de
 smaragdô, quartum de aurô purissimô, quintum
 de hiacintô viridi, sextum de nebulâ lucidâ, septi-
 mum de splendore ignis. Supra septem hos cælos
 constituit mare vivificum & deinceps nebulosum:
 & tum ordine mare aëreum, lapideum, tenebro-
 sum ac mare solatii, desuper luna ac sol, nomen
 Dei, supplicatio, Gabriel, pergamenum, plenum,
 septuaginta intervalla lucis, septuaginta millia in-
 tervallorum virtutis, septuaginta millia montium,
 mille spatia, & in unoquoque septuaginta millia
 turbæ, in unâquâque turbâ quinque millia Ange-
 lorum, nunquam cessantium laudare Dominum
 Universitatis, Almunoihe, id est, terminus Ange-
 licæ dignitatis, vexillum gloriæ, intervalla de
 Margaritis, intervalla gratiæ, potentiæ, divinita-
 tis, dispensationis, scabellum, solium ac tandem
 desuper domus universitatis.

10. Quærit etiam Abdias, *utrum fideles sint Sol
 & Luna, an infideles?* Respondet Muhammed;
fideles quidem & obedientes omni mandato Dei.
 Et cur non æqualiter luceant, hanc exhibet ratio-
 nem. *Evenit, ait, ut incerta esset diæi & noctis vi-*
cissitudo, quousque Gabriel prætervolans motu
volitandi, forte ut sic alâ suâ lunam tetigit, & exim-
de luna est obscurata. Ordines autem stellarum
 constituit tres; primum dependentium per cate-
 nas à folio Dei lucentium, usque in septimum
 thronum: secundum stellarum cælum ornantium
 ac diabolos fugantium, cùm subintrare parant ad
 in-

insidiandum cælestibus consiliis: tertium autem in conspectu Angelorum. Quis sanæ mentis hæc dicit, hæc audit?

11. Ejusdem farinae sunt quæ, quærenti Abdiæ de Sole ubi esset, respondet Muhammed. *Sol, ait, in fonte calidò, fons in colubrò, coluber in intervallò, intervallum in monte Kaf, Kaf in manu Angeli, tenentis mundum usque ad diem judicii.* Et iterum Abdiæ roganti, quis modus deferentium sedem Dei? Respondet: *Capita eorum sub sede Dei, pedes sub thronis septem: tantà quidem cervicis amplitudine, ut si continuò volaret avis; vix mille annis ab unà aure perveniret ad alteram. Cornua super capita eorum implicata; victus & potus eorum laus & gloria Dei.* Et distinguit in octo portentosas acies, ad quarum conspectum vel moribundo excitaretur risus.

12. Porro de Meccâ tradit, tempore diluvii Noachi in cælum assumptam; Hierosolymam verò commissam monti Abikobez, servatamque in ventre Dei. Nugatur etiam insulsè de bove, cujus caput in oriente, pedes in occidente: cui quadraginta cornua & totidem dentes, à cornu ad cornu iter mille annorum. Bos hic lapidi insistit, sub quò mons inferni Zohot, itineris mille annorum. Infideles ubi in illius verticem evaserunt, contremiscet ac tota turba in orcum dejicitur. Sub hóc monte terra Vuerelea, sub hác mare Alkafem, & inde ordine terra Aliolen, mare Zere; terra Neama, mare Zegir, terra Therib, terra Agila, alba ut lac, redolens ut muscus, mollis ut crocus, lucida ut luna: super quam Deus congregabit justos: infra hanc mare Alknitar, in quò piscis Albehbut; super cujus dorsum terræ & maria,

maria, tenebræ & aër, & montes usque in finem sæculorum: infra piscem ventus, piscem sustinens; tum ordine mons, tonitru, fulgur, mare sanguineum, infernus conclusus, mare igneum, mare opacum, mare potentiae, mare nebulosum, tum laudes, glorificatio, solium, tabula, calamus, majus nomen Dei.

13. In eodem cum Abdiâ dialogô, ait ex Paradiso descendisse Mecham, Iesrab & Hierusalem: & ex inferno adscendisse Vastat Ægypti, Antiochiam Syriæ, Ehberam Armeniæ & Elmeden Chaldeæ urbes. Ait & ibidem Muhammed orbem patere in ambitum diem unum: quod istô temporis spatiô Sol circumbeat. Porro ingressis Paradisum ad esum proponi jecur piscis abbehbut: & superfluitates ciborum ejici sudore.

14. Cur autem carnis suillæ comestio neque hic neque in Paradiso concessa, rationem hanc Abdiâ exhibet impius nugator. Nempe Christus super modô arcæ & habitu superstitum in eâ hominum rogatus, formulam ex lutô inter manus confectam projecit humi, additis verbis; surge in nomine Patris mei. Ad dictum surrexit canus: qui interrogatus quis esset? Respondit, Jaseth filius Noë, qui canitiem subito contraxi, quandoquidem ad iudicium citari me autumo. Verum iussus à primordio historiam arcæ explicare, ordine totam edisserit. Ac inter alia discrimen grande refert, quod nempe pondere egestionum arca inclinaretur. Consulit hâc difficultate Noachus Deum: qui elephantis posteriora super sterquilinum verti jubet. Ex hujus fimô, hominum egestionem injectô, surrexit grandis sus. Is autem totam massam rostro dispergens, & conceptum in-

suetis

fuetis naribus fætorem effians, murem edidit: qui cum indefinenter tabulas roderet; Noachus, ex consilio Dei, leonem in fronte percutit. Ille concitus flatu anhelo felem efflat naribus.

15. In librô generationis & nutrituræ Muhammedis, narratur in Adamô lucem fulsisse, quæ per seriem nepotum Muhammedis Patri communicata ac ab illô matri: & ita genitum tandem hunc Prophetam. Ipsâ nativitatîs horâ Angeli Luciferum immergunt profundo maris Alcazum: unde post quadraginta dies aufugit in montem Kobelz. Ibi horrendo mugitu omnes suos Angelos convocans, causam tanti doloris exponit: nempe quia natus Muhammed Abdallê filius in totalem ipsorû ruinam. At in Alcorano ait, Diabolos istô librô gavisos, ad Deum conversos & peccati remissionem consequutos. Alibi etiam nugatur certatim convenisse omne avium genus, ut & nubes ac ventos cætusque angelicos, pro educatione infantis Muhammedis altercantes. Eôdem hóc de nutriturâ suâ librô, & id habet: nempe tres viros ipsum puerulum in montem elevâsse; ac primum aperuisse pectus ad umbilicum absque læsione, apertaque ejus viscera nive lavisse: succedentem autem secundum scidisse cor Muhammedis per medium, & è medio granum nigrum ereptum abjecisse, dicentem; hæc est portio Diaboli: tertium denique locum exterfisse, & Muhammedem, ut fuerat, restituisse. Verûm fædo stercore tam putidorum mendaciorum chartam diutius commaculare nolim.

CAPUT UNDECIMUM.

De Saracenorum circumcissione, etiam ante Muhammedem; & unde dicti Saraceni.

EBion, qui jamdum ætate apostoli Joannis vixit, curfit ceremonialis legis observantiam. De eò ita Epiphanius: *Quid verò jactat Ebion circumcissionem? Quando etiam idololatæ & scelerati Ægyptii circumcissionem habent: sed & Saraceni, qui & Ismaëlitæ circumcissionem habent. Et Samaritæ ac Judæi & Idumæi & Gomeritæ.* Tradit autem Rufus Festus à Lucullo victos Phylarchos Saracenorum in Osdroëna, & postea à Pompejo Saracenos ac Arabes. Testatur etiam Dionysius Alexandrinus, tempore persecutionis Decianæ, multos Christianos in monte Arabico à barbaris Saracenis captos. Epiphanius de Ismaële loquens; *nascuntur, ait, huic filii numero duodecim, ex quibus sunt tribus Agarenorum sive Ismaëlitarum, qui nunc Saraceni vocantur.* Idem eòdem locò tradit, Scythianum, qui primus sectæ Manichæorum fundator, è Saraceniâ oriundum. Scythiani discipulus Terebinthus, qui & Buddas, & hujus Cubricus, qui & Manes. Verba sunt Cyrilli Hierosolymitani: *Scythianus quidam erat in Ægypto, genere Saracenus.* Et Hieronymus referens gesta anni quinquagesimi octavi sæculi tertii: *Saraceni, inquit, in monasterium beati Antonii irruentes Sarmatam interfecerunt.*

2. Circumcisio ergo apud idololatrias Saracenos jam diu ante Muhammedem obtinuit: is enim solummodo retinuit. Valentinus Schindlerus scribit

bit Muhammedanas puellas à circumcissione immunes : cui contradicitur à Cedrenò ac Euthymio Zigabenò. Et hic *Mares quidem*, ait, *circumcidere Hebraicum est : fæminas verò etiam proprium impudentiæ Muhammedis ; scilicet ut circumcissionem in lege præscriptam corrigeret*. Manifestum etiam est, quamvis Muhammedis secta initio dicta Saracenica, Saracenos tamen diu ante ipsum fuisse : verum ita dictam, quod hi primi superstitionem illam susciperent.

3. Sozomenus testis est Ismaëlitas, quò spurii generis ignominiam ab Agar obliterarent, se Saracenos à Sarra Abrahami conjuge nominasse. Alii tamen à Saraco Arabia oppido nomen derivant, alii item à voce Arabicâ Sarra, quæ arcanum designat, eo quod Ismaëlita desertos Arabia montes primitus incoluerunt : quia autem vicinos prædationibus infestabant, inde Saraceni quasi fures & raptores dicti. Et hæc probabilis maxime sententia, quam Schindlerus refert : *Sarac* enim Arabibus furatus fuit, expilavit, *saric* fur, *sarca* furtum : inde & Rabbini *Sarki*, Arabs sive Saracenus.

CAPUT DUODECIMUM.

Quibus modis propagata sit & conservetur adhuc Muhammedana superstitio. Item de appellationibus Musulmanorum, Islamorum, Jezideorum, Gaurorum, Sophinorum, Mamlucorum, Sultanorum, Chalipharum, Seriphum. De Symbolo Muhammedano. De Muhammedis & sectatorum successu & ejusdem obitu.

Propagatur & conservatur Muhammedismus latrociniò, perfidiâ, promissione carnalium

voluptatum ac imperatō stupore seu cæcâ obedientiâ. Verba Muhammedis sunt in Alcorano: *Contradicentibus dicito, ut sibi sua sint negotia, tibi que tua, ipsique à tuis factis & tu à suis liber.* Alibi: *Tecum disputare volentibus dic, Deum solum omnes actus tuos agnoscere, qui die postremâ lites omnes & contrarietates discutiet.* Sed non modo impius est pseudopropheta, quod nomen Dei suis nugis prætendat, verum etiam ridiculus: nam quid hoc ad præsentem controversiam? Quæro ex ipso rationem fidei, paratus meam expromere. Quam bellè respondetur, scilicet, Deum omnia scire? Quis de eo ambigit? Quæstio illa ventilanda, quibus veritatis fundamentis Muhammedismus innitatur. Exhibeantur illa, juxta Apostolum 1. Thess. 5. 21. *Omnia explorate, quod bonum fuerit retinete.* Ac 1. Joa. 4. 1. *Dilecti ne cuius spiritui credatis: sed probate spiritus num ex Deo sint.*

2. Stupori huic accedit belluina voluptas, cui, quid mirum si homines voluptuarii se mancipient, sub specioso religionis obtentu: præsertim cum eandem injungat, justō Dei judiciō, barbaræ impietatis victrix manus. Jubet enim Muhammed omnes à doctrinâ suâ alienos capi ac interfici, nisi se sponte subjiciant. Narrat Saracenorum Chronicon, ab iisdem scriptum & receptum, concionibus & vi armatâ suum dogma disseminasse: quandoquidem gladii metus sæpe plus efficiat, quam amor rationis, ut ibidem infit Aomar unus ex sociis Muhammedis & successoribus. Imo, hoc ad arma instigante, evaginavit ille enssem, jurans se nullatenus ultra passurum legis excogitatæ observationem occultè fieri amplius: nam armatus

vi invenit viam. Nec defuit occasio usque in hunc diem amplificandæ potentiaë Muhammedanis, nata partim ex dissidiis, partim socordiâ aliorum, Deo permittente, juxta Apoc. 9. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.

3. Nec minus, teste Joanne Leunclavio, stabiliunt barbarum hoc imperium duo portentosa paradoxa: Nempe Osmanidæ lege suâ Muhammedanâ, quam Coranum appellant, permitti sibi volunt, ut in rebus ad incrementa regni spectantibus, ex commodô suô metiantur, an hosti data fides sit servanda: violando enim conventa pacta pro lubitu, aliquoties magnis hostium provinciis potiti sunt. Alterum paradoxum, referente eodem Leunclavio, hoc est: quod tam nefarië monarchicum regimen urgeant; ut à parricidiis sumant fere exordia: non enim surrogatur defuncto imperator, quin continuò electi Cæsaris fratres, si sint, ac fratrum filii strangulentur. Verba sunt præfati authoris: *Nullam, inquit, apud Turcos fidem invenias, præsertim in externos, nisi videant hanc insigni se cum emolumento suo servaturos. Interdum fallax servatæ specimen edunt, ut imposturis suis eò facilius inescatos circumvenire majore fraude possint. Et plurimi prætextus ad violandam fidem latent in illis argutis & barbarè malitiosis ingeniis. — Nullus apud Turcos locus modestiæ, nec in sensu nec in actione, nullus pudori, continentiaë, castitati. — Tam moderationis, quam clementiæ contemptum majestatis obtentu velant. Consuetudo autem parricidii in stirpe regia Turcis quidem peculiaris: perfidia, latrocinium & luxuria Muhammedanis omnibus communis.*

4. Quod

4. Quod verò spectat originem appellationis Musulmanorum, ita res habet, narrante Ricoldo. Prætendebat nempe Muhammed sibi à Deo injunctum armatâ manu populos cogere, usque dum confiterentur non esse Deum præter Deum, ac ipsum Dei apostolum. Ii autem, qui hæc sequerentur, neque trucidabantur neque bonis spoliabantur, unde Musulmani, id est, salvati dicti. Et cum multi hoc susciperent, ex successu fumit animos, abusus sequacium timidâ facilitate; addit ergo, quicumque dixerit, non est Deus præter Deum intrabit in Paradisum, etsi mœchus sit vel latro.

5. Notat Schindlerus (ubi commentatur in ipsa symboli Muhammedani Arabica verba, *La alah alla allah, Muhammed rasul allah*, id est, *Non est Deus, nisi Deus ille, Muhammed nuncius Dei illius*) Muhammedanos illud recitare erecto manus pollice: ad hoc primitus coactæ gentes gladio, hoc morientes & præcones ante orationem in templis pronunciant, & in funeribus sacerdotes ea comitantes, concinunt identidem. Item in exercitu, cum cubitum eunt, aut castra movent, aut prælium ineunt, altâ voce ter exclamant Turcæ, *Allah Allah allahu*. Testatur itidem Bartholomæus Georgieuz se in templis seu Meschitis (Masgidis) Turcarum vidisse verba hæc Arabica Symboli Muhammedani, quibus annexæ erant illæ voces, *Tanre bir Pegamber hach*, id est, *Creator & propheta æquales*. Addit idem, sacerdotem Turcicum finitâ concione & post cantatas deinde à duobus pueris preces, cum toto populo submisit cantare, quassando corpus in latus, *la illah ilellah*, id est, *non est nisi unus Deus*, & cantum motumque extrahi in horæ dimidium.

6. Vocabulum Musulman Schindlerus deducit à radice Arabicâ *Salam* pacificus, concors fuit, salvus evasit, pacem habuit: ita ut Musulman sit salvatus, Muhammedanæ religionis professione. Pueri Turcici simulac circumcisi sunt ita nuncupantur, & puellæ ubi præfata verba solenniter pronunciant. Teste Joanne Leunclavio, ab eâdem radice *Salam* se Turcæ nuncupant *Islamos*, id est, concordēs, inter se pacificos; at Christianos *Gau-ros*, quasi dicas, etymologiâ Hebraicâ, Chaldaicâ & Syriacâ peregrinos, ut & *Giafiros*.

7. Omnes quidem Muhammedani dici amant Musulmani cujuscunque nationis; sed quos inter se pro heterodoxis & hæreticis habent, *Jezidæos* nuncupant. Persæ addicti sunt Ali filio Abitalib, patrueli Muhammedis & ejusdem genero; duxerat enim hujus filiam Fatemam in uxorem. Leunclavius eundem plerumque appellari Imamem, id est, præceptorem, cui debetur obsequium: unde & origo sectæ Imamiz, quam Persæ ac Sophinæ hodieque profitentur. Hæretici verò Jezidei dicti, propterea quod Agarenicus quidam Emir sive princeps nomine Jezides filios Ali, Muhammedis nepotes ex Fatema, Hasanem & Huseinem trucidasset, ac Muhammedi insignem contumeliam intulisset.

8. Secta autem Sophina auspiciis Schaci Ismaëlis (regnò is potitus est annò septimò decimò quinti sæculi) vel inchoata vel propagata, differt quadruplici discrimine à Turcicâ religione, teste Leunclaviò: nempe precandi formulis, Calipharum seu successorum Muhammedis susceptione, jejuniorum discrepantiâ, ac, in testimonium diversæ sectæ, diversò capitis integumentò, quod Ismaël subditis præscripsit tinctum rubro colore: unde-

unde & suos nuncupavit *Kisul bassas*, sive capita rubra. Preces etiam Musulmanis *Namasi* dictas, & statis horis quotidie concipi solitas, à formulâ Muhammedis alienas idem Ismaël instituit, ac tres ejusdem successores, ut & usitata jejunia tanquam superstitiosa rejecit. Cufos à se nummos his verbis ab uno latere signabat; *La illahe, illallahu, Muhammedum resul allahe*; id est, *Non sunt Dii, præter unum Deum*: & *Muhammed Dei nuncius est*: ab altero autem; *Ismaël halife Lullahe*; *Ismaël vicarius Dei*. Porro *Kisulbassæ* appellantur *Sofini*, *Solifar* & *Sophileri*, ab Arabicâ voce *sofi*, id est *lanâ*: quod non lineâ tiarâ, ut Turcæ, sed in modestiæ signum ex lanâ uterentur. Idem author Leunclavius, qui hæc habet, etiam illud addit, apud Musulmanos longè ante Ismaëlem *Soliferos* fuisse, ab Arabico vocabulo ita vocatos: Persasque passim *Azemios* nuncupat. Plausibilis verò sectæ *Sophinæ* specie multi ex Osmanidarum imperio ad Ismaëlem se conferebant: cui malo ut obviam iret *Bajasites* disposuit passim in itineribus præsidia, fugientesque, quos retraxit, & in Anatoliâ rubris pileis reperit, supplicio capitis affecit.

9. *Malach* præter significationem regnavit, etiam Arabibus designat accepit, acquisivit, emit, possedit. Hinc *Malic*, accipiens, possessor & *Mamluch* acquisitus, emtus, mancipium, bello captus, testibus Schindlero & Josepho Scaligero. Atque hic quidem monet, Mamluchos Soldani Ægyptii stipatores fuisse venalitios ex Turcomanis & Circassis: quapropter Abrahamus Zacuthi Mamlucos semper Turcomanos nuncupat: Turcoman verò est aut Turcmen, (ait hic) cui fixum domicilium haud est. Leunclavius, ex Muratis Drogo-

mani

mani Commentariis, eosdem Zercassos vocat, vocabulô gentis, quia ex gente Zercassorum major procerum pars, apud Mameluchos illos Ægyptios constabat. Imo dictos itidem Zindos & Isingos, id est gladiatores; erant enim manu prompti. Schindlerus narrat Tataros, redactis in potestatem aliquot Armeniæ minoris urbibus, Christianorum pueros vendidisse, ac Sultanum Ægyptium Melch Sala, magno numero sibi comparatos, militari disciplinâ imbuisse, Mamluchosque, id est, emptos seu servos vocasse. Imo eosdem sæculi duodecimi annô quinquagesimô è suo collegio Sultanum elegisse; qui, quemadmodum & ipsi, cælibem agebat vitam. Sultano autem huic dignitate proximi erant quatuor *Emire Kibir*, id est Admirales magni, ex quorum numero à Mamluchis Sultanus constituebatur. Omnes Christianismum abjurantes, Muhammedismum suscipiebant; ut nunc apud Turcas Janissari. Plerique Hiberi erant & Circassi ad fluvium Phasin, à Tataris capti & Emiris venditi. Hodie Turcæ etiamnum è Christianis aut Judæis Muhammedanos factos non Musulmanos, sed Mamluchos vocant, ac ipsis sunt eodem locô, quô Profelyti Judæis.

IO. *Sultan* autem Arabibus Principem designat, à radice *Salat* dominatus est. Latini molliore pronuntiatione pro Sultano Soldanum efferrunt. Teste Joanne Zonarâ, etiam Turcarum supremus *Serif* dictus. Verba ejus sunt: *Hic (Seriph) apud illos est, quod olim apud nos ille qui Syncellus dicebatur. Nam ut Syncellus, mortuò patriarchâ in ejus locum substituebatur: ita & Seriphus, mortuò Caliphâ, defuncto successit.*

II. *Amar* verò Hebræis dixit, edixit: inde & Ara-

Arabicum vocabulum *Amir* seu *Emir*, quasi potestatem habens præcipiendi. Monet Leunclavius omnes Caliphas Emires nuncupatos, at non vice versa: multi enim Saracenorum Emires Caliphis suberant: qui ut ut Caliphis subditi etiam Sultani seu reges vocati sunt, veluti liquet ex Paulo Æmiliô.

12. Quemadmodum se Rex Britannia fidei defensor, Gallia Christianissimum, Hispania Catholicum nuncupat, ita se Calipha *Emir Elmumin*, id est, *princeps credentium*.

13. *Masgid & Mesgeda*, vulgo *Meschit*, Muhammedanis templum, sic dictum Arabibus quasi adorationis locus. Iisdem *Zuma* vel *Giuma* templum magnum; differtque, teste Leunclavio, à *Meschitâ*, tum materiâ tum quantitate. Hinc & Veneris dies Muhammedanis *Zuma Juni*, id est, *templi Dies*. Schindlerus materiæ discrimen illud esse notat: Quod *Masgida* templum è lignis fabricatum, *Giuma* ex lapidibus.

14. Muhammedi succedentes, ut divinis ac humanis præessent, quemadmodum Scaliger annotat, dicti *Caliphæ* five *vicarii*. Et quamvis *Naib* idem designet, soli tamen Pontifices *Caliphæ* nuncupati; at *Naibin*, qui principum vice provincias regerent. Ut *Naib Essam*, legatus Syria. Itaque Calipha interdum sacrorum antistes, quemadmodum apud Zonaram, interdum princeps in religione ac regno, Pontifex, rex, hæres & successor Muhammedis. Atque ita Schachus Ismaël dici affectabat: hodieque illô titulô se ornant Turcorum principes. Persæ autem pro *Chalipha* pronunciant *Halife*. Vox deducitur ab Arabico *Chalaf*, *succedit in locum alterius*.

15. Por-

15. Porro Muhammed, Mecâ ejectus, septimò à fugâ annò urbem hanc expugnavit. Inde latius arma circumtulit, legatosque quaquaversum dimisit, ut legem suam commendaret. Anno autem Hegiræ decimo, ætatis sexagesimo tertio, correptus morbo cardiacò Medinæ, quæ & Jetrib & Jesrib, obit & sepelitur: quemadmodum Saracenorum Chronicon memorat, simul cum Alcorano editum. Idem quædam habet de primis aliquot successoribus videlicet Eubocarâ, Aomar, Odmen, Ali, Alhatem, Moavi & Jezid. Ji autem armatâ manu (legationibus enim haud succedebat) maledictam sectam tantâ celeritate propagârunt: ut intra primam annorum Hegiræ centuriam occupaverint totam Arabiam, Persidem, Armeniam, Ægyptum, Syriam & quædam Asiæ Minoris loca, & Africam ad Oceanum Atlanticum usque, imo & transmissò fretò Gaditanò ipsam Hispaniam. Ac jam Constantinopolis faucibus incubabant, captâ è regione Galatâ. Specie verò religionis propagandæ, latrocinia exercent Muhammedani. Horum autem celeres triumphus primùm Saracenis, & inde Turcis transditi sunt: velut multò ante prædictum Apoc. 9. *in tubâ sextâ.*

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De incremento & magnitudine Imperii Saracenorum, ejusdem distractione & dissipatione.

SUCCESSIT Muhammedi Abubecher, quibusdam corruptè Eubocara, socer Muhammedis, (filiam nempe hujus Aischam in matrimonium duxerat) qui biennium rerum potitus est; post quem

S

Omar,

Omar, aliquibus Haumar, decennium. Hoc imperante, Saraceni, devictis Romanis & Persis, Perfidem, Ægyptum, Syriam & Mesopotamiam invaserunt, occiso Jezdegirdo Persarum rege Cosroïs nepote. Calvisius refert Jezdegirdi mortem ad annum trigesimum secundum sæculi sexti, quo cæpit regnare Abubecher; Abraham Zacuthi rejicit in tempus Omaris: quem Schindlerus Muhammedis quoque focerum facit, (Ofesa enim hujus filia inter illius uxores) & Omaris successorem Othmanum, cujus filia Faræ itidem matrimonio erat copulatus Muhammed. Calvisius Omarem in templo adorantem à Persa quodam servo suo transfixum tradit anno quadregesimo quarto ævi sexti: Scaliger isti numero unum annum detrahit.

2. Osman sive Othman vel etiam alijs Odmen excepit Omarem, qui regnavit duodecennium, obtinente imperium Constante Heraclii nepote; violentâ morte domi suæ è medio sublatus. Quartus Calipha post Osman fuit Ali filius Abitalaph Muhammedis gener, Græcis Alimus: quem ex quatuor Muhammedis sodalibus solum Persæ Sophini venerantur, alios detestantes. Ali autem hic post quadriennii regimen in oppido Kiofe à quodam Ibni-Mulzeme trucidatur. Successit illi filius Chasan, alijs Al-hatem, ex Fatimâ Muhammedis filiâ, qui non nisi novem menses rerum potitus est, Medinæ venenô extinctus. Excepit hunc germanus frater Chuseines: is in campo Gerbela post quadriennii regimen necatus. Hujus nullam faciunt mentionem. Scaliger autem & Calvisius fratrem Chasanis statuunt Maviam, qui abhorrens ab humani sanguinis effusione se abdicavit

dicavit ultrò imperio; ita ut Mavia solus regnaverit annos viginti & unum. Leunclavius Maviam, Chuseini succedentem, falces gessisse annos sexdecim asserit.

3. Maviâ regnante septennium Saraceni Constantinopolim obsidione cingunt, infausto eventu: nam Constantinus Pogonatus Imperator classem eorum depreffit anno septuagesimo tertio sæculi sexti. Tunc & ignis maritimus, quem græcum vocant, à Callinico architecto adinventum. Scriptor anonymus oculatus testis hæc inter alia habet: *Oled incendiario, quod ignem Græcum vulgus nominat, tabulata succendunt. Ignis iste pernicioso fœtore flammisque liventibus, silices & ferrum consumit: & cum aquis vinci nequeat, arenâ respersus comprimitur, aceto perfusus sedatur.* Saraceni autem amissâ classis exercitusque maximâ parte repetunt Damascum, (Scham illi vocant) & ibidem regiam constituit Mavia, impetratâ pace à Constantino in triginta annos, non sine stipendii persolutione.

4. Maviæ, post septennium à dictâ clade mortuo, successit Jezid, qui & aliis Azir, Ezid & Gizid. Leunclavius paulo minus quatuor annos rerum potitum; Zacuthi & Calvisius autem eo ipso anno, quo fascibus admotus, Jezidem se abdicâsse imperio, & simul cum Marvane successore defunctum eodem anno contedunt. Idem Leunclavius ait Jezidi, quem Azizim nuncupat, successisse Abdullam hujus focerum, Omeris sive Marvanis minorenns avum. Abdullam Zonaras Abimelechum nuncupat: Zacuthi, Scaliger, Calvisius eundem Marvanis successorem statuunt, & regnâsse viginti annos. Turbato intestitinis dissidiis imperio

Romanô, Saraceni tum totâ Armeniâ & Africâ ad Oceanum Atlanticum usque potiuntur. Abdullæ huic seu Abdelmelicho successit filius Walid & huic frater Suleiman: alii tamen Suleimanem immediate patri substituunt. Tempore autem illô, quod inter mortem Abdelmelichi & Suleimanis (obiit is anno septingentesimo decimo septimo) Saraceni duce Tarich, hortatu Juliani comitis, quod uxorem Rodericus stuprasset, in Hispaniam tam fæliciter navigant: ut brevi totâ potiti sint. Locus ipse, ubi primùm castra metatus Tarich, hodieque corruptè *Gibraltar*, quasi *Gebel Tarich* seu mons Tarichis dicitur.

5. Suleimanem excepit Omer Azizis filius Abdelmelichi nepos, post biennii regimen extinctus anno decimo nono sæculi septimi: at huic Jezid five Aziz ejus nominis secundus. Rerum potitum quadriennium sequutus Hascham five Hacem five Hasamus, qui quindecim, aut, juxta Calvinium, viginti annos gessit fasces. Illo regnante, per Pyrenæos montes in Galliam quadringenta millia Saracenorum duce Abderano effusa, memorabili illo Turonensi prælio à Carolo Martello ita cæsa sunt; ut vix viginti quinque mille nuncium cladis superstites referrent, anno vigesimo sexto sæculi septimi.

6. Haschamo autem surrogatur Walid homo voluptuarius, ab ipsis Arabibus trucidatus. Illi successerunt ordine Marvan, Jachsi, vel juxta alios Abulabas, Abugephar Elmantzur, qui ædificare incepit urbem Bagded. Zonaras cum imperitis Babylonem vocat: at revera ea est quæ olim Seleucia, ad confluentes Euphratis ac Tigridis sita. Aliis Baldac dicitur. Règnavit Abugephar, qui

qui & Habdalla sive Dei servus, tempore Constantini Copronymi, defunctus anno à Christo nato septingentesimo septuagesimo quinto. Successit Mahdi Abugepharis filius, atque illi Aharun Erreschid, mortuo Patre Mahdi, anno octuagesimo quinto sæculi septimi. Hic, Græcis Aaron nuncupatus, Cappadociam depopulavit, duce Abdelmelicho: qui legatis Irenes, pacem petentibus, respondit: se pacem cum furente fæminâ haud posse colere, utpote quæ ipsa cum filio (excæcaverat nempe crudeliter Constantinum suum) haud posset. Cæterum Aaron, trecentis millibus in Romaniam effusus, maximis damnis Græcos affecit; Nicephorum Patricium, qui Irenem solio deturbaverat, in Phrygiâ victum ad iniquissimas conditiones adegit: nimirum Imperator penderet in suum caput tria millia nummum, ac totidem in filii Stauratii, ut & nomine provinciarum imperii triginta nummum millia. Testantur Regino & Aventinus, inter Carolum Magnum & Aäronem hunc legatos ultro citroque cum muneribus missos.

7. Post hujus obitum (incidit is in annum nonum sæculi octavi, vel Hegiræ centesimum nonagesimum tertium) Saraceni Africani Siciliam, Corsicam, Sardiniam & ipsa Romæ suburbia crudeliter devastârunt. Successerunt porro ordine Aäroni Imin, Mamon, Mutetzam, Aäron ejus nominis secundus cognominatus Elwathak, Methucal, Mutnatzar ac Elmustein. Ad hujus tempora refert Zacuthi Caliphatus sive imperii Saracenici divisionem, Tolone à Turcomannis rege Ægypti & Syriæ constitutô. Addit Leunclavius Aäronem in summum culmen regnum evexisse: quod ab

ipfius morte continuò laceratum.

8. Quadragefimo fæculi feptimi anno cæperunt inter fe conflictari Saraceni. Et primum Marvan Caliphas, ob interfectum sacerdotem Abrahamum, à factione Abbasidarum Syriâ pulfus & in Ægypto eft occifus. Inde imperium Ifcifum in ternas partes. Cæterum paulo poft in Hispaniâ Pelagius vir bellicofus ex regiâ Gothorum ftirpe, ob illatam filiæ vim à Maurorum præfecto, in Afturiorum montibus Gothos concitat, tam fælici conatu: ut ipfe, cæde viginti mille Saracenorum metuendus, in regem Hispanorum eligeretur. Ab illis Afturiæ regnum fortiffimè ubi defendiffet continuos octodecim annos, fato fungitur. Suffectus filius Favila, qui poft biennii regimen id Alphonso Pelagii genero reliquit, & hic poft undevigefimum imperii annum Frojolæ filio, qui in Gallæciæ finibus quinquaginta quatuor millia Saracenorum cecidit, fugato rege Juzapho. Is autem apud fuos poft hanc cladem deſpectus, Hispaniâ pellitur: ac continuò Abderramen, qui fe Miramolinum five regem Cordubæ ſcripfit, ſubſtituitur. Idem Græcis nuncupatur Amermumnes, Arabibus Emir-el-mumenin.

9. Notat Scaliger Duces belli poſt Muhammedem vocatos Emire-el-mumenin, id eſt præfectos Orthodoxorum. Dein quia ſpecie religionis non tantum ſacerdotum primatum, ſed & tyrannidem invaſerant, Caliphæ, id eſt vicarii dici maluerunt. Emir-el-mumenin primus fuit Abubether: à cujus ſucceſſoribus cum in Africam & Hispaniam rectores mitterentur, diu hi nomine ipſorum Emire-el-mumenin res ſuas adminiſtrabant: uſque dum ipſi palam illum titulum & abſolutam poteſtatem aſſum-

sumserunt. Unde & Hispaniæ ac Africae dynastæ, ut & reges Maroci & Fesse appellativâ voce Emir-el-mumenin superbierunt.

10. Diviso autem per seditionem Caliphatu, cæperunt porro duo esse Caliphæ; quorum alter in urbe Bagded, alter in Ægypto imperaret. Atque hi per excellentiam Caliphæ dicti: alioquin hic & alibi Saracenorum reguli, summum sibi regimen arripiebant. Verba sunt Pauli Æmylii: *Ex rebus secundis imperioque superbia negligentiaque atque inde socordia segnitieque orta. Tandem Caliphæ luxui deditæpti, hos instituerunt, qui Sultani ab Ægyptiis vocitantur. Et de eodem Saracenorum regno ita Leunclavius: Haud dubie, sicut & aliis ad summum rerum culmen evectis regnis usuvenisse videmus, ingens illud imperium facidis bellorum civilium tempestatibus agitari, paulatimque minores in dominatus distrahi cæpit: adeo quidem ut non amplius suum illud Islamorum nomen, quod à mutuâ pace concordiaque specioso sibi titulo arrogaverant, tueri possent. Addit Aythonus Armenius post mortem Aharun Erreschid graves simultates ortas: ita ut Suldani alique principes imperium Caliphæ respuerent. Etiam Cedrenus author est, Saracenorum vires eò usque excrevisse, ut Perside, Mediâ, Babylone, Assyriâ, Ægypto, Lybiâ & Europæ magnâ parte potiti sint. Verum, subjungit, ubi diversis temporibus seditiones inter se mutuas occeperant, & unum illud ac maximum imperium, in plures fuisset discerptum partes: alium Hispania principem, alium Lybia, rursus alium Ægyptus, alium Babylon, alium denique regem Persis accepit. Idem Principes inter se nullò cohærebant mutuae vinculo concor-*

diæ; sed finitimi bellis in finitimos concitatis, arma sibi invicem inferebant. Et certè ad pristinas Arabiæ solitudines pridem redacti fuissent Saraceni, imo fortè radicitus extirpati; nisi Turcæ, jam Musulmanâ superstitione imbuti, restaurationem collapsarum rerum tanquam successionis jure in se suscepissent.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

De origine initiisque potentia Turcarum, ac bello Sacro & Mamluchis.

LAonicus Chalcondylas Turcas à Scythis oriundos, ex linguæ consonantiâ & simili vitæ consuetudine asserit, ac ipsum nomen designare agrestem & vagum. Leunclavius addit voces synonymas esse Turgmen, Turg, Turk, Zurk & Turcman, & significare, illum qui more Nomadum vivit. Nomades autem Græcis pastores, absque certo lare, quærendorum pascuorum causâ, domicilia subinde mutantes. Tales in Africâ Lybies, Herodoto ac Virgilio testibus. Atque ille etiam mentionem facit Nomadum Asiaticorum, quos duplices facit; nempe vel Sagartios, de gente Persicâ, vel Scythas. Idem Herodotus suô sæculò trans Tanain Iyrkas vicinos Thyssagetis, ex venatu victitantes, habitasse testatur. Hos eosdem cum Turcis contendit Leunclavius: ac vocabulum Zurki vel Tzurki Turcico idiomate idem designare, quod Græcis Nomades. Imò narrat Osmaneos milites & aulicos agrè ferre, si Turci seu rustici nuncupentur, Turcunque aut Turcman quempiam habitu rustici semper in ipsorum comædiis introduci.

2. Refert Calvisius Heraclium imperatorem anno vigesimo septimo sæculi sexti, Turcorum quadraginta millia, apertis portis Caspijs, conduxisse; ac Persiam longè latèque vastâsse. Otto Frisingensis, confecto bello Persico, contra Agarenos usum fuisse his barbaris memorat, & Heraclium graviter errâsse isthâc parte; præcipuè cum Alexander Magnus, populum hunc immane crudelem supra mare Caspium relegâssset, certo inclusum limite. Interjecto autem sæculo uno annisque triginta, iterum egressi Caspias Portas Turcæ, Iberiam vastârunt, & cum Saracenis Marte accipiti congressi, ad sua redierunt, imperante Constantino Copronymo. Postmodo, referent Leunclavio, in Armeniam ad Araxim usque progressi sunt, necdum exutis Nomadum moribus: at sæculi decimi anno trigesimo à Persarum rege Machmut Subiçtigene adversus Indos in belli societatem pelliciuntur, & Persiam duce Togrâ Selzuccio ingrediuntur: quâ mox ipsi potiti sunt. Id quâ occasione acciderit ita narrat Zonaras, referens historiam ad tempus Constantini Monomachi. Post Magni Alexandri mortem, Macedonibus inter se dimicantibus, Persæ recuperant regnum: at sæculô sextô à Saracenis victi, iterum amittunt. Saracenis autem in factiones divisis, Machmutes Subiçtigenes Ibraëlis filius, Persiæ Mediæque rex, Turcos in auxilium evocat, patefacto pontis transitu, quem Araxi impositum militari opere munitum tenebat. Porro Machmutes, post devictum Passasirium Arabum Babyloniorum principem, Turcorum ope Indis bellum minatur. Turci expeditionem renuentes, cum rescisso ponte ad suos reverti non possent, montes occu-

pant, & undique confluentibus facinorosis ac
 mancipiis in Saracenos impetum faciunt, ipsum-
 que Machmutem, cruento licet utrimque prælio,
 interficiunt. Saracenis imperio dejectis, Tangro-
 lipix Mikeilis filius fasces arripit. Cutlu-Muses
 verò (quasi dicas fortunatum Mosem) Tangroli-
 pigis patruelis, cum eodem vatinianas exercuit
 inimicitias. Imo, quasi hæreditariâ indignatione,
 filius Suleimanes post patris mortem in Axanem
 (successerat ille patri Tangrolipigi) lacertos mo-
 vet. Et stabat jam utrimque manum conferturus
 exercitus: cùm res ad Calipham, ipsis sacrosan-
 ctum, defertur. Ille è domicilio contra consue-
 tudinem (nunquam enim foras prodit) erumpens,
 inter acies se medium ac arbitrum simul statuit.
 Et continuò pax stabilitur, illis conditionibus; ut
 Axan patrium regimen quidem obtineret; sed
 Cutlu-Musis filiis successoribusque auxilia suppe-
 ditaret: quibus Romanam ditionem occupent.
 Nec pacti hujus pænuit: nam Suleimanes, prin-
 cipe loco inter Cutlu-Musis natos, Asiæ minoris
 magnam partem sibi subjecit: Christianis, duce
 Gothofredo Bullionæo decertantibus, restitit, &
 in Syriâ Saracenis Ægyptiis, multa eripuit loca.

3. Inter tot temporum motus Hierosolyma
 modo Baldacensibus Chaliphis, modo Ægyptiis,
 modo Turcarum Imperatoribus, graviore indies
 servitute, paruit. Dum hæc transiguntur, forte
 Petrus quispiam nobilis Ambianus ex Simone
 Hierosolymitano Patriarchâ didicit, quàm dira
 illic paterentur Christiani. Miserum hunc statum
 Petrus Urbano secundo Pontifici Romano com-
 municat. Hic miseratione tactus concilium ejus
 rei causâ Claromontem Arvernorum convocat.

Præsto

Præsto fuere anno nonagesimo quinto sæculi decimi undique summi viri; apud quos unanimiter decreta est expeditio pro terræ Canaanis recuperatione. Dimissi in diæceses suas episcopi suorum animos publicis concionibus ad arma concitant, tam fæliciter: ut biennio post concilium exercitus peditum sexcentorum millium, equitum loricatorum centum millium, præter impedimenta, lixas & caculas convenerit. Auspiciis Hugonis Magni (frater erat Philippi primi Francorum regis) & Gothofredi, Eustathii Bononiæ Belgicæ comitis filii Bullionæi ducis, Bosphorum trajicit prope Chalcedonem. Primo impetu Nicæa, ac tota Cilicia, fuso aliquot præliis Suleimano, eripitur: inde & Antiochia, obsidione octo mensium fracta. Suleimanes autem interim, impetrata à Persarum rege auxilia ad liberandam Antiochiam, duce Corbagath, eò dimittit. Is Christianos, urbis commeatu vacuæ jam triduum compotes, in captâ urbe rursus obsidet. Ergo penuriâ eduliorum laborantes erumpunt, tam fælici necessitate: ut ultra centena millia ex Persicis Turcis desiderati sint illo die. Lauris his involuti eodem victoriarum cursu Hierosolymam invadunt, nonagesimo nempe nono anno sæculi illius decimi. Primus murum adscendit Gothofredus Bullionæus, qui & continuò in regem Hierosolymitanum unanimiter eligitur. Prospero hoc successu turbatus Amiras Ægypti, maximis copiis Ascalonem usque progreditur. Bullionæus autem, relicto Hierosolymæ præsidio, obviam proficiscitur. Acerrimè dimicatur. Tandem hostis fusus: cui dièi hujus clades constitit plus quàm centum millibus trucidatis, præter amissam prædam; quæ tanta, quantâ
nun-

nunquam ante potiti Christiani, teste Æmiliō.

4. Et jam principatus dividebantur. Bohe-
mundo principi Tarentino principatum Antio-
chiæ, Balduino Godefridi fratri Edessum & Sa-
mosatum trans Euphratem, Tancredo comitatum
Tiberiadis concessere. Redacta etiam postea Pa-
lestinae ora maritima in potestatem, & plurima
Turcarum ac Saracenorum oppida & regiones:
ita ut imperium extenderint à Mediterraneo ma-
ri trans Euphratem Christiani.

5. Hugo autem Magnus, post primam hanc ex-
peditionem in Galliam redux, novas & ingentes
copias ex Europâ trahebat, improspere successu:
in Asiâ enim Minore à Turcis circumventus, pro-
ditione, ut fertur, Alexii Imperatoris Græcorum,
quingenta millia militum amisit. Ipse elapsus
in Ciliciâ obit, Tarfi sepultus. Reliquiæ verò dis-
sipati exercitus in Syriam pervenerunt.

6. Infelix hic exitus haud deterruit proximè
sequentibus sæculis Christianorum principes: quò-
minus redingratis viribus negotium id arduum
susciperent. Ita hortatu Eugenii tertii Papæ Ro-
mani, exercitum ducentorum millium, in quò sep-
tuaginta millia equites cataphracti, uti narrat
Guilielmus episcopus Tyri, in Asiam movit Con-
radus tertius Imperator: ut &, instigatione Ber-
nardi Abbatis Claravallensis, eodem annò Ludo-
vicus septimus Francorum rex, ingentibus copiis
stipatus: trahebat enim septuaginta armatorum
millia, exceptâ secundâ classe. Uterque autem
tantò molimine vix quicquam effecit. Interjectis
quadraginta duobus annis, Fridericus Barbarossa
Imperator signa in Asiam intulit, & mox etiam
Galliæ rex Philippus Augustus & Angliæ Richar-
dus.

us. Ac iterum expeditio ingens vigesimo septimo ævi duodecimi anno ex totâ Europâ est suscepta in Palestinam. Sola Anglia ad bellum illud suppetitaverat sexaginta millia. Fredericus secundus Imperator, proximè sequenti anno sequutus, Ptolemaidem pervenit, & Hierosolymam, à Sultano Ægyptiorum Christianis ereptam, postquâ hi positi essent nonaginta annos, denuo recuperat. Fredericum sequutus Francorum rex Ludovicus nonus post viginti annos, copias in Ægyptum traducit, & quinquennium orientem lacessit.

7. Christianorum autem res exinde retro sublapsæ. Helpis Sultanus Ægyptius Tripolim iis adimit anno millesimo ducentesimo octuagesimo octavo: ac hujus successor Melesait Ptolemaidem, undecimo à Tripolis expugnatione anno, & totam simul Syriam occupat.

8. De belli autem hujus initiis refert Calvissus, Papam jussisse, quotquot in Galliâ ad expeditionem Asiaticam convenissent, humeris affigere crucem ex rubrâ lanâ. Teste Guilielmo Malmesburiensi, numerus Christianorum, ad militiam hanc profectorum, duobus illis sæculis, effecit in unam summam collectus sexagies centena millia.

9. De Mameluchis supra dictum; è Circassis nempe à Sultano Ægyptio coëmtos illi militasse, imbutos Muhammedanâ hæresi. Initium hujus commercii quidam ad Melech Sala, alii ad Saladinum deferunt. Certitudinem annales tacent. Id constat, Elmutam Sultanium ex ardente turri precipitem, Mameluchorum conjuratione, semiustulatum in proximum turri confluentem decidisse ac periisse, anno quadagesimo quarto sæculi duodecimi. Suffectus huic Azeddin-ibik ex Mameluchis.

chis. Ac hi quidem post bellum sacrum Syriam simul cum Ægypto obtinuerunt. Tandem Selymus Campsone Sultano ac successore hujus Tomambaio, in ipsâ Ægypti regiâ urbe suspenso, Ægyptum totumque Mameluchorum regimen in potestatem Turcicam redegit, annò decimo septimo ævi quinti decimi.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

De rerum Christianarum statu in Europâ tempore belli Asiatici; Concilio Lateranensi sub Innocentio, multis corruptelis, variis Monachorum ordinibus, Valdensium persecutione & periodo Saracenici Imperii in Oriente.

DUm in Asiâ adversus Turcas & Saracenos pugnatur, laborabat interim Europa intestinis dissidiis. Pontifices imprimis litem movebant Romanorum Imperatoribus de Episcoporum investiturâ, regno Neapolitano ac Siculo, & plenâ potestate dandi & auferendi imperii pro lubitu. Ista sibi arrogabant Romani Episcopi, obnitentibus Cæsaribus. Qui horum partes sequerentur Gibellini, qui illorum Guelfi dicti. Originem Pontificii hujus belli refert Otto Frisingensis ad discordiam inter Henricum quartum Imperatorem ortam & Papam Gregorium septimum: qui Henricum excommunicavit, & inaudito exemplo, sanguinariâ molitione, fascibus privavit. Quis hic tam cæcus, qui non videat Antichristum illum ex legem & se efferentem supra omne quod Deus dicitur, aut colitur, à Paulo prædictum 2. Thess. 2? Tum enim præfatus Gregorius in Synodo

nodo Romanâ Henricum Imperatorem & quotquot impiis ejus placitis reclamarent Principes, pro impotenti libidine exauctorat, subditos à fidelitatis juramento absolvit, aut quos domi armis invidiosos comperiebat procul in Asiam, partim immodicis indulgentiarum pollicitis, partim excommunicationis fulmine ablegat.

2. Testatur Abbas Urspergensis multos susceptione crucis ad sacram militiam in quæcunque scelera prolapsos, autumantes se istius belli nomine innoxios. Et alibi idem narrat, Gregorium nonum Papam, captatâ occasione, Friderico nempe secundo in Muhammedanos arma circumferenti, aliquot loca nefariò abstulisse. Etiam Asiaticis illis expeditionibus hoc agebatur; ut ecclesiis Orientalibus istiusmodi præficerentur, qui Romanâ Pontificis jugum susciperent: quod non dissimulavit Eugenius tertius, hoc argumento ad bellum sacrum animans. Præcipuè cum ureret æmulatio Constantinopolitana. Igitur in omnem occasionem intenti, quâ ecclesia illa subjugaretur, tandem opportunam ex intestinis aulæ illius dissidiis nactus est Innocentius Papa tertius. Stabat in pro-cinctu ad bellum Syriacum exercitus: hunc in Constantinopolim instigat Eugenius, fælicibus stimulis. Urbs enim & imperium occupatur, ac Balduinus Flander Imperator & ex Venetâ nobilitate Thomas Maurocenus Patriarcha constituitur. Exstat apud Calvisium occupatæ à Francis & Venetis Constantinopolitanæ urbis Chronosticon hoc:

Bis sexcentenus erat annus, bis quoque binus,

Quo Constantini dominantur in urbe Latini.

Addit Nicetas Choniates vir senatorius, qui ipse
tum

tum Constantinopoli, cum caperetur, per militarem lasciviam multa infanda patrata. Atque ita Græca ecclesia tyrannidi Pontificum Romanorum subiecta est.

3. Summa autem memorabilis hujus belli ea est. Isacium Angelum Imperatorem Græcum frater Alexius oculis imperioque privaverat. Evasit patruī manus Isacii filius, item Alexius dictus, ad affinem Philippum Romanum Cæsarem, (habebat enim is Irenem sororem matrimonio copulatam) ac inde ad Innocentium tertium, auxilia implorans, pollicitus subjectionem Constantinopolitanæ ecclesiæ, si cum Patre in imperium restitueretur. Arrisit promissio, juramento stabilita, Innocentio: itaque per literas duces in Asia militantes ad bellum Constantinopoli inferendum acriter instigat. Continuò neglectis rebus Syriacis, arma convertuntur, & urbs terrâ marique oppugnatur. Fusis Alexii copiis, quibus gener Theodorus Lascares præerat & utrisque jam urbe profugis, ad imperium denuo ex carcere Isacius educitur, pacta filii Romano Pontifici rata habens; sed paucis post diebus diem suum obit. Interim Constantinopolitani, soliti non pendere sed exigere pecuniam, tumultuantur, ob ingentem summam Francis Venetisque promissam. Nec minus graviter ferebant ecclesiam veterem Romanæ subjici. Seditionem hanc fovit Alexius Ducas, ob conjuncta supercilia Murtzuflus cognominatus. Is, à tumultuantibus in Cæsarem electus, Alexium Isacii filium strangulat, juventutem armat, urbem munit, aciem extra urbem instruit: sed compulsus in fugam, post duodeseptuaginta dierum obsidium Constantinopolis capitur, Murt-

zuffo clam fugiente. Atque ita è gente Gallicâ Imperator, è Venetâ Patriarcha constituitur, ut ante dictum.

4. Balduinus autem biennium Imperio potitus, Valachorum infidiis (Choniates Blachos nuncupat, Nicephorus Gregoras Bulgaros) circumventus, Ternobum in Mysiam captus abducitur. Ultra annum carceri teterrimo mancipatus, ad dirum educitur supplicium vir pius ac temperans: quippe securi amputatis brachiis tibiisque, in vallem præcipitatur, ubi volucrum esca tertio demum die miserabiliter exspiravit. Sexdecim mensibus interea Constantinopoli interregnum: donec de Balduini morte constaret: tum enim suffectus frater ejus Henricus. Illo fascibus admoto, Innocentius tertius occasionem sibi natam ratus, ad ostentationem œcumenicæ præfecturæ, generalem synodum indicit ducentesimo decimo quinto anno supra millesimum. Aderant ipsi Patriarchæ Constantinopolitani & Hierosolymitani: Antiochenus, improspérâ valetudine impeditus, vicarium misit episcopum Antheradensem; Alexandrinus, sub Saracenorum potestatem reductus, diaconum Germanum. Atque ita tum temporis tres Patriarchales sedes, vi coactæ, Latinis parebant. Nec diuturna tamen hæc servitus: Græca enim ecclesia, exhibens gravissimas causas, jugum Romani Pontificis excussit anno vicesimo secundo à dictâ Synodô œcumenicâ: ut ut Latini ab illo tempore Constantinopolitanum imperium obtinerent usque ad ævi duodecimi annum sexagesimum sextum, id est, integros viginti quinque.

5. Series porro Imperatorum Græcorum, qui Nicææ in Bithyniâ (hi & eorundem Patriarchæ

Pontificibus Romanis infensi hostes) post amissam Constantinopolim habitârunt, & Latinorum Constantinopoli, hæc est. Theodorus Lascares, cum Alexio imperatore profugus, illi suffectus, Nicæam elegit in regiam, aliquot provinciarum dominus; successit gener Joannes Ducas, & huic filius Theodorus Lascares avo cognominis, illi Comnenus Michaël Paleologus, qui Constantinopolim recuperavit. Balduinum quippe à Valachis trucidatum excepit frater Henricus, & hunc Robertus Jolantæ filius, (erat hæc Balduini & Henrici foror) & illum frater Balduinus: quô imperante Alexius Strategopulus à Michaële Paleologo contra Ætolos cum exercitu octingentorum Bithynorum dimittitur. Ille autem, ope Græcorum Constantinopoli degentium, clam urbem hanc ingressus, eam sui juris facit: dum Latini Daphnusiæ oppidum ad Euxinum obsidione urgent. Hi autem perceptâ Constantinopolis amissione in Italiam navigant. Balduinus ipse cymbâ elabatur. Nicephorus testatur, Michaëlem Paleologum non prius ingressum, quàm imago Deiparæ per portam auream esset illata: cui cùm hymnis gratiæ actæ, sequutus est pedes imperator, & se in palatium hippodromo proximum contulit.

6. Romani Pontifices interim nihil non intentatum reliquerunt, ut nulli subessent & soli cunctis præessent: quod rectè Antichristianum judicavit Gregorius primus. Testatur etiam Coccius Sabellicus Fluentinum antistitem non dubitasse affirmare Antichristum natum tempore Paschalis secundi, qui Urbano secundo, belli sacri authori, successit. Certè ut libido Romanorum episcoporum expleretur, parentatum est myriadibus Christia-

norum funerum, everſa diſciplina, celebres epiſcopi excommunicati, qui in Papam retorſerunt ſæpe eandem ſententiam. Dum obruta Hieroſolymæ terrenæ rudera quæruntur, & ex vaſtatâ Palettinâ potentiam exſtruit Babylon, cæleſtis Hieroſolyma negligitur, imo oppugnatur. Preces nempe ſuperſtitioſè certis locis alligantur, contra Spiritus Sancti effata Joan. 4. 20. 21. 22. 23. 24. 1. Tim. 2. 8. Angelis defunctiſque & eorum reliquiis honores ſacri deferuntur, imagines adorantur, purgatorium, impia indulgentiarum licentia, condigna operum merita, illimitata Papæ tyrannis aliaque errorum portenta introducuntur.

7. Prodierunt & tum Monachorum examina, inutilia iſta terræ pondera. Nempe anno octuageſimo quarto ævi decimi Carthuſienſes, teſte Æmilio, exorti, & corrente ſæculo undecimo Ciftertiennes, Præmonſtratenſes, Humiliati, Carmelitæ, Dominicanſive Prædicatores, Franciſcani ſeu Minores, Servi Mariæ virginis, Fratres Almæ Trinitatis, (hi Calviſio ex Chronico Belgico Fratres Domus Sanctæ Trinitatis) & Auguſtiniennes mendicantes. Emerſerunt autem ſequenti ſæculo duodecimo Monachi mercenarii, Fratres de Pænitiâ & Flagellantes aliique. Pudet propemodum hanc camarinam movere, & ſterquilinia monachalium ordinum fodere. Ergo relinquuntur ſibi Templarii cæterique enſiferi monachi, & quotquot poſt ſacrum bellum orbi ſeſe intulerunt. Locuſtarum illarum Rex Papa Romanus, qui verè humani generis peſtis, iſ eſt de quò vaticinatus Joannes Ap. 9. 11. *Habebant locuſtæ ſibi impoſitum regem, angelum abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè verò Apollyon, id eſt perdens.*

Equidem semper nihil pensi habuit, quantum humani sanguinis effunderetur, dummodo monarchico regimine potiatur: eumque in finem non tantum in orbis Christiani principes, sed & tenuioris fortunæ homines desæviit.

8. Ad veritatis hujus fidem evincendam sufficiunt, cæteris omiſſis, Valdenſes, Albigenſes, Pauperes de Lugduno, aliisque cognomentis per ludibrium ab hostibus notati. In hos militia sacra, (ita vocant, bone Deus) jussu Innocentii tertii anno nono sæculi duodecimi suscepta est. Fax belli Dominicus Hispanus Prædicatorum Pater, Præfectus Simon comes Montfortius. Thuanus causas exhibet, cur tot millia Valdensium à Montfortio trucidata sint: nempe quod liberius in fastus Pontificum inveherentur, Romam factam Babyloniam meretricem, monasticam illorum temporum vitam ecclesiæ sentinam, Presbyterii ordines tunc usitatos magnæ bestię in Apocalypsi commemoratæ notas esse, Purgatorium, missæ sacrificium, templorum encænias tunc obtinentias, cultum Sanctorum & pro mortuis propitiatorium, Diaboli commenta esse dicerent. His doctrinæ capitibus, addit idem Thuanus alia afficta, de coniugio, resurrectione, animæ statu post mortem, cibis aliisque; ut Valdensibus odium conciliaretur: alioquin quis non videt tot sanguinis fusum, quia tyrannidem Antichristianam averſarentur? Atque ita meretrix se inebriavit sanctorum cruore, seduxitque incolas terræ, ut imaginem bestię adorarent, & non adorantes occiderentur: juxta vaticinium Apoc. 17. & 13.

9. Nec tantum Occidens, sed & Oriens fædos errores & impietates fovebat: ita quidem ut exundante

dante iniquitate illorum, qui se Christianos profitebantur, nihil mirum, si Deus, iustò judiciò, Turcos immiserit: qui Græcorum imperio sub jugum misso formidabile regimen toti Europæ superstruxerunt. Priusquam verò hujus incrementa aggrediar, periodum Saracenicæ potentia brevisimè exhibebo. Tatarus rex Chita fratrem Halach, quem Christianum fuisse liquet, Mesopotamiæ & Iraki regem constituit. Is vastatâ Bagded Musteatzem Chalipham ultimum Bagdedensem interficit, durante adhuc bellò Syriacò.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

De Imperio Turcorum Osmanico sive Othmanico.

Circa sæculum duodecimum (alii viginti annos addunt) apud Chitainos Tataros humili loco ortus Zengis Chan, id est Princeps amplissimarum Scythiæ nationum, vicinorum longè lateque victor, in Persiam cum ingentibus copiis irrumpit: ac Turcas, regnum id multos annos obtinentes, aut subigit aut fugat. Inter hos ex Tangrolipicis familiâ oriundus Sultanus Aladines ad Ciliciam, nunc Carnianiam, se confert, & in urbe regiâ Iconiò novum Iconiense regnum condit, Græcis valde infestum. Ex aliâ Turcarum familiâ Oguziâ Soleimanes Scachus, itidem Zengis violentiæ cedens, dum Romaniam invadere meditatur, in Euphrate submergitur. Filius Ertogrul ab Aladine in Iconiensi regno locum impetrat, unde Græcos continuis excursionibus laceggeret. Rebus humanis exempto successit gnatus Othman seu Osman, à quò Osmanidæ sive Othmanici hodie nomen fortuntur.

tiuntur. Hic dissipati imperii Aladinii magnam partem ad se traxit, Nicæam Græcis eripuit, & latè per Phrygiam & Bithyniam imperii limites promovit, & florentem opibus Prusam, ubi sedem regni constituit, fame domuit. Tantis rebus gestis metuendus vicesimo octavo decimi tertii ævi anno diem suum obit. Successit Osmano filius Urchanes, & huic Soleimanes Bassa, qui Hadrianopolim expugnavit. Alii ante patrem Urchanem vitâ defunctum volunt. Excepit illum frater Gases Murates Chan, lauris occupatorum oppidorum revinctus. Ad eum, à Triballo interfectum, natam originem consuetudinis deferunt, legatos apprehensis brachiis ducendi ad Sultanum. Murati patri substituitur Bajasites Gilderum, id est fulmineus. Ab illo, interficiente fratrem Jacupem Zelebin, initium parricidii in familiâ Othmanicâ, ubi primæ manus ad fasces extensæ sanguine germanorum madent. Atque hic est Bajasites, qui latè per Europam & Asiam victricia arma circumtulit, Sigismundum Hungariæ regem ingenti prælio ad Nicopolim fudit, Constantinopolim afflixit. Tandem nonagesimo nono decimi tertii ævi anno, toties victor à Temire lanco victus ad Ancyram, caveæ inclusus est, & in eâ sibi mortem conscivit. Successerunt ex ordine patribus filii: nempe Bajasiti Muchumetes Valachia domitor, Murates sive Amurathes secundus, victor ingenti illâ pugna Varnensi, quâ Uladislaus cecidit, Eugenii quarti Papæ instinctu fædifragus. Murati substituitur Muchumetes secundus, qui tertio calendarum Junii anno quinquagesimo tertio sæculi decimi quarti ipsam Constantinopolim armatâ manu cæpit: & continuô victoriarum cursu involvit Valachiam,

chiam, Moldaviam, Hungariam, Peloponesum, Epirum & Illyricum. Cum Constantinopolitano Imperio evertit etiam Trapezuntinum: imo duodecim regna & ultra ducentas Christianorum urbes sibi subjecit. In Italiam ab eodem missus Geduces Achmetes Hydruntem occupavit, non sine abominando crudelitatis specimine. Muchumete autem mortuô, sæculi decimi quarti anno octuagesimo primo, post varias factiones inter Bajasitem & Zemem fratres, ille imperio potitus, hunc in Franciam profugum veneno interficit, postquam jam ante strangulasset Zemem filium Caigubus-Scachum. Bajasites, ita proximorum cæde cruentus, infeliciter Ægyptios adortus, à Selymo diademate & vitâ privatur: dum Achmeti filio, Selymi fratri, fasces tradere molitur. Selymus, & patris & fratrum & cognatorum lanienâ abominabilis, victoriarum cursu circumquaque cuncta protrivit. Persarum regem Ismaëlem ingentibus fudit præliis, regionem Aladeuliam, occiso ejus principe Dulgadiroglio, sub potestatem redegit, ut & superatis Mamelucis, regna Syriæ & Ægypti. Post octennii regimen autem eodem in locô obit, ubi cum patre prælium commiserat. Soleiman filius Selymo successus, in imperio magis diuturnus, (imperavit enim quadraginta sex annos) non minus Asiæ quàm Europæ metuendus. Expugnavit quippe Albam Græcam, Hungariæ propugnaculum, & insulam Rhodum: ditiones Alis Principis Suvaroglii, ut ut Turcis fidi, ipso cum quatuor filiis trucidato, fraudulenter Osmanidis subjecit. Ludovicum Hungarum acri prælio fugavit. At Rege hîc in palude oppresso, in factiones abierunt procures: dum major pars

Ferdinandum Austriacum, Caroli quinti fratrem, matrimonio junctum Annæ sorori Ludovici, regno destinat: minor Joannem Zepusiensem Transylvaniae principem. Verum, hoc profligatô, eligitur Ferdinandus. Injuriam non concoquit Zepusiensis: igitur paciscitur cum Soleimanno, & vassallum se spondet, si ipsius auxiliis Hungariâ potiretur. Arripit Turca occasionem: & occupatâ regni metropoli Budâ, igne ferroque Hungariam miserrimè depopulatur. Imo ulterius progressus, ipsam Austriæ Viennam obsidione arctissimâ cingit. Hanc nomine imperatoris Caroli Quinti tam masculè defendit comes Palatinus Philippus, ut Soleiman ingruente hyeme, re infectâ, discedere coactus fuerit; non sine clade octoginta millium militum, anno vicesimo nono sæculi decimi quinti. Triennio post nihilominus reversus Soleiman usque ad Alemannorum fines Hungariam longè lateque vastavit. Casani Waivodæ pars copiarum erat commissa: eam Fredericus Palatinus ad internecionem pene delevit. At mortuo Zepusiensi, qui cum Ferdinando regnum Hungariæ ambierat, vidua, nomine minorennis filii, imperii Transsylvanici summam in se transfert. Proceres muliebris regiminis impatientes ad Ferdinandum respiciunt. Illa Soleimanis opem implorat & impetrat. Hic Hungariam aggressus, magnâ ex parte sibi subjicit Budam, Pestum, Strigonium, Albam regalem, Temisuarum aliaque loca invadit. In Oriente Persas gravibus præliis malè mulctat, Bagdatim sive Seleuciam & circumvicinam regionem imperio adjicit. Foris victor, domi interim crudelis: quippe Roxolanæ uxoris instinctu, Mustapham ex aliô conjugio filium primo-

mogenitum, conceptâ militaris virtutis opinione, ab omnibus imperii successorem destinatum, per mutos facinoris ministros intra tentorium suum strangulari jubet. Frater uterinus Zeangiris, ad cadaver Mustaphæ introductus, se ipsum pugione transfadigit, post diras in parentem ob execrandam hanc lanienam ejaculatas. Selimus autem ex quatuor filiis Soleimanis solus superstes, patri, sexagesimô sextô decimi quinti sæculi annô demortuo, substituitur. Hic est, qui Venetis Cyprum insulam ademit, non sine perfidâ truculentiâ. Cladem hanc expiârunt eôdem anno Christiani: Duce enim Joanne Austriaco Caroli quinti notho tam feliciter ad Naupactum in sinu Corinthiaco pugnatum est: ut triginta millia militum, centum ac triginta captas triremes & octoginta depressas Turcæ desiderârint. Selimo huic secundo filius Amurathes tertius successit. Imperium auspicatus à cæde quinque fratrum adolescentulorum, tenuit viginti annos. Huic successit Muhammed tertius, cum paternis exuviis sepeliit octodecim strangulatos fratres. Muhammedem excepit Achmet, Achmetem frater Mustapha, Mustapham paucis ab arrepto regimine mensibus in carcerem conjectum, Osman Achmetis filius. Hic verò Polonicâ expeditione reversus à Prætorianis solio dejectus est & strangulatus, restituto Mustaphâ: cui secundâ vice fascibus orbato substituitur Amurathes Osmanis frater.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

De Sciris Marochianis & hodierno Muhammedanorum statu, quoad possessionum amplitudinem

nem. Item de eorum futurâ ad Christianismum conversione.

Scirifi seu Serifes, à Scirifio quodam oriundi, ita dici voluerunt propter nobilem à Muhammede originem. Scirifius autem ille suis author fuit affectandi regnum, obtentu religionis defendendæ, sæculo proximè elapso. Nec mora, Hametes natus major filius regnum Marochi occupat, minor Muhammedes Sufiam provinciam: uterque tamen Fessano regi tributarius. Brevi autem pactum hoc rescindunt, auctâ domi potentiâ, afferentes, sibi legitimis Muhammedis successoribus plus juris in Africam esse, quàm Fessano regi. Ortâ postmodo inter hos fratres simultate, minor Muhammed, devictô Hamete, Marochum occupat, & isto victoriarum cursu etiam Fessæ regnum, quadragesimo octavo anno sæculi proximè præcedentis. Princeps verò cujus imperio Mecca paret, Seriph dicitur: & quia Turcarum Imperator se Muhammedis successorem agnoscere vult, illô titulô salutatur. Formula apud illos est bene precandi Imperatoribus: *Alla Ienzur Serif*, Deus servet Seriphem.

2. Hodiernus Fessæ & Marochi rex de gente Scirifiorum est, in Mauritaniâ Tingitanâ longè lateque regnans. Reliqua Africæ ora maritima septentrionalis, ut & Ægyptus ipsa, Sultano Turcico paret. Edwardus Brerewodus regiones supputans, quotquot possident Muhammedani, tandem calculum ita ponit: Si cognitæ mundi plagæ in triginta æquales portiones dispescantur, Christiani tenent partes quinque, Muhammedani sex, ethnici novendecim.

LIBER QUINTUS

De

MONOTHELITIS

HONORIO PAPA.

CAPUT PRIMUM.

De ortu hæreseos Monothelitarum, & occasione Synodorum contra illam: de Pontificum & Cardinalium creatione.

Heraclius, à bello Persico redux, forte in colloquium incidit cum Athanasio quodam natione Syro, homine eloquente ac callido. Huic Imperator addicit Patriarchatum Antiochenum, si ab errore resiliens Chalcedonense Concilium susciperet, & duas in Christo naturas inconfusè unitas agnosceret. Recepit hoc in se quidem; sed interim confundebat voluntates & operationes, unam utramque asserens. In dicto colloquio huius unius voluntatis operationisque mentio erat facta. De quæstione illâ Heraclius consulit Cyrum Phasidis & Sergium Constantinopolis episcopos: qui cum à partibus Athanasii starent, ipse etiam se isti errori mancipavit. Nec multò post consensit etiam Honorius primus Romanus Episcopus. Ut ergo majori autoritate hæresis cunctis obtruderetur, effecit Sergius, ut fidei expositio Ecthesis dicta, doctrinam Monethelitarum complectens, nomine Heraclii promulgata sit. Eam ipse postea Syno-

Synodicâ approbatione confirmavit, ut & iterum Sergii successor Pyrrhus. Recepit etiam Ecthesin Cyrus Alexandriæ episcopus: sed damnârunt Joannes quartus Romanus in suâ synodo, quemadmodum & successores ejus Theodorus & Martinus.

2. Antequam verò ulterius progrediar, haud absolum videtur catalogum Imperatorum & Episcoporum, cùm Romæ, tum Constantinopoli, per illa tempora pertexere. Mauricio itaque successit interfectior ejus Phocas, qui teste Abbate Urspergenfi, *Romam fecit ecclesiarum matrem*. Phocam violentâ morte rebus humanis exemptum excepit Heraclius, & hunc ex hydrope mortuum Constantinus tertius: sed brevi à novercâ Martinâ, eâdemque incestuosâ, venenô interemtus, illi & hujus filio Heracleoni fasces relinquit, haud diu retenturis: nam post sex menses in exilium ejecti sunt, & Constans Constantini filius in regimē paternum legitimè substitutus. Hic est qui animo agitabat, odio Constantinopolitanorum, imperii sedem denuo Romam transferre: & forte perfecisset, nisi Syracusis ab Andræâ quodam, situlâ graviter in caput impactâ, trucidatus esset in balneo. Exercitus interim in Siciliâ, ne sine Imperatore vagaretur, Armenium quempiam Mitium seu Mizizium, ob formæ decus, eligit. At Constantis filius Constantinus properè in Siciliam advolat, Mitium profligat, trucidat, ac cæde aliquorum Manibus genitoris parentat. Hic quod imberbis Constantinopoli discessisset, barbatusque esset reversus, Pogonatus dictus. Monothelitis adversarius, quos pater foverat, synodum sextam œcumenicam convocavit, in quâ hæretici hi damnati, anno

anno octuagesimo primo sæculi sexti. Huic surrogatus est filius Justinianus.

3. Imperante Heracliô moritur Romanus episcopus Honorius primus: cui suffectus Severinus: qui quod Ectheſi, à Sergio Constantinopolis episcopo transmissæ, renueret subscribere, nunquam confirmatus est; brevi enim mærore animi superſtes eſſe deſiit, multis moleſtiis exagitatus. Joannes ſucceſſor Synodum Romæ convocat & examinatam ectheſin cum Episcopis damnat: cui & poſtmodo Eccleſiæ Africanæ calculum ſuum adjecerunt. Hujus autem, paulo ultra ſeſquiannum eccleſiaſtico regimini admoti, ſedem morte vacuam Theodorus occupavit.

4. Sergiô interim mortuô, præſicitur eccleſiæ Constantinopolitanæ Pyrrhus: qui conſcius cum Martinâ veneni Constantino tertio propinati, omnium odium incurrit. Itaque juſſus exſulare, in Africam ſeceſſit. Paulus, cum duobus his prædeceſſoribus monothelita, Conſtantiem eò uſque perpulit: ut edictum, cui Typi nomen indidit, promulgaret. Illô approbabantur quinque œcumenica Concilia, & omnis de Chriſti unâ voluntate & operatione vel duabus contentio inhibebatur. Suaſerat id Paulus, quod plurimæ eccleſiæ errori Monothelitarum vehementer reſiſterent. Idem in ſuas partes pellicere ſatagebat epiſtolâ, quæ exſtat, Theodorum episcopum Romanum. Hic autem convocatâ Synodo Typum damnat & Paulum anathematizat. Nec minori zelo Theodori ſucceſſor Martinus primus negotium hoc urſit. Miſit ergo Conſtantinopolim legatos, ut Paulum ab hæreſi revocaret: ille magis exacerbatus, ab uſu Conſtantis authoritate, partim in exilium, par-

partim in vincula legatos coniecit. Indignatus Martinus centum & quinque episcoporum concilium Romæ convocat, anno quadregesimo nono sexti sæculi. In illo & Typus Constantis & Heraclii Ecthesis, Sergius, Pyrrhus & Paulus Constantinopolitani episcopi & Cyrus Alexandrinus, ob hæresin, condemnati. Constans, à Paulo seductus, Martinum Chersonam Ponti urbem exsulatum misit, ubi rerum necessariarum penuriâ afflictus exspiravit.

5. Paulo mortuo restituitur Pyrrhus: huic ordine in Patriarchatu Constantinopolitano successerunt Petrus, Thomas, Joannes quintus, Constantinus, Theodorus Syncellus, cui pulso substituitur Georgius: sed demortui locum denuo occupat Syncellus, & hunc excipit Paulus. Romæ autem Martinum hæc serie sequuti sunt Eugenius primus, Vitalianus, Adeodatus, Donus, Agatho, cujus tempore sexta Synodus œcumenica Constantinopoli celebrata est, in quâ Monothelitæ damnati. Porro Agathoni successit Leo secundus, huic Benedictus secundus, ac illi Joannes quintus.

6. Annotant Patres triplex Monothelitarum artificium. Primum erat, fallax obtentus vitandi repugnantiam voluntatum moralem in Christo; ut eô tollerent distinctionem duarum voluntatum & operationum inconfusarum. Alterum, quod se Conciliis & Patribus orthodoxis splendidô titulô adhærere jactarent, cum longè aliter sentirent. Tertium, quod speciosè pacem hæresi prætenderent, ad veritatem istis cuniculis labefactandam.

CAPUT SECUNDUM.

Summa Doctrinæ Orthodoxæ, quam hæresi Monothelitarum Patres Lateranenses in Concilio Romano, præside Martino primò, anno 644. opposuerunt.

CRedimus unum eundemque Jesum Christum, Patri consubstantialem secundum deitatem, nobis secundum humanitatem, in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum, nusquam sublatâ differentiâ propter unionem, volentem & operantem divinè & humanè. Ita ut Synodus condemnet, quotquot, 1. Non confitentur propriè & veraciter Patrem, Filium ac Spiritum Sanctum, unum Deum in tribus subsistentiis consubstantialibus. 2. Aut Mariam semper virginem Dei genitricem. 3. Aut Christi duas natiuitates, unam ante sæcula ex Deo Patre incorporaliter & sempiternaliter, alteram ex matre Mariâ corporaliter: ac unum eundemque Christum passibilem carne, impassibilem Deitate, circumscriptum corpore, incircumscriptum Deitate. 4. Aut ex duabus & in duabus naturis substantialiter unitis inconfusè & indivisè eundem Christum. 5. Aut substantialem naturarum in Christo differentiam, & earundem unionem. 6. Aut naturales proprietates Deitatis & humanitatis indiminutè in Christo & sine deminoratione salvatas. 7. Aut duas unius ejusdemque Christi voluntates & operationes, divinam & humanam, cohærenter unitas. 8. Anathema sit, quisquis contra Sanctos Patres unam Christi Dei voluntatem

tem & operationem statuit, vel Dei-virilem operationem unam esse suscipit: vel duabus voluntatibus & operationibus, hoc est, divinæ & humanæ dissensiones ac divisiones insipienter affingit: vel qui non ad apicem quinque œcumenica Concilia admittit. 9. Anathema sit, quicumque haud anathematizat ab universalibus Synodis & consonanter ab omnibus probabilibus ecclesiæ Patribus anathematizatos, nempe Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum, Ælurum, Severum, Theodosium, Colluthum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodolum Perlam, Origenem, Didymum, Euagrium, & quibuscunque ecclesia hæresios notam inussit: ut & Theodorum episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, ejusque successores Pyrrhum & Paulum, unam voluntatem & operationem Deitatis & humanitatis Christi statuentes: nec non impientissimam Ecthesin, persuasione Sergii ab Heraclio adversus orthodoxam fidem promulgatam, & scelerosum Typum instigatione Pauli ab Imperatore Constante editum.

CAPUT TERTIUM.

Sententia Concilii Agathonis Papæ Romani & Synodi sextæ œcumenicæ.

Concilium Romanum contra Monothelitas centum & viginti quinque Episcoporum, præside Agathone habitum est annô octuagesimô sæculi sexti.

sexti. In eo legati ad Synodum œcumenicam Constantinopoli celebrandam sunt designati: quibus epistola, fidēi confessionem conprehendens, Constantino Pogonato Cæsari exhibenda, est tradita. Argumentum ejus hoc. *Credimus in Deum Patrem omnipotentem cæli terræque factorem, & in Filium ejus unigenitum, verum Deum de verò Deo, per quem omnia facta sunt: & in Sp. Sanctum, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum: Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate: unitatem quidem essentiæ, Trinitatem verò Personarum seu subsistentiarum. Confitemur Deum Verbum ex Maria natum, verum Deum ex Deo Patre, verum hominem ex virgine matre, consubstantialem Patri secundum divinitatem, nobis secundum humanitatem, ex duabus & in duabus substantiis inconfusè, incommutabiliter, indivisè, inseparabiliter consistentem, nusquam sublata differentiâ naturarum propter unionem, sed potius salvâ proprietate utriusque naturæ, & in unam personam ac subsistentiam concurrente, non alium in alio, nec alium & alium, sed eundem in duabus naturis, operante utràque naturâ cum alterius communione quod proprium habet, Verbò quod Verbi, carne quod carnis. Unde consequenter sicut duas naturas confitemur, ita & duas naturales voluntates ac operationes.*

CAPUT QUARTUM.

*Sententia Synodica Synodi sextæ Oecumenicæ: de
authoritate ejusdem, ut & Canone primo ac
Phrasi illà, quâ Maria aliquando nuncupatur
Domina nostra.*

Sexta Synodus Oecumenica indicta à Constan-
tino Pogonato cepta est celebrari octuagesimo
anno sæculi sexti Constantinopoli, contra Mono-
thelitas. Convenerunt ad illam, testibus Theodo-
ro Patriarcha Hierosolymitano, Cedreno, Sige-
berto, Ottone Frisingensi & Antonino Archiepis-
copo Florentino, episcopi ducenti octuaginta no-
vem, per decem menses. Concilium hoc primò
rata habuit quæcunque Nicææ adversus Arium,
Constantinopoli adversus Macedonium & Apol-
linarem, Ephesi adversus Nestorium, Chalcedone
adversus Eutychem & Dioscorum, ac iterum Con-
stantinopoli adversus Theodorum Mopsueste-
num, Origenem, Didymum, Euagrium, scripta
Theodoriti & epistolam Ibæ, stabilita sunt. Tum
etiam damnavit Theodorum Pharanis, Sergium,
Pyrrhum, Paulum Constantinopolis episcopos &
Petrum ejusdem urbis antistitem, ac Honorium
Romæ antiquæ Papam, ac Cyrum Alexandriæ
episcopum, Macariumquæ Antiochiæ præfulem
& Stephanum illius discipulum, asserentes unam
in Christo voluntatem & operationem. Admisit
itidem fidei professionem in Concilio Romano,
præsidente Agathone, editam. Tandem hæc ad ver-
bum innectit. *Confitemur Christum Patri consub-*
stantialem secundum Deitatem, & nobis secundum
huma-

humanitatem, per omnia nobis similem absque tamen peccato: ante secula quidem ex Patre genitum secundum Deitatem, ultimo autem tempore eundem propter nos & nostram salutem de Spiritu Sancto ex Mariâ virgine propriè & veraciter Dei genitrice secundum humanitatem. Verum eundemque Christum Filium Dei unigenitum, in duabus naturis inconfusè, inconvertibiliter, inseparabiliter, indivisè cognoscendum. Nusquam extinctâ harum naturarum differentiâ propter unionem, servatâque magis proprietate utriusque naturæ, & in unam Personam & in unam substantiam concurrente, non in duas personas partitum vel divisum; sed unum eundemque unigenitum Filium Deum Verbum Dominum Jesum Christum. Et duas naturales voluntates & operationes in eò indivisè, inconvertibiliter, inseparabiliter, inconfusè secundum Sanctorum Patrum doctrinam adæquè prædicamus. Et duas naturales voluntates, non contrarias, (absit) juxta quod impii asseruerunt hæretici, sed sequentem ejus humanam voluntatem, & non resistantem vel reluctantem, sed potius & subjectam divinæ ejus omnipotenti voluntati. Oportebat enim carnis voluntatem moveri, subjici verò voluntati divinæ, juxta sapientissimum Athanasium: sicut enim ejus caro, caro Dei Verbi dicitur & est; ita & naturalis carnis ejus voluntas propria Dei Verbi dicitur & est. —

Agit utraque forma humana ac divina cum alterius communione, quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exsequente, quod carnis est. Nec enim profecto unam dabimus naturalem operationem Dei & creaturæ, ut neque quod creatum est in divinam attollamus essentiam, ne-

que eximium illud divinæ naturæ ad competentem creaturis locum dejiciamus. Unius enim ejusdemque tum miracula tum passiones cognoscimus, secundum aliud & aliud earum, ex quibus est naturarum, & in quibus habet esse. ——— Affirmamus duas ejus naturas in unâ ejus radiantes subsistentiâ, in quâ tum miracula tum etiam passiones per omnem ipsius dispensativam conversationem, non per Phantasiam, sed veraciter demonstravit, ob naturalem differentiam in eadem unâ subsistentiâ cognoscendam, dum alterius communione, utraque natura propriâ vellet atque operaretur, juxta quam rationem & duas naturales voluntates & operationes confitemur, ad salutem humani generis convenienter concurrentes. Tandem Constantinopolitana hæc Synodus tertia adjicit consuetam anathematis formulam quotquot quocunque modo à sanâ hac veritatis regulâ discedunt.

2. Quod duabus prioribus Synodis de solâ fide egissent Patres, non constituentes pro ecclesiastico regimine canones, hujus rei causâ paucis interjectis annis Concilium ducentorum & viginti septem episcoporum à Pogonati filio Justiniano juniore convocatum est: ac in eo canones centum & duo conditi sunt, quibus imperator subscripsit. Patres Synodi Nicænæ secundæ Concilium ut sextum æcumenicum iteratò congregatum, primum à Constantino, dein à Justiniano, amplexi sunt. Nec alia quorundam Pontificum Romanorum mens fuit: nam quamvis Sergius ejus nominis primus, cujus tempore Synodus hæc sub Justiniano celebrata est, subscribere renuerit, quia capitula aliqua displicerent: postmodo tamen Adrianus & successores canones, tanquam à sexto œcu-

menico Concilio constitutos, admiscere. Ac Adriani quidem ad Tarasium Constantinopolitanum Patriarcham epistola exstat: quâ se suscipere profitetur sanctas sex Synodos cum omnibus regulis,

3. Liquet apertus Binii error, dum contra Adrianum, asserentem canones hujus Concilii sexti jure ac divinitus promulgatos, ut & Nicænam Synodum, impudenter urget canonem octuagesimum secundum, de non pingendo Christo in imagine Agni, à Romanâ ecclesiâ usu contrariò penitus improbatum. Certè Adrianus & Nicæna Synodus secunda (eam per omnia orthodoxam & œcumenicam suscipiunt Pontificii) hoc Constantinopolitanum Concilium cæteris quinque prioribus æquipollere contendunt: ita ut & illum & hanc turpitudini erroris manifesti involvat Binus, dum Concilium œcumenicum sextum Conciliabulum Pseudosextum, erraticam Pseudosynodum audacter nuncupat. Nec minus splendidè mendax est Baronius ad annum nonagesimum secundum sæculi sexti: utpote qui Synodum post mortem Pauli Constantinopoli celebratam nullius Patriarchæ præsentia decoratam audacter asserat: cum absque contradictione ex subscriptionibus Patriarcharum Pauli Constantinopolitani, Petri Alexandrini, Georgii Antiocheni & Anastasii Hierosolymitani contrarium pateat. Quia autem Synodus hæc vel ut supplementum quintæ & sextæ Synodorum habita est, quibusdam Quini-sexta dicta; aliis etiam à loco Palatii imperialis *Trullana*: cui cognomini revera addenda est vox secunda; nam, ut ex actis liquet, etiam quæ sub Constantino congregata, in Trullo sedit. Testatur

Anastasius bibliothecarius Synodum sub Pogonato inceptam indictione nonâ, absolutam primo mense indictionis decimæ; sub Justiniano autem postea indictione quintâ. Ex quibus liquet decennium interfluxisse inter utramq; sub Pogonato & Justiniano Synodum: indictionum quippe periodus quindecim annis absolvebatur, ac primus annus indictio prima, secundus secunda nuncupabatur, ac sic porro.

4. Pontificii Concilii hujus Constantinopolitani auctoritatem elevant: quia canone decimo tertio præcipit Romanæ ecclesiæ, ut presbyteros, Diaconos & Sub-diaconos haud privet consuetudine cum uxore, ante sacri ordinis subscriptionem ductâ: ut & quia decernitur Constantinopolitano episcopatu æquale privilegium cum Episcopatu Romano, canone trigesimo sexto: nec non quod huic interdicitur jejunandi consuetudo sabbatis. Præter hæc alia itidem damnant Papicolæ; ut ut multos utiles canones admittant. Nos vero hujus aliorumque Conciliorum auctoritatem Sacris literis subjicimus, & ubicunque eorundem decreta à veritatis sanâ normâ deviant meritò rejicimus: quale id de cruce adorandâ, canone septuagesimo tertio. Interim debitam venerationem eidem haud quaquam derogamus: cum quod à multis orthodoxis legitimè convocatis celebratum est, subscribentibus quatuor Patriarchis, tum quod multa pia & Catholicam antiquitatem sapientia dogmata contineat, quibus ipsis etiam Occidentales per aliquot sæcula reverenter usi sunt.

5. Porro Synodi hujus canon primus piam hanc fidei confessionem complectitur. Operæ pretium erit Lectori compendiosè exhibere. Sacros cano-

nes divinâ gratiâ ordientes, statuimus fidem Apostolis traditam, citra ullam innovationem immutabiliterque ac inviolabiliter esse servandam: ut & Synodum Nicænam adversus Arii vesana & impia dogmata celebratam; quemadmodum etiam Constantinopolitanam contra profanum Macedonium, ac Ephesinam adversus Nestorium, & Chalcedonensem adversus Eutychem, & Constantinopolitanam alteram adversus Theodorum Mopsuestiæ episcopum, Origenem, Didymum, Euagrium & Ibæ epistolam. Tandem his verbis canon hic ita concluditur. *Porro Sextæ quoque sanctæ Synodi, quæ in hac civitate imperiali sub Divæ memoriæ Imperatore nostro Constantino pridem congregata fuerat, fidem, quæ majorem ex eo firmitatem accepit, quod pius Imperator eam scriptam suo signaculo muniit ad futuram in omnia sæcula securitatem, non movendam nec agitandam, nos servare rursus profiteamur, quæ duas naturales voluntates, seu volitiones, duasque naturales operationes in incarnatâ unius Domini nostri Jesu Christi veri Dei æconomia, nos piè opinari debere apertè docuit, iis qui rectum veritatis decretum adulteraverant, & unam voluntatem ac operationem unam in uno Domino nostro Jesu Christo populos docuerant, piâ sententiâ condemnatis, Theodoro, inquit, Pharan, Cyro Alexandriæ, Honorio Romæ, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, qui in hac à Deo servatâ civitate præfederunt, Macario, qui fuit Antiochenus episcopus, Stephano ejus discipulo & insipiente Polythronio: hac ratione intacto & illibato communi corpore Domini nostri Jesu Christi ab iis servato. Atque, ut semel dicamus, omnium qui in Dei ecclesiâ decora & ornamenta fue-*

fuerunt & luminaria in mundo, vitæ rationem ob-
 tinentia, firmam fidem valere, & usque ad sæculi
 consummationem inconcussam ac illabefactam
 permanere sancimus, eorumque scripta ac decreta
 divinitus tradita: rejicientes omnes & anathema-
 tizantes, quos rejecerunt & anathematizarunt,
 ut veritatis inimicos, & qui adversus Deum inani-
 ter fremuerunt, & iniquitatem in altum meditati
 sunt. Si quis autem ex omnibus prædicta pietatis
 decreta non tenet & amplectitur, sicque opinatur
 & prædicat, sed iis contra adversari conatur, sit
 anathema, secundum prius expositum declarato-
 rum sanctorum & beatorum Patrum decretum, à
 Christiano quoque catalogo, ut alienus, extrudatur
 & excidat. Nos enim juxta prius definita neque
 aliquid adjicere, neque quicquam adimere omnino
 statuimus vel ullo modo potuimus.

6. Sæculis his inolevit consuetudo viros graves
 honoris gratiâ titulo Domini nostri insigniendi.
 Ita actiones omnes Synodi Constantinopolitanæ
 sub Mennâ, inchoantur illo exordio: *Præsiede do-
 mino nostro sanctissimo ac beatissimo Archiepisco-
 po Patriarcha Menna, in Mesaulio dytico seu me-
 ditullio aulæ occiduo venerabilis domus Dominae
 nostræ, sanctæ & gloriosæ Dei genitricis, semper
 virginis Mariæ.* Confimiliter Cyrus Alexandrinus
 Sergium Constantinopolitanum Patriarcham Do-
 minum suum vocat, ut & Cyrillus Alexandrinus
 Joannem Antiochenum. Hinc minus mirandum,
 juxta sæculorum horum satis liberam consuetudi-
 nem offerendi honorificas appellationes, Mariæ
 virgini idem elogium à Synodis attributum; non
 obtentu adorationis, sed ex agnitione beatitudi-
 nis ac eminentiæ: quamvis postmodo lapsu tem-
 porum

porum phrasis illa male intellecta superstitiosis
 ansam videatur præbuisse abominandæ deificati-
 onis, quâ Deiparam talia sacrilegia detestantem
 dedecorârunt. Appositè Ambrosius: *Maria erat*
templum Dei, non Deus templi: & ideo ille solus
adorandus, qui operabatur in templo. Epiphanius:
Maria in honore sit, Dominus adoretur. Ac Augu-
 stinus: *Hoc etiam ipsos optimos angelos & excellen-*
tissima Dei ministeria velle credamus, ut unum
cum ipsis colamus Deum, cujus contemplatione be-
ati sunt. — *Quare honoramus eos charitate, non*
servitute. — *Religet nos religio uni Omnipotenti.*

CAPUT QUINTUM.

*Sergii & Honorii consensus de unâ voluntate &
 operatione Christi: Sophronii doctrina ortho-*
doxa ab utroque rejecta.

CYrus Patriarcha Alexandrinus, hæreticos Se-
 veritas & Theodosianos ecclesiæ reconcilians,
 cum illis unam Christi operationem professus est.
 Sophronius autem argumentorum pondere Cy-
 rum eò usque perpulit, ut ad Sergium Constanti-
 nopolitanum Patriarcham cum hujus literis mitte-
 retur, quibus Cyrus seriò hortatur, ut jubeat duas
 dici in Christo operationes. Sergius illud durum
 arbitratus, censuit concordiam Alexandri-
 næ ecclesiæ, diuturnis dissensionibus quassatam,
 ac nuperrimè initam, vocabulo unius operationis
 haud turbandam, præcipuè cum sancti aliquot
 Patres absque rectæ fidèi læsione eò usi sint: ac,
 ne gliscens contentio vehementius exardesceret,
 superfluum verborum conflictum amputaret, &
 nulli

nulli aut unius aut duarum operationum voces in
 Christo concederet: non unius, ne inveni in ec-
 clesiam videatur Eutychianismus; non duarum,
 cum quia probabiles Patres ab illâ appellatione
 abstinuerunt, tum quia alioqui duo contraria vo-
 lentes in Christo admittendi essent: non enim sta-
 tuendum intellectualiter animatam Christi carnem
 separatim & ex appetitu proprio contrario nutui
 uniti sibi secundum subsistentiam Dei Verbi natu-
 ralem suum motum effecisse, sed quando & qua-
 lem & quantam ipse Deus Verbum volebat. Sem-
 per enim in Christo totam humanitatem à Deitate
 in omnibus motam, sicut corpus nostrum regitur
 ab animâ rationali. Exstat & ejusdem Honorii
 epistola ad Sergium, quâ asserit unam Christi vo-
 luntatem, quia à Divinitate assumpta est nostra na-
 tura, non culpa; non natura vitiata, quæ repugna-
 ret legi mentis ejus, sed quæ ante peccatum creata
 est. Ipsissima porro Honorii verba sunt. *Quod au-
 tem Christus ait, non quod ego volo, sed quod tu vis
 Pater, & alia hujusmodi: non sunt hæc diversæ
 voluntatis, sed dispensationis humanitatis assum-
 ptæ. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit
 exemplum, ut sequamur vestigia ejus, pius magi-
 ster discipulos imbuens, ut non suam unusquisque
 nostrum, sed potius Domini in omnibus præferat
 voluntatem. — Divisiones operationum sunt:
 idem verò Deus, qui operatur, omnia in omnibus.
 — Nos quidem secundum sanctiones divinarum
 eloquiorum oportet sapere vel sperare; illa vide-
 licet refutantes, quæ quidem novæ voces noscuntur
 sanctis Dei ecclesiis scandala generare; ne parvuli,
 aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes
 Nestorianos nos vesana sapere arbitrentur; aut
 cere*

certè si rursus unam operationem Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur : præcaven-tes, ne quorum inania arma combusta sunt, eorum cineres renovent ignes redivivos flammivomarum quæstionum : simpliciter atque veraciter confiten-tes Christum unum operatorem divinæ atque humanæ naturæ.

2. Prætendunt Sergius & Honorius se duarum operationum dictionem ideo fugere, ne vel voluntatum in Christo contrarietas & carnalis vitiofitas vel personarum pluralitas credatur : cùm nullum horum errorum defendat Sophronius. Hic à monacho jam factus Patriarcha Hierosolymitanus literis Synodicis ad Sergium profitetur unum Christum in duabus naturis inseparabiliter ac inconfusè, humana opera verè, sapienter & absque ullâ pollutione perfecisse, eundemque Deum naturâ passibili naturaliter incarnatum, quæ humanæ naturæ sunt, egisse non coactè, quamvis humanis motionibus operabatur ; sed sponte & simul naturaliter, seu congruenter humanæ suæ naturæ : ita quidem ut humana ejus fuerint ultra hominem. Dabat nempe humanæ naturæ tempus operari & pati, quæ sua sunt, ne forte Phantasia quædam & visio inanis, nominabilis ejus judicetur incarnatio. Et iisdem literis idem Sophronius expressè urget contra Nestorium, omnem Christi operationem sive divinam sive humanam ex uno Christo procedere, ex unâ subsistentiâ, operantem sublimia & humilia secundum uniuscujusque duarum naturarum naturalem proprietatem non divisè, sed cum alterius communione. Et contra Eutychetem prædicat duas in uno Christo natu-
ras

ras inconfusè unitas : & adversus Monothelitas
 juxta duas naturas duas naturales operationes : ne
 naturas , quæ inconfusè unitæ sunt , confundat :
 siquidem ex operationibus noscuntur naturæ ;
 ut bene argumentatur idem Sophronius. Utitur
 & isthoc argumento Agatho Papa Romanus :
 quod tamen Honorius contemptim explodit.
 Tandem autem hæc ad verbum exhibent dictæ
 Synodicæ literæ Sophronii : *Quemadmodum igitur*
utriusque essentiæ atque naturæ , ex qui-
bus nobis in Christo inconfusa facta est unitio, &
unum Christum perfecit & Filium, totum Deum,
totum eundem ipsum credendum & hominem, u-
tramque naturalem confitemur operationem, ne na-
turas , quæ inconfusè unitæ sunt confundamus :
siquidem ex operationibus tantum , secundum eos
qui sunt talia callentes, naturæ noscuntur, & essen-
tiarum semper differentiam ex differentia opera-
tionum est insitum comprehendere. Post etiam
 addit, hanc Patrum esse doctrinam : ut & necessa-
 riò in Christo distinctionem vocum & operatio-
 num tenendam : atque horum quasdam Deum de-
 centes , quasdam hominem , quasdam medium
 ordinem obtinentes , quas diversi generis & diffe-
 rentes statuit. Liquidò inde patet Sophronium
 Sergio de reticendis duarum operationum volun-
 tatumque vocibus haud consensisse ; & veritatis
 hujus plenam declarationem in opportunius tem-
 pus distulisse. Occasio autem exarandi literas has
 Synodicas ex illorum sæculorum consuetudine
 nata est : in more enim positum ut recens promo-
 tus episcopus fidèi confessionem scriptam alijs
 episcopis exhiberet : quod & Sophronius, ad Pa-
 triarchatum Hierosolymitanum promotus, fide-
 ter

ter præstitit. At quia toties Patrum authoritatem crepabant Monothelitæ, Sophronius, teste Stephano episcopo Dorenfi, in libello quem Synodo Romanæ, sub Martino primo Papa Romano celebratæ exhibuit, sexcenta Patrum testimonia protulit, ad evincendos negantes duas in Christo operationes.

CAPUT SEXTUM.

Honorium cum aliis Monothelitis propter hanc hæresin anathematizatum à sextâ oecumenicâ Synodo aliisque Conciliis, ipsisque adeo Pontificibus Romanis ostenditur.

SExtæ oecumenicæ Synodi anathema detortum in Honorium, ita ad verbum sonat: *Cum his* (nempe episcopis Constantinopolitanis Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Cyro Alexandrino ac Theodoro Pharanensi) *simul projici à sanctâ Dei catholica ecclesia, simulque anathematizari prævidimus* & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, *ed quod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus mentem ejus sequutus est, & impia dogmata confirmavit.* Exstant autem duæ Epistolæ Honorii ad Sergium; quibus Monothelitarum hæresin aperte profitetur, ac secundâ etiam unanimi unius confessionis cum Sergio. Hæ tanquam profanæ ac perniciosæ igni adjudicatæ & combustæ synodali decreto, simul cum scriptis Theodori
Pha-

Pharanitani, Cyri Alexandrini, Sergii, Pyrrhi, Pauli ac Petri episcoporum Constantinopolitanorum. Anathema verò in Honorium iterum atque iterum repetiit hæc sexta Synodus, & in ipso sermone Prosphonetico ad Imperatorem ait, *se anathematizasse cum Sergio, Cyro aliisque Monothelitis Honorium, qui fuit Romæ Præsul, utpote qui eos in his sequutus sit.* Neque minus Cæsar Constantinus pro se Honorium convictum hæreticum damnavit & Synodicam definitionem suâ subscriptione præsens corroboravit. Imo ipse Leo secundus Romanus Papa, Concilio hoc suscipiens Honoriumque anathematizans, subjungit ipsum *Apostolicam ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrinâ lustravisse, sed profanâ proditiōe immaculatam fidem subvertere conatum esse.* Et in Leonis hujus vitâ ait Anastasius bibliothecarius, Cyrum, Sergium, Honorium & Pyrrhum à Sextâ Synodô, quam Leo suscepit, condemnatos. Idem testatur alibi dictus Leo in epistolâ ad universæ Hispaniæ episcopos, ut & in alterâ ad Ervigium Gothorum regem. Ad hunc verba ejus ita sonant: *Damnatus est in sexto Concilio & de Catholica ecclesiæ adunatione projectus Honorius, qui immaculatam Apostolicæ traditionis regulam, quam à prædecessoribus suis accepit, maculari consensit.* Et condemnationem hanc Patres, qui sextæ Synodo interfuerant in conventu altero sub Justiniano secundo, repetunt; quemadmodum etiam Theodorus Patriarcha Hierosolymitanus in suo Concilio, ut & Synodus Nicæna secunda, quam ipsi Pontificii ut orthodoxam & œcumenicam sulciunt. Inter alia ita hæc definit: *Afferitur Honorium justè anathematizatum esse à sanctâ & catho-*
lica

licæ ecclesiæ, ut hæreticum. Ac iterum: Deinde quoque & duas voluntates & operationes secundum naturarum proprietatem in Christo prædicamus, quemadmodum & Constantinopoli sexta Synodus exclamavit, abjiciens Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium & eos qui sine voluntate sunt pietatis, atque istis similia sentientes. Concilio huic subscripserunt legati papæ Romani Adriani primi. Imo & hujus successor ac cognominis, ejus nominis secundus, in Concilio Romæ anno sexagesimo octavo sæculi octavi habito, testatur Honorio post mortem ab orientalibus anathema dictum propter hæresin, cum consensu Pontificis Romani. Neque minus Synodus Constantinopolitana, quæ Pontificiis octava œcumenica, bienio post Romanam hanc celebrata, eundem Honorium damnavit. Verba ejus sunt: *Anathematizamus autem Theodorum, qui fuit episcopus Pharan, & Sergium & Pyrrhum & Paulum ac Petrum impios Præsules Constantinopolitanorum ecclesiæ, atque cum iis Honorium Romæ, unà cum Cyro Alexandria.* Anathemati huic subscriptum ab Adriani secundi legatis. Testantur itidem Photius Patriarcha Constantinopolitanus, (luculentum admodum testimonium illi exhibent Turrianus & Schottus Jesuitæ) Ado episcopus Viennensis, Beda, Georgius Cedrenus, Marianus Scotus, Abbas Urspergensis, Albertus abbas Stadiensis, imo ipsi Pontificii Joannes de Turrecremata & Melchior Canus Honorium à sextâ Synodo jure anathematizatum.

CAPUT SEPTIMUM.

*Inanes cavillationes quibus contra clarissimam re-
gestæ historiam Papistæ quidem Infallibiliarii,
Onuphrius, Bellarminus, Gretserus, Andreas
Schottus, Baronius ac Binius utuntur: Ut &
refutatio figmenti de falsatione actæ sextæ Sy-
nodi à Theodoro Patriarchâ factâ.*

Duplici acie veritatem narratæ superiori capite
historiæ oppugnant Pontificii: aut enim fa-
ctum negant aut æquitatem ejus inficiantur. Sub-
jiciemus priora argumenta examini prius: alia
post excutientur. Ajunt ergo Theodorum Syn-
cellum, (cui dejecto de Patriarchatu suffectus est
Georgius) post hujus mortem, ut ut à sextâ Syno-
do hæresis convictus esset, denuo restitutum Quâ
occasione nactus autographum Concilii sexti,
dum adhuc Constantinopoli hærerent Romani
episcopatus legati, expunxit ubique suum nomen
(erat à Synodo damnatus, ut ex Anastasio proba-
re frustra conantur) substituitque, facili literarum
mutatione, Honorium. Atque ita supposititia acta
Leoni Papæ Romano transmisit. Mendacium id
probare nituntur partim rationibus, partim autho-
ritatibus, quas suo loco excutiemus.

2. Verùm quod Anastasium spectat, quem vul-
go allegant Pontificii, ut probent Theodorum
à sextâ Synodo damnatum, in eò utique frustra
sunt. Dictus quippe author nullibi nomen Theo-
dori inter anathematizatos apponit. Neque ad
rem facit, si oggeratur generalem Monothelita-
rum condemnationem etiam in Syncellum cade-

re: quia in illo rei cardo vertitur, an nempe nominatum à Synodo notatus sit: alioquin enim supervacaneum ut è catalogo damnatorum, suum eraderet nomen, cum ibidem haud expressum. Huc accedit quod errori renunciaverit; quemadmodum exinde liquet, quandoquidem nec inter damnatos Syncelli nomen prostat, & ipse à Constantino sextæ Synodi patrono restitutus est. Præterea etiam unde probant, cum apud Nicephorum aut quemquam veterum haud invenire est, Syncellum fidem simulâsse, clam à partibus Monothelitarum stantem; ut & Georgium Constantinopolitanum obiisse suum diem, antequam legati Romani gesta Synodalia Romam perferenda accepissent. Neque minus stringit, quod Syncellus Monothelitis adhuc favens præ omnibus Honorium maximi æstimaret. Unde apertè patet, quàm ridiculum hoc commentum; quod nempe favore hæreseos Monotheliticæ atque odiò Romanæ sedis Theodorus Syncellus Honorii nomen supposuisset: quò sibi stultè omnem spem auxilii præcidisset à Romani episcopatus autoritate pro dogmatis restitutione, Et cur non potius, si clanculum à partibus Monothelitarum stetit, voces quasdam dogmaticas in Synodi autographo immutavit, quàm personarum nomina? Imo cur non infarciit Vitalianum Pontificem sibi infensissimum pro Honorio, cujus memoriam habebat charam? Et quod de facili literarum inversione Theodori Syncelli in Honorium gannunt, explosione dignum est.

CAPUT OCTAVUM.

Respondetur ad quatuor rationes, quas adferunt dicti Adiapseustoi.

PRima ratio inde desumpta est: quod Monothelitæ conficta quædam scripta Mennæ & Vigili actis quintæ Synodi œcumenicæ inseruerint, quemadmodum ex sextæ Synodi actis patuit. Quo argumento porro generaliter Græcis imputant, illisdem familiare fuisse libros adulterare: atque hac hypothese inferunt, supposititia esse, quæ Honorio affricantur. Primò invalidam hanc à particulari probationem meritò rejicimus. Secundò, si rem introspiciamus penitius, ipsa historia fucum detegit. Cùm enim Monothelitæ Conciliorum universalium auctoritatem prætenderent, ac Constantinum rogassent, ut Synodorum libri consulerentur, prolatus est quintæ Synodi liber, ubi Mennæ Constantinopolitani episcopi sermo ad Vigilium Romanum in ipso limine lectus, de eo quod sit una Christi voluntas. Continuo autem legati Româ missi exclamârunt: *Piissime Domine, falsatus est præsens liber quintæ Synodi: nequaquam relegatur sermo Mennæ, sed jube diligenter advertere præsentem librum: appositus enim est, quandoquidem vigesimo primo Justiniani anno obiit Mennas, cum sexennio post synodus demum sit congregata.* Imperator rem ipsam cum episcopis aliquot discutiens altius, invenit tres quaterniones capiti codicis adjunctos absque numeri subnotatione; quò, more solito, quaterniones notantur: ac quarto demum quaternione repertus numerus pri-

primus, secundo secundus, ac sic deinceps. Etiam dissimili scripturâ à reliquis primi tres quaterniones notabiles erant. Præterea reperti duo libri, quasi Vigilii nomine ad Justinianum ac Theodoram Augustam designati, quibus una Christi operatio assererebatur. Iterum episcopatus Romani legati assurgentes exclamavêre, *Vigilii codices haud sunt. Nam, inquit, si unam operationem docuit Vigilius & susceptus est à Synodo, utique & in definitione ejusdem Synodi id occurret.* Petierunt itaque ab Imperatore, ut prædictus liber examini subjiciatur, ac latens fraudulentia detegatur. Probabant porro iidem sermonem Mennæ ad Vigilium esse supposititium: utpote qui haud invenire erat in registris Patriarchii Constantinopolitani epistolarum Mennæ. Re autem accurratius perficulatâ certis indiciis Patres compererunt, duos Vigilii libellos ac sermonem Mennæ nequiter interjectos; circa septimam quippe actionem, mutatum fuisse quintum decimum quaternionem, adjectumque quadrifolium non superscriptum, in quo dicti Vigilii libelli prostabant. Imo tandem exemplaria aliquot quintę Synodi his ac illis locis, fraude Pauli quondam Patriarchæ Constantinopolitani, Macarii Antiocheni & hujus discipuli Stephani, depravata patuit. Nec dubitârunt fallaciam palâ profiteri coram Synodo Georgius monachus, Sergius diaconus & Constantinus presbyter, quorum manibus, jussu Pauli, Macarii & Stephani, acta Synodalia fuerant corrupta.

2. Quod verò Honorii damnationem spectat, ita res habet. Cùm Synodi Romanæ legati in sextâ Synodo conquererentur de vocum novitatibus à Monothelitis introductis: Macarius Antiochenus

cum aliis Monothelitis objectum crimen negando declinabat : imo prætendebat se cum œcumenicis Conciliis, sanæ fidēi Patribus, Constantinopolitanis Præsulibus Sergio, Paulo, Pyrrho, Petro, nec non & Honorio Romæ ac Cyro Alexandriae episcopis facere. Imperator assertionis hujus probationes exigens ; Ephesinæ Synodi primus liber, ut & acta Chalcedonenfis & quinti universalis Concilii lecta sunt. Obtulit etiam Macarius tres codices , quibus testimonio Patrum sententiam Monothelitarum stabilire nitebatur. Primò nempe Athanasium, Ambrosium, Dionysium, Chrysostomum & Cyrillum, tanquam pro se stantes, allegabat. Verùm ex collatione authenticorum voluminum patuit citata testimonia fædâ detruncatione contra Patrum mentem depravata. Secundò autem epistolam Sergii ad Cyrum & ex quinti Concilii actis scripta supposititia Mennæ Vigiliique citabat Macarius: ac tertio literas mutuas Sergii & Honorii. Collatione factâ authenticorum scriptorum Sergii & Honorii, ex chartophylacio Patriarchii prolatorum, cum allegatis à Macario, convenire deprehensa sunt. Hæc autem ut & alii Monothelitici libelli decreto Synodico igni adjudicata. Dein anathematizavit Concilium Constantinum presbyterum, Theodorum Pharanitanum, Sergium, Cyrum, Pyrrhum & Honorium antiquæ Romæ Papam, quem diaboli organis accenset. Synodi porro hujus definitionibus subscripserunt Agathonis legati cum reliquis omnibus Patribus, ut & ipse imperator Constantinus. Autographa, omnium horum manu subsignata, & specialiter etiam Joannis Portuensis, Abundantii Templanensis ac Joannis Rhegiensis episcoporum,

rum, à Synodo Romana sub Agathone ad sextam hanc œcumenicam delegatorum, quinque patriarchalibus sedibus Romanæ, Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ & Hierosolymitanæ transmissa sunt à sextâ hâc Synodo & ipso Cæsare, cum adhuc in vivis esset Georgius Patriarcha Constantinopolitanus, nondum restitutô Theodorô. Unde in confesso est splendidum adversariorû mendacium, quô impudenter asserunt exempla quinque Patriarchatibus tradita fuisse à Theodoro. Neque minus Leo secundus Agathonis successor, cui literæ hæ Synodales exhibitæ, quandoquidem Agatho interim diem suum obierat, Honorium anathematizavit in epistolâ ad Constantinum Imperatorem. Ex narratione hâc evidenter liquet Baronii aliorumque cavillatorum ineptia, dum absque ullo probabili argumento comminiscuntur Theodorum Honorii nomen substituissè expunctô suô. Repugnat impudenti mendacio fides omnium Synodi codicum & communis Christiani orbis consensus, ipsorumque Pontificum Romanorum repetita in Honorium anathemata, & Constantini edictum. Huc accedit quod ipsi fateantur Pontificii argumentum suum ex depravatione quintæ Synodi haud procedere; nisi ut inferant acta Synodi sextæ quæ Honorium spectant, à plagiaris istis mutilari & depravari potuisse: at quod factum sit nunquam probabunt. Imo contrarium apertè liquet ex allegatis. Et ubi auctuarii loco comparatio instituitur inter veram quinti Concilii falsationem & fictam sexti, quam prætendunt absque apodicticâ probatione, ut adversarii ipsi concedunt, discrepantia multiplex reperietur. Nam

I. in quinta Synodo neque tempora neque perso-

næ conveniebant: hic autem nihil tale: Sergius quippe & Honorius contemporanei fuerunt. 2. Illius acta depravata plusquam centum annis post celebratum quintum Concilium. Cum frustra cavillatores fingant sextæ Synodi definitiones multis lituris planè corruptas, atque ita ad omnes Christiani orbis episcopos transmissas. At cui id verisimile fit absque ulla probatione? Præcipue cum Pontifices Romani, inter quos & Leo secundus & Joannes quintus, qui ipse Concilio interfuit, Agathonis nomine, pro genuinis easdem susceperint. 3. Neque minus stringit, quod nec characteristicæ litera & subnotatio numerica, nec convenientia manus desiderata fuerint in his sextæ Synodi actis, quemadmodum in depravatis illis quintæ. 4. Etiam omnes omnium toto orbe bibliothecæ, quæ authenticos servârunt codices, damnationem Honorii memorant. 5. Et quis sanæ mentis credet Constantinum Pogonatum, virum orthodoxum ac sincerum zelotem, tantam nequitiam in Theodoro tulisse; ut definitiones Synodicas Imperatoris subsignatas manu, quinque quinis apographis ad quinque Patriarchas Agathonem Romanum, Georgium Constantinopolitanum, Petrum Alexandrinum, Theophanem Antiochenum & Theodorum Hierosolymitanum, potuerit impune corrumpere: cum ante Theodorum leviori de causâ Patriarchatu dejecisset Constantinus, ac edicto publico Concilii hujus acta subditis omnibus suscipienda injunxisset. 6. Et certè haud levioris conimatis est, quod non tantum nulla Synodus suspectam habuerit hujus sextæ acta, aut specialiter Honorii anathematizationem; ut è contrario multa Concilia constanti
suffra-

suffragio eadem postmodo confirmârint. Ejusdem porro farinae est, quod eructant Bellarminus & Gretserus; Græcis nempe in more positum libros adulterare. Patribus Romanæ Synodi remotissimum à tali intemperie judicium fuit, utpote cujus delegatis ad septimum Concilium è Constantino-politano Patriarchio authentici codices quinque; œcumenicarum Synodorum, & plurimi tam Latini quàm Græci Patres, exhibiti, ut petierant: neque quisquam fidem dubiam dixit, nisi scriptorum Mennæ ac Vigilio affictorum. Pudeat equidem effrenes convitiatores Christianam illam gentem tam nequiter falsâ criminatione, cujus nunquam infimulata nedum convicta, gravare. Non etiam labantem causam sustinet, quod Leonem primum conquerentem allegant de vitiosâ epistolæ suæ versione è Latinâ in Græcam linguam: quid enim hic simile commento Pontificiorum de sextæ Synodi actis? Exstabat Leonis incorrupta epistola apud Leonem ipsum & Græcos, in actis Chalcedonensis Concilii, unde in hunc diem integra permanfit. Nec majus adferunt pondus literæ Gregorii primi ad Narsen. Verba quidem inter alia ita sonant: *Ephesinam Synodum perscrutantes de Adelphio & Sava & cæteris aliis, qui illic dicuntur esse damnati, omnino nihil invenimus, & existimamus; quia sicut Chalcedonensis Synodus in uno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina Synodo factum est.* Tandem ita concludit. *Romani codices multò veriores sunt, quàm Græci: quia nostri sicut non acuminata, ita nec imposturas habent.* Inferunt inde Bellarminus & Gretserus; si fides Concilii Chalcedonensis & Ephesini suspecta, necessario etiam illius

sextæ Synodi. Verum 1. eodem jure concluderis etiam decreta primi & secundi Concilii ac ista contra Arium & Macedonium depravata. 2. Ex possibili non sequitur actus positio. 3. Si corruptio in iis quæ Honorium spectant, posset & quæ Sergium, Macarium & Polychronium. 4. Acquiescit Gregorius vetustis Ephesinæ Synodi codicibus: & licet Romanos Græcis anteponat, admittit tamē, tanquam quibus fides adhibenda: cū nullum de scriptum relinquant convitiatores, cui tutò liceat insistere. Verū haud temere admittenda hæc tot annis ante ipsum inaudita Gregorii de falsatione Synodi quartæ assertio. Quippe Leo primus, cujus legati interfuerunt Chalcedonenſi Concilio, ipse diligens actorum perſcrutator, nullam prorsus deprehendit fallaciam: ut ut de ordine ſedium Patriarchalium quæpiam definita publicis ſcriptis improbaverit; nihilominus fatetur in œcumenica illa Synodo rem ita penitus geſtam. Scribit Gregorius Pontifici Romano titulum episcopi univerſalis à Concilio Chalcedonenſi oblatum; ſed nullum prædeceſſorum tam profano vocabulo uti conſenſiſſe. At verò cum nullibi in dictæ Synodi actis inveniret, quod tam audacter effutierat, videtur eò refuſiſſe, ut Chalcedonenſe Concilium uno loco corruptum aſſeruerit. Conſtat parem in eccleſiaſticis negotiis honorem ac poteſtatem Patriarchatui Conſtantinopolitano cum episcopatu Romano à dictis Patribus decreta. Quamvis enim Athanaſius preſbyter ecclēſiæ Alexandrinæ & Theodorus atque Iſchyrion ejusdem Diaconi & quidam laicus Sophronius in epigraphe libellorum contra Dioſcorum oblato- rum, Leonem titulò œcumenici episcopi inſi- gniant:

gniant : non tamen unquam Synodus ita definivit. Et certè immeritò adulterationem Ephesini Concilii suspicatur Gregorius, quod ibi haud occurrant nomina Adelphii, Sabæ aliorumque. Sufficit, quod Massalianitæ, qui & Euchetæ & Enthusia-
stæ, quorum antesignani, teste Theodoreto, Sabas, Adelphius, Daodes, Symeon & Hermas, damnati sint. Neque aliùs generis est testimonium Nicolai primi Papæ Romani, quod allegat Bellarminus; ut probet falsata septimæ Synodi acta à Græcis. At verò Nicolao nunquam in mentem venit, definitiones istius pseudoseptimi Concilii, Adriano primo oblatas, infimulare depravationis, tum cum à Græcis primitùs exhiberentur : id quippe nullatenus ex Nicolai dictis elicitur. Spectant huc Anastasii verba : *Quam, inquit, Synodum jam dicti missi in Græco sermone secum detulere unà cum Imperialibus sacris, manibus propriis subscriptam, eamque prædictus antistes in Latinam linguam translatare jussit & in sacrâ bibliothecâ pariter recondi.* Stringit itidem, quod exemplaria septimæ Synodi ac Adriani epistolæ Græcè & Latinè asservabantur incorrupta Romæ, tempore Nicolai Papæ Romani, septuaginta annis post celebratam Synodum. Atque eadem Constantinopoli intemerata exstitisse, ex ipsius Nicolai literis ad Michaëlem Imperatorem & Photium Patriarcham Constantinopolitanum, videre est. Postmodo tamen Nicolaus stomachum in Photium & Michaëlem acerbè effundens, à contumeliosis verbis sibi minimè temperavit. Et revera contentio usque ad mutua anathemata exarsit. Anastasius Papæ bibliothecarius, neutiquam à partibus liber, præcipiti calumniarum strepitu non modo adversus Pho-

tium, sed & totam Græcorum nationem, magis addictum nequiter Romano episcopatu animum, quam historiæ animam veritatem, prodidit. Criminationem autem de librorum corruptione, Græcis intentatam, possunt equidem meritò Græci in Latinos retorquere: nam in Latina vulgatâ septimæ Synodi editione, (ea sola retroactis multis sæculis authoritatem publicam obtinuit, & Bellarminum decepit, dum Græcus textus non legeretur, & Anastasii versio, ex longis tenebris nuper in lucem prodiens, non innotesceret) ut & epistolâ Adriani, plurimæ depravationes passim reperiuntur. Adhæc extant hodieque incorrupta Græca & Latina septimæ Synodi exemplaria, ex quorum, cum depravatis collatione, defectus omnes facile deteguntur. Et revera mirifica illa falsatio sextæ Synodi, quæ tam subtilis, ut ipsos ejusdem Synodi Patres, Imperatorem, Pontifices Romanos, & Concilia œcumenica fefelleret: donec non ita pridem exorti è cimmeriâ caligine oculatissimi Aristarchi, qui cornicum oculos solis impudentiæ spiculis configerent. Gretserus, pro Bellarmino adversus Whittakerum armis indutus, ait; omnia sextæ Synodi exemplaria ac Romanas bibliothecas corrumpi potuisse: quod inde probat quia Nicænæ Synodi acta ab Arianis depravata. Verùm in promptu est responsio. 1. Fatetur quidem Baronius id contigisse, at non dissimulat interim eadem hodieque reperi ri apud Alexandrinos & Arabas incorrupta. 2. Quis, qui vel à limine ecclesiasticam salutavit antiquitatem, ignorat veram rerum gestarum in illâ Synodò historiam posse colligi è Patrum Athanasii, Hilarii aliornumque & Conciliorum monumentis.

numentis? 3. Etiam magna est discrepantia, amitti
 quæpiam acta aut generali corruptione infici.
 4. Huc accedit, manifestè esse falsum, quod
 tamen impudenter Gretserus asserit, ita in totum
 ab Arianis aut quibuscunque acta Nicæna deprava-
 tata. Liquet ea veritas: nam cùm post Concilii
 hujus celebrationem anni propemodum elapsi es-
 sent centum, Africana ecclesia, ex authenticis
 dictæ Synodi libris, accepit verissima ejusdem
 acta ab Attico Constantinopolitano & Cyrillo
 Alexandrino episcopis, apud quos tunc exsta-
 bant, Patribus Africanis seriò illa expetentibus.
 Atque eadem nullatenus discrepare inventa sunt
 ab exemplari, quod olim ex Nicæna Synodo Cæ-
 cilianus Carthaginensis episcopus attulerat. Et
 ut fides una in Oriente & Occidente constaret,
 decreverunt dicti Patres statuta Nicæna, prout
 ab Attico & Cyrillo exhibita, inserere rebus ec-
 clesiasticis Africæ, ubi adhuc incorrupta exstant,
 quemadmodum alia multa Synodica; ac Bonifa-
 cio Papæ Romano transmittere. Et quod porro
 Gretserus Sutlinium in scenam producit, quò ini-
 quæ causæ male detortum patrocinium quærat,
 planè operam perdit. Is nempe dixit epistolis Ge-
 lasii, Leonis & Nicolai primi aliorumque, alienâ
 manu multa afficta, non obstante cunctorum
 exemplarium consensu. At quàm bellè id pro
 Honorio facit, ut ipsum anathemate exsolvat?
 Nimirum sententiæ, quas supposititias judicat Sut-
 linus in memoratis literis, haud sunt acta Syno-
 dalia Synodi œcumenicæ, plurimorum episcopo-
 rum subscriptione, sermone Prosphnetico, Im-
 periali edicto roborata, aut in authenticos quin-
 que Patriachalium sedium tabulas relata; & se-
 quen-

quentibus sæculis ab universalibus Conciliis & Romanis Pontificibus identidem stabilita : quæ omnia in Honorii condemnatione occurrunt.

3. Secunda autem ratio derivatur ex iudicio Concilii de epistolâ Agathonis. Inde ita inferunt, Dictis literis statuitur Romanam ecclesiam non deficere à fide, & Pontifices officium admonendorum fratrum nunquam non facere : quapropter Synodum haud potuisse Honorium condemnare, quandoquidem Agathonis epistolam receperit. Verùm respondetur : 1. Unde constat probatam Synodo epistolam, indidem etiam condemnatum ab eâdem Honorium, nempe ex actis Synodalibus. Neque magis ab approbatione epistolæ valet argumentatio contra damnationem, quàm à damnatione Honorii contra epistolæ hujus approbationem. 2. Quo sensu autem Agathonis literas & Synodi sub ipso celebratæ adjunctam suggestionem approbaverit Concilium sextum, ex ejusdem actis abunde patet. Interrogati ab Imperatore Georgius Constantinopolitanus, Theodorus Ephelinus, Macarius Antiochenus ac reliqui, quid sentirent de epistolâ Agathonis & suggestione Synodicâ, responderunt utramque convenire cum sanctorum Patrum testimoniis & veritate ; atque sese omnes juxta ambarum argumentum profiteri in uno Christo duas naturas, voluntates & operationes : ita ut approbatio Synodi spectaverit dogmaticam quæstionem, quam Monothelitæ acerbè oppugnabant. Nam ut ut inflatius episcopatum Romanum extollat, nullum tamen pro eâ testimonium profert in medium : cum è contrario pro duabus voluntatibus citet Athanasium, Ambrosium, Augustinum, Gregorium Nazianzenum, Con-

Concilium Chalcedonense & œcumenicum quintum, Gregorium Nyssenum, Chrysostomum; ac pro duabus operationibus Hilarium, Athanasium, Dionysium Areopagitam, Ambrosium, Leonem primum, Nyssenum, Cyrillum Alexandrinum & Cyrillum Hierosolymitanum, Joannem Constantinopolitanum, Joannem Schythopolitanum, Eulogium Alexandrinum episcopos, ac Euphræmum Anastasiumque majorem Theopolitanae ecclesiae antistites, ipsumque Justinianum Augustum; cujus edictum contra Acephalos olim editum Agatho cum epistolâ suâ & suggestione Synodicâ Constantino Imperatori transmisit. Approbationem porro Concilii sexti non ulterius extendendam, quàm ad veritatem de duabus operationibus ac voluntatibus Christi, testimoniis Patrum stabilitam, ex verbis ipsis Synodicæ definitionis luce meridiana clarius liquet. Unum hic necessario discutiendum occurrit. Cur nempe Martinus & Agatho Romani Pontifices hortati sint Imperatorem, ut abscindant hæreticos novatores Theodorum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanos & quoscunque ipsis consentientes, nullam tamen expressè mentionem Honorii facientes? Impromptu est responsio. Nimirum Martinus & Agatho, quandoquidem Occidentales ecclesiae tum temporis Monotheliticâ peste non laborarent, quâ Orientales miserè afflictabantur, haud solliciti usque adeo fuere de examinandâ prædecessoris Honorii epistolâ, aut sententiâ in illum ferendâ. Huc accedit, quod Patres Sextæ Synodi, quandoquidem autoritas Honorii objiceretur à Monothelitis, ipsius literas accuratiori examini subjecerunt,

ac

ac post examen authorem anathematizârunt. Pro
 Vigiliis quidem vindiciis in dictâ Synodo sextâ Le-
 gati Romani steterunt; at in Concilio sub Marti-
 no nulli Patres quicquam moliti sunt, ut ex albo
 hæreticorû Honorium expungerent: quod procul
 dubio tentassent, si justâ ratione innocentiam ipsius
 tutari confiderent. 4. Quartò itidem respondetur:
 Synodum sextam controversiâ turbante orbem,
 præcipuè in oriente, occupatam, non voluisse nec
 commodè potuisse, pro istorum temporum statu,
 retundere ebuccinatos, quâ opportunè quâ im-
 portunè, fastus Romani episcopatus. Itaque pa-
 rerga ista in medium reliquisse. Scripserat fastuosè
 Agatho, omnem ecclesiam & œcumenica Conci-
 lia semper amplexa Apostolorum omnium princi-
 pem ecclesiam Romanam, à veritate nunquam
 deviam. Verùm quis non videat ampullas? De
 universalibus certè Conciliis falsum est: Nicæ-
 num enim, si cujusquam particularis ecclesiæ (talis
 est Romana) doctrinam sequutum sit dicendum,
 Alexandrinam potius quàm Romanam sequutum
 est. Secundo nullus Romani episcopatus nomine
 interfuit. Tertium Cyrilli sententiam est am-
 plexum. Quartum, nempe Chalcedonense, Leo-
 nis epistolam suscepit; non tamen propter sedis
 Romanæ aliquam infallibilem auctoritatem; alio-
 qui non fuisset tam diu deliberatum de ejusdem
 approbatione; sed propter evidentem conso-
 nantiam cum doctrinâ Patrum, Nicænæ & Con-
 stantinopolitanæ Synodorû & Cyrilli: ut expres-
 sè commemoratur actione quartâ Concilii Chal-
 cedonensis. Et quàm longè abest, ut Synodus œcu-
 menica quinta à Romanâ sede pependerit? Con-
 trarium inde liquet, quod, Vigilio reclamante,
 qui

qui nec ipse præsens fuit, nec quisquam ipsius nomine, de tribus Capitulis definierit. 4. Et ubi Concilium sub Agathone, paulo post principium suggestionis, asserit; *Prædecessores suos usque adhuc terminos veræ fidēi, quos transgredi nefas est, constanter defendisse, nec seductos blanditiis, nec territos periculis*: id nihil facit pro episcopatum infallibilitate, quibus episcopi illi præerant; experientiâ ipsâ demonstrante eorundem lapsus. 5. Etiam Leo secundus simili constantiæ elogio Romanam ecclesiam ornat: quod non ita interpretandum, quasi nullus Papa posset in fide & moribus errare aut in hæresin prolabi: agnoscit enim in eâdem epistolâ ad Ervigium Gothorum in Hispania regem, Honorium jure damnatum. Leonis ibidem verba sunt inter alia: *Omnes hæreticæ assertionis authores, venerando censente Concilio, condemnati, de Catholicæ ecclesiæ adunatione projecti sunt, id est, Theodorus, Cyrus, Sergius, Paulus, Pyrrhus & Petrus & unâ cum iis Honorius Romanus, qui immaculatam Apostolicæ traditionis regulam, quam à prædecessoribus suis accepit, maculari consensit*. Itaque id modo Leo vult; nempe cum aliæ sedes Patriarchales variis hæresibus sint concussæ, Romanam minus damni ab iisdem sensisse: utpote in quâ vel aditum haud invenerint, vel non diu hæserint, neque latè serpserint.

4. Tertiam pro Honorio rationem ita proponit Binius: Certe mandatorum limite circumscripti erant Legati Romanæ sedis, ut nempe ea dogmata constanter defenderent, quæ epistolâ Agathonis continebantur. Illi autem quandoquidem Honorium silentio prætereunt; inde colligit antagonista impostorem quempiam suo nomine expuncto

expuncto illud Honorii substituisse. Verum quàm jejuna hæc ratio? 1. Legatis nihil aliud injunctum, nisi ut controversiam à Monothelitis agitatam omni nisu oppugnarent: quod & præstitere. Et quid inde inferitur? 2. Etiam ipse Joannes Portuensis legatorum Romanorum unus Honorii epistolam Latinam, ob quam damnatus est, contulit, cumque reliquis collegis & cunctis Patribus anathematizationi ejusdem subscripsit. Iidem gestorum Synodi sextæ Leoni coram fidem fecerunt, & Honorii damnationem narrârunt; quemadmodum ipse Leo in epistola ad Constantinum Imperatorem testatur.

5. Quartam rationem per partes exhibent. Nimirum intolerabilis impudentia foret, Synodum sextam sibi præsumsisse condemnare sedem Apostolicam, quæ judicat omnes & à nemine judicatur: nec ab errore posset absolvi, utpote quæ Honorii epistolas tanquam erroneas damnâisset, cum veritatis normam continerent: nec injustitiæ maculam effugeret, innocentem reatu involvens. Atque inde inferunt Sophistæ Honorium haud damnatum. At vah impudentiam! Quàm bellè blasphemâ arrogantiam exprimitur homo ille peccati, sedens in templo Dei ac si Deus esset, de quo 2. Thess. 2. 4. Apoc. 18. 8. Apoc. 13. 3. 4. 5. 6. Cui unquam Apostolorum id excidit, le nullius judicio subiectos, omnium interim judices. Longè alia mens Petro, laudanti Paulum, à quo reprehensus. Gal. 2. 11. 2. Petr. 3. 15. Nemine exempto & absolute, pronunciat Christus ethnicis ac publicanis accensendum, qui ecclesiæ obedire detrectaverit Matt. 18. 17. Hinc & rectè Gregorius primus Papa se suscipere, venerari & devoti-

one totâ amplecti integerrimâque approbatione custodire quinque Oecumenica Concilia profite-
tur. Verba ejus sunt: *Cunctas quas præfatæ vene-
randæ Synodi personas respuunt, respuo; quas
venerantur amplector: quia dum universali sunt
consensu constitutæ, se & non illas destruit, quisquis
præsumit aut solvere quos religant, aut ligare quos
solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.*
Eadem propemodum ad verbum apud Martinum
primum Papam ejusque Concilium offenduntur.
Neque aliò spectat, quod Conciliis ea universalis
sanctio adjungitur, nempe, *si quis aliter prædica-
verit, Anathema sit.* Nec excipitur hic Pontifex
Romanus: Spiritus enim Prophetarum Prophetis
subjiciuntur. 1. Cor. 14. 32, 33. Idcirco & Gre-
gorius ait, *Episcopum illum esse imitatore Diaboli,
quisquis tandem is fuerit, qui ad culmen cona-
tur singularitatis erumpere, ut & nulli subesse &
solus omnibus præesse videatur.* Etiam nihil minus
Synodis, quas Pontificii Septimam & Octavam Oe-
cumenicas nuncupant, in mentem venit, quàm ut
commentitiam superioritatem Romanæ ecclesiæ
obtulerint. Huc accedit quod eadem damnatio-
nem Honorii agnoscant legitimam, imo ipsæ re-
petunt: ita ut mirum sit sibi non metuere Papico-
las ab anathemate toties in istos detortô, qui ana-
thematizatorum ab Oecumenico Concilio susci-
piunt patrocinium. Hinc Adrianus secundus Pa-
pa, cùm veritatem hanc eludere haud posset, eò
confugit; ut asseruerit Honorio post mortem ana-
thema dictum ob hæresis crimen; at non absque
prævio consensu Pontificis Romani. Nec minus
malæ causæ desperationem produnt procaces nu-
givenduli, cùm de jure facti in negotio Honorii

litem intendunt universali Sextæ Synodo, imo & aliis postmodo celebratis, ipsisque Pontificibus Romanis, consentiente omnibus his unanimiter ac constanter totâ Antiquitate. At Camarinam hanc inferius movebimus. Quadrat in Patrum iniquos hos Aristarchos Hieronymi id: *Solent oculis clausis denegare, qui non credunt factum esse, quod nolunt.* Et Tertulliani: *Cæcitatibus duæ species facile concurrunt, ut qui non vident quæ sunt, videre videantur quæ non sunt.* Interim ingeminatum toties anathema in hæreticorum patronos seriò reformident.

CAPUT NONUM.

Respondetur ad contentiosorum argumentum ab authoritate petatum contra acta Sextæ Synodi, in negotiò Honorii.

Authoritates Joannis quarti, vel Maximi Martyris, vel Concilii sub Martino primo, vel quorumcunque aliorum, non possunt nisi ineptè allegari in questione facti de actis Synodi Sextæ; quandoquidè tempore priores sunt. At præter hos utuntur Papistæ contra dicti Concilii integritatem, in negotiò Honorii, testimoniis Theophanis, Anastasii, Nicolai primi Papæ, Zonaræ, Manuelis Callecæ, Pauli Diaconi, Bedæ, Blondi, Naucleri, Sabellici, Platinae: quibus adjicit Bellarminus Photium, sequutus falsam Latinam versionem libri Photii de septem Synodis: in Græcis enim codicibus damnatus legitur Honorius, ut & ejusdem Bibliothecæ Patrum. Ac frustra hic oggannit Gretserus, Photium capitalem Romanæ ecclesiæ hostem; ideo

ideoque, utpote non vacuo ab odio, hac parte non credendum. At verò ipsa Synodus universalis Octava, ut vocant Papicolæ, contra Photium celebrata, Honorii damnationem agnoscit, cum Photio. Porro quod Theophanem spectat, quem Anastasius è Græco in Latinum idioma vertit; infert Gretserus utrumque condemnationis Honorii nullam facere mentionem: quæ si facta, silentio haud involvissent. Sciendum autem Theophanem, teste Zonarâ, magni agri Magistrum, floruisse sub initium noni sæculi, à Sextâ Synodò exactis annis centum & triginta, à Quinifextâ centum & viginti, à Septimâ Oecumenicâ viginti quatuor; quibus Conciliis nullibi contradicit Theophanes, ut ut ea nominatim ac palam Honorium damnatis annumerent. Anastasius verò, qui vergente eodem nono ævò vixit, sic Theophanem latinitate donavit, ut truncatâ brevitate ipsum perstrinxerit, quemadmodum ipse testatur. Non mirum ergo, quod Honorius inter damnatos apud illū haud reperia-
tur: quandoquidem nihil Theophani, qui Honorium præterit, addere voluerit. Ergo quærit Gretserus, cur à Theophane omissus, cum tamen cæteros Monothelitas in Synodò Sextâ damnatos scribat. Consimiliter argumentatur cum Bellarmino à Pauli Diaconi, qui septuagesimo ævi septimi anno vixit, & Joannis Zonaræ silentio, qui post undecimum sæculum floruit. Verum vicissim jure ex Pontificiis quæritur, num omnes in Sexto aliisque Conciliis damnatos nominatim memorent isti auctores? Ita Anastasius in vitâ Honorii nullam facit mentionem exorti tum Monothelismi, neque in vitâ Damasi Synodorum Constantinopolitanæ vel Romanæ, quæ contra Macedonianos, Apollinaristas

naristas aliosque hæreticos isthòc tempore habitæ sunt, neque in Cælestino Ephesinæ, neque in Vigilio Constantinopolitanæ, cui interesse Vigilius renuit, & varios hujus casus mortemque in Siciliâ. Ex his pari jure elicitur non gesta esse, quandoquidem haud meminerit Anastasius, qui, ut ipse non inficias it, imperfectum opus contexuit. Imo non imperfectum modo, sed manifestè erroneum, siue authoris culpâ siue librariorum. Refert Anastasius legatos Agathonis Constantinopolim ingressos iv. Id. Nov. quod Binius falsitatis coârguit ex ipsis Synodi actis: atque hanc etiam sex aut septem sessionibus ante Pascha absolutam tradit idem Anastasius. Cùm liquidò testentur acta non ante Septembrem, septendecim actionibus demum, ad umbilicum deductam. Neque aliùs commatis est, quod dictus author Macarii successorem statuat Stephanum, cùm Theophanes fuerit; & Macarium cum sectatoribus Romam exsulatum missum. Ipse Baronius ac Binius Anastasium hic falsitatis infimulant, opponuntque illi epistolam Constantini Imperatoris ad Leonem secundum. Cui autem eo loco autoritas tumultuarii istius compendii Anastasiani habetur; ut præponderet ipsis Synodi actis; quæ constanti judicio quinque Patriarchalium sedium & tot Conciliorum ac Patrum, imo orbis Christiani, & ducentis annis ante Anastasium & multis sæculis post, integra conservata sunt, & unanimiter damnationi Honorianæ subscribunt? Et quis sanæ mentis non perspicit, Anastasio oblatam identidem occasionem purgandi Honorium in vitâ ejusdem, ut & Agathonis ac Leonis secundi, præfationibusque in Septimam & Octavam Synodum, quibus anathema Honorii re-

peti-

petitum? Cæterum quam manifestum est, confiteri eum crimen, qui, indultô & toties delegatô iudiciô amovendi à se crimen, occasione haud utitur? Interfuit Anastasius Synodo Octavæ, ubi repetitis vicibus condemnatus Honorius, juxta usitata Seti Concilii exemplaria: quæ si depravata: cur non impediit, & orbem à diutino errore liberavit? Neque magis pro Pontificiorum argumentô facit Paulus Diaconus. Omittit nempe Honorium, simul cum Theodorô Pharanitanô & Sergiô; itaque ex catalogo hæreticorum expungendus? At quàm se deridendos propinant! Nominat quidem Diaconus Pyrrhum, Paulum, Petrum ac Macarium, nec subjungit Theodorum, Sergium, Honorium, inde inferant per fraudem irrepsisse horum trium nomina in codices Conciliorum ac Patrum. At non vident infimul tenebriones, præter ridiculum hunc argumentandi modum, mendacii insinulari Tarasium Patriarcham Constantinopolitanum, Theodorum Hierosolymitanum cum Synodo & summis ecclesiarum Orientis antistitibus, atque Epiphanium Diaconum, & Adriani primi papæ legatos in posteriore Nicæno Concilio ac ejusdem Patres, qui unanimiter, eôdem tempore quô Paulus Diaconus floruit, Theodorum, Sergium, Honorium non modo damnatum jure agnovere, sed & ipsi damnârunt. Atque id ipsum Adrianus secundus Papa & Synodus sub illo, & Ado Viennensis, & Octavum Concilium confirmavere. Porro Joannis Zonaræ silentium controversum est. Testatur interpretes ejus Latinus Hieronymus Wolphius in Viennensi codice Græco expuncta hæc verba, *Honorii Romæ*: unde ob lituram pessimi detruncatoris non oportuit

tuit suspectam fidem loci istius habuisse : præsertim cum Cedrenus , quem Zonaras sequitur , Honorium exprimat, imo universa Antiquitas, paucis tacentibus , nemine contradicente. Et quis tam bardus , cui non pluris est unus testis affirmans, quam centum silentes ? Cæterum non usquequaque diligens historicus est Zonaras : familiare illi hic & alibi filum rerum gestarum abrumpere, prætermittendo quæpiam. Ita narrat Macedonium ejusque sectatores ab ecclesiâ abscissos ; cum & insimul Sabelliani , Marcelliani , Photiniani ac Apollinaristæ expressè sint anathematizati. Et eodem modo Nestorii quidem meminit à Tertio Concilio damnati ; non autem Pelagianorum five Cælestianorum & Euchitarum. Ac consimiliter in Synodo sub Mennâ contra Acephalos , recenset anathemate percussum Severum , Eutychem , Petrum , Julianum Halicarnassæum & Anthimum ; & omittit interim Zoaram , & in Concilio Quinto Ibæ epistolam, & scripta Theodoretī contra Cyrillum , & in posteriore Nicæno Theodosium Ephesinum, Sisinnium Pastillam, Basilium Tricaccabum, Joannem Nicomediæ & Constantinum Natoliæ episcopos. Hic Zonaras, ut & Cedrenus, tantū tres anathematizatos asserunt, Anastasiū, Constantinum, Nicetam Patriarchas Constantinopolitanos. Præterea quàm absurdè rejicitur sexcentorum fide dignorum concors assertio , propter paucorum de eâ re silentium ? Injurium id Sacris Literis , si hujus & illius testimonium non admittendum ; quia apud alium haud invenire est. Tandem etiam in scenam producit Nicolaus primus Papa, asserens in epistolâ ad Imperatorem Michaëlem ; *Antecessores suos nec tenui saltem rumore*

rumore adpersos fuisse, quasi aliquando cum prava sapientibus sapuerint; tantum abesse ut concertarent. Verum enim verò, ut à mendacio excusetur Nicolaus, aut saltem temerario falsiloquio, exponenda est assertio de plerisque & præsertim antiquioribus. Alioquin enim, omiſſis cæteris prædeceſſorum erroribus, tam contra decreta Synodalia, quàm circa nefariam imaginum adorationem, etiam apud eosdem, nec non tot Concilia, proſtabat inter hæreticos Honorii nomen; quem Adrianus ſecundus, Nicolai ſucceſſor immediatus, jure anathematizatum profeſſus eſt, ut & cum reliquis Patribus in Synodo Octavâ Adriani legati. Huc accedit, quod Adrianus primus, qui Septimum Concilium ad ſe tranſmiſſum è Græco in Latinum idioma verti juſſit, ibidem damnatum agnoſcit meritò Honorium: neque hoc inficias it Bellarminus ac Gretſerus. Uterque autem, ut Bedam nobis ereptum ſibi vendicet, ait Honorii nomen fraudulenter in Bedæ libros infarcitum. At unde id probant? Quandoquidem tot retroactis ſæculis Bedæ exemplaria id exprimant, nullius falſitatis unquam inſimulata, nedum conviſta. Narratur quidem ab illo, Honorium miſiſſe literas Eduino Anglorum regi, converſo recens ad Chriſtianiſmum, & Archiepiſcopo Dorovernenſi cum pallio, ac Scotis de paſchatis obſervatione: nec tamen ullo ſanctitatis elogio ornatur Honorius. Ita ut meritò quis dubitet, quorſum eant hic Pontificii? Ignorant'ne in eòdem homine laudanda, occurrere ac ſimul vituperanda? Si epiſtolæ Eduino & Scotis ſcriptæ pietatem ſpirent, illa quæ Sergio tranſmiſſa Monothelitarum hæreſin tuetur & inculcat; quò nomine meritò abominationi eſt.

Porro vita Bertulphi, quam citant, præposterè Bedæ adscribitur: revera enim opus est, teste Binnio, Jonæ Abbatis Scoti; qui, ut monet Vossius, Constantis Imperatoris cœtaneus. Memorat de se ipso dictus author se Honorio Papæ contemporaneum, & Bertulpho Romam ad Honorium eunti ultro citroque comitem. Honorium autem commendans, controversiæ Monothelici nullam mentionem facit. Neque insolens est, ut cuiuspiam elogia attribuantur, qui postea à Synodo damnatur. Ita Origenes ab Eusebio, Theodorus Mopsuestenus à Theodoreto, Sergius ab Honorio impensè laudati, in Conciliis œcumenicis postea damnationis sententiam subierunt. Post Bedam prodit Manuël Caleca pro Honorii innocentia; sed qui floruit sæculò demum decimò quartò, adeoque nullius ponderis, contra tot longè antiquiores. Calleca autem nititur testimonio Maximi martyris, aliquot annis ante sextam Synodum trucidati; confitentis missam ab Honorio epistolam ad Sergium. At quàm cæcutiunt Pontificii! Numquid sufficit id testimonium, quandoquidem haud de jure, sed historiæ veritas, in negotio Honorii, ventilanda est? Quod verò Blondum Flavium spectat, cujus autoritate nituntur antagonistæ, de eo ipse Pii secundi Papæ secretarius Joannes Gobelinus, Blondo cœtaneus, anno quinquagesimo evi quarti decimi, testatur; ipsum non quàm vera, sed quàm multa ederet, curæ habuisse. Nos quidem haud subscribimus asperæ huic censuræ; at nihilominus apertum in Blondo specimen est inexcusabilis negligentiae. Verba ejus sunt, sed directè pugnancia cum veritate: *Dum hujusmodi erroribus insaniret Heraclius, Pyrrhi patriarchæ*

archæ Constantinopolitani & Cyri Alexandrini episcopi suasionibus incidit in hæresin Monothelitarum, dicentium in Christo esse unicam tantummodo voluntatem : quam opinionem postea multi magno cum fidēi Christianæ disturbio sunt sequuti. Et tamen cū Honorius Romanus Pontifex Heraclium per literas & nuncios tanti erroris commissi redarguisset, passus est Pyrrhum Patriarchatu ejici & in Africam relegari. Platina autem de Honorio tam oscitanter scripsit ; ut dormire meritò videatur ; imo quid nī splendidè mentiri ; dum Pyrrhum ac Cyrum relegatos ab Heracliō, per illos Monothelismo infectō, hortante Honorio ? At Heraclius non à Pyrrho, sed Sergio ad illam hæresin seductus est. Nec Honorius relegationem suavit, verū à partibus Monothelitarum stans, animos ipsis addidit. Etiam post mortem Honorii Patriarchatum obtinuit Sergius Pyrrhi successor, quō procurante Ecthesi Heracliana est promulgata. Cyrus quoque Alexandrinus sedem suam constanter obtinuit, ut & Pyrrhus longè post obitum Heraclii : nam mortuō Constantinō demum solum vertere est coactus. Neque Heraclius quemquam ob Monothelismum in exilium egit : ideo &, teste Baronio, quamvis tandem patrociniū Ecthesi subtraxerit, ad finem vitæ tamen suspitione hæresis laboravit. Sabellicus & Naclerus vestigia de vii Blondi & Platinæ sequuti eadem ineptè tradunt. Anastasius quidem Honorium multis elogiis ornat, quod nempe clerum erudiverit, omnem familiam Petri renovaverit, magnifica ædificia construxerit & ornamenta donaverit ; nullibi tamen virum sanctum aut catholicum nuncupat ; sed, ubicunque Monothelismi meminit, eum hæreticis accenset.

CAPUT DECIMUM.

Vindiciæ epistolæ Leonis Papæ ad Constantinum Imperatorem, & Constantini ad Leonem, ac Leonis iterum ad Episcopos Hispanos & regem Ervigium, & denuo ad Constantinum, contra impudentiam Bellarmini & Gretseri. Destruuntur alia Bellarmini perfugia.

PRæter Anastasium, ipse Leo etiam in epistolis, quæ cum vitâ ejus exstant post Concilia Toletanum ac Rothomagense, locuples testis est, se subscribere Synodo Sextæ & speciatim condemnationi Honorii. Literæ Leonis ad Constantinum inter alia ita sonant: *Anathematizamus novi erroris inventores, id est, Theodorum Pharanitanum episcopum, Cyrum, Alexandrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ ecclesiæ subsessores magis quàm Præsules, nec non & Honorium; qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrinâ lustravit; sed profanâ proditiōe immaculatam fidem subvertere conatus est: & omnes qui in suo errore defuncti sunt similiter anathematizamus.* Pontificii etsi haud inficias ire audeant, suscepta à Leone acta Sextæ Synodi ac Constantini literas, & Leonem Constantino & Hispanis de consensu suo cum hac Synodô scripsisse; ut & Concilium Toletanum decimum quartum cum Leone sensisse; neque adversarii alias literas, Constantino & Hispanis scriptas, monstrare valeant, aut planè supposititarum crimen impingere: nihilominus veritatem hanc

hanc tribus machinis evertere fatagunt : quia nempe eâdem stabilitur Honorii condemnatio, hinc tanquam in hostilem scopum tela impudentiæ magno nisu mittunt. Reclamant ergo epistolas esse vel spurias, vel corruptas, vel denique Leoni fidem haud adhibendam de Honorii condemnatione. Verùm tribus his cavillationibus præmittit Baronius communem & Pontificiis palmariam objectionem, quam deducit à sphalmate Chronico; cujus acies tamen facile retunditur. Ubi enim res, loca, personæ conveniunt, error Chronicus tanti haud est; ut fides scripto ipsi derogetur. Ita crebra occurrit historica narratio, de cujus tempore dubitatur; ut ut nullatenus de ipsâ veritate. Quis unquam Concilium Arausicanum secundum negavit? At nihilominus idem à quibusdam ad Leonis primi tempora, ab aliis ad Felicis quarti refertur. Consimiliter aut ignoratur aut discrepanter ponitur annus Conciliorum Carpentoracensis, Toletani secundi, ac Parisiensis, ob Sophoracum celebrati; ut ex Binio liquet. Idem Gelasii primi epistolam quintam ad Honorium Dalmatam, ac aliam Joannis primi ad Zachariam Archiepiscopum, ut & Silverii adversus Vigilium, falsâ temporum subscriptione laborare contendit. Eundem lapidem volvit Margarinus de la Bigne, cùm Sulpitii Severi libellum de vitâ Martini depravatum scribit, in annorum supputatione. Verùm quorsum istiusmodi farinæ specimina, quæ passim apud Pontificios occurrunt, accumuluntur? Satius est quatuor objectionibus, auctoritati literarum Leonis secundi ad Constantinum Imperatorem oppositis, respondere. Prima ergo hæc est : Nempe mense Majo rescriptum à Leone
lega-

legatur ad literas Imperatoris : quod ipsi demum mense Julio exhibitum. Regeritur, subnotationem mendosam esse vitiô librariorum; cujus lapsus minimè authoritati epistolæ derogat; præcipuè cum ex eâdem inspectâ sphalma ipsum facile corrigatur. Secunda objectio est : Leo in Pontificatu mensem quintilem non vidit : utpote qui, sextili in episcopum Romanum electus, decem solummodo mensibus dignitatem illam gessit. Respondetur autem, liquere ex Anastasio ut & Onuphrio, consuetudinem tum temporis obtinuisse, ut electus Pontifex non ordinaretur, antequam Imperator electionem confirmâssent. Ita Leoni mense Julio Imperiales literæ, quibus electio ejus approbatur, transmissæ : unde & proximô mense est ordinatus à Joanne episcopô Portuensi, simul cum aliis legatis, reversô ex Synodo Oecumenicâ Constantinopoli, qui à Concilio Romano dimissi eò fuerant. Leo autem jam confirmatus acta Sextæ Synodi, ab Imperatore exhibita, cum legatis his diligenter contulit. At serius & haud ante mensem Majum rescripsit, partim ob ingruentem hyemem, partim ob lectionis prolixitatem collationisque adhibitam diligentiam. Tertia objectio est, quod profiteatur Leo se literas has exarâsse indictione decimâ, quâ nondum creatus erat Pontifex. Sed quandoquidem in ipsâ epistolâ disertè asserat se Imperatoris literas cum gestis Synodalibus suscepisse per nuper elapsedam decimam indictionem mense Julio; manifestè ergo profitetur se scribere undecimâ indictione. Quarta autem objectio inde deducitur, quod Honorius in ecclesia Petri inter cæteros Pontifices honorificè terræ mandatus est : qui honor non

non obtigisset, si Monothelita mortuus. Verum quàm jejunum id argumentum! Nam primùm nulla hic lis movetur de sepulturâ Honorii, sed gestis Sextæ Synodi aliarumque, quæ consonanter irrefragabiliterque Honorium damnârunt; quibus Hadrianus secundus Papa ipse & sexcenti alii calculum adjecerunt. Secundò, quàm multi hæretici splendide tumulis illati sunt, quibus anathema dictum? Ita inter alios multi Alexandriæ episcopi, præcipuè qui vixerunt inter quartam & sextam Oecumenicam Synodos, & hæresios convicti & hoc honore sepelitionis fructi sunt. Porro duobus objectamentis oggannire pergunt Binius & Baronius: quorum ille à morte Agathonis usque ad Leonis electionem intercessisse unius anni, mensium septem ac dierum quinque interregnum. Hic è contrario nullam tantæ vacationis causam aut necessitatem agnoscit: itaque & Agathonis vitam producit in iv. Idu. Jun. anni octuagesimi tertii sæculi sexti. Fretus est frustra ad tuendam hanc historiam Baronius, epistolâ quâpiam Agathonis adscriptâ, ex monumentis Floriacensibus effossâ: quandoquidem sola hæc contra universalem totius antiquitatis consensum & celebriorum bibliothecarum fidem nihil infert: ea enim unanimiter testantur, mortuô jam Agathone, ab ejusdem legatis accepisse Leonem acta Synodi Sextæ. Huc accedit; quod si Agatho vitam produxerit, juxta temporis Baroniani supputationem, ut post reditum legatorum à Conciliô Oecumenicô Synodum Romæ celebraverit; cur nullibi aut approbatio illius Concilii aut literæ ab ipso exaratæ ejus rei causâ, aut Imperatoris ad Agathonem, pro Concilii commendatione ut solet,

exstent : imprimis cùm Agatho acer Monotheli-
 ticæ hæresios impugnator fuerit. Literæ interim
 præ manu sunt Cæsaris Constantini ad Leonem,
 (iisdem infimul novam ejus electionem confir-
 mat) hanc materiam exhibentes ; quas Baronius
 ac Binius genuinas agnoscunt. Ut autem iidem
 evincant, Leonem Augustô demum mense epis-
 copali regimini admotum, in medium adferunt ;
 non implêsse in illo ministerio undecim integros
 menses, ac superstitem, cùm celebraretur Conci-
 lium Toletanum decimum quartum ; quemad-
 modum ex ejusdem canone secundo liquet. At
 quàm impudenter asseritur tum inter vivos fuisse !
 Ajunt quippe solummodo dictæ Synodi Patres, se
 recepisse à Leonis bajulô Constantinopolitani
 Concilii gesta. Præterea Toletanum id habitum
 tempore Benedicti, (juxta ipsos Pontificios) occa-
 sione literarum à Leone transmissarum ; sed qui
 jam ante congregationem obierat diem suum.
 Liquidò id patet: nam Benedictum Leonis succes-
 sorem scripsisse Petro notario regionario, (erat is
 in Hispaniam missus) ut injunctum munus à præ-
 decessore Leone, deferendi nempe ad Ervigium
 regem Hispanorû ac episcopos gesta Synodi Oe-
 cumenicæ & Sermonem Prosphonicum Con-
 stantino Imperatori dictum, quis inficias unquam
 ivit? Certè epistola hæc profertur à Garfiâ Loay-
 sâ, ex codice antiquissimô manuscriptô Cænobii
 Joannis Regii Toletani: neque Baronius aut se-
 quaces eidem refragari unquam sunt ausi. At
 quàm levi operâ distantur minutia hæ chronolo-
 gicarum objectionum; quibus, tanquam fluctus in
 simpulô excitantes, Pontificii mirè applaudunt
 sibi! Ulterius discutere itaque animus haud est.

2. Ejusdem commatis sunt, quæ ad enervandam auctoritatem epistolæ Constantini Imperatoris ad Leonem, quam tamen sui immemor ante agnovit, Baronius in medium profert, deducta ex falsâ chronicâ prænotatione: cùm eadem justum tempus exprimat. Nec magis ad rem facit, quod dictæ literæ de Synodo cogendâ à Constantino missæ sint Dono, non Agathonî; quemadmodum illæ volunt. At, bone Baroni, non falsò: inscriptæ enim erant literæ Dono, quas tamen Agatho, utpote Doni defuncti successor, recepit: rescribens se promptam Imperialibus præceptis obedientiam efficaciter exhibere; ac legatos, ut jussêrat Constantinus, mittere.

3. Restant vindiciæ contra Pontificios veteratores pro epistolâ ejusdem Leonis ad Episcopos Hispanos & Regem Ervigium. Inter alia ita de verbo ad verbum illa sonat: *Universale igitur sanctum sextum Concilium celebratum est, ad quod celebrandum ex prædecessoris nostri Apostolicæ memoriæ Domini Agathonis Papæ personâ presbyteri diaconique directi sunt.* — Qui verò adversum Apostolicæ traditionis puritatem perduelles exstiterant, abeuntes quidem æternâ condemnatione mulctati sunt, id est, Theodorus Pharitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus Constantinopolitani, cum Honorio, qui flammam hæretici dogmatis, non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, exstinxit, sed negligendo confovit. Et ad regem Ervigium verba Leonis hæc inter alia leguntur: *Piissimus Imperator ecclesiam Dei Catholicam ab erroris hæretici macula summis visibus purificare molitus est, & quicquid offensionem Christianis populis poterat generare,*

rare, de mediò Dei ecclesiæ fecit auferri, omnesque hæreticæ affectionis authores venerandò censente Conciliò condemnati, de Catholicæ ecclesiæ adunatione projecti sunt, id est, Theodorus Pharanitanus episcopus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Paulus, Pyrrhus & Petrus, quondam Constantinopolitani Præsules, & unà cum iis Honorius Romanus, qui immaculatam Apostolicæ traditionis regulam, quam à Prædecessoribus suis accepit, maculari consensit. Et profitentur Toletani Patres canone secundo Concilii decimi quarti: adscribam ipsissima verba: Per Romani Præsulis bajulum gesta Synodalia societati nostræ advecta sunt, quibus Constantinopolim, Constantinò piò & religioso principe mediante, magnà & sublimi copià aggregatà Pontificum, Apollinaris dogma comperimus fuisse destructum. Cum quibus etiam gestis, Leonis quoque antiquæ Romæ Pontificis invitatoria epistolaris gratiæ consulta suscepimus, per quæ omnis ordo Gestorum gesta quæ ordinum dilucidè, ut acta sunt, nostris sensibus patuerunt. Atque hinc liquet Baronii impudentia: qui, ut Leonis literas falsitatis convincat, dicit iisdem in Hispaniam missa non ipsa acta Synodalia, sed tantùm definitionem Synodi, edictum Imperatoris & Synodalem sermonem: quæ minimam actorum Synodaliū partem efficiunt: cū tamen Toletani Patres se integra acta recepisse profiteantur. Hæc ille. Verùm quis in citato canone, qui huc spectat, vel vola vel vestigium integrorum actorum deprehendit? Et cur eadem non transmiserit, declarat ipse Leo epistolâ suâ ad episcopos Hispanos: nempe quandoquidem Græcè solummodo exstarent, & necdū exactè in Latinum idioma translata:

ea

ea tamen pollicetur se transmissurum, ubi versa fuerint. Cæterum literas, quæ ad Ervigium datæ sunt, in membraneo codice ex Coenobiò sese desumfisse testatur Garfias Loaysa, cum hâc inscriptione : *Benedictus, gratiâ Dei presbyter, & electus sanctæ sedis Apostolicæ, Domino excellentissimo, filio Ervigio.* Unde in confesso est, Benedicto eandem mentem fuisse cum prædecessore suo Leone : utpote qui curaverit describi justum exemplum epistolæ Leonis ad Ervigium scriptæ, ac titulum hanc præfixerit ; ita ut unius ejusdemque argumenti duo exempla Regi exhiberentur à Petro notario : qui literas Leonis nondum tradiderat, cum Benedictus scriberet, ut injunctum à Leone munus Petrus perficeret : quemadmodum ex Benedicti epistolâ peculiari ad Petrum liquet. Atque adversus hanc nullam objectionem vitiligatorum hactenus excogitarunt. Porro chronologiam harum literarum omnium consentaneam esse supra evicimus. Et suffragatur Baronius insuper suo axiome, dum ait alicubi : Pluris sunt, ad fidem certam faciendam, epistolæ & acta Synodalia, quòvis alicujus auctoris Chronico.

5. Tandem etiam in arenam descendit cum Bel-larmino suo Gretserus Lojolita : is nempe Leonis epistolam ad Constantinum, absque ullâ authoritate ac impudenter, corruptam asserit à Monothelitis, simul cum Sextâ Synodò. At verò 1. evicta jam est falsitatis hypothesis de falsatione Concilii hujus. 2. Neque Leonis epistola Constantinopoli scripta vel asservata est ; sed Romæ cum aliis Pontificum scriptis. 3. Eadem in negotio Honorii convenit cum aliis illis ad Hispanos, quæ, tum in Romanâ tum Hispaniæ bibliothecis, procul ab unguibus

Monothelitarum servatæ fuerunt. 4. Denique concordant cum universali omnis antiquitatis consensu.

6. Bellarminus tandem, à Gretsero ac Biniò dissentiens, in angustias redactus eò confugit; ut dicat, Leonem fuisse sequutum judicium legatorum Agathonis, ne disturbaret negotium jam confectum. Verùm quid id aliud, quàm impiæ prævaricationis legatos Agathonis & Leonem ipsum infimulare? Aut enim Honorium innocentem damnârunt: aut sacrâ anathematis sententiâ contra conscientiam abusi sunt. Ipse id animadvertens Bellarminus, postmodo pedem retrò fert mutatò consiliò. Erumpit nempe in miseram hanc vocem: *Non tenemur nos magis unum Leonem sequi, quàm tot alios summos Pontifices: præsertim in quæstione de facto, quæ ad fidem non pertinet.* Et quis est porro, qui non videat, se quàm maximis tricis involvere Bellarminum? 1. Introducit nimirum pontifices in tanti negotii momentò sibi contradicentes. 2. Nullum ex illorum ordine profert, qui Honorii damnationem negaverit. 3. Nominat Synodò Sextâ antiquiores, qui utique in hóc negotiò Honorianò testari haud quaquam possunt. 4. Afferit quæstionem de Honorii anathematizatione haud pertinere ad fidem: dum idem Pontificis infallibilitatem ita adstruit, ut inficientes hæreticis annumeret.

CAPUT UNDECIMUM.

De Ioanne Quintò Papâ Romanò, literis Iustiniani Secundi Imperatoris ad Cononem. De Quinisextâ Synodò

dō aliisque: ut & Principibus ac Pontificibus in damnationem Honorii consentientibus.

INter Agathonis legatos, ad Sextam Synodum dimissos, qui & Synodalia acta Agathonis successori Leoni tradiderunt, erat Joannes, quintus nuncupatus, cum surrogaretur in Pontificatu Benedicto. Interea admovetur imperio Justinianus secundus. Is, ut illibatas tueretur chartas Concilii, sub Patre ejus Constantino habiti, jussit illas legi, se praesente, coram convocatis Patriarchis, apocrisario Papae Romani, sacratissimo Senatu, metropolitibus, episcopis Constantinopoli commorantibus, sancti palatii incolis, collegiis popularibus, excubitoribus & quibusdam ex variarum provinciarum exercitibus. Exstant literae Justiniani hoc argumentum continentes, Joanni quidem destinatae, sed Cononi traditae; quod Joannes, post unius anni ac novem dierum administrationem Pontificatus, fato esset functus, teste Anastasio. Adversus petulantem horum temporum calumniam tam sedulo ac publice integritati Concilii hujus prospexisse jam tum videtur Deus: ac nihilominus ubique obtrant Pontificii. Ita ut & Justiniani literas Cononi datas exhibilent, ipsum Imperatorem Monothelismi heterodoxiam gravent. Unde infert Baronius, haud verisimile fieri, istiusmodi hominem pro fidei actorum Synodali custodiā illam operam navasse. Quam iniquus autem hac parte calumniator est! Ex primo canone Quini-sextae Synodi, cui Justinianus subscripsit, luce meridianā clarius; alienum maximē à Monothelismo exstitisse Imperatorem. Eidem Anastasius enconium id exhibet, quod orthodoxus fuit ac Christianissimus, & cum

Papâ Constantinô Nicomediæ sacram cœnam celebravit. Porro quæ de Sergiô Romanô Pontifice obijciuntur, qui improbaverit Quini-sextam Synodum, planè extra oleas vagantur. Constat quidem Sergium in isto Concilio rejecisse aliqua, ritum ecclesiasticum spectantia, non autem canonem primum quô Honorii condemnatio iterata. Eandem non minus stabiliunt Concilium Nicaenum secundum & illius approbatores Constantinus Imperator ac Irene, ut & Adrianus primus, Quini-sextam Synodum suscipiens; ac Concilium Romanum cum præfide Adriano secundo, nec non Constantinopolitanum illiusque defensores Basilius Cæsar & dictus Adrianus atque hujus successor Joannes octavus; cui Anastasius Septimæ Synodi versionem, in quâ Honorii anathematizatio repetita est, inscripsit. Et quis ex tot irrefragabilium testimonium nube non perspiciat, quàm longè olim abfuerint à commentitiâ Romani Papæ infallibilitate. Tot vinculis detenti torquent se, ut elabantur, duabus strophis effrenes calumniatores: priori Patres, Honorium damnantes, injustitiæ infimulant: posteriori, fatis crassè ac sophisticè, inter Honorium ut papam ac privatam personam distinguunt.

CAPUT DUODECIMUM.

Stabilitur æquitas sententiæ contra Honorium latæ. Proponuntur ac refelluntur duo Pontificiorum argumenta, Sextæ Synodo frustra opposita.

A Sferunt Pontificii Honorii epistolam, ut & Sergii, quam Honorius approbavit, nihil continere Synodo Chalcedonensi contrarium; ita ut Patres
ex

ex male intellectis literis cespitârint. Et ne absque aliquali rationis specie insanire videantur, triplicem argumentorum aciem instituunt antagonistæ, contra tot Synodorum, Pontificum, Patrum aliorumque unanimum in anathematizatione Honorii consensum.

2. Primum deducunt à testimoniô secretarii Honorii, apud Maximû Constantinopolitanû abbatem, qui cum Pyrrhò, in Africâ simul exsulante, Constantis Imperatoris ac Theodori Papæ tempore, disputavit. Inter alia Pyrrhus allegat Honorii sententiam pro unâ voluntate Christi, expressam epistolâ, ad Sergium Pyrrhi prædecessorem datâ. Illi autem regerit Maximus, superstitem esse qui Honorio ab epistolis fuit atque hanc ad Sergium scripsit, eundemque ex Persona Papæ Joannis coram Constantino Imperatore de hâc epistolâ ita disse-ruisse; unam voluntatem diximus in Domino, non divinitatis ejus ac humanitatis, sed humanitatis folius. Respondetur 1. Locô prodromi, si genuina illa Maximi disputatio, quod haud gravatè datur, quâ fronte inficiantur Papicolæ literas Honorii ad Sergium, cùm Maximus apertè illi attribuat. 2. Maximus orthodoxiam contra Monothelismum invictis rationibus ac Scripturæ locis solidè asseruerat: ita ut Pyrrhus se convictum fateretur: quocirca etiam cùm post magis ex aliorum quàm suâ mente Honorii testimonium citaret, eum facile sibi adimi permisit: tum ut averfationem erroris hâc promptitudine demonstraret, tum ut apud sedem Romanam iniret gratiam, quam homo exul sollicitè aucupabatur. Ergo imbelle hoc pro Honorio patrocinium, quod Pyrrhus tam facile Honorii epistolam, ex qualicumque Secretarii illius

glossâ, extorqueri siverit. 3. Neque Maximus ulterius sollicitus fuit : utpote qui sibi satisfecit, quod Patrum testimonia à corruptelâ adversariorum vindicâisset ; gavisus Romanam sedem jam à partibus veritatis stare , noluit cuiquam expresse nomine maculam hæreticæ infamiæ affricare. Manifestum id ex ipsâ disputatione sub calcem : ibi enim ita Pyrrhus differit : *Obsecro, ut inveniatur modus delendi hanc introductam absonam sententiam, & parcendi memoriæ antecessorum.* Ad ea regerit Maximus : *Non est alius modus, quàm taceri personas, & anathemate affici talia dogmata.* Quocirca haud mirum, si Secretarii glossam haud subjecerit accuratiori examini ; imprimis converso jam Pyrrhō, cui unicè studebat Maximus. Is autem, ut ut in disputatione cum Pyrrho Scribam Honorii procul dubio fide digniorem esse admittat Monothelitis ; non tamen ipsius violentum glossema Concilio Oecumenico, Imperatoribus, Leoni aliisque Pontificibus, imo toti orbi Christiano, epistolam Honorii damnantibus, prætulisset ; si tum adhuc exstitisset inter vivos ; nam martyriō ante Synodum affectus est. 4. Præterea respondeant Pontificii, utrum magis Scribæ isti, an verò tot Synodis, Pontificibus ac Imperatoribus credendum. 5. Quod verò Joannem quartum spectat, cujus jussu secretarius istam scripsit interpretationem Cæsari ; (id à Pontificiis etiam objicitur) facilis est solutio : Nempe Joanni huic eadem mens erga prædecessorem Honorium, quæ Pyrrho erga Sergium, ac Georgio Constantinopolitano Patriarchæ, Monothelitis jam infenso, erga Sergium, Pyrrhum, Paulum ac Petrum. Et Georgius quidem palam rogavit, ut dicti antecessores nominatim in exclamationibus haud anathematizarentur.

rentur. Synodô autem contrarium decernente, iudicium submisit suum. Eôdem pede Joannes hic, ut & Theodorus, Martinus primus & Agatho, haud illibenter Honorii nomen celaverunt, quamquam hærefin Monotheliticam damnaverunt: usque dum Sexta Synodus nominatim Honorium in catalogo aliorum Monothelitarum expressit: quod prævio Agathonis consensu factum fuisse asseribat Adrianus secundus Papa in Synodo Octavâ. Nempe Agatho videbat ridiculô Scribæ glossemate corâ tam venerando confessi defendi non posse Honorii; quod & sensit Joannes quartus: quocirca & secretarii nomine non suô sophisticum colorem vulgari permisit, ad quaecunq; injustæ causæ patrociniû. Hinc & Martinus Pontifex silentio præteriit literas Pauli Constantinopolitani, Theodoro Papæ missas, quibus consensum Sergii ac Honorii in Monothelismo allegat; quando in Concilio sub ipso habito publicè legerentur: quod ut orientales hæreticos perstringere (patet id ex occasione & toto progressu habitæ Synodi hujus) potissimum intendit; ita nec patrocinium Honorii suscipere voluit aut potuit, aut dedecus ejus disertè propalare. Quod & allegatur, Theodorum Papam in suo Concilio Romano mentionem Honorii inter Monothelitas haud fecisse: regeritur, etiam Cyro & Sergio id crimen non impegisse, sed tantum Pyrrho & Paulo contemporaneis. Cæterum duplici errore se implicat Honorii ille præfatus amanuensis: dum primò fingit, Sergium literis ad Honorium datis, solummodo in eos stylum direxisse, qui contrarias voluntates in Christo assererent: cum revera Sergius defendit pessimè statui duas in Christo operationes; quandoquidem nempe inde sequerentur contrariæ vo-

luntates Deitatis & carnis. Verba Sergii inter alia sunt: *Tanquam Deo quidem Verbo salutarem volente adimpleri passionem, humanitate verò obsistente ejus voluntati & resistente, & perinde duo contraria introducuntur, quod impium est.* Deprehenditur ejusdem amanuensis in eò alter error: quod ut ut Sergius scripsisset quosdam voluntatum contrarietatem statuisset; tamen glossa hæc ipsius frivola: non enim ad quæstionem de duabus in Christo voluntatibus divinâ & humanâ appositè respondetur, negando duas voluntates humanas. Nimirum Sergius in illo totus est, ut ex contrarietatis impossibilitate, evertat voluntatum dualitatem: quasi humana & divina absque contrarietate in uno Christo haud coisterent. Calculum huic Sergii erroneæ sententiæ adjecit Honorius istâ argumentatione: *Si intellectualiter animata Domini caro separatim & ex appetitu proprio contrario nutui uniti sibi Dei Verbi naturalem motum suum effecisset, sequeretur assumptam esse à Servatore vitiatam naturam, quæ repugnaret legi mentis ejus.* Atque inde infert, carnem ejus intellectualiter haud animatam separatim.

3. Monothelitæ unam in Christo voluntatem non naturalem sed hypostaticam nuncupabant; ne duas Christi naturas confundere viderentur. Commentum id impium refellunt septem his validis argumentis orthodoxi Patres. 1. Una est voluntas Trinitatis, ergo non ex unitate personæ sed naturæ æstimanda voluntatis unitas; neque personalis sed naturalis voluntas dicenda. 2. Si Christi una voluntas sit eadem cum voluntate Patris & Sp. Sancti, divina est, atque ita negabitur voluntas humana adeoque veritas incarnationis: si diversa, non est Christus verè Deus. 3. Pater vult vel quatenus Pa-

Pater vel quatenus Deus: si quatenus Pater, alia erit ejus voluntas præter voluntatem Filii; non enim Pater est Filius: si verò quatenus est Deus; Deus autem est Filius, ut & Sp. Sanctus. Unde liquet voluntatem esse naturalem. 4. Quorum una est voluntas, una est substantia, ut urserunt Patres contra Arium, Macedonium aliosque. Si itaque una voluntas divinitatis & humanitatis Christi, quocirca & unam constituunt substantiam. 5. Qui unam hypostaticam asserunt voluntatem, necesse ea sit vel divina, vel angelica, vel humana. At unaquæque earum naturalis. 6. Quemadmodum vitæ plantæ secundum naturam inest motus alendi, crescendi, generandi; ac vitæ sentienti appetitionis, intelligenti liberæ potestatis; ita omne intelligens naturâ habet ut possit velle. 7. Ut velimus nullâ doctrinâ comparatum est, omnibusque inest, ergo est naturale. Utuntur his argumentis Maximus abbas in disputatione cum Pyrrho, ac Patres in Synodo Martini & Agatho & Theophanes aliique Patres contra Macarium in Sextâ Synodô.

4. Objiciunt nihilominus Monothelitæ; 1. Unus est Christus qui vult & operatur, ergo una voluntas ac operatio. Solvit nodum Maximus Aquilejensis episcopus; nempe, ait, ex naturâ operantis & volentis utramque dignosci in Christo voluntatem operationemque. 2. Timor est reprehensibilis naturâ; non igitur naturâ in Christo. Idem Maximus respondet distinguendo, inter timorem ex naturâ ac præter naturam: illum definit vim ipsius naturæ ad tuendum se per contractionem; hunc autem contractionem præter rationem: qui in Christo non habuit locum. Et tandem concludit: *Sicut cum verè esuriebat, non esuriebat sicut nos; vo-*

luntate enim esuriebat: sic cum timuit verè, non sicut nos, sed supra nos timuit: & ut in universum dicam, omne in Christo naturale habebat conjunctum cum ratione sua modum, qui supra naturam est: ut & natura per rationem comprobaretur, & dispensatio (Verbi Dei) per modum. 3. Objicit etiam Pyrrhus: Quid igitur? Nonne nutu Verbi cum ipsa copulati caro movebatur? Iterum Maximus: Dividis ita Christum. Deus factus homo sine mutatione, non solum idem tanquam Deus convenienter Deitati suæ voluit, sed tanquam idem homo, ut humanitati suæ conveniebat, item voluit. Plura Monothelitarum sophismata inveniuntur in disputatione illâ Maximi cum Pyrrho, & actis Synodi sub Martino ut & Sextæ Oecumenicæ.

5. Argumentum porro secundum affertur contra æquitatem damnationis Honorii à silentiò Theodori, Martini, Agathonis Pontificum, qui ante Sextam Synodum in suis Conciliis Romæ damnârunt nominatim quidem Monethelitas; at nullam Honorii mentionem faciunt. 1. Jam ante ratio exhibita hujus silentii: quò ipsò culpam Honorii haud dissimulanter sunt confessi. 2. Neque Theodorus Papa in sua Synodo Monothelitas expressis nominibus condemnavit. Imo Origines, Euagrius, Didymus, Theodorus Mopsuestenus à prioribus Conciliis prætermissi, à posterioribus demum in catalogum hæreticorum relati sunt. 3. Agatho anathematizationi Honorianæ, teste Adriano secundo, assensit, & per legatos subscripsit; 4. Eandemque continuò sæculorum decursum iustam agnoverunt Pontifices.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Responsio ad tertium argumentum quò Pontificii, Patrum iniqui Aristarchi, contra æquitatem sententiæ adversus Honorium, utuntur, complectens undecim propositiones.

PRæcipiti stultitiâ in tertiô argumentô urgent Papicolæ; nullum errorem epistolis Honorii ad Sergium aut ejus ad illum contineri: directè contra definitiones sanctorum Conciliorum ac orthodoxorum Patrum: quibus obstrepunt cavillatores, agnovisse Honorium duas Christi voluntates & operationes, quoad rem; sed prudenter nomina unius vel duarum cum Sergiô prohibuisse; eò quod inaudita, & fides sine illis vocibus constaret: præcipuè quandoquidem adhuc nihil ecclesia definivisset, & silentiô materia contentionis præcideretur. Porro Sergium, ut ut postmodo factus sit hæreticus, cum Honorio scriberet, pro orthodoxo agnitum: quod & ex consensu Sophronii cum Sergiô liquet. Cæterum Honorius unam voluntatem humanam solummodo asseruit; ut & non dicendas esse in Christo Deo & homine unam nec duas voluntates, eò quod etiam non una neque duæ operationes. Huc accedit, quod Hieronymus absque hæresi statuerit, haud vocandas esse tres hypostasies; quocirca & simili licentiâ Honorius, dictiones unius vel duarum operationum, initiô nascentis Monothelismi: quamvis postmodo meritò, hæresi hâc longè lateque diffusâ, loquutiones de duabus voluntatibus operationibusque ecclesia non sit passa rejici. Atque

Atque hæc Sophistarum pro Honorio apologia : cui opponimus undecim propositiones, ad detectionem tam iniquè suscepti patrocinii.

I. Prima est : Epistolæ Sergii & Honorii continent multa Catholicæ veritati adversantia. Propositio hæc stabilitur undecim instantiis. Nempe
 1. Sergius infert ex confessione duarum operationum sequi duas voluntates, atque inde duos volentes : quod approbans Honorius, confitetur unam voluntatem. Consimiliter Pyrrhus ex communi sententia Monothelitarum : *Non potest, ait, fieri, quin voluntates secum inferant volentes.* Eodem modò Theodorus Pharanitanus ex unitate personæ operantis infert unam operationem. Orthodoxi verò Patres unanimiter duas voluntates ac operationes unius Christi volentis operantisque, divinè quidem juxta divinam, humanè secundum humanam naturam, asserunt. 2. Honorius porro confitetur unam Christi voluntatem, quia à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa. Idem argumentum in Sextâ Synodò urfit Macarius; quem Theophanes confutavit distinguendo, inter voluntatem humanam naturalem ac carnalem seu peccabilem. 3. Cum Sergio & Honorio ita argumentatur Pyrrhus : *Impossibile est, in unâ personâ duas simul existere non contrarias voluntates.* Reponit autem ei Maximus ; Christum peccatum haud agnovisse, quocirca etiam nullam in naturalibus voluntatibus pugnam. Atque Agathoad Constantinum Imperatorem inter alia : *Duas dicimus unum eundemque Christum, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, divinam scilicet ac humanam : divinam quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum*
coessen-

coessentiali Patre communem; humanam verò temporaliter ex nobis cum nostrâ susceptam. 4. Manifestus est Sergii cum Honorio consensus, statuentis voluntates non secundum pluralitatem naturarum in unâ personâ, sed secundum personarum pluralitatem plures censendas: adeo ut in Christo non sint voluntates naturales, sed una voluntas subsistentialis. Jam ante argumenta ventilata de personali voluntate: quod porro naturæ sit velle, defenderunt fusè orthodoxi Patres. 5. Ex textibus Matt. 26. v. 39. Joa. 6. v. 38. Marc. 14. v. 36. eliciunt hunc sensum Sergius, Honorius, Paulus ac Pyrrhus: Christum nempe in agone non magis ostendere humanam aliquam suam voluntatem sibi naturaliter inexistentem, quàm illis verbis, neque iniquitas mea agnoscitur iniquitas: neque habuisse humanam ullam naturalem voluntatem, magis quàm habuit peccatum; sed utròque pariter caruisse. Loquutum esse illa ex affectione & relatione corruptæ massæ nostræ, quasi nostram personam gerentem; non quod revera talis esset, sed ac si talis esset: ut nos, qui revera tales sumus, id est, humanam voluntatem à divinâ diversam habemus, suo instrueret hyposthaticò exemplò: ut non suam unusquisque, sed potius Domini in omnibus præferat voluntatem. Atque hæc summa Monothelitici dogmatis, quò stabilita fuit ab hæreticis in Christo una voluntas, quam modo divinam modo hypostaticam nuncupabant, exclusâ naturali. Orthodoxâ autem antithesi asseruerunt Patres; duas naturales voluntates uni Christo juxta duas naturas, absque maculâ & contrarietate inesse. Veritatem hanc solidè tenuit Maximus abbas in disputatione cum Pyr-

Pyrrho, Martinus primus Papa in oratione ad Synodum suam, Maximus Aquilejensis episcopus in Lateranensi Concilio ac ibidem Deusedit Sardiniae episcopus, item Agatho in suggestione ad Constantinum Imperatorem, qui sanam hanc sententiam testimoniis Athanasii, Ambrosii, Augustini, Leonis primi, Gregorii Theologi & Nysseni, Chrysostomi ac Cyrilli Alexandrini confirmat.

6. Honorius priore ad Sergium epistolâ; *non debere, ait, ad nos pertinere, utrum una an geminae Christi operationes dici debeant; nec duas inveniri in Scripturâ, sed tantum multiformem*: At posterioribus literis ad eundem, asserit ineptum esse sentire Christum esse vel fuisse duarum operationum. Impugnat hæresin hanc Sophronius literis suis ad Sergium: *Utramque, inquit, naturalem confitemur operationem; ne naturas, quæ inconfusè unitæ sunt, confundamus: siquidem ex operationibus tantum, secundum eos qui sunt talia callentes, naturæ noscuntur, & essentialium semper differentiam ex differentiâ operationum, est institutum comprehendere*. Et Maximus abbas: *Sine operatione naturali, non potest esse neque cognosci natura: ex iis enim quæ unumquodque naturaliter operatur, probatur esse quod est & non mutatum*. Ac Stephanus episcopus Dorensis: *Indiminitè juxta numerum naturarum, Christus naturales habuit voluntates & operationes, quibus divina & humana volens & operatus, Deus pariter & homo, secundum veritatem idem existens, naturaliter cognoscebatur*: Atque Agatho papa: *Ubi in unâ Personâ Mediatoris duas naturas confitemur, in quibus & post admirabilem adunationem consistit; sicut duas unius ejusdemque naturas, ita & duas*

duas naturales voluntates operationesque regulariter confitemur. — Reddere necesse est, quæ divina sunt eidem, ut Deo: quæ humana sunt, eidem ut homini: & utraque per subsistentialem adunationem unius ejusdemque Christi veraciter cognoscenda. — Non est alia tam manifesta probatio, quæ posset eundem ipsum, & Deum & hominem demonstrare, quam naturales operationes, ex quarum qualitatibus & naturæ, de quibus essentialiter procedebant, certissimè in eò esse credebantur. — Impossibile & contra ordinem naturæ est, posse esse naturam, & operationem non habere naturæ.

7. Septimò instat Sergius cum Honoriò; dictionem duarum in Christò operationum esse nuperam, orthodoxorum Patrum auribus incognitam; at non unius voluntatis operationisque. Mendacium illud impudens Sophronius & Maximus ex Patribus & Conciliis nervosè retundunt. Speciatim Stephanus Dorensis testatur de Sophronio, in Synodò habitâ sub Martinò Papâ, ipsum duobus libris ad evincendum Monothelismum sexcenta Patrum testimonia exhibuisse. Et Victor Carthaginensis episcopus literas Martino Papæ exaratas ita concludit: *Nos itaque Patrum in omnibus decreta sequentes, in Christò duas naturas earumque duas voluntates, duasque operationes firmissimè prædicamus.* Ita & Martinus primus Papa, ac insimul Synodus Romana sub ipso habita, passim conqueruntur Monothelitas iniquissimâ calumniâ prætere impiis suis novitatibus Patrum nomina. Hinc & pro duabus Christi naturalibus voluntatibus operationibusque allegat Hippolytum, Athanasium, Ambrosium, Dionysium Arcopagitam, Amphilochium, Justini-

Justinum, Hilarium, Theophilum, Basilium, Gregorium Nyssenum, Gregorium Theologum, Severianum, Epiphanium, Chrysostomum, Cyrillum Hierosolymitanum, Augustinum, Joannem Scythopolitanum, Cyrillum Alexandrinum, Leonem Romanum, Euphremium Antiochenum ac Anastasium. Ex horum omnium coacervatis testimoniis in compendium, contra Monothelitas inferunt; Patres veritatem duarum voluntatum operationumque in Christo statuisse, idque liquere.

1. Per numerum, eò quod duplicem voluntatem ac operationem in eòdem Christo agnoscant. 2. Per pronomina, quia aliam voluntatem & operationem divinam, aliam humanam confitentur. 3. Per alterius intellectum; dicunt enim, quæ alterius generis sunt sive naturæ similem operationem habere, nullus sapiens dabit. 4. Per eiusdem significationem, quandoquidem quæ eiusdem operationis sunt utique eiusdem substantiæ confitentur, & communio voluntatis ostendit unitatem substantiæ. 5. Per qualitatem; nam sicuti habent diversam substantiam qualitatisque rationem, ita & diversam operationem. 6. Per proprietatem; aiunt quippe, si tantum possibile est quicquam de divinis proprietatibus inesse alicui, qui non est eiusdem substantiæ, & ita potest esse quomodo & ipsa Deitas: hic mihi, quid est quod impediatur, ut iam omnia quæ sunt Deitatis, cedant? Quid nam ex hoc evenit? Confusa sunt omnia nobis, & alta cedent in ima; ima autem adscendent in alta. 7. Per virtutem, quia clamant; quæ eadem operatione & naturali virtute utuntur, eiusdem esse substantiæ modis omnibus necesse est; & nulla natura alterius substantiæ vel generis indissimiliter habebat potestates & ope.

operationes. Hæc Synodus Romana sub Martino primo, juxta Conciliorum & Patrum sanam sententiam, definivit: subjungens anathema unicuique contrarium sentienti. Atque hinc facile videre est, quò locò res summa Honorii. 8. Porro instantia est: Ecthesis, Heraclii nomine à Sergio edita, continet plurima hæretica, teste Catholicâ illorum temporum antiquitate. Nondum tam profugati pudoris exstitit Pontificius, qui veritatem illam ausus sit dubiam facere. Jam verò nihil in Ecthesi deprehenditur, quod non ante Sergius infarciisset literis ad Honorium; quibus hic calculus suum adjecit. 9. Nona est: Martinus primus Papa infert eum veteribus hæreticis convenire & sensu & verbis Monothelitam, ex Monothelitarum quatuor hypothefibus: nempe 1. quod statuerent unam voluntatem, ne Christum sibi repugnantem, aut duos volentes introducerent. 2. quod duas voluntates habentes minimè subsistunt sibi, sed per omnia se oppugnant. 3. quod in recusatione calicis Matt. 26. v. 39. non diversam aut contrariam, verum unam cognoscerent voluntatem. 4. quod duarum operationum vox multos scandalizaret. Atque hæc quatuor sententiæ manifestè hæreticæ continentur Sergii ac Honorii literis mutuò scriptis. 10. Decima est: Expressè Sergius negat duas voluntates divinam & humanam: & cum ipso planè plenèque facit Honorius. 11. Undecima: Iterum Sergius Honorio: *Si qua passio de Christo in Evangelio dicitur, per humanitatem profecto, quæ suscipiebat passionem, huiusmodi operatus est. Operatur quippe verè Deitas per corpus, quod circa ipsam est, omnium salutem: ut sit carnis quidem passio, Dei autem operatio.* At nonne

ex his luce meridianâ clarius patet, Sergii Honoriique literas quamplurima hæretica comprehendere? Ita ut merito impietatis insimulentur Papi-colæ; dum contra æquissimam orthodoxæ antiquitatis sententiam oggannire haud desistunt.

3. Porro *secunda* propositio hæc est: Honorius prohibuit non modo duarum voluntatum operationumque vocabula; verum etiam eorundem sensum orthodoxum.

4. *Tertia*: Voces hæ non inauditæ vel novæ; sed jam olim Catholicæ vetustati probatæ.

5. *Quarta*: Non potest, negatis istis verbis, salva manere orthodoxæ fidei debita confessio. Huc spectant Maximi Martyris verba: *Si Synodus propter vocem unius voluntatis Apollinarium & Arium anathematizârunt; quomodo possumus pii esse, si voces hæreticis contrarias non confitemur.* — Jam olim anathemati subjectus, quicumque has voces negaverit. Ac Synodus sub Martino: *Has voces negare, ait, esse orthodoxorum Patrum verba & dogmata destruere, justitiæ traditionem perimere, abominationem facere.* — Inconveniens Catholicæ regulæ eas quoquomodo denegare. Atque Agatho Papa denunciat tremendum veritatis hujus impugnantibus supplicium, dienvissimum sumendum. Adeo necessariam cum suâ Synodô judicabat duarum voluntatum ac operationum in Christo confessionem, Patrum orthodoxorum communi suffragio stabilitam, imo indubitato S. Scripturæ testimoniô.

6. *Quinta* est: Ex actis Sextæ Synodi liquet, Sergium apertè detectum hæreticum in eâ ipsâ epistolâ, quam comprobavit suô consensu Honorius.

7. *Sexta*:

7. *Sexta*: Honorius Sergii hæresin suis literis fovit roboravitque: non enim illum reprehendit. At juxta Ambrosium: *Quisquis fratrem non arguit peccantem, quodammodo hortatur ut peccet.* & alibi: *In causa Dei, ubi communionis periculum est, etiam dissimulare, peccatum est.* Basilii Cæsariensis: *Cui commissa est prædicanda doctrina Domini, is si quid reticuerit eorum quæ ad placendum Deo necessaria sunt, reus est sanguinis eorum qui periclitantur.* Et Synodus quinta Oecumenica: *Omniis fidelibus est manifestum, quod quando de fide ratio movetur, non solum impius condemnatur; sed etiam ille, qui potest quidem prohibere impietatem, negligit verò aliorum salutem.* Gregorius Primus Papa: *Quomodo sine erroris suspicione sit, qui patientiam præstat erranti?* — *Qui non corrigit refecanda, committit.* Et Victor Carthagenensis ad Theodorum Papam super hoc negotio Monothelismi: *Imminendum est, ne torpore desidii oppressi, culpa taciturnitatis teneamur obnoxii.* Et citat Victor Felicem Theodori prædecessorem: *Ejus hæc verba: Negligere, cum possis deturbare perversos, nihil aliud est quam fovere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinore desint obviare.* In decretalibus reperitur hæc Stephani Papæ sententia: *Qui alios, cum potest, ab errore non revocat, se ipsum errare demonstrat.* Cæterum quam in propatulo, reum hic esse Honorium; utpote qui Sergium laudavit, assensum palam præbuit, imo argumentando corroboravit, & ad pertinaciam in errore hortatus est. Atque hæc Concilium Oecumenicum sextum & Leo Papa aliique unanimiter confirmârunt.

8. *Septima* : Non liberat Honorium temporis circumstantia : nunquam enim ipsi licuit contra doctrinam, in sacris literis evidenter traditam, cum abominando hæreticarum vocum usu, & subversione fidæ Catholicæ, & ipsius Christi negatione, repugnantibus Patribus, duas Christi naturales voluntates operationesque negare ; ne in prima quidem Monothelismi semente ; multò minus cum illa hæresis latius esset disseminata. Atque id jam peractum antequam Sergius Honorio scripsisset.

9. *Octava* : Non invenitur in exemplò Sophronii, quod allegant Pontificii, idonea excusatio pro Honorio. Sophronius enim non consensit Sergio de reticendis duabus operationibus : declinans pro tempore ulteriorem disceptationem, petiit eam scripto sibi exhiberi, ut cum Patrum orthodoxiâ, quorum auctoritatem prætendebat Sergius, conferret. At vanitatem jactantiæ hujus deprehendens, palam literis Synodicis atq; Encyclicis, electus eodem annò in Episcopum Hierosolymitanum, acerrimè Monothelismum impugnavit.

10. *Nona* : Neque defendi potest Honorius exemplò Hieronymi. Hic quippe Damaso Papæ scribit, se libenter abstinere à nomine trium hypostaseon propter ambiguitatem, eò quod Latini hypostasim verterent substantiam. Cùm autem urgerent Orientales, ut sensu orthodoxò tres hypostases confiteretur, voce sumtâ pro personis trium subsistentium ; amplexus id est Hieronymus. Lis autem hujus logomachix causâ, in Concilio Alexandrino, utrosque tanquam orthodoxos suscipiente, sopita est.

11. *Decima* : Mirum haud est Honorium sui obli-

oblitum scripsisse de hâc quæstione quædam se mutuò destruentia: id enim Catholica antiquitas in Sergio aliisque Monothelitis etiam observavit. Demonstrant veritatem hanc Maximus Martyr, Martinus Papa & ejusdem Synodus: nempe confitebantur Monothelitæ Christum per omnia nobis similem absque peccato; perfectum utrâque naturâ; Deum verum ac verum hominem utriusque nature in unâ personâ indiminutè servantem naturalem proprietatem. Atque interim, teste Maximô, negabant duas unius Christi naturales voluntates ac operationes. Addit Agatho Papa Romanus cum suâ Synodo, eosdem hæreticos à viâ veritatis devios errorum inconstantia fluctuasse. Et Constantinus Augustus ait, Theodorum, Sergium ac Honorium ecclesias contaminasse: atque hunc hæreseos confirmatorem atque infimul sui ipsius oppugnatorem extitisse. Cæterum Honorius apertè dicit, se fateri unam Christi voluntatem, licet unam vel duas operationes dici prohibuerat. Idem asseruerunt Sergius in Ecthesi, Paulus epistolâ ad Theodorum Papam & Macarius in Sextâ Synodo.

12. *Undecima*: Honorius errorem pertinaciter usq; ad obitum est amplexus: quemadmodum liquet ex unanimi consensu Pontificû, Honorianæ condemnationi identidem subscribentium. Etiam Theodorus & Martinus Papæ facile Honorium erpuissent Monothelitis, qui ipsius autoritate admodum gloriarentur, si hæresin recantasset.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Refellitur ultima Papistarum strophæ, quæ Honorium ajunt errasse occultè, ut privatam personam, non publice ut Papam.

Summoperè sibi placent, revera in angustias re-
 ducti, Papicolæ, distinctione ridiculâ inter Pon-
 tificem ut privatam atque publicam personam.
 Huc spectant verba Stanislai Hofii: *Ut verum
 esse credamus, quod eius generis scripserit aliquid
 Honorius, certè privatas is literas ad Sergium de-
 derat, nihil de Concilii sententiâ, nihil eâ de re ma-
 turè fratrum concilio decreverat. Quod si quid
 verò tale facit Pontifex, si privatim tradit ali-
 quid, non est id Petræ protinus impingendum. Et
 Melchior Canus ait: Non negandum quin summus
 Pontifex, hæreticus esse possit, cujus rei exemplum
 unum & alterum forsitan proferetur; at quod in fi-
 dei judicio contra fidem definierit, ne unum quidem
 proferri potest. — Et tandem hæc subjun-
 git. At, quod dum ea decernunt, quæ fidelibus cre-
 denda sunt, dumque ecclesiam Christi in fide diri-
 gunt, non deficiunt, sed divinâ manu teneantur; id
 ecclesiæ opus: idque proinde Romanis Episcopis
 etiam imbecillis & aliàs privatim errantibus non
 negabitur: ne videlicet per publicæ potestatis er-
 rorem ecclesiam faciant in communi veritatis igno-
 ratione versari. Atque objicit sibi Bellarminus:
*Dices Papam errare posse, cum Honorium hæreti-
 cum fuisse crediderunt. Et respondet; credidisse
 solum eos Patres, Papam errare posse ut privatum*
 homi-*

hominem: quæ est opinio probabilis, quamvis contraria nobis videtur probabilior, id enim est de quo accusatur Honorius, quod privatis literis hæresin foverit. — Idem alibi rotundo ore ait: Papam etiam solum & sine Concilio non posse aliquid hæreticum definire, à totâ ecclesiâ credendum, aut ullo casu errare, cum totam ecclesiam in his quæ fidem spectant, doceat. Et Gretserus: *Papa quâ talis definiens aliquid non modo cum Concilio generali errare non potest; sed nec solus & absque Concilio. At Concilium sine Papâ errare potest. Hic major est auctoritas Papæ, quàm Concilii.* Et Bellarminus asserit, totam firmitatem legitimorum Conciliorum esse à solo Pontifice. Imo si Concilium ab hoc disseniret, hunc ut infallibilem judicem sequendum. Idem adstruunt Stapletonus & Joannes Driedo.

2. Ex his porro manifestum, quàm ridiculè causam prodant Papicolæ, dum nimirum suis hypothesebus omnem spem particularibus ecclesiis adimunt, certi quid in negotio fidèi ex ore Papæ audiendi: nisi universa orbis ecclesia confluens illum consulat. Et quàm bellè interim eidem attribuitur viva vox, quæ regula altera fidèi esset, in hoc à Scripturâ differens, quod hæc inanimata ac muta, ipsius animata & vocalis?

3. Cæterum Honorium ut Papam errâsse, non privatim, sed apertè & publicè, exinde liquet: quod nempe ipsius literæ dogmaticæ fuerint Constitutiones ac decretales, qualis aliorum multorum Pontificum inveniuntur, quibus æqualem cum canonibus ecclesiasticis auctoritatem vendicat Nicolaus apud Gratianū. Porro *decretalis Epistola* describitur esse, quàm Papa, vel solus vel cum

Cardinalibus, ad consultationem alicujus, exarat. At *canon* iisdem est, quod statuitur in universali Concilio. Neque propter occultum privatumve errorem, ecclesiæ haud nocentem, à Sextâ Synodô condemnatus est Honorius: qui palam & obstinatè decretalibus epistolis, in Patriarchii Constantinopolitani bibliothecâ ex consuetudine asservandis, Orientisque episcopis à Sergio offerendis, Monotheliticam hæresin assèruit: atque apertè & publicè Sophronii Hierosolymitani Patriarchæ legatos aggressus est; ne duarum operationum vocabulo amplius uterentur. Et quid jam intendit Honorius? Nempe ut error hic Christianis pro fidèi regulâ ubique obtrudatur. Consultaverat illum ut Papam Romanum Sergius, super Monothelitarum controversiâ, ad conservationem veritatis paciisque universalis in ecclesiâ. Binus inde infert, Sergium Constantinopolitanum Patriarcham se subjecisse in hoc negotio Romanæ ecclesiæ. Ex quo jure colligitur ad Honorium ut Pontificem scripsisse; quemadmodum & hic non aliô titulô respondit. In istum finem hortatur Sergium priori epistolâ: *Ut novas voces, sanctis Dei ecclesiis scandala generantes, refutent: ut servetur in ecclesiis fides orthodoxa & unitas catholica.* Ac literis posterioribus: *Ut novæ ad inventionis, unius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro Dei ecclesiarum præconio nebulosarum concertationum caligines non offundantur vel adspargantur: ut unius vel geminæ operationis vocabulum à prædicatione fidèi eximatur. Ut non promatur illud de Christo, quod de illo sentire ac promere ineptum est.* Hinc & quia quâ Papa hæreticus fuit Honorius, à Constantino Imperatore in edicto

edicto confirmatorio Synodi Sextæ annumeratur sacrilegis sacerdotibus, qui ecclesias perversè gubernârunt. Imo & ipse Leo secundus Pontifex prædecessorem anathematizat, quando quidem *immaculatam fidem profanâ proditiōe subvertere est condatus*. Interim notatu dignum est, Honorium priori epistolâ ad Sergium contendere, planè contra mentem horum pro Antichristi Monarchiâ depugnantium; nimirum non esse quicquam pro ecclesiastico dogmate recipiendum, quod neque auctoritatibus canonicis sacrarum literarum, neque synodali examinatione determinatum sit. Coronidis loco subjungi requirit Liberius Papa Romanus Arianæ hæresi & Athanasii damnationi subscribens: quocirca etiam Pontificatu est dejectus. Pro ipsius causâ id inferunt Bellarminus & Gretserus, Liberium externis operibus ad Arianismum prolapsum, non animo consensum præbuisse. Cùm verò Monothelismus objicitur Honorio, reponunt ipsum errâsse occultò privatòque mentis judiciò, non apertè ac publicè. Quis non rideat spiritu vertiginis tam miserè agitados, ac neutiquam contradictionum memores? Constat interea ex Alphonso Castro aliisque Papicolis; præter Honorium Liberiumque plurimos Papas in fide & moribus turpiter lapsos; Anastasium secundum ad Nestorianismum, Cælestinum in negotio matrimonii. Ita & Pelagii secundi papalis constitutio, ut dura & Evangelio contraria, rejicitur Papali auctoritate. Hinc & rectè definivit Synodus Basileënsis: *Reliquum, ait, totum corpus sæpe condemnavit atque deposuit Papam tam ratione fidei, quàm morum.*

LIBER SEXTUS

Contra Hæresin

ADOPTIONARIORUM.

CAPUT PRIMUM.

De Adoptionariis eorumque hæresi; Francofurtensi aliisque Conciliis, super eâ controversiâ habitis.

Sidorus testatur Bonosianos, asserentes Christum non proprium, sed adoptivum Dei Filium, originem deferre ad episcopum Bonosum, refutatum à Justiniano Valensi episcopo: erat autem hic coætaneus Justiniani senioris Cæsaris. Postea circa annum octuagesimum tertium septimi sæculi Elipandus Toletanus & Felix Urgelitanus, in Hispaniâ episcopi, lacunas Nestorianismi obliquo flexu refodere fatagentes, urserunt; Christum quidem secundum divinitatem Filium Dei naturalem; at secundum humanam naturam adoptivum per gratiam. Atque Elipandum pro Catholicâ veritate peculiaribus libellis impetierunt Etherius Uxamensis episcopus & Beatus Presbyter. Is verò nihilominus omni conatu circumquaque errorem dispergere haud destitit. Imo in illum finem Felix Galliam Germaniamque peragravit: sed in Synodo Ratisponensi anno nonagesimo secundo septimi ævi condemnatus, hæresin

resin abjuravit: quam tamen postmodo, ad vomitum reversus, strenuè iterum defendit. Et jam anno proximè priori error hic in Concilio Forojulienfi, convocato à Paulino Aquilejensi, erat confutatus. Elipandus interim, tot suffragiis contra ipsum latis haud dimotus ab impio proposito, doctrinam suam Theologorum disquisitioni committi petit à Carolo Magno. Ergo, bienniò post Ratisponensem, convocatur Francofurtensis Synodus trecentorum episcoporum. Atque ibi è gremio ecclesiæ eliminantur Elipandus & Felix, nisi errorem reclamant. Etiam Adriani primi Papæ & Pauli Aquilejensis scripta, à Concilio approbata, ipsiusque Concilii epistola ut & Caroli Magni, plena argumentis contra hæresin hanc, ad Hispanos transmissa sunt. Addit Ado Viennensis Elipandum, coram Adriano primo, errorem verbis solummodo recantasse: Felicemque, apud Lugdunum relegatum, hæresi immortuum. Testatur itidem Jonas Aurelianensis episcopus (floruit sub Ludovico Pio) Elipandum virulento dogmate maximè Asturias Galliciamque infecisse, ac discipulos ejusdem apud Astures à se visos, & frustra ad sanam mentem monitos. Cæterum Felicem plurimos in Septimaniâ corrupisse; in Galliâ verò Germanique, studiò Sacræ Scripturæ florentibus, vix quicquam obtinuisse. Sigebertus Gemblacensis ait, Felicem ab errore resiliisse, præsentem Adriano. Et subjungit; *Hæresis hæc unam personam Dei & hominis dividit in duas personas, scilicet veri filii & adoptivi.* Felicem autem in errore pertinacem alio opere, distinctò septem libris, refutavit Paulinus. Libet interserere Elipandi ipsissima verba: *Absque dubio per illum, quem sibi coæqua-*

coequalem & sine adoptione genuit, multa creavit. Et per istum Dei simul & hominis Filium Verbum carnem factum, adoptivum humanitate, & nequam adoptivum Divinitate, mundum redemit.

— *Si conformes sunt omnes sancti huic Filio Dei secundum gratiam, profecto & cum adoptivo adoptivi, & cum Christo Christi, & cum servo servi. Respondent Etherius & Beatus ex I. Joa. 4. v. 3. Omnes spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est; & hic est illius Antichristi. Quid est solvere Jesum, nisi seorsim Deum & seorsim hominem prædicare?*
 — *Unus Christus nobis sufficit Filius Virginis, qui nomen habet Jesus. Porro ex annunciatione Angelica Luc. I. v. 31. probant Jesum Filium altissimi Patris, non Sp. Sancti, non filium Filii. Et tandem addunt hæc: Si ita credis, ut dicis, non Deum omnipotentem, sed conservum tuum Jesum confiteris.*

2. Cæterum Paulinus hanc sententiam Felici adscribit: *Tria affirmat Felix in Christo, id est: quod servus sit conditionalis, quod Filius adoptivus, & Deus nuncupativus. Tria quoque è contrario negat; hoc est, quod verus Deus nasceretur ex Virgine, vel idem qui natus est verus sit Filius Dei; & quod nullatenus fieri possit, ut baptismi regeneratione non egeat, qui servus sit natus. Exprobrat Felici Paulinus, ubi errorem ipsius refutat; quod quamquam simul cum Nestorio verba duarum personarum in Christo fugit, tamen omnia quæ necesse est duabus inesse personis profitetur: dum apud unum Patrem alteram esse personam Filii adoptivi, alteram proprii asserit.*

3. Summa autem doctrinæ orthodoxæ, Adoptionariis oppositæ, ea est: Christus in eadem personâ

sonâ verus Deus ac homo; in divinitate & humanitate verus Dei Filius & proprius, non adoptivus; una in utrâque naturâ persona, unus verus Deus, non nuncupativus; licet aliud propter Deum, aliud propter hominem, non tamen aliud atque aliud, non egens promotione in Fîlium per adoptionis gratiam aut baptismi regenerationem; propter nos serviens in assumptâ servi formâ, haud debitæ servitutis necessitate, sed benevolâ voluntariæ obedientiæ subjectione.

CAPUT SECUNDUM.

Argumenta Orthodoxorum sumta ex S. Literis, consensu antiquiorum Patrum & rationibus contra Adoptionarios. Respondetur itidem quibusdam eorundem objectionibus.

PRima series argumentorum deducitur à Scripturæ locis, quibus Christus Mariæ filius, dicitur etiam proprius & unigenitus Dei Filius. Unde inferitur, non esse nuncupativum Deum, aut adoptivum Filium; cum in unâ Christi personâ non sint duo Filii, aut duo Dii: non conditionalem servum, quandoquidem proprius Dei Filius & verus Deus, unus idemque, non per incarnationem in duos divisus, aut suâ dignitate excidens, aut à Deo factus alienus adoptionique idoneus. Testimonia è Sacris Literis à Patribus in Adoptionarios directâ, hæc sunt. Esa. 7. v. 14. & 9. v. 6. Ps. 97. v. 7. Rom. 9. v. 5. Joa. 20. v. 8. Tit. 2. v. 13. 14. Joa. 10. v. 30. Atque iis clarissimè evincitur Jesum ex Maria natum, non nuncupativum, sed

fed verum Deum: fequuntur loca eundem affe-
 rentia Filium Dei proprium Matt. 17.v.5. Matt. 16.
 13. 14. 15. 16. Luc. 1. v. 35. Joa. 3. v. 16. Rom. 8.
 v. 32. Gal. 4. v. 4. Joa. 17. v. 1. 5. Joa. 1. v. 14.
 Joa. 3. 13. Coll. 1. 13. 14. 15. 16. 17. 18. Heb. 1. 1. 2. 3.
 1. Joa. 4. v. 14 15. 1. Joa. 5. v. 20. Porro ſpecialiter
 verum Dominum eſſe, non conditionalem ſervum,
 evincunt ſequentibus testimoniis. Joa. 13. v. 13.
 Joa. 8. v. 35. 36. Pl. 110. v. 1. Matt. 22. v. 44. Luc. 2.
 v. 11. Matt. 28. v. 18. Phil. 2. 9. 10 11. 1. Cor. 2. v.
 8. Heb. 3. v. 6. Adjiciunt etiam verba Symboli:
*Credo in Jeſum Chriſtum, unicum Filium ejus, Do-
 minum noſtrum.*

2. In ſecunda ſerie adducunt paſſim contra
 Elipandum & Felicem antiquiores Patres, nempe
 Hilarium, Ambroſium, Theophilum Alexandri-
 num, Gregorium Nazianzenum, Auguſtinum, Cy-
 rillum Alexandrinum, Proclum, Caſſianum, Ju-
 vencum, Hieronymum, Leonem primum, Grego-
 rium primum, Petrum Ravennensem, Fulgenti-
 um, Victorem Capuanum, Caſſiodorum.

3. Cæterum rationes, quibus tertiâ ſede pug-
 nant, hæ ſunt. Paulinus ita argumentatur.

1. Adoptivus dici non poteſt, niſi qui alienus eſt
 ab eo à quo adoptatur, & cui gratis adoptio tri-
 buitur. Nobis ea per filium donata, teſte Paulo
 Gal. 4. v. 4. Proprius Filius factus eſt ex muliere,
 non adoptivus. 2. Cùm tota Trinitas hominem
 Chriſtum operata, dicant quis de tribus Perſonis
 eum adoptaverit. 3. Aſſumſit Dei Filius car-
 nem in perſonæ unitatem, non diviſionem faciens
 in ejusdem proprietate, nec commixtionem in na-
 turarum conjunctione. Si autem propter aſſum-
 tionem vel ſuſceptionem Chriſtus adoptivus eſt
 filius,

filius, qui ex Mariâ natus, cujus Personæ in Trinitate adoptivus est dicendus? utique omnino personæ Filii: ipse assumpsit hominem vel suscepit. Quod si ita est, nepos est Patris secundum humanitatem Christus, qui à Dei Filio assumptus est homo, vel, ut Felix vult, adoptatus. 4. Impientissimè Deum negat idem, quem tamen Servatorem fatetur. 5. Baptizati sunt in nomine Jesu, ergo est verus Deus. 6. Habet J. C. proprietatem, Filium Dei esse, quod sancti per adoptionem gratiæ Dei. 7. Quomodo potest unus esse simul proprius & adoptivus unius Patris? 8. Christus conceptus & natus est Dei Filius, ergo non indiguit adoptione. 9. Si, qui natus est ex virgine nuncupativus est Deus, etiam quæ genuit, nuncupativa est & non vera Dei genetrix. 10. An Christus primùm fuit homo? Num postea singulari beneficio in Dei Filium electus esse credendus est, ut hujus tanti beneficii debitor sit dicendus? Nonne in ipso conceptu Deus verus & verus Dei Filius conceptus, & in unam personam duarum naturarum facta est conjunctio in utero matris, in tanta personæ unitate: ut hic totus, qui ex virgine natus, indubitanter dici & credi debeat verus Filius Dei? 11. Calumniatur Felix dominum verè liberum, per hoc, forte servum conditionalem, quia humanum genus benevolâ obedientiæ subjectione liberum fecit.

12. Christus baptizatus ad exemplum humilitatis, aquas suô sanctificavit baptismô; at non sanctificatus est in aquis, qui caruit omni labe peccati. Plurimas ex his rationibus offendet lector in Synodali epistola Concilii Francofurtensis ad Hispanos.

3. Objectiones porro Adoptionariorum præcipuæ sunt: 1. Humanitas Christi non est genita ex Dei substantiâ, ergo Christus homo non est proprius Dei Filius. Respondet Paulinus: Tota Christi persona ex substantia Patris genita est, & hoc sufficit ut sit totus Dei Filius proprius in utrâque substantiâ; quamvis totum personæ non sit ex Patris substantiâ. Ita ipsius Felicis anima non erat de semine patris, quemadmodum caro, & tamen totus Felix naturalis & proprius patris sui filius. 2. Christus prædestinatus, ergo & adoptatus. At, reponit idem Paulinus, virtute divinitatis. Rom. I.v.4. nos verò prædestinati per illum in adoptionem filiorum, Eph. I.v.5. 3. Augustinum obtendunt Adoptionarii: *Quod unigenitus, ait ille, est æqualis Patri, non est gratiæ sed naturæ: quod autem in unitate unigeniti assumptus est homo, gratiæ est, non naturæ.* Loquitur autem Augustinus non de filiatione hominis assumpti, sed de ipsâ assumptione in unitatem personæ. Homo assumptus jam est unigenitus Dei Filius naturâ. Assumptio verò fuit gratuita: & sic ex gratiâ unionis homo est Dei Filius naturalis; licet non propter naturam humanam, sed divinam, cum quâ indivisè illa unita est in unitate personæ & proprietate Filii Dei. 4. Esa. 42.v.1. Christus vocatur servus. At verò, juxta Synodum Francofurtensem, non ex conditione servitutis sed humilitatis obedientia, quâ Patri morigerus usque ad mortem. 5. Christus est Filius Trinitatis, per creationem & gratiam habitualement, ergo est filius adoptivus; nullus enim est naturalis: quia interna processio in divinis, non progreditur ultra Trinitatem. Bonaventura loquutionem istam, de

de Christo non admittit, quod affinis sit Sabellii, Arii, ac Nestorii erroribus. Ac submittit tandem : *Aliquos homines simpliciter fecit Trinitas secundum omnem sui naturam : Christum autem non simpliciter secundum omnem naturam fecit, quia secundum divinam naturam eum solus Pater genuit, & ideo non est simile de Christo & aliis hominibus. Quamvis enim homines possint dici creaturæ Dei, hoc tamen de Christo non recipitur. Præterea filiatio respicit hypostasim.*

CAPUT TERTIUM.

Vindicantur Irenæus & Hilarius; aliorum autem quorundam Doctorum obscuriores loquendi modi notantur. Tractantur duæ quæstiones, ab hoc argumento non alienæ.

Hilarii verba sunt : *Potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur.* Perperam Alexander Alensis & Thomas Aquinas pro *adoratur* legunt *adoptatur*. Patet ex contextu : Præcedunt enim hæc verba : *Per Magos cunarum sordes adorantur : vagitus per angelorum gaudia honorantur. Infans vagit : laudantes angeli audiuntur : panni sordent : Deus adoratur :* Et tum immediatè sequitur citatus textus. Certè ibidem Hilarius taxat tanquam hæreticos statuentes ; quod eum, sicuti nos, creationis necessitas Creatori Deo subdat, & adoptio in Filium assumat. Et tandem subjungit : *Multi nos Dei filii ; sed non talis hic Filius est. Hic enim verus & proprius est Filius origine, non adoptione ; veritate, non nuncupatione ; nativitate, non creatione.*

2 Erasmus, alioquin acutus censor, incautâ judicii præcipitatione lapsus, perperam Irenæo (Hilario is antiquior) adscribit erroneam sententiam : quasi asseruisset

set Christum juxta humanam naturam adoptatum, ut fieret Dei Filius: revera adoptionem non Christo sed nobis per Christum tribuit; quemadmodum attentè legenti caput hoc patebit.

3. Hilario coætaneus Marius Victorinus, ad Christum extremâ senectute conversus, in Arium valdè obscuros libros, teste Hieronymo, conscripsit. Inter alias duriusculas loquutiones hæc quoque invenitur: *Quadam adoptione Filius & Christus, sed secundum carnem.*

4. Durandus itidem, qui floruit anno decimo octavo sæculi tertii decimi, non minus durè ait: Christum posse dici totius Trinitatis Filium, per creationem atque adoptionem. Etiam Joannes Major asserit, Christum habere adoptionem secundum humanitatem. At impropriè id dici rectè monet Thomas. Certè adoptio haud confundenda est cum assumptione: non enim omnis assumptio est adoptiva. Atque hæc quidem gratuito Dei munere facta; at jam assumptæ humanitati convenit participatio beatitudinis, jure proprietatis non adoptionis; quia humanitas est Filii proprii, non adoptivi.

5. Quæritur utrum Christus secundum quod homo possit Dei Filius dici? Juxta Scholasticos particula *secundum* diversimodè sumitur: aut enim denotat habitudinem causæ, aut importat indivisionem concomitantiae. Priori sensu falsa est propositio; quandoquidem propter humanam naturam non est Dei Filius, sed Virginis: posteriori autem vera: utpote quâ nihil aliud designetur, quam quod esse Dei Filium competat personæ Christi existenti in humanâ naturâ, quæ cum divinâ in unâ personâ ita unita est, ut inseparabiliter concomitentur.

6. Cæterum an in Christo duæ filiationes, altera æternaliter ex Patre, altera temporaliter ex matre, disquirunt Scholastici. Bonaventura & Thomas, unam asserunt: quia in Christo una tantum persona atque immediatum filiationis subiectum sit persona. Scotus tamen contrarium statuit; imo non obstare unitatem suppositi: sufficere quippe pluralitatem fundamentorum realium in eodem supposito ad plurificandum in eo relationes reales etiam originis. Neque ad plurificationem filiationum sequi plurificationem filiorum; quia concreta non plurificantur, nisi plurificentur tam forma quàm suppositum. Et tandem infert Scotus. *Quemadmodum Christus non est plures volentes, licet plures habeat volitiones. Et unus pater ad plures filios, quos diversis generationibus genuit, habet plures paternitates reales; nam mortuo uno filio, destructa hac filiatione in hoc filio, destruitur etiam hæc paternitas ad hunc filium; cum correlativa sint simul naturæ: manet tamen pater respectu secundi filii adhuc superstitis.* Distinguit rectè Durandus; filiationem in Christo posse accipi, vel ut proprietatem personalem, vel ut relationem tantum: priori sensu non esse nisi unam, posteriori duas filiationes.

F I N I S.

THE
HISTORY
OF
THE
CITY
OF
NEW
YORK
FROM
1624
TO
1824
BY
JOHN
B. HOGGINS
NEW
YORK
1824

VOLUME
I
NEW
YORK
1824

Montanus, Arnoldus

Forbesius contractus

Amstelodamum 1663

H.eccl. 772

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10026269-4